

Tunnustamme yhden uskon

Kirkkojen maailmanneuvoston Faith and Order -komission apostolisen uskon ohjelma pyrkii palvelemaan kirkkoja niiden tuodessa julki näkyvää ykseyttään. Eri kristillisiin traditioihin ja erilaisissa kulttuurisissa, sosiaalisissa, poliittisissa ja uskonnollisissa ympäristöissä elävien kirkkojen on yhä uudelleen omaksuttava yhteinen perustansa, joka niillä on apostolisessa uskossa. Niin tehdessään ne todistavat yhdessä pelastuksesta, jonka kolmiyhteinen Jumala on tarkoittanut koko ihmiskunnalle ja kaikelle luomakunnalle.

Apostolinen usko on tunnustettava aina uudelleen. Sen tulkinta jatkuu, vaikka ajat ja tilanteet muuttuvat. Tulkinnan on säilytettävä kosketus apostolisen yhteisön alkuperäiseen todistukseen ja siihen, miten tätä todistusta on uskollisesti selitetty vuosisatojen ajan.

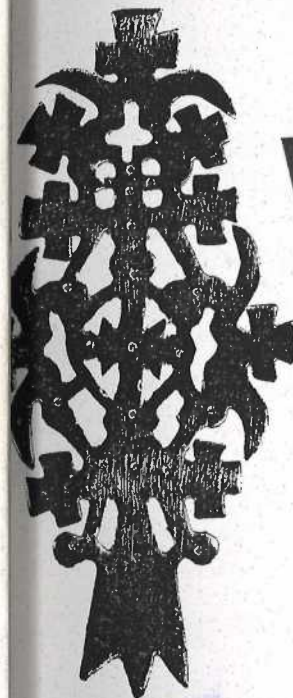
TÄSSÄ KIRJASSA on koottu yhteen Kirkkojen maailmanneuvoston piirissä toteutettu kymmenen vuotta kestänyt tutkimusohjelma apostolisen uskon olemuksesta ja sen ymmärtämisestä nykypäivässä. Kirja on perusteellinen pohdinta niistä opillisista ja tunnuksellisista näköaloista, joita varhaiskirkon uskonsymboli, Nikaian-Konstantinopolin tunnus, tarjoaa tämän ajan ihmiselle.

Suomen ekumeenisen neuvoston julkaisuja LVI

ISBN 952-9529-24-4

ISSN 0784-350X

Tunnustamme yhden uskon

**APOSTOLISEN USKON
EKUMEENINEN SELITYS
NIKAIAN-
KONSTANTINOPOLIN
USKONTUNNUSTUKSEN (381)
MUKAAN**

Tunnustamme yhden uskon

**Apostolisen uskon
ekumeeninen selitys
Nikaian-Konstantinopolin
uskontunnustuksen (381)
mukaan**

Kirkkojen maailmanneuvoston
Faith and Order -komission
asiakirja n:o 153

Suomentanut ja toimittanut
Kari Mikael Röntilä

Suomen ekumeenisen neuvoston
opillisten kysymysten jaosto

Suomen ekumeenisen neuvoston julkaisuja LVI

Helsinki 1998

SUOMEN EKUMEENINEN NEUVOSTO
EKUMENISKA RÅDET I FINLAND
ECUMENICAL COUNCIL IN FINLAND

23.7

Tunnustamme yhden uskon

Apostolisen uskon ekumeeninen selitys
Nikaian-Konstantinopolin uskontunnustuksen (381) mukaan.

Kirkkojen maailmanneuvoston Faith and Order -komission
asiakirja n:o 153.

Suomentanut ja toimittanut Kari Mikael Rönttilä, Kuopio 1998
Painopaikka: Gummerus/ Kirjapaino Oy, Saarijärvi 1998

Alkuperäisteos: Confessing the One Faith. An Ecumenical
Explication of the Apostolic Faith as it is Confessed in the
Nicene-Constantinopolitan Creed (381). A Faith and Order
Study Document. New Revised Version. Faith and Order Paper
No. 153. WCC Publications, Geneva, 1991. Second printing
1992.

© 1991 WCC Publications, World Council of Churches,
150 route de Ferney, 1211 Geneva 2, Switzerland.

Suomen ekumeenisen neuvoston opillisten kysymysten jaosto.
Helsinki 1998.

Suomen ekumeenisen neuvoston julkaisuja LVI.
ISBN 952-9529-24-4
ISSN 0784-350X

Sisältö

SUOMALAISEN LAITOKSEN ESIPUHE VII

Alkusanat ix

Johdanto 1

Uskontunnustusten tekstit 11

Selitys 18

Osa I: Me uskomme yhteen Jumalaan 20

A. Yksi Jumala 20

B. Isä Kaikkivaltias 32

C. Luoja ja hänen luomakuntansa 41

Osa II: Ja yhteen herraan Jeesukseen Kristukseen 51

A. Jeesus Kristus - lihaksitullut meidän pelastuksemme
tähtien 51

B. Jeesus Kristus - kärsi ja ristiinnaulittiin meidän
edestämme 65

C. Jeesus Kristus - ylösnoussut voittaakseen kaikki
pahuuden voimat 76

**Osa III: Uskomme Pyhään Henkeen, kirkkoon ja tulevan
maailman elämään** 87

A. Pyhä Henki 87

B. Yksi, pyhä, katolinen ja apostolinen kirkko 96

C. Yksi kaste syntien anteeksiantamiseksi 107

D. Kuolleiden ylösnouseminen ja tulevan
maailman elämä 115

Liite 1. Apostolinen usko -ohjelman historiallinen tausta 124

Gennadios Limouris

Liite 2. Sanasto 132

Gennadios Limouris

Liite 3. Kirjallisuusluettelo 145

Gennadios Limouris

Liite 4. Apostolinen usko -tutkimuksen konsultaatiot 150

Suomalaisen laitoksen esipuhe

NYT SUOMENNETTU TEOS on *Kaste, ehtoollinen ja virka* -asiakirjan (engl. BEM) rinnalla viime vuosikymmenien tärkeimpiä monenkeskisen ekumeenisen työskentelyn tuloksia. Ohjelma "*Kohti apostolisen uskon yhteistä tunnustamista tänään*" (*Towards the Common Confession of the Apostolic Faith Today*) eli Apostolic Faith ideoitiin Faith and Orderin piirissä 1970- ja 1980-lukujen taitteessa ja sen vahvisti Vancouverin yleiskokous vuonna 1983.

Ohjelman avainkäsitteeksi otettiin apostolisuus. Siihen näet kiteytyy ekumeenisen ongelman koko omalaatuinen jännite: kaikki nykyisin erillään elävät ja yhteyttä etsivät kirkot ja yhteisöt katsovat olevansa apostolisen, uusitamentillisen uskon aitoja seuraajia. Toisaalta apostolisuuden pitäisi näiden kirkkojen itseymmärryksen mukaan olla eräänlainen ulkopuolinen arviointiperuste, jolla mitataan niiden uskollisuutta lähtökohdalleen.

Päätettiin siis lähteä dialogiin, joka vähitellen veisi mahdollisimman laajaan yksimielisyyteen apostolisesta uskosta. Menetelmällisesti tärkeä ratkaisu oli, että apostolisen perinnön keskeiseksi koontilinniksi valittiin Nikaian-Konstantinopolin tunnustus vuodelta 381 (ilman läntistä *filioque*-lisäystä). Kysymystä lähdettiin siis tarkastelemaan yksiselitteisesti kolminaisuusopista käsin.

Ensimmäiseksi päätettiin laatia yhteinen, ekumeeninen selitys Nikaian-Konstantinopolin tunnustukseen. Tähän liittyy osittain myös tunnustuksen tunnistaminen osaksi apostolista perintöä nimenomaan niissä yhteisöissä, joissa sitä ei ole käytetty jumalanpalveluselämässä eikä opetuksessa.

Useassa vaiheessa tapahtuneen perusteellisen muokkaustyön jälkeen julkaistiin vuonna 1991 - hieman ennen Canberrassa pidettyä

Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokousta - asiakirja *Confessing the One Faith, An Ecumenical Explication of the Apostolic Faith as it is Confessed in the Nicene-Constantinopolitan Creed (381)*. Siihen on pyydetty - tosin ilman selvää aikarajaa - kirkkojen ja yhteisöjen virallisia vastauksia hieman samaan tapaan kuin aiemmin BEM-asiakirjasta. Kysymyksessä on näistä vastauksista riippumattakin kirkkoja ja yksityisiä kristittyjä palveleva, erittäin hyödyllinen ekumeeninen työkalu.

Itse asiakirja jäsenyyden uskonnustuksen jaon mukaisesti kolmeen pääluokkaan, joista kukin puolestaan on vielä jaettu kolmeen alajaksoon. Niissäkin on vielä kolme osaa: a. lyhyt johdanto aiheeseen, b. uskonnustuksen kohta raamatullisine ja aikahistoriallisine perusteluineen sekä c. selitys tämän hetken maailmaa ja elämää varten.

Viimeksimainitussa on noudatettu seuraavia periaatteita:

1. Selitys on yhteinen. Siinä esitetään vain ne näkemykset ja tulokset, jotka kaikki voivat hyväksyä.
2. Selitys keskittyy olennaisimpiin näkökohtiin.
3. Selityksessä ei yritetä ratkaista kaikkia menneisyyden teologisia vaikeuksia, vaan siinä esitetään apostolinen usko hyvänä ja ajankohtaisena sanomana tämän hetken kristityille. Se alleviivaa vahvasti kristillisen uskon merkitystä nykyajan maailmassa.
4. Selityksessä rakennetaan silta yhdessä hyväksytyyn opiin ja tämän päivän eettisten ongelmien välille.

Asiakirjan käyttöä helpottamaan hyväksyttiin Faith and Orderin täyskomission kokouksessa Moshissa Tansaniassa elokuun lopulla 1996 opinto-opas *Towards Sharing One Faith*, jonka suomennos ilmestyy nyt suomennetun asiakirjan jälkeen.

Molemmat asiakirjat julkaistaan Suomen ekumeenisen neuvoston opillisten kysymysten jaoston toimeksiannosta. Teokset on suomentanut jaoston sihteeri, teol. maist., tiedottaja Kari Mikael Ranttilä, ja käännökset on tarkistanut opillisten kysymysten jaoston puheenjohtaja, piispa, dos. Juha Pihkala.

Helsinki, lokakuussa 1998

Juha Pihkala Kari Mikael Ranttilä

Alkusanat

Yhteisestä ekumeenisesta historiastamme on käynyt selväksi, että apostolisen uskon yhteinen tunnustaminen on yksi ykseyden olennaisista ehdoista ja perusaineksista.

*Faith and Orderin pysyväiskomitea,
Dunblane, Skotlanti 1990*

Melkein kymmenen vuotta sitten Faith and Order -komissio Perun pääkaupungissa Limassa (1982) aloitti virallisesti seuraavina vuosina toteutettavan uuden teologisen ohjelman nimeltään *Kohti apostolisen uskon yhteistä tunnustamista nykyajassa*.

Julkaistuaan väliaikaisen tutkimusasiakirjan (engl. *Confessing One Faith*, 1987)¹ Faith and Orderin sihteeristö on vastaanottanut lukuisan joukon kannanottoja, kommentteja ja ehdotuksia, joita ovat työstäneet niin teologit, ekumeeniset instituutit, teologiset tiedekunnat, ekumeeniset konferenssit, kirkkojen työryhmät kuin myös eri maiden ekumeenisten neuvostojen alaiset opillisten kysymysten jaostot sekä Faith and Order -komission jäsenet.

Valmisteluryhmä tutki huolellisesti näitä kommentteja, perehtyi niihin ja valmisteli niitä edelleen. Se tarkasti ja korjasi tekstiä huomattavasti julkaistakseen siitä täysin *uuden tarkistetun laitoksen*. Dunblanessa Skotlannissa 1990 pysyväiskomissio hyväksyi tämän uuden version ja antoi valtuudet sen julkaisemiseksi.

Tämä apostolisen uskon yhteinen selitys on nyt laajan ekumeenisen perheen saatavilla. Pysyväiskomissio päätti toimittaa tämän Faith and Order -komission asiakirjan virallisesti kirkoille niissä tapahtuvaa jatkokutkimusta ja pohtimista varten. Viides Faith and Order -maailman-

¹ Vrt. Faith and Order Paper No. 140. WCC, Geneva 1987; (moniste).

konferenssi on tarkoitus pitää 1993. Keskustelu nyt käsillä olevasta ekumeenisesta asiakirjasta vaikuttaa siihen ja merkitsee paljon tälle ekumeeniselle suurtahtumalle.

Tämä kymmenen vuotta kestänyt tutkimusjakso on ollut teologisesti erittäin aktiivinen. Siihen on sisällytynyt sarja kansainvälisiä konsultaatioita ja kokouksia. Koko prosessi on vetänyt mukaansa teologeja eri tunnustus- ja kirkkokunnista. Se on vaatinut suuren määrän kärsivällisyyttä, ajan ja inhimillisten voimavarojen uhraamista. Me uskomme, että Pyhä Henki on ohjannut ja rikastuttanut näitä toimia.

Kaikkien kristittyjen yhteentuleminen aidossa uskon, evankeliumin mukaisen elämän ja lähetyksen *kommuuniossa* edellyttää apostolisen uskon yhteistä tunnustamista. Niin kuin monet Lima-dokumentin Kaste, ehtoollinen ja virka (engl. *Baptism, Eucharist and Ministry*, lyh. BEM) vastaukset ovat osoittaneet, kristityt eivät voi todella liittyä yhteen, elleivät he tunnista toisissaan sitä samaa apostolista uskoa, jota sanoin ja omalla elämällä tunnustetaan. *Tunnustamme yhden uskon* -asiakirjan avulla kirkkoja vedetään tämän yhteisen uskon tunnustamisen piiriin. Tätä uskoa tunnustetaan erityisesti kasteen toimittamisen ja eukaristian vieton yhteydessä, ja sitä julistetaan kaikkien kristillisten yhteisöjen tekemässä lähetystyössä.

Olemme kiitollisia kaikille, jotka ovat osallistuneet tämän asiakirjan kehittämiseen, niin Faith and Order -komissiolle kuin myös erityisesti apostolinen usko -valmisteluryhmän jäsenille (1984-1990): ilman heidän syvää sitoutumistaan ja väsymätöntä työtään ei asiakirja olisi valmistunut.

Lämmin kiitoksemme pastori, tohtori Günther Gassmannille, sihteeristön johtajalle, vastuuntuntoiselle henkilökunnalle, pastori, tohtori Hans-Geog Linkille (1982 - heinäkuulle 1986) ja rovasti, professori Gennadios Limourikselle (heinäkuusta 1986 alkaen) ja rouva Renate Sbeghenille hänen esimerkillisestä huolenpidostaan ja hallinnollisesta avustaan. He kaikki ovat ykseyden hengessä ja syvästi ekumeniaan sitoutuneina työskennelleet kirkon ykseyden päämäärän hyväksi.

Genevessä lokakuussa 1990

Jean-Marie Tillard OP

apostolinen usko -johtoryhmän puheenjohtaja

Johdanto

A. PÄÄMÄÄRÄNÄ NÄKYVÄ YKSEYS

1. Kirkkojen maailmanneuvoston (KMN) päätehtävä ja -tarkoitus on "kutsua kirkkoja kohti näkyvän ykseyden päämäärää, joka toteutuu yhdessä uskossa ja yhdessä eukaristisessa yhteydessä" (KMN:n perussääntö III,1). Näkyvän ykseyden kolme olennaista ehtoa ja perusainesta ovat seuraavat:

- apostolisen uskon yhteinen tunnustaminen;
- kasteen, eukaristian ja viran vastavuoroinen tunnustaminen;
- todistuksen ja palvelun sekä virallisen tason päätöksenteon ja ope-
tuksen yhteiset rakenteet.

Kastetta, eukaristiaa ja virkaa käsittelevä BEM-asiakirja² ja kirkkojen siitä esittämät kannanotot ovat jo edesauttaneet toisena kohtana mainitun näkyvän ykseyden olennaisen elementin toteutumista. Tässä käsiteltävä Faith and Orderin projekti on tarkoitettu kirkkojen avuksi niiden edetessä kohden apostolisen uskon yhteistä tunnustamista.

B. KOHTI APOSTOLISEN USKON YHTEISTÄ ILMAISEMISTA NYKYAJASSA: OHJELMA

2. Ohjelman kehittämisen ensiaskleet otettiin Faith and Order -komission tapaamisessa *Bangalorissa* 1978. Ohjelmaa suunniteltiin edelleen *Liman* 1982 ja *Stavangerin* 1985 kokouksissa.

3. Ohjelman otsikko *Kohti apostolisen uskon yhteistä ilmaisemista nykyajassa* viittaa ensisijassa ekumeenisesti sitoutuneeseen etenemiseen kohden sitä yhdessä tunnustettavaa apostolista uskoa, josta Raa-

²*Baptism, Eucharist and Ministry*, Faith and Order Paper No. 111, WCC, Geneva, 1982. [Asiakirja on julkaistu suomeksi nimellä *Kaste, ehtoollinen ja virka*. Faith and Order -asiakirja n:o 111. Suom. Olli-Pekka Lassila. ISBN 951-9303-71-5. (suom. huom.)]

mattu todistaa ja joka on kiteytetty varhaiskirkon uskontunnustuksiin. Tämä sama usko tulisi *ilmaista* yhdessä tänään: siitä olisi todistettava, sitä olisi tunnustettava ja se tulisi jakaa *yhteisesti* (sekä järjestyneesti että yhdessä eri traditioihin kuuluvina kirkkoina). Uskoa tulee tunnustaa eri tilanteissa ja suhteessa *nykymaailman* haasteisiin.

4. Apostolisen uskon ohjelma pyrkii palvelemaan kirkkoja, kun ne yrittävät tuoda julki näkyvää ykseyttään. Ohjelma palvelee niitä myös silloin, kun ne haluavat täyttää kutsumustaan uskonsa tunnustamisessa maailmaan suuntautuvassa yhteisessä lähetystehtävässä ja palvelemisessä. Niin kuin KMN:n Vancouverin yleiskokous 1983 totesi: "...kirkoilla olisi oltava yhteinen ymmärrys apostolisesta uskosta, ja niiden olisi yhdessä kyettävä tunnustamaan tätä sanomaa aikalaisilleen ymmärrettävillä, sovintoa luovilla ja vapauttavilla tavoilla".³ Ohjelman tarkoituksena ei ole muotoilla uutta ekumeenista uskontunnustusta.

5. Jotta kirkot voisivat vastata omaan kutsumukseensa, on eri kristillisiin traditioihin ja erilaisissa kulttuurisissa, sosiaalisissa, poliittisissa ja uskonnollisissa ympäristöissä elävien kirkkojen uudelleen omaksettava yhteinen perustansa, joka niillä on apostolisessa uskossa, niin että ne voivat tunnustaa uskoaan yhdessä. Niin tehdessään ne todistavat yhdessä pelastuksesta, jonka kolmiyhteinen Jumala on tarkoittanut koko ihmiskunnalle ja kaikelle luomakunnalle. Apostolinen usko on tunnustettava aina uudelleen ja tulkittava sen mukaan kuin ajat ja paikat muuttuvat: sen on säilytettävä yhteys apostolisen yhteisön alkupeiräiseen todistukseen ja siihen, miten tätä todistusta on uskollisesti selitetty läpi aikakausien.

6. Kirkkojen ykseys vaatii keskinäistä luottamusta. Siinä täydessä yhteydessä, jota kirkot etsivät, on jokaisen kirkon voitava tunnistaa toisissaan apostolisen uskon täyteys. Tämä ei tarkoita täydellistä samanlaisuutta apostolisen uskon tulkinnassa. Kuitenkin jonkinasteista yksimielisyyttä vaaditaan, jotta apostolinen usko voitaisiin vastavuo-roisesti tunnistaa, vaikka uskon tulkinnassa onkin hyväksyttävä erilaisuutta.

³ *Gathered for Life. Official Report. VI Assembly, World Council of Churches. Vancouver, Canada, 24 July-10 August 1983.* Edited by David Gill. WCC/Wm B. Eerdmans, Geneva/Grand Rapids 1983. [Suomennettuna tekstikohta on kirjassa *Elämän puolesta. Kirkkojen Maailmanneuvoston VI yleiskokous Vancouverissa 1983.* Toim. Katariina Ruokanen. Missiologian ja ekumeeniikan seuran julkaisuja 41. Vammala 1984, 212. (suom. huom.)]

7. Termi *apostolinen usko*, jota tässä tutkimuksessa käytetään, ei viittaa mihinkään yksittäiseen tarkasti muotoiltuun ilmaukseen eikä edes tiettyyn kristinuskon historialliseen vaiheeseen. Asia on päinvastoin: termi on osoituksena kristinuskon dynaamisesta todellisuudesta. Tämä usko perustuu Vanhan testamentin henkilöiden profetalliseen todistukseen ja apostolien ja heidän kanssaan evankeliumia varhaisina alkuajoina (apostolisena aikana) julistaneiden ohjeelliseen todistukseen. Tämä todistus heijastuu Uudesta testamentista samoin kuin myös siinä kuvatun yhteisön todistuksesta. Apostolista uskoa ilmaistaan sen tunnustamisessa, saarnaamisessa, jumalanpalveluksessa ja kirkon sakramenteissa, kirkolliskokousten päätöksissä ja uskontunnusteksteissä sekä kirkon elämässä. Teologinen ajattelu on aina palvellut uskoaan tunnustavaa yhteisöä siten, että se on pyrkinyt selkiyttämään tämän uskon.

8. Vakuuttuneisuus apostolisen uskon keskeisistä kohdista ilmaistiin erityisellä tavalla varhaiskirkon tunnustuslausumissa. Nämä vanhat uskontunnustukset ovat yhä toimiva osa monien kirkkojen uskonelämää. Näin on varsinkin Nikaian ja Konstantinopolin ekumeenisen uskontunnustuksen (381) laita, sillä se erottuu tässä kohden muista tunnustuksista, joilla on alueellista arvovaltaa. Ja jopa kirkoissa, joissa vanhoja tunnustuslausumia ei säännöllisesti käytetä, myös niissä se usko, josta nämä tunnustukset todistavat, tunnustetaan ja eletään todeksi.

9. Apostolinen usko -tutkimus liittyy kahteen muuhun Faith and Orderin suureen tutkimusohjelmaan. Se pyrkii tarjoamaan laajemman pohjan ja kehyksen Liman BEM-dokumentille, jonka ekklesiologinen tähtäyspiste kohdistuu "kasteeseen, ehtoolliseen ja virkaan"; se nostaa esiin erityiskysymyksiä tästä tekstistä ja kirkkojen siitä esittämistä kannanotoista. Tutkimus "Kirkon ykseydestä ja ihmiskunnan uudistumisesta" on saava ekklesiologiseen tarkasteluunsa lisää rikkautta luomista, lunastusta ja kaiken täyttymystä koskevasta Jumalan pelastustalon tarkastelusta, johon apostolinen usko -ohjelma tarjoaa laajemman trinitaarisen näkökulman. Nykyajan haasteiden osalta apostolinen usko -tutkimus hyötyy niistä ykseys/uudistus -tutkimuksen tiettyihin tilanteisiin liittyvistä pohdinnoista, jotka koskettelevat inhimillisen särkyneisyyden synnyttämää kipeää uudistumisen tarvetta.

C. TUTKIMUSOHJELMAN METODI

I Selittäminen

10. Faith and Order -komissio päätti Limassa 1982 edistää tätä apostolisen uskon tutkimusta kolmella tasolla: *apostolisen uskon yhteisenä tunnistamisena, selittämisenä ja tunnustamisena*. Mutta myöhemmin, Rooman konsultaatiossa lokakuulla 1983, havaittiin, että ohjelma tulisi aloittaa selityksestä ja sille tulisi panna erityistä painoa tutkimuksessa, koska se luo edellytykset pyrkimyksillemme saavuttaa päämäärämme apostolisen uskon yhteisessä tunnistamisessa ja tunnustamisessa omana aikanamme.

11. Selitys pyrkii osoittamaan kristillisen uskon perusvakaumusten merkityksen, kun kohtaamme joitakin erityisiä oman aikamme ja maailmamme haasteita. Se pyrkii tuomaan näkyviin ja muotoilemaan *perusnäkemymiä*, jotka ovat eri traditioita edustavien kristittyjen ymmärrettävissä ja hyväksyttävissä, mutta se ei kuvittele ratkaisevansa kaikkia teologisia eroja. Se yhdistelee toisiinsa raamatullisia, historiallisia ja ajankohtaisia perspektiivejä ja liittää oppilauseumien yhteyteen lukuisan joukon tämän hetken ongelmia.

12. Faith and Order -komissio päätti, tunnistaakseen selityksen kohteina olevat apostolisen uskon perustekijät, käyttää teologisena ja metodisena työkaluna Nikaialais-konstantinopolilaista uskontunnustusta⁴ vuodelta 381. Tämä tunnustus

- on hyväksytty yleisemmin kuin mikään toinen uskonsymboli apostolisen uskon keskeisen sisällön normatiiviseksi ilmaukseksi;
- on osa nykyajan kristinuskon historiallista perintöä;
- on vuosisatojen ajan ollut liturgisessa käytössä ilmaisemassa kirkon yhtä uskoa.

Nikaian tunnustus on siten apuna pyrittäessä osoittamaan, onko se usko, jota nykyajan tilanteissa ilmaistaan, sama usko kuin se, mitä kirkko on tunnustanut vuosisatojen ajan.

13. Niin kutsutut "ilman tunnustuksia olevat kirkot" ovat olleet erityisen herkkiä aistimaan vaaroja valmiiksi muotoilluissa uskontunnustuksissa. Tällaiset valmiit kaavat rappeutuvat helposti pelkäksi muodollisuudeksi, mistä uskon luonne henkilökohtaisena tunnustautumisena ja sitoutumisena kärsii. Niitä saatetaan käyttää myös väärin vaadit-

⁴ Tästä eteenpäin Nikaialais-konstantinopolilaisesta uskontunnustuksesta (381) käytetään lyhyempää muotoa *Nikaian tunnustus*.

taessa niiden hyväksymistä ihmisiltä, joiden omaatuntoa tällä tavoin loukataan. Kun Faith and Order valitsi Nikaian tunnustuksen käytettäväksi tämän tutkimuksen lähtökohtana, ei tarkoitus ollut vaatia Nikaian tunnustuksen - tai minkään muunkaan tunnustustekstin - hyväksymistä tai käyttöönottoa ilman uskontunnustuksia toimivissa kirkkoissa niiden säännöllisissä jumalanpalveluksissa. Kuitenkin, kun lähdetään siitä, että ne ovat osallisia Nikaian tunnustuksessa ilmaistusta apostolisesta uskosta, on toivottavaa, että ainakin tietyissä tilanteissa näiden kirkkojen edustajat voisivat yhtyä Nikaian tunnustukseen, mikä todistaisi heidän yhteydestään *yhden, pyhän, katolisen ja apostolisen kirkon* uskoon.

14. Nikaian tunnustus on vain yksi niiden monien uskontunnustusten joukossa, jotka on Uuden testamentin ajoista alkaen koettu tarpeelliseksi kirkolle sen uskon muotoilemiseksi ja käsittämiseksi. Tunnustukset summaavat apostolisen uskon keskittymällä sen olennaisimpaan sisältöön. Monet niistä kehittyivät läheisessä yhteydessä kasteeseen.

15. Kasteen yhteydessä usko lausutaan julki yhteisön uskon trinitaarisen sisällön mukaisena (*regula fidei*), ja lausudessaan sen yhteisö samanaikaisesti hyväksyy tämän uskon sisällön. Usko saa ilmaisunsa myös niissä kirkkoissa, jotka eivät muodollisesti käytä Nikaian tunnustuksen sanoja, silloin kun kastetunnustuksessa käytetään muita kokonaiskirkon hyväksymiä tunnustuksen ilmaisutapoja. Tässäkin tapauksessa kastetunnustus yhtä lailla liittyy kastetun uskon aikakausten läpi kulkevaan kirkon yhteiseen uskoon. Samaa uskoa ilmaistaan myös silloin, kun uskontunnustus lausutaan ehtoollisliturgiassa.

16. Nikaian tunnustus on konsiliaarinen, kirkolliskokousten muotoilema uskontunnustus, josta laajan hyväksyntänsä vuoksi tuli kirkon uskonykseyden ekumeeninen symboli. Faith and Order havaitsi tämän Nikaian tunnustuksen tehtävän ekumeenisena symbolina jo niinkin varhain kuin 1927 Lausannen kokouksessa. Siihen nähden, että niin kutsuttu Apostolinen uskontunnustus, joka on alkujaan Roomasta, on hyväksytty ja ollut käytössä vain läntisessä kristikunnassa, yhdistää Nikaian tunnustus kaikki kristillisen kirkon osat, sekä idästä että lännestä.

17. Nikaian tunnustuksen lausumien juuret ovat Raamatun todistuksessa, ja niitä on arvioitava sitä vasten ja selitettävä sen valossa, kirkon Tradition puitteissa. Tämän mukaisesti selitys pyrkii vastaamaan kysymykseen, missä määrin ja millä tavoin ne apostolisen uskon pe-

rustotuudet, joista Raamattu todistaa ja joita kirkon Traditio julistaa ja jotka on ilmaistu Nikaian tunnustuksessa, voidaan yhteisesti ymmärtää ja ilmaista niissä eri tunnustusperinteisiin kuuluvissa kirkoissa, jotka elävät erilaisissa kulttuurisissa, sosiaalisissa, taloudellisissa, poliittisissa ja uskonnollisissa ympäristöissä.

II Tunnistaminen

18. Tunnistusprosessi tarkoittaa sitä, että kukin kirkko on kutsuttu tunnistamaan:

- apostolinen usko omassa elämässään ja käytännössään;
- kääntymyksen (*metanoia*) ja uudistumisen tarve seurauksena niiden asioiden havaitsemisesta, joissa ne eivät ole olleet uskollisia apostoliselle uskolle;
- toiset kirkot kirkkoina, joissa julistetaan ja tunnustetaan apostolista uskoa.

19. Tämän mukaisesti *Tunnustamme yhden uskon* -teosta ei ole tarkoitettu edustamaan yksimielisyyttä (konsensusta) tai toimimaan lähentymisasiakirjana, joka voisi sellaisenaan, kirkkojen välisenä näkyvän ykseyden välttämättömänä tekijänä, tarjota perustan apostolisen uskon yhteiselle tunnistamiselle ja tunnustamiselle. Pikemminkin tämä tutkimus tulisi nähdä apuvälineenä kirkoille, kun ne keskittävät yhdessä pohtimaan apostolista uskoa. Tällaisen tutkimuksen ja pohdinnan tulisi johtaa kohti apostolisen uskon tuoretta ymmärtämistä ja siten kohti tämän uskon yhteistä tunnistamista ja tunnustamista nykyajassa.

20. Tunnistamisella on sen vuoksi tässä tutkimuksessa erityinen merkitys. Jokaisen kirkon on ensin tultava tietoiseksi siitä, kuinka paljon se on omassa elämässään ja sitoutumisessaan uskollinen apostoliselle uskolle, tai kuinka kaukana se on siitä, kun se tunnustaa sitä sanoillaan ja teoillaan. Samaan aikaan jokaisen kirkon, joka on sitoutunut näkyvään ykseyteen, on tarpeen tunnistaa toisten kirkkojen uskollisuus apostoliselle uskolle niiden tunnustuslausumista, liturgisesta elämästä ja todistuksesta, julistuksesta ja käytännöstä. Kahden- ja monenväliset dialogit tarjoavat keinon tälle keskinäiselle tarkastelulle, joka johtaa toteuttamaan apostolisen uskon yhteistä tunnistamista.

21. Vaikka Nikaian tunnustuksen muotoutumisen taustalla oleva historiallinen konteksti eroaa meidän nykyisestä tilanteestamme, Nikaian tunnustus kuitenkin pysyy kaikkein tarkoituksenmukaisimpana

tekstinä silloin, kun tarkoitus on auttaa jokaista kirkkoa tunnistamaan jokaisen kirkon oman ajan ja olosuhteiden erityisissä tilanteissa - sen, mikä on kirkon muuttumaton usko.

III Tunnustaminen

22. Apostolisen uskon yhteinen tunnustaminen on yksi näkyvän ykseyden kolmesta välttämättömästä ehdosta. Apostolisen uskon yhteinen selittäminen ja tunnistaminen avaavat tien ja tarjoavat perustan tämän saman uskon yhteiselle tunnustamiselle. Tämä puolestaan vaatii ehdottomasti kasteen, eukaristian ja viran sekä virallisen tason päätöksenteon ja opetuksen rakenteiden keskinäistä tunnustamista. Tällaisessa tunnustamisessa kirkot voivat yhdessä iloisesti ylistää yhtä Jumalaa, Isää, Poikaa ja Pyhää Henkeä, niiden elämän ja toivon ainoaa lähettä. Tällaisessa yhteisessä tunnustamisessa ne myös yhdessä vastaavat niihin haasteisiin, joita ne kohtaavat tietyissä tilanteissa ja ylipäänsä nykyisessä maailmassamme.

23. Kirkkojen edustajat pystyvät jo yhdessä lausumaan julki oman uskonsa, kun he kohtaavat toisensa ekumeenisissa jumalanpalveluksissa. He lausuvat yhdessä Nikaian tai Apostolisen uskontunnustuksen tai tunnustavat uskonsa muulla tavoin. Tämä ilmaisee heidän olemassaolevaa ykseyttään, joka on annettu Kristuksessa. Silti tätä ykseyttä vastaan sotii näkyvän yhteyden puute; monissa tapauksissa ne, jotka lausuvat yhdessä julki uskonsa, kuuluvat kirkkoihin, jotka ovat yhä jakaantuneita.

24. Tilanteet, joissa tunnustus lausutaan yhdessä, ovat sen vuoksi haaste ja rohkaisu kirkoille siihen, että ne syventäisivät uskollisuuttaan apostolista uskoa kohtaan ja sillä tavoin lähestyisivät toisiaan. Tämän lähentymisen rinnalla näkyvää ykseyttä on tavoiteltava myös teologisella dialogilla ja yhteisellä sitoutumisella siihen tahtoon, jonka Jumala kohdistaa ihmiskuntaan.

25. Kun kirkkojen nimissä osallistutaan tilanteisiin, joissa lausutaan tunnustus yhdessä, varsinkin silloin, kun avataan konsiileja, on kyse enemmän kuin vain yhden edustajan yksittäisestä teosta - näinhän jo tapahtuikin ekumeenisissa tapaamisissa. Vaaditaan näet luottamusta siihen, että kaikki kirkot, joita osanottajat edustavat, kun he lausuvat uskontunnustusta, ilmaisevat samaa uskoa. Tämän Nikaian tunnustuksen yhteisen selityksen tarkoitus on lisätä keskinäistä luottamusta niin,

että kaikki kirkot voisivat saada apua toinen toisissaan olevan apostolisen uskon tunnustamisessa.

26. Kun kirkot kykenevät, tämän laajemman lähentymisliikkeen tuloksena, tunnustamaan uskoaan yhdessä, siitä tulee eräs etsimämme ykseyden olennaisista ja täydellisistä ilmauksista. Yhdistyneinä yhteen eukaristiseen yhteyteen ja pysyen yhdessä yhteisillä ykseyden siteillä ne kykenevät puhumaan yksiaanisesti, kun ne kohtaavat ihmiskunnan polttavat kysymykset. Silloin ne tunnustavat yhdessä uskoaan, mikä on osa niitä yhdistävää elämää ja todistusta.

27. Tällainen keskenään jaetusta elämästä nouseva yhteinen tunnustaminen tapahtuu Jumalan edessä. Samalla siitä tulee perustavanlaatuisen - ja yhtenäisyytensä vuoksi - uskottava todistuksen lähde maailmassa. Ja syvimmissä mielessä siitä voi tulla Jumalan tahdon merkki siitä, että koko ihmiskunnan on määrä tulla sovitetuksi Kristuksessa ja tulla lopulta vedetyksi Jumalan valtakuntaan, kun kaikki tunnustavat ja ylistävät Jumalaa iankaikkisesti.

D. TUNNISTAMISEN VÄLINE: YHDEN USKON TUNNUSTAMINEN

I Tekstin alkuperä

28. Tutkimusasiakirjaa *Tunnustamme yhden uskon* on kehitelty vuosi 1981/82 lähtien sarjassa kansainvälisiä konsultaatioita, kattavassa keskustelussa Faith and Order -komission tapaamisessa niin Stavangerissa Norjassa 1985 kuin myös Budapestissa Unkarissa 1989 ja Faith and Order -pysyväiskomitean, ja varsinkin sen tätä tutkimusta varten asetetun johtoryhmän, pohdinnoissa.

29. Ensimmäinen työskentelyvaihe johti väliaikaisen tutkimusdokumentin *Confessing One Faith* ("tunnustamme yhtä uskoa") julkaisemiseen 1987 (Faith and Order -asiakirja n:o 140). Tämä teksti sai osakseen huomattavan määrän palautetta yksityisiltä ihmisiltä, kokouksista ja eri kirkkojen ja ekumeenisten järjestöjen neuvotteluista samoin kuin myös teologisilta tiedekunnilta. Nämä palautteet sekä jatkokonsultatioiden ja keskusteluiden sarja pysyväis- ja täyskomissiossa merkitsivät työskentelyn toista vaihetta. Niiden perusteella valmisteluryhmä tarkisti dokumentin läpikotaisin. Pysyväiskomitean 1990 antamin valtuutuksin tarkistettu asiakirja julkaistaan nyt hieman laajennetulla otsikolla *Confessing the One Faith* (suom. *Tunnustamme yhden uskon*),

minkä tarkoitus on korostaa, että tarkasteltavana on kirkon yksi läpi vuosisatojen elänyt usko. Joissakin varhaisversion käänöksissä tämä korostus oli jo esillä.

30. Kuten jo BEM-prosessin ja sen kirkoilta saaman palautteen yhteydessä tuli selväksi, joillakin maailman alueilla tämäntyyppiseen tekstiin, esim. kieliasuun ja käännökseen, liittyy erityisiä ongelmia. Lisätäkseen apostolisen uskon ja *Tunnustamme yhden uskon* -teoksen tutkimukseen osallistumista pysyväiskomitea antoi valtuudet Dunblanessa 1990 (lyhyen) "tutkimusvälineen" ("Study Instrument") valmistamiseen vuoteen 1992 mennessä.

31. Tämä yhteinen selitys on teologinen asiakirja, joka sisältää varsinaisia lausumia ja niiden selityksiä. Se puhuttelee kaikkia kirkkoja ja niiden piirissä erityisesti niitä, joilla on erityisvastuu kirkon uskon opettamisesta. Se pyrkii toimimaan niiden apuna, kun ne etenevät kohti apostolisen uskon yhteistä tunnustamista ja tunnustamista nykyajassa.

II Tekstin rakenne

32. *Tunnustamme yhden uskon* on jaettu kolmeen osaan, jotka seuraavat Nikaian tunnustuksen kolmea pääkohtaa. Jokainen osa koostuu jaksoista, jotka keskittyvät kunkin artiklan pääteemoihin. Muu jaottelu seuraa niitä uskontunnustuksen tekstikohtia, jotka kaipaavat selitystä.

33. Jokainen *jakso* alkaa johdantoluvulla, joka selvittää sekä niitä perusväittämiä että myös niitä pääasiallisia haasteita, joita nousee esiin kustakin teemasta. Haasteita tunnistettaessa huomio kiinnitetään seuraaviin kolmeen päätekijään:

- uskontunnustusten muotoilussa käytetty kieli ja filosofia eroavat nykyisin käytettävistä;

- vanhojen ja uusien uskontojen vaikutus on vahvistumassa yhä enemmän ja niiden arvostus on nousussa monissa kulttuureissa;

- nyky-yhteiskunnissa, varsinkin maallistumiskehityksestä johtuen, monet perustavanlaatuiset kristilliset uskontotouudet ovat joutuneet kysymyksenalaisiksi.

Alajakso I esittää historiallisen ja raamatullisen tulkinnan. Se aloittaa lainaten Nikaian ja Apostolisen uskontunnustuksen asianomaisia kohtia. Se jatkaa muutamin selittävin huomioin uskontunnustuksen muotoiluista ja päättyy raamatullisiin näkökulmiin, jotka ovat perustavanlaatuisia käsiteltävälle teemalle.

Alajakso II keskittyy "selitykseen nykyaikaa varten". Se aloittaa uskontunnustuksen lausumista pyrkien esittämään tarkan tulkinnan sanoista, joita käytetään niiden historiallisessa yhteydessä. Mutta niin tehtäessä on tarkoitus myös käyttää sanastoa, joka on nykyajan kannalta käsitettävää. Vaikka historiallisia lähteitä ei koskaan suoraan lainata, ne otetaan aina huomioon. Näin selitys seurailee Nikaian tunnustuksen ilmauksia ja liittää käsiteltävän asian nykyajan haasteisiin, kun apostolisen uskon kyseisiä näkökulmia tulkitaan omalle ajallemme.

34. Joihinkin kohtiin on lisätty *kommentaareja*. Ne sisältävät joko lisätietoa historiallisista taustoista tai teologisia yksityiskohtia tai jatkuvasti avoimia kiistakysymyksiä. *Kursivointi* osoittaa kappaleiden teemoja ja toisinaan myös tulkinnan lähtökohtaa. Kaikki selityksen kappaleet ovat *numeroituja* niiden lainaamisen helpottamiseksi.

LIIETTEET

Viimeisenä osana ovat liitteet: katsaus tutkimusohjelman historiaan sekä sanasto, josta voi jatkossa olla hyötyä niille, joille jotkut tekniset termit eivät ole tuttuja, koska se tarjoaa kyseisistä termeistä niiden historiallisen, teologisen kuin myös ekumeenisen merkityksen. Samoin liitteissä on luettelo koko ohjelmaan sisältyneistä konsultaatioista ja kokouksista sekä lyhyt valikoitu kirjallisuusluettelo, joka kohdentuu apostolinen usko -tutkimusohjelmaan ja antaa etusijan KMN:n julkaisuille.

Uskontunnustusten tekstit

Nikaian-Konstantinopolin uskontunnustus (381)⁵ kreikaksi

Πιστεύομεν εἰς ἓνα Θεόν,
πατέρα παντοκράτορα,
ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς,
ὄρατων τε πάντων καὶ ἀοράτων·

καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν,
τόν υἱόν τοῦ Θεοῦ τόν μονογενῆ,
τόν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων,
φῶς ἐκ φωτός,
Θεόν ἀληθινόν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ,
γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα,
ὁμοούσιον τῷ πατρὶ,
δι οὗ τὰ πάντα ἐγένετο,
τόν δι ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν
κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν
καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου
καὶ Μαρίας τῆς παρθένου,
καὶ ἐνανθρωπήσαντα,
σταυρωθέντα ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου
καὶ παθόντα καὶ ταφέντα
καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
κατὰ τὰς γραφάς,
καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς,

⁵ Kreikkalainen teksti teoksesta *Enchiridion Symbolorum. Definitionum et Declarationum de Rebus Fidei et Morum*. Toim. H. Denzinger ja A. Schönmetzer. 32. painos. Freiburg 1963, s. 66, n:o 150.

καί καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς,
καί πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καί νεκρούς·
οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος·

καί εἰς τό πνεῦμα τό ἅγιον,
τό κύριον καί ζωοποιόν,
τό ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον,
τό σύν πατρὶ καί υἱῷ συμπροσκυνούμενον καί συνδοξαζόμενον,
τό λαλήσαν διά τῶν προφητῶν.
Εἰς μίαν, ἁγίαν, καθολικὴν καί ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν.
Ὁμολογοῦμεν ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
Προσδοκῶμεν ἀνάστασιν νεκρῶν
καί ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.
Αμήν.

Nikaian-Konstantinopolin uskontunnustus (381)

(SANANMUKAINEN SUOMENNOS)

Uskomme yhteen Jumalaan,
Isään kaikkivaltiaaseen,
taivaan ja maan,
kaikkien näkyvien ja näkymättömien luojaan;

ja yhteen herraan Jeesukseen Kristukseen,
Jumalan ainosyntyiseen Poikaan,
joka on Isästä syntynyt ennen kaikkia aikoja,
valo valosta,
tosi Jumala tosi Jumalasta,
syntynyt ei luotu,
Isän kanssa yhtä olemusta,
jonka kautta kaikki ovat tehdyt,
joka meidän ihmisten ja meidän pelastuksemme tähden
astui alas taivaista
ja tuli lihaksi Pyhästä Hengestä

ja neitseestä Mariasta,
ja syntyi ihmiseksi,
ristiinnaulittiin meidän edestämme Pontius Pilatuksen aikana
ja kärsi [kuoleman] ja haudattiin
ja kolmantena päivänä nousi ylös
kirjoitusten mukaan,
ja meni ylös taivaisiin,
ja istuu Isän oikealla puolella,
ja tulee taas kunniaa tuomitsemaan eläviä ja kuolleita;
jonka valtakunnalle ei tule loppua;

ja Pyhään Henkeen,
joka hallitsee ja tekee eläväksi,
joka lähtee Isästä,
jota yhdessä Isän ja Pojan kanssa palvotaan ja kunnioitetaan,
joka on puhunut profeettojen kautta.
Yhteen pyhään, katoliseen ja apostoliseen kirkkoon.
Tunnustamme yhden kasteen syntien anteeksiantamiseksi.
Odotamme kuolleiden ylösnousemista
ja tulevan maailman elämää.
Aamen.

[Kreikan kielestä suomentanut Kari Mikael Rönttilä]

Suomen ortodoksisen kirkon suomennos: NIKAIAN-KONSTANTINOPOLIN USKONTUNNUSTUS

Uskon yhteen Jumalaan, Isään Kaikkivaltiaaseen, taivaan ja maan,
kaikkien näkyväisten ja näkymättömäin Luojaan.

Ja yhteen Herraan, Jeesukseen Kristukseen, Jumalan ainokaiseen
Poikaan, joka on ennen kaikkia aikoja Isästä syntynyt, Valkeus Valke-
udesta, totinen Jumala totisesta Jumalasta, syntynyt, ei luotu, joka on
Isän kanssa yhtä olentoa ja jonka kautta kaikki tehdyt ovat. Joka mei-
dän ihmisten tähden ja meidän pelastuksemme tähden astui alas tai-
vaista, tuli lihaksi Pyhästä Hengestä ja Neitseestä Mariasta ja tuli ih-
miseksi. Meidän edestämme myös ristiin naulittiin Pontius Pilatuksen

aikana, kärsi ja haudattiin. Kolmantena päivänä nousi kuolleista kirjoitusten mukaan. Ja meni ylös taivaisiin ja istuu Isän oikealla puolella. Ja on taas kunniassa tuleva tuomitsemaan eläviä ja kuolleita ja jonka valtakunnalle ei loppua tule.

Ja Pyhään Henkeen, Herraan, eläväksitekevään, joka lähtee Isästä, jota yhtenä Isän ja Pojan kanssa kumarretaan ja kunnioitetaan ja joka profeettain kautta puhunut on.

Yhteen pyhään, katoliseen ja apostoliseen Kirkkoon. Tunnustan yhden kasteen syntien anteeksi antamiseksi. Odotan kuolleitten ylösnousemista ja tulevaisen maailman elämää. Amen.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon suomennos:
NIKAIAN-KONSTANTINOPOLIN USKONTUNNUSTUS

Me uskomme yhteen Jumalaan / Isään, Kaikkivaltiaaseen / taivaan ja maan, kaikkien näkyväisten ja näkymättömien Luojaan /

ja yhteen Herraan, Jeesukseen Kristukseen, Jumalan ainoaan Poikaan / joka ennen aikojen alkua on Isästä syntynyt / Jumala Jumalasta / Valkeus Valkeudesta / tosi Jumala tosi Jumalasta / syntynyt, ei luotu / joka on samaa olemusta kuin Isä / ja jonka kautta kaikki on saanut syntynsä / joka meidän ihmisten ja meidän pelastuksemme tähden astui alas taivaista / tuli lihaksi Pyhästä Hengestä ja neitsyt Mariasta / ja syntyi ihmiseksi / meidän edestämme ristiinnaulittiin Pontius Pilatuksen aikana / kärsi kuoleman ja haudattiin / nousi kuolleista kolmantena päivänä, niin kuin on kirjoitettu / astui ylös taivaisiin / istuu Isän oikealla puolella / ja on kirkkaudessa tuleva takaisin tuomitsemaan eläviä ja kuolleita / ja jonka valtakunnalla ei ole loppua /

Uskomme Pyhään Henkeen / Herraan ja eläväksi tekijään / joka lähtee Isästä ja Pojasta / ja jota yhdessä Isän ja Pojan kanssa kumarretaan ja kunnioitetaan / ja joka on puhunut profeettojen kautta / Uskomme yhden, pyhän, yhteisen ja apostolisen seurakunnan / Tunnustamme yhden kasteen syntien anteeksi antamiseksi / odotamme kuolleiden ylösnousemista / ja tulevan maailman elämää.

Katolisen kirkon suomennos:
NIKAIAN-KONSTANTINOPOLIN USKONTUNNUSTUS

Uskon yhteen Jumalaan, Isään kaikkivaltiaaseen, taivaan ja maan, kaikkien näkyväisten ja näkymättömien Luojaan.

Ja yhteen Herraan, Jeesukseen Kristukseen, Jumalan ainosyntyiseen Poikaan, joka ennen aikojen alkua on Isästä syntynyt, Jumala Jumalasta, valkeus valkeudesta, tosi Jumala tosi Jumalasta, syntynyt eikä luotu, joka on samaa olemusta kuin Isä ja jonka kautta kaikki on tehty.

Meidän ihmisten tähden ja meidän pelastuksemme tähden hän astui alas taivaista, tuli lihaksi Pyhästä Hengestä ja Neitsyt Mariasta ja tuli ihmiseksi;

meidän edestämme ristiinnaulittiin Pontius Pilatuksen aikana, kärsi ja haudattiin, nousi kuolleista kolmantena päivänä kirjoitusten mukaan, astui ylös taivaisiin, istuu Isän oikealla puolella ja on kunniassa tuleva takaisin tuomitsemaan elävät ja kuolleet ja hänen valtakunnallaan ei ole loppua.

Ja Pyhään Henkeen, Herraan ja eläväksi tekijään, joka Isästä ja Pojasta lähtee, jota yhdessä Isän ja Pojan kanssa palvotaan ja kunnioitetaan ja joka on puhunut profeettojen kautta.

Ja yhteen, pyhään, katoliseen ja apostoliseen kirkkoon. Tunnustan yhden kasteen syntien anteeksi antamiseksi, odotan kuolleiden ylösnousemista ja tulevaisen maailman elämää.

Aamen.

APOSTOLINEN USKONTUNNUSTUS

Credo in Deum⁶
Patrem omnipotentem.
creatorem caeli et terrae.

et in Iesum Christum,

⁶ Latinankielinen teksti teoksesta *Enchiridion Symbolorum. Definitionum et Declarationum de Rebus Fidei et Morum*. Toim. H. Denzinger and A. Schönmetzer. 32. painos. Freiburg 1963, s. 28, n:o 30.

Filium eius unicum, Dominum nostrum,
 qui conceptus est de Spiritu Sancto,
 natus ex Maria virgine,
 passus sub Pontio Pilato,
 crucifixus, mortuus et sepultus,
 descendit ad inferna,
 tertia die resurrexit a mortuis,
 ascendit ad caelos,
 sedet ad dexteram Dei Patris
 omnipotentis,
 inde venturus est
 iudicare vivos et mortuos.
 Credo in Spiritum Sanctum.
 sanctam Ecclesiam catholicam,
 sanctorum communionem,
 remissionem peccatorum,
 carnis resurrectionem,
 et vitam aeternam. Amen

Katolisen kirkon suomennos:

APOSTOLINEN USKONTUNNUSTUS

Minä uskon Jumalaan, Isään kaikkivaltiaaseen, taivaan ja maan Luojaan, ja Jeesukseen Kristukseen, Jumalan ainoaan Poikaan, meidän Herraamme, joka sikisi Pyhästä Hengestä, syntyi Neitsyt Mariasta, kärsi Pontius Pilatuksen aikana, ristiinnaulittiin, kuoli ja haudattiin, astui alas tuonelaan, nousi kolmantena päivänä kuolleista, astui ylös taivaisiin, istuu Jumalan, Isän kaikkivaltiaan, oikealla puolella ja on sieltä tuleva tuomitsemaan eläviä ja kuolleita. Ja Pyhään Henkeen, pyhän katolisen kirkon, pyhän yhteyden, syntien anteeksiantamisen, ruumiin ylösnousemisen ja iankaikkisen elämän. Amen.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon suomennos:
APOSTOLINEN USKONTUNNUSTUS

Minä uskon Jumalaan / Isään, Kaikkivaltiaaseen / taivaan ja maan Luojaan /

ja Jeesukseen Kristukseen / Jumalan ainoaan Poikaan, meidän Herraamme / joka sikisi Pyhästä Hengestä / syntyi neitsyt Mariasta / kärsi Pontius Pilatuksen aikana / ristiinnaulittiin, kuoli ja haudattiin / astui alas tuonelaan / nousi kolmantena päivänä kuolleista / astui ylös taivaisiin / istuu Jumalan, Isän, Kaikkivaltiaan oikealla puolella / ja on sieltä tuleva tuomitsemaan eläviä ja kuolleita /

ja Pyhään Henkeen / pyhän yhteisen seurakunnan / pyhän yhteyden / syntien anteeksiantamisen / ruumiin ylösnousemisen / ja iankaikkisen elämän. Amen.

Selitys

ME USKOMME

1. Nikaian tunnustus alkaa luottavalla vakuutuksella: "Uskomme" (*pisteuomen eis*), joka viittaa Isään, Poikaan ja Pyhään Henkeen sekä yhteen, pyhään, katoliseen ja apostoliseen kirkkoon.

2. Nikaian tunnustuksen monikon ensimmäisen persoonan "uskomme" eroaa Apostolisen uskontunnustuksen, kastetunnustuksen ja joidenkin ehtoollisliturgioiden sanoista "minä uskon". Kasteessa yksityiset ihmiset, tai ne jotka puhuvat heidän puolestaan, vastaavat Jumalan ennättävään armotekoon persoonallisella uskontodistuksella. Uskovainen kastetaan vedellä ja Pyhän Hengen voimassa Kristuksen kuolemaan ja ylösnousemukseen ja saatetaan kirkon yhteyteen. Kuitenkin yksilön uskontunnustus tapahtuu koko kirkon uskontunnustuksen yhteydessä. Jotkut paikalliskirkot vastaavat tähän: "Tämä on kirkon usko, tämä on meidän uskomme."

3. Nikaian tunnustus kuuluu uskontunnustuksena yhdelle, pyhälle, katoliselle ja apostoliselle kirkolle. Nikaian tunnustuksessa yksityinen ihminen liittyy kirkon uskonjulistukseen kaikkien kastettujen kanssa joka paikassa ja kaikkialla, nyt ja läpi aikakausien, lausuessaan: "Uskomme". Tunnustus "uskomme" ei lausu julki vain yksilöiden luottamusta Jumalan armoon vaan vakuuttaa myös koko kirkon luottamusta Jumalaan. Niiden kesken, jotka liittyvät yhteen tunnustaakseen yhteisen uskonsa, vallitsee yhteyden side. Niin kauan kuin kirkot, jotka lausuvat uskontunnustuksen mutta eivät ole yhdistyneitä toisiinsa, pysyy yhden, pyhän, katolisen ja apostolisen kirkon näkyvä ykseys kuitenkin heikkona.

4. Juuri niin kuin kasteessa usko tunnustetaan vastauksena Jumalan armoon, niin myös kirkon jatkuva tunnustautuminen tapahtuu vastauksena Jumalan armoon ja rakkauteen, joka saadaan aivan erityisesti ju-

listetussa sanassa ja kirkon toimittamissa sakramenteissa. Tästä johtuen kirkon liturgia on oikea ympäristö kirkon uskontunnustukselle.

5. Usko, joka saa ilmaisunsa lausuttaessa Nikaian uskontunnustusta, on Jumalan Pyhän Hengen kautta antama lahja. Siihen sisältyy uskovaisten vapaa nöyryminen, ehdoton luottamus ja turva, Jumalan avun odottaminen niihin todistuksiin luottaen, joita Jumala on antanut rakkaudestaan luomisessa, lunastuksessa ja pyhityksessä.

Kommentaari

Lännessä Augustinus esitti kolme uskonaktin näkökulmaa: sen uskomisen, että Jumala on olemassa (*credere Deum*), uskoa Jumalaa (*credere Deo*) ja uskoa Jumalaan (*credere in Deum*). "Jonkin uskomisen" käsittää kaksi ensimmäistä, mutta ylittää ne ja sisältää henkilökohtaisen sitoutumisen, jossa ihminen uskoo itsensä kokonaan Jumalan haltuun. Tämä käy selvästi ilmi myös Apostolisesta uskontunnustuksesta, joka käyttää latinan sanaa "credere in" (so. uskoa johonkin) vain suhteesta Kolminaisuuden kolmeen persoonaan mutta ei viitattaessa kirkkoon. Nikaian tunnustus kuitenkin käyttää "uskomista johonkin" myös viitattaessa kirkkoon. Kreikan kielessä sanoilla *pisteuomen eis* on laajempi merkitys, kun ne osoittavat yksinkertaisesti kohteeseen, johon uskonakti kohdistuu.

Uskomme yhteen Jumalaan

A. YKSI JUMALA

6. Kristityt *uskovat*, että "yksi tosi Jumala", joka teki itsensä tunnetuksi Israelille, on ilmoittanut itsensä lopullisesti "hänessä, jonka olet lähettänyt", nimittäin Jeesuksessa Kristuksessa (Joh. 17:3). He uskovat myös, että Kristuksessa Jumala itse teki sovinnon maailman kanssa (2. Kor. 5:19) ja että Pyhän Henkensä välityksellä Jumala tuo uuden ja ikuisen elämän kaikille, jotka Kristuksen kautta panevat luottamuksensa häneen.

7. Tämän uskon ainoaan maailmankaikkeuden Jumalaan, joka on kaiken Luoja, Vapahtaja ja ylläpitäjä, *asettavat kyseenalaiseksi* ne, jotka epäilevät, että näkyvän maailman ulkopuolella ei ole olemassa mitään todellisuutta, joka toimisi nykyisenlaisen olemisen ja elämän jatkumisen lähteenä. Heille käsitys Jumalasta ei merkitse enempää kuin inhimillisten toiveiden ja pelkojen ilmausta ja heijastusta. Silloinkin kun tunnustetaan, että on olemassa voimia, jotka ylittävät näkyvän maailman todellisuuden, nousee esiin kysymys sen väitteen oikeutuksesta, että olisi olemassa vain yksi tällainen voima. Pitäisikö silloin tuo voima ymmärtää puhtaasti tuonpuoleiseksi vaiko myös immanenttiseksi tässä maailmassa, ja kuinka nämä näkökohdat voidaan sovittaa toisiinsa?

8. Monet, jotka kristittyjen tavoin uskovat yhteen Jumalaan, pitävät kristittyjen vakaumusta Kolminaisuudesta vaikeasti ymmärrettävänä. Erityisesti juutalaisille ja muslimeille kristillinen käsitys kolmiyhteisestä Jumalasta on ollut kompastuskivi, koska se näyttää kieltävän monoteismin. Nykyään on myös kristittyjä, jotka ovat sitä mieltä, että kristillinen kolminaisuusoppi on vähintäänkin tuoreen tulkinnan, ellei

peräti kielellisen tarkistuksen, tarpeessa. Lisäksi tähän oppiin suhtaudutaan välinpitämättömästi ja epäluulolla. Toisinaan sitä selitetään "modalistisesti", ikään kuin se tarkoittaisi, että Jumala on todella yksi mutta inhimillisestä rajallisuudesta johtuen hänet vain ymmärretään kolmella eri tavalla, tai siis "kolmijumalisesti", ikään kuin Jumala Isän, Jumala Pojan ja Jumala Pyhän Hengen palvonta olisi kolme erottavissa olevaa ja erillistä palvonnan muotoa. Monien mielestä perinteinen kolminaisuusopillinen opetus on liian teoreettista verrattuna Raamatun sanoihin Jumala Isästä, Pojasta ja Pyhästä Hengestä. Tällaiset haasteet vaativat ajan tasalla liikkuvaa selvitystyötä.

I Uskontunnustus ja sen raamatulliset perusteet

a) Uskontunnustuksen teksti

9. "Uskomme yhteen Jumalaan"
(AU: "Minä uskon Jumalaan")⁷

10. Nikaian tunnustus alkaa siitä, että tunnustetaan usko yhteen Jumalaan. Toisaalta Jumalan ykseyden teema laajenee kolmeksi kolminaisuuden mukaiseksi tunnustusartiklaksi. Ensimmäinen artikla painottaa uskoa yhteen Jumalaan, Isään; toinen yhteen Herraan, Isän Poikaan; ja kolmas Pyhään Henkeen, Herraan, joka lähtee Isästä. Täten yksi Jumala ymmärretään Isänä, Poikana ja Pyhänä Henkenä, Isän ollessa kaiken jumaluuden lähde. Vastaavasti kolmiyhteisen Jumalan ykseyteen nähden tunnustus vakuuttaa, että on vain yksi kirkko ja yksi kaste (vrt. Ef. 4:4-6). Näin tunnustus korostaa ykseyttä kaikissa kolmessa artiklassaan.

Kommentaari

Juutalaisen perintönsä vuoksi kristityt ovat tienneet alusta asti, että "ei ole muuta kuin yksi Jumala". Toisen vuosisadan kirkko vahvisti Markionia vastaan Jumalan ykseyden, hänen joka luo ja lunastaa. Vierähti aikaa ennen kuin kirkko antoi täysin perustellun ja hyvin jäsennellyn selvityksensä suhteesta, mikä vallitsee yhden Jumalan, Isän, josta "on kaikki lähtöisin, ja hänen luokseen olemme matkalla", ja Jeesuksen Kristuksen, jonka välityksellä "on kaikki luotu, niin myös meidät" (1. Kor.

7

AU = Apostolinen uskontunnustus

8:6), välillä. Ratkaisevan päätöksenteon hetken toi mukanaan areiolaiskiista. Nikaian konsiili (325) vahvisti, että Poika on "Isän olemuksesta" (kr. *ek tes ousias tou Patros*) ja "Isän kanssa yhtä olemusta" (*homoousios to Patri*). Seuranneen Pyhän Hengen jumaluutta koskeneen kiistan jälkeen Konstantinopolin konsiili (381) julisti, että Pyhä Henki "lähtee Isästä / jota yhdessä Isän ja Pojan kanssa palvotaan ja kunnioitetaan". Kaikesa tässä kirkolla ei ollut tarkoitus asettaa Jumalan ykseyttä kyseenalaiseksi; ennemminkin yksi Jumala on ymmärretty kolmiyhteiseksi hänen lunastustyönsä perusteella historiassa. Kasteen toimittaminen jatkui Isän, Pojan ja Pyhän Hengen yhteen nimeen.

Seuraavina vuosisatoina kehittyi eri tulkintoja Kolminaisuuden ykseyden perustavimmasta alkusyystä, nimittäin siitä, oliko se löydettävissä jumalallisesta olemuksesta (*ousia*) vai Isän persoonasta (*hypostasis*) vai näiden kolmen persoonan keskinäisestä suhteesta ja vastavuoroisesta toisissaan asumisesta niiden kommuuniossa toinen toisiinsa. Joka tapauksessa sekä idässä että lännessä on aina jumalanpalveluksessa lausuttu tunnustus Jumalan ykseydestä ja persoonien erilaisuudesta yhtäläisellä painokkuudella; ja juuri jumalanpalveluksessa kolmiyhteisen Jumalan persoonaluonne tulee selvimmän esiin.

Kaiken kaikkiaan Nikaian teologia painotti samanaikaisesti sekä kunkin näistä kolmesta persoonasta (*hypostaseis*) ainutlaatuisuutta yhdessä Jumalassa, mikä asia on ilmoitettu pelastushistorian kuluessa, että niiden ykseyttä kommuuniossa (*koinoniassa*) yhdessä jumalallisessa olemuksessa. Tänäpäin huomio on kiinnitettävä sellaisiin sanoihin kuin "substanssi" (mikä nykyään usein viittaa materiaalisiin asioihin, jotka ovat myös välineellisesti mitattavissa), "essenssi" (mikä saattaa tuoda mieleen väheksityn metafysiikan kielen) tai "persoonaa" (mikä voidaan tulkita viittaavaksi johonkin erilliseen yksilölliseen tietoisuuden keskukseen). Aikaansa seuraava kolminaisuusteologia keskustele jatkuvasti, jopa enemmän kuin varhaisempina aikoina, siitä, kuinka Jumalan ykseys yhdessä kolmen "persoonan" kanssa voidaan asianmukaisesti ilmaista. Kuitenkin siitä vallitsee yhteisymmärrys, että kirkon liturgiassa vietetyn kolmiyhteisen Jumalan mysteerin tarkka ja perinpohjainen rationaalinen

selvittäminen pysyy inhimillisen käsityskyvyn saavuttamattomissa. Kolminaisuusoppi ja sen kieli voivat antaa vain perustelun yhtä hyvin kolmen persoonan kuin myös yhden Jumalan tunnustamiselle.

b) Raamatulliset perusteet

11. Historiansa kuluessa *Israel* löysi uskon Jumalan ainutlaatuisuuteen. Tämän klassinen ilmaisu on "Shema Israel": "Kuule, Israel! Herra on meidän Jumalamme, Herra yksin. Rakasta Herraa, Jumalaasi, koko sydäimestäsi, koko sielustasi ja koko voimastasi" (5. Moos. 6:4-5). Painokkaimmin sitä tulkitaan Toisen Jesajan profetioissa, joissa Herra, Luojana ja Lunastajana, tunnustetaan selväsanaisesti ainoaksi Jumalaksi, ei vain Israelia vaan kaikkia kansoja varten. Muut jumalat ovat vain epäjumalia: "Ei ole muuta jumalaa kuin minä. Minä olen vanhurskas pelastaja, ei ole ketään muuta. Kääntykää minun puoleeni, maan kaikki ääret, antakaa pelastaa itsenne, sillä minä olen Jumala, eikä muuta jumalaa ole" (Jes. 45:21-22).

12. Vanhan testamentin korostus Jumalan ainutlaatuisuudesta jatkui *Uudessa testamentissa*. Jeesus vahvisti Israelin uskoa yhteen Jumalaan. Hän karkotti Saatanan siteeraamalla Kirjoituksia: "Herraa, Jumalaasi, sinun tulee kunnioittaa ja ainoastaan häntä palvella" (Matt. 4:10; vrt. 5. Moos. 6:13). Hän tunnusti, että "Kuule, Israel!" on ensimmäinen ja suurin käsky ja tie ikuisen elämään (Mark. 12:29; Matt. 22:37; Luuk. 10:27).

13. Kuitenkin *Uudessa testamentissa* tehdään selväksi, että tällä Jumalalla on ainutlaatuisen suhde Jeesukseen Kristukseen. Jeesusta kutsutaan hänen Pojaksi (Luuk. 1:32-33; Mark. 1:11). Jeesus kutsui tätä Jumalaa "Isäkseen" käyttäen hänestä tuttavallista sanaa "Abba" (Mark. 14:36). Jeesus on Isän oma rakas ja ainoa Poika (Joh. 1:18; 3:16; Room. 8:32; Kol. 1:13). Joka on nähnyt Pojan, on nähnyt Isän (Joh. 14:9), sillä Isä ja Poika ovat "yhtä" (Joh. 10:30; 17:11). Erilläänkin ollessaan Isä ja Poika "ovat" toinen toisissaan (Joh. 17:21).

14. Samanaikaisesti *Uudessa testamentissa* myös Henki yhdistetään - "Hän... lähtee Isän luota" (Joh. 15:26) - Poikaan (vrt. kpl 210). Kristuksen rukouksen mukaisesti Isä lähettää Pyhän Hengen maailmaan, "toisen Puolustajan", Hengen joka "tekee eläväksi" ja ohjaa kaikkeen totuuteen (Joh. 16:7). Kaikki kolme, Isä, Poika ja Pyhä Henki, maini-

taan yhdessä varhaisapostolisessa julistuksessa ja kirjoituksissa (2. Kor. 13:13; Ef. 4:4-6).

II Selitys nykyaikaa varten

Yksi Jumala: Isä, Poika ja Henki

15. Kristinuskon erityisluonne uskona yhteen Jumalaan perustuu ilmoitukseen Isästä, Pojasta ja Pyhästä Hengestä. Siitä syystä jumalallinen "ekonomia", pelastushistoria luomisessa, sovituksessa ja eskatologisessa täyttymyksessä, on kolminaisuususkon perusta. Toisaalta yksi Jumala on iankaikkisuudessa Isä, Poika ja Pyhä Henki. Ekonominen ja ikuinen Kolminaisuus on yksi ainoa todellisuus. Näitä kahta näkökulmaa ei voi erottaa toisistaan. Tätä ekonomisen ja ikuisen Kolminaisuuden ykseyttä ei ole aina otettu kunnolla huomioon. Mutta vain Jumalan historiallisen ilmoituksen perusteella Jeesuksessa Kristuksessa voidaan kirkon kolminaisuususkosta tehdä selkoa. Kolminaisuusoppi ei ole abstraktin pohdinnan tulos vaan yhteenveto siitä, kuinka Jumala ilmoittaa itsensä Jeesuksessa Kristuksessa.

16. Synnistä ja pahuudesta on tuloksena, että maailma on eristynyt ja vieraantunut Jumalasta, mutta *jumalallisesta ekonomiasta* seuraa, että nämä tulevat voitetuiksi Pojan sovitustyön ja Hengen muuttavan läsnäolon vaikutuksesta. Tämän jumalallisen ekonomian pelastusmysterissä yksi Jumala ilmoittaa itsensä elämänä ja rakkautena, kun hän kommunikoi itsensä luoduilleen. Jumala *Isä* sovittaa maailman itsensä kanssa ikuisen Poikansa lihaksitulon, tehtävän ja kärsimyksen kautta. *Pojassa* Jumala jakaa ihmisen kohtalon aina kuolemaan asti tarjotakseen ihmiskunnalle syntien anteeksiannon, ylösnousemuksen ja ikuisen elämän (Joh. 3:16). *Hengen* välityksellä Jumala nosti ristiinnaulitun ylös uuteen ja katoamattomaan elämään, mikä aikaansaa meidän elämämme sekä koko luomakunnan lopullisen muuttumisen ja kirkastumisen eskatologisessa tulevaisuudessa. Tämän hyvän uutisen julistuksen välityksellä Henki myös tänään syyttää uskon, rakkauden ja toivon niiden sydämiin, jotka vastaanottavat evankeliumin, kuten myös ennen Pojan lihaksituloa hän rohkaisi toivoon ihmiskunnan tulevan pelastuksen puolesta.

17. *Lihaksitullut Poika* ilmoittaa, että Jumalan ikuisessa kirkkaudessa, ennen kaikkia aikoja ja historiaa, hänen jumalallinen elämänsä on keskinäistä itsensäantamista ja kommuuniota, sitä että "Jumala on

rakkaus" (1. Joh. 4:8). Tämä Isän ja Pojan välinen ikuinen rakkaus ja kommuunio ilmoitetaan Kristuksen ristissä ja hänen ylösnousemuksensa Hengen voiman vaikutuksesta. Ristiä ja ylösnousemusta ei voi ymmärtää erillään Isän, Pojan ja Hengen trinitaarisesta kommuuniosista, eikä Kolminaisuutta voi ymmärtää erillään rististä ja ylösnousemuksesta. Risti on rakkaudenvakuutus, joka on voimakkaampi kuin synty ja kuolema, ja ylösnousemus vahvistaa, että tämä jumalallinen rakkaus todellakin on ja tulee olemaan voitokas.

18. Tämän elävän trinitaarisen rakkauden kommuunio ikuinen lähde on *Jumala Isä*. Mutta Isä ei ole ollut koskaan ilman Poikaa, eikä hän ole ollut koskaan ilman Henkeään. Näiden kolmen persoonan keskinäinen toisissaan asuminen on heidän ykseytensä sinetti. Jumalan ikuinen elämä ja kunnia on persoonien vapaassa antautumisessa keskinäiseen kommuunioon toistensa kanssa. Jumalallinen ykseys saa alkunsa Isästä, Isä on sen lähde, mutta se pysyy Pojan kuuliaisuudessa ja Hengen todistuksessa, kun hän kirkastaa Poikaa Isässä ja Isää Pojassa.

Kommentaari

Usein käy niin, kun on kyse kristillisen uskon tunnustamasta Jumalan ykseydestä, että tietoisuus tämän uskon itsessään trinitaarisesta luonteesta on kaventunut. Toistuvasti käy niin, että yksi Jumala samastetaan yksinkertaisesti vain Isään, kun taas Poika ja Henki joko alistetaan ontologisesti hänelle tai kuvitellaan heidät pelkiksi Isän ilmenemistavoiksi. Jotta näin ei kävisi, tulee näiden kolmen persoonan keskinäinen suhteessalo, kun pidetään kiinni Isän "monarkiasta", ymmärtää jumalallisen ykseyden konkreettiseksi muodoksi.

19. Kirkko uskoo tähän ikuisen rakkauden kommuunioon siten kuin se on ilmoitettu ja niin kuin se toteutuu jumalallisessa ekonomiasa: se toimii maailman luomisessa kuin myös sen lunastamisessa, pyhittämisessä ja lopullisessa kirkastamisessa. Vaikka luomisen työ liitetään erityisesti Isään, lunastustyö Poikaan ja pyhittämisen ja kirkastamisen työ Henkeen, niin jokaisen Kolminaisuuden persoonan työssä on mukana kaikkien kolmen läsnäolo ja yhteistyö. Täten Jumala on yksi. Millään näistä Kolminaisuuden kolmesta persoonasta ei ole omaa elämää erillään toisista.

20. Kolmiyhteinen Jumala on niin ykseyden kuin erillisyydenkin perusta luomakunnassaan. Kolminaisuutta voi tarkastella sellaisena eriytymisen muotona, joka ei tuhoa ykseyttä, ja ykseytenä, joka ei tuhkahduta erillisyyttä yhdenmuotoisuuden vuoksi. Sen vuoksi yksi Jumala voi olla luovasti läsnä luotujensa suurten joukkojen keskellä.

21. Pyrkimys samastaa Jumala ja luonto keskenään, mikä on leimallista erityisesti panteismin filosofisille muodoille 1600-luvulta alkaen, hylkää käsityksen puhtaasti tuonpuoleisesta Jumalasta, joka ei pysty olemaan läsnä luodussa maailmassa. Mutta kristillisen uskon kolmiyhteinen Jumala on samanaikaisesti transsendenttinen ja silti läsnä luomakunnassaan, joka on saanut alkunsa hänen Logoksensa ja Henkensä kautta. Kolmiyhteinen Jumala on läsnä meidän olemassaolomme syvyydessä huolimatta siitä, että olemme vieraantuneet Luojustamme. Tämä luova, ylläpitävä ja pelastava Jumalan läsnäolo ei tuhoa luodun vapautta, vaan päinvastoin saa hänet kykeneväksi nauttimaan tästä luotujen vapaudesta. Se tekee hänestä aktiivisen sen säilyttämisen puolesta, ja se saa hänet ryhtymään toimiin, joilla hän osoittaa sitoutumistaan toisiin ihmisiin ja Jumalaan. Mutta tällainen riippumattomuus sisältää myös riskin, että se johtaa vieraantumiseen Luojusta.

22. Ääretön Jumala pysyy siis luomakunnalleen transsendenttina, sillä hän asuu tavoittamattomassa valossa. Jumala on tässä transsendenssissaan uuden lähde luomakunnassaan, kun hän jouduttaa sitä kohden luodun olemassaolon lopullista täyttymystä, joka toteutuu yhteydessä Jumalaan ja luotujen itsensä kesken. Mutta luodut eivät milloinkaan, eivät edes eskatologisessa kirkastumisessa, sulaudu Jumalaan. Kun hyväksymme erilaisuutemme Jumalaan nähden, säilyvät yhteytemme edellytykset häneen ja voimme ylistää häntä Luojana ja luomakuntansa pelastajana. Siksi usko siihen, että Jumala on oleva kaikki kaikessa (1. Kor. 15:28), ei sisällä viittausta panteismiin.

Ateismin ja sekularismin asettamat haasteet

23. Monet *ateismin* muodot ovat haaste uskomiselle yhteen Jumalaan. On ateisteja, jotka vakuuttavat, että usko Jumalaan, sen sijaan että se olisi millään tavoin *ainoa* tie elämään ja pelastukseen, muodostaa pikemminkin uhkan ihmiskunnan vapaudelle ja omanarvontunnolle. Tällöin uskoa Jumalaan pidetään illuusiona, joka nousee psykologisista, ideologisista, sosiologisista tai jopa taloudellisista lähtökohdista. Toiset näkevät luonnontieteiden ja loogisen positivismiin tuloksissa

syyn kieltää Jumalan olemassaolo, koska se vaikuttaa tarpeettomalta maailmaa selitettäessä. Jopa kirkkojen piirissä on henkilöitä, jotka kyllä tunnustavat Kristuksen mutta antavat periksi siinä itseluottamuksen puutteen ilmapiirissä, minkä nämä voimakkaat argumentit aikaansaavat, ja kieltävät Jumalan olemassaolon. Jotkut eivät kykene sovittamaan toisiinsa maailmassa vallitsevaa pahaa ja uskoa Luoja-Jumalaan (kyseessä on teodikea-ongelma). Monet ihmiset, jotka törmäävät eloonjäämisen ongelmaan nykyisessä maailmassamme, eivät kykene löytämään mitään jumalallista tai uskonnollista elämän viitekehystä. Tuloksena tästä jotkut heistä kääntyvät utopismiin tai nihilismiin. Ja lopuksi, monet ihmiset ovat täysin välipitämättömiä (käytännön ateismi). Kun kristityt haluavat olla uskollisia evankeliumille, heidän tulisi tarkata huolellisesti ateismin eri muotojen haasteita omassa ympäristössään. Siinä valossa heidän tulisi olla valmiita tarkistamaan omien käsitystensä riittävyys Jumalasta ja Jumalan suhteesta maailmaan. Tämä on erityisen suositeltavaa siellä, missä kyseinen ateismi on ainakin osaksi ollut reaktiota sille, että kristillinen oppi ja elämä ovat päässeet vääristymään.

24. Kristilliset reaktiot ateismin eri muotoihin eivät voi rajoittua vain teoreettiselle tasolle. Ateismiin sisältyy myös kysymys elämänsuunnasta. Kristillinen usko Jumalaan merkitsee perusteissaan uuden elämän vastaanottamista Jeesuksessa Kristuksessa ilmoitetun Jumalan valossa, kun taas Johanneksen evankeliumin mukaan ne, jotka takertuvat syntiseen elämään, osoittavat tosiasiallisesti kieltävänsä uskon Jumalaan (vrt. Joh. 3:20). Rationaaliset perusteet eivät ole ainoat seikat, kenties eivät kaikkein tärkeimmäkään, kun uskosta kerrotaan muille. Ratkaisevaa on jokaisen omasta elämästä nouseva vakuuttava todistus, esimerkiksi voiton saaminen kohtalokkaasta elämäntilanteesta tai kun kerrotaan uskon tuottamasta elämän sisäisestä rikkaudesta.

25. Kuitenkin on olemassa myös vasta-argumentteja ateismin eri muotoja vastaan. Ensinnäkin sitä väitetään vastaan, että maailman tieteellinen selittäminen olisi sellaisenaan riittävää, tulisi osoittaa, että tällainen selitys ei tosiasiallisesti ole koskaan täydellinen. Se ei täytä samaa maailmanselityksen tehtävää kuin luominen, koska luominen liittyy maailman merkitykseen kokonaisuudessaan, vaikkakin eri tasolla kuin tiede.

26. Toiseksi, vastaukseksi niille, joiden on mahdotonta sovittaa yhteen usko Luoja-Jumalaan sen kokemuksen kanssa, että maailmassa

on tarpeetonta kärsimystä ja pahaa, meidän on tunnustettava, että tässä inhimillinen ajattelu kohtaa selittämisen rajat. Tämä tuskainen tietoisuus on tullut erityisen ajankohtaiseksi nykyisten kokemusten paineen alla. Kristillinen vastaus tähän haasteeseen on usko siihen, että Kristuksen ristillä Jumala on tullut osalliseksi inhimillisestä kärsimyksestä ja kuolemasta, ja tämän solidaarisuuden vuoksi hän on avannut meille tien sille, että voitamme epätoivomme (vrt. kpl 60-61). Tämä ei tietenkään ole mikään "ratkaisu" pahan ongelmaan, mutta se antaa kristityille mahdollisuuden selviytyä siitä.

27. Kolmanneksi, nykyaikana varsin voimakkaita muotoja saaneet ateistiset argumentit nousevat väitteistä, jotka selittävät uskonnon kuvitteellisten heijastumien tuotteeksi. Mutta tämäntyyppinen perustelu edellyttää sellaista näkemystä, että uskonto ei olisi olennainen osa ihmisluontoa. Tämä taas ei ole sopusoinnussa kulttuurihistorian tosiasioiden kanssa: varhaisista ajoista alkaen uskonto on ollut kulttuurihistorian perustekijä, mikä tarkoittaa, ettei olettamusta ei-uskonnollisten ihmisten tuottamasta uskonnosta voi pitää oikeana.

Kommentaari

Koska ihmiskunnan uskonnolliset traditiot ovat todellakin kaikki todistuksia inhimillisestä kokemuksesta ja ajattelusta, ne tukevat tosiasiaa, että ihmisluonto on lähtemättömästi uskonnollinen. Tämä tarkoittaa, että täysipainoiseen ihmisyyteen sisältyy elämän uskonnollinen ulottuvuus. Tätä ei välttämättä ilmaista erityisellä "uskonnon" kielellä. Se saattaa sisältyä johonkin äärimmäisen todellisuuden tiedostamiseen, tai se voi kätkeytyä ideologisten väitteiden muotoon ja niihin sitoutumiseen.

Tämä tarkoittaa sitä, että mainittu inhimillinen perusehto tulee näkyviin uskonnoissa - sanan varsinaisessa merkityksessä: ne näet perustuvat johonkin kokemukseen jumalallisesta todellisuudesta. Uskontoja ei ole satunnaisesti keksinyt sellainen olento, jonka alkuperäisen luonnon voisi riittävästi kuvata pelkästään sekulaarein termein, kuten jotkut ateistit olettavat.

Uskonnollinen ulottuvuus kuuluu erityisellä tavalla ihmisenä olemisen juuriin: niinpä ihmisenä olemisen täyteys menetetään siellä, missä tietoisuus kaiken rajallisuuden ylittävistä todellisuudesta on hämärtynyt tai kadonnut. Sen sijaan inhimillisyy-

den täyteys on luvassa siellä, missä tämä transsendenttinen todellisuus otetaan vakavasti ja jossa sitä tavoitellaan mahdollisena vastausten ja ratkaisujen lähteenä ihmiselämän lupauksille, puutteellisuuksille ja vääristymille.

28. Nyky-yhteiskuntien sekularismi liittyy läheisesti ateismiin, joka nousee sekulaariteiden kuvaaman maailman selvästä itseriittoisuudesta. Se vahvistaa sosiaalisen ja kulttuurisen systeemin itseriittoisuutta siirtäessään uskonnon pelkäksi yksityisasiaksi ja kieltäessään sen, että julkinen järjestys olisi mitenkään vastuullinen Jumalan edessä. Sekularismia ei saa sekoittaa sekulaariuteen tai sekularisaatioon. Sosiaalisen ja poliittisen järjestyksen sekulaarius, erotukseksi kirkon järjestyksestä, kehittyi kristillisen kulttuurin historiassa paljon suurempiin mittoihin kuin muissa kulttuurijärjestelmissä. Sekulaarin maailman suhteellisen itsenäisyyden vahvistaminen on osa kristinuskon historiallista panosta. Se voidaan ymmärtää seuraukseksi toisaalta raamatullisesta monoteismista ja toisaalta nykymaailman sekä sen sosiaalisen ja luonnollisen järjestyksen väliaikaisesta luonteesta. Kun luomiskertomuksessa (1. Mooseksen kirjassa) aurinko, kuu ja tähdet (vastaakohtana joidenkin muinaisten uskontojen käsityksille) eivät enää ole jumalallisia olentoja vaan yhden Jumalan muotoilemia luontokappaleita, on tuloksena luonnon sekularisaatio. Kun varhainen kristikunta kielsi olemassa olevalta sosiaaliselta järjestykseltä perimmäisen arvon, se jollakin tavoin sekularisoitui. Mutta sitä ei leikattu millään tavoin erilleen suhteesta Jumalan äärimmäiseen todellisuuteen. Silti juuri tämä erottelu on perustavanlaatuisia nyky-yhteiskunnan sekularismille. Tällainen sekularismi ei ole ongelma vain Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa vaan se vaikuttaa modernisaation (ts. teollistumisen ja keskitettyjen hallintojärjestelmien) levittymisen myötä kaikissa osissa maailman maita.

29. Rajallisten asioiden maailmasta ja sekulaarista sosiaalisysteemistä puuttuu kummastakin lopullinen merkitys ja tarkoitus, ellei niiden perustana ole transsendenttista todellisuutta. Kautta historian kaikista roduista ja kulttuureista ovat ihmiset ovat löytäneet perustan olemassaololleen ja elämäntarkoituksen siitä varmuudesta, että Jumala on olemassa ja toimii. Missä asian laita on näin, siellä Jumala on moraalisten arvojen lähde, niin että hänen äänensä kuuluu ihmisen omassatunnossa. Lisäksi usko Jumalaan on toivon lähde silloin, kun me

kohtaamme kuolemaa, kärsimystä, epäonnea ja taisteluja. Tämä toivo vie voiton kaikesta, mitä inhimillisin ponnistuksin voidaan saavuttaa, mutta se myös innostaa yrityksiin, joissa luodaan ainakin väliaikaisia oikeudenmukaisuuden ja kestäväen sosiaalisen järjestyksen muotoja ja olosuhteita. Nämä mahdollistavat inhimillisesti arvokkaan elämän.

30. Sekulaareissa yhteiskunnissa merkityksettömyyden kokemus tuottaa erilaisia reaktioita. Jotkut niistä muotoutuvat uusiksi uskonnollisiksi liikkeiksi, joihin usein liittyy muistumia moderneista tieteellisistä lähestymistavoista. Lisäksi tulevat monet taikauskon muodot, jopa satanismi. Lisäksi erilaiset uskonnolliset ryhmät harjoittavat käännytystoimintaa saadakseen hyötyä tästä tilanteesta. Tämä uusi uskonnollisuus muodostaa erityisen vaaran tuottaessaan sellaista, mitä on tavattu kutsua "vääräksi jumaliksi". Ne ovat pelkkiä ihmissydämen halujen ja pelkojen heijastumia. Mutta väärin jumalien ja niihin liittyvän idololatrian eteenpäin tunkeutuminen ei missään tapauksessa rajoitu vain uususkonnollisuuteen. Sitä esiintyy aina, kun rajalliset asiat käännetään äärimmäisen luottamuksen ja palvonnan kohteiksi (ks. Room. 1:23; Fil. 3:19). Se tunkeutuu uskontoihin tai ainakin yrittää vietellä ihmisiä kaikissa uskonnoissa, mutta sitä esiintyy myös muissa kuin selvästi uskonnollisissa muodoissa, koska aina se, mistä tulee äärimmäisen luottamuksen kohde (esim. omaisuudesta, vallasta, kunnista), toimii epäjumalana todellisen Jumalan sijaan. Sekularismiin itseensä (kuten muihinkin ideologioihin) sisältyy epäjumalanpalveluksen aineksia, kun sekulaarista maailmasta tehdään yksi ja ainoa. Silti sekularismissa olevasta väärästä ei päästä eroon vain keinotekoisella uskonnollisuudella vaan suuntautumalla yksin transsendenttiseen todellisuuteen, joka on ennen kaikkea inhimillistä tietoa ja toimintaa.

Muiden uskontojen ja uskonnollisten virtausten esiinnostama haaste

31. Alkuvuosisatoina yhteen Jumalaan uskovat kristityt näyttivät pysyttelevän erillään *muista uskonnoista*. Kun varhaiskristillisiä apologeteoksia tutkitaan tarkemmin, käy kuitenkin ilmi, että kristillisellä teologialla oli osaksi yhteinen maaperä ei ainoastaan juutalaisuuden vaan myöskin muiden uskontojen, erityisesti uskonnollisen hellenistisen filosofian, kanssa. Varhaiskristillinen näkemys, joka kaikuu Pietarin sanoista Apostolien teoissa (10:34+), on juuri nyt erityisen tärkeä kristinuskon ja juutalaisuuden tai kristinuskon ja muiden uskontojen, erityisesti islamin, välillä kehityksessä olevan dialogin näkökulmasta.

32. Kun kristityt tekevät selkoa trinitarisesta tunnustautumisestaan yhteen Jumalaan, he joutuvat vastakkain sen tosiasian kanssa, että muut monoteistiset uskonnot eivät hyväksy heidän uskoaan kolmiyhteiseen Jumalaan, vaikka kaikki ovatkin yhtä mieltä uskostaan Abrahamin yhteen Jumalaan. Päinvastoin kristittyjä on usein syytetty joko epäjumalanpalveluksesta (juutalaisuus) tai monijumalaisuudesta (islam). Mutta *juutalainen* traditio itsessään tuntee todellisuuksia, jotka edustavat transsendenttia Jumalaa tässä maailmassa - hänen *Nimensä, Kunniansa, Shekinansa, Tooransa ja Viisautensa*. Edustavatko nämä todellisuudet, jotka erottautuvat Jumalan transsendenttisestä olemuksesta, todella Jumalan itsensä läsnäoloa? Siinä tapauksessa transsendenssin ja immanenssin välinen erottelu, mikä sisältyy kristillisen kolminaisuusopin perusteisiin, soveltuu myös juutalaiseen käsitykseen yhdestä Jumalasta. Itse asiassa sellainen transsendenttinen Jumala, joka ei kykenisi olemaan läsnä tässä maailmassa, tuskin voisi olla Vanhan testamentin profeettojen Jumala. Niinpä kristillinen usko kolmiyhteiseen Jumalaan selvästi puolustaa Jumalan ykseyttä erilaistuneena ykseytenä.

33. Mitä tulee *islamin* suunnalta esitettyyn syytökseen polyteismista, on tärkeää painottaa, että kristinuskon ei ole koskaan aikunut luopua Jumalan ykseydestä. Ei myöskään kirkon kolminaisuusoppi pyri rajoittamaan tai heikentämään vakaumusta Jumalan ykseydestä. Ennemmin Jumalan ykseyden trinitaarinen eriytyminen on todella johdonmukaisen monoteismin edellytys, koska se ei jätä moninaisuuden ja erilaisuuden periaatetta tämän ykseyden ulkopuolelle, niin että tämä ykseys olisi vain pelkkä vastinpari moninaisuudelle, joka ei siis sisältyisi itse jumalalliseen elämään.

34. *Muissa uskonnoissa*, esim. Afrikan ja Aasian perinteisissä uskonnoissa, buddalaisuudessa tai hindulaisuudessa, jumaluuden monikertaisuutta ilmaistaan ihmis- ja eläinhahmoilla kuin myös kasveilla ja esineillä. Nämä uskonnot asettavat haasteen kristillisen kolminaisuususkon liialliselle käsitteellisyydelle ja sille, että se on irtautunut arkipäivän elämäntodellisuudesta. Jossakin muodossa tämä sama haaste tulee vastaan myös hindujen ja buddalaisten vakaumuksessa jumalallisesta todellisuudesta, joka saa moninaisia ilmenemismuotoja. Lisäksi synkretistiset liikkeet saavat jalansijaa lukuisissa maissa, joita on perinteisesti elähdyttänyt kristinuskon vaikutus. Nämä liikkeet toimivat usein korvikkeena kristilliselle kolminaisuususkolle, jota ei ole

enää ymmärretty kaikessa sen täyteydessä, rikkaudessa ja konkreettisuudessa. Näiden haasteiden edessä kristityt uskovat, että yhden Jumalan konkreettisuus ei ole muuta kuin juuri sitä, mitä Isä, Poika ja Pyhä Henki tekee.

35. Vaikka kristityt tunnustautuvat heille Jeesuksessa Kristuksessa ilmoitettuun Jumalaan tavalla, joka heidän vakaumuksensa mukaan on ainoa todellinen, he eivät kiellä muissa uskonnoissa olevia tärkeitä totuuden aineksia. Tämä johtaa kristityt sitoutumaan dialogissa kunnioittavaan asenteeseen ja avoimuuteen. "Kirkkojen tulisi etsiä tapoja, joiden avulla kristilliset yhteisöt voivat osallistua vuoropuheluun eri uskontojen ja ideologioiden edustajien kanssa... Dialogit tulisi normaalisti suunnitella yhdessä... Dialogiosapuolten tulisi arvioida paikallisen tilanteensa uskonnollista, kulttuurista ja ideologista erilaisuutta... Dialogiosapuolten tulisi olla vapaita "määrittelemään itse itsensä"... Dialogin tulisi luoda yhteisön sisälle tavoitteellista kasvatus-ta..."⁸

B. ISÄ KAIKKIVALTIAS

36. Kristityt tunnustavat yhden Jumalan "Isänä kaikkivaltiaana". Näin he vakuuttavat luottamustaan siihen, että Jumala on levittänyt huolenpitonsa heidän elämänsä ja kuolemansa ympärille. Hänen rakkautensa on tullut tähän maailmaan hänen Pojassaan Jeesuksessa Kristuksessa ja on kanssamme Pyhän Hengen yhteydessä. Kun tätä rakastavaa ja uskollista Jumalaa kutsutaan samanaikaisesti "kaikkivaltiaaksi", viitataan varmuuteen siitä, että koko elämä, kaikki todellisuus ja koko historia eivät ole jääneet vain itsekseen olemaan tai maailman valtojen ja valtioiden alaisiksi, vaan Jumala on niiden perusta ja ylläpitäjä ja hänen voimansa on yhtä rajaton kuin on hänen rakkautensa.

37. Tänäpäin tällaiseen varmuuteen kohdistuu haasteita jopa kristittyjen keskuudessa. Laajalle levinneen suosituksen mielipiteen mukaan Jumalan isänä olemisen on tarkoitettu merkitsevän sitä, että Jumala on miespuolinen ja maskuliini ja että patriarkaaliset ja autoritatiiviset piirteet ovat hänelle ominaisia. Sen vuoksi miesten on arveltu olevan

⁸ Vrt. *Guidelines on Dialogue with People of Living Faiths and Ideologies*, WCC, Geneva 1979, 17-19. [Teos on julkaistu suomeksi: *Kohtaamisen taito, Opas kristityille muiden uskontojen ja ideologioiden kanssa käytävään dialogiin*. Suom. Kari M. Ranttilä. Suomen ekumeenisen neuvoston julkaisuja XXVII. Helsinki 1988. -Suom. huom.]

enemmän Jumalan kuvan mukaisia kuin naisten, ja on myös arveltu, että patriarkalisuus ja autoritaarisuus olisivat olennaisesti sisäänku-dottuja kirkkojen elämään. Lisäksi Jumalan kaikkivaltaisuuden tunnustaminen näyttää alentavan ihmisolennot etäisen, saavuttamattoman auktoriteetin orjiksi. Kun lisäksi on kohdattu paha, synty, epäoikeudenmukaisuus, kärsimys ja kuolema sekä tässä maailmassa toimivat "val-lat", on tultu siihen käsitykseen, että Jumalan rakkauden ja Jumalan kaikkivallan tunnustamisen välillä vallitsisi sovittamaton ristiriita.

I Uskontunnustus ja sen raamatulliset perusteet

a) *Uskontunnustuksen teksti*

38. "Uskomme... Isään kaikkivaltiaaseen."
[AU: "Minä uskon... Isään kaikkivaltiaaseen"]

39. Uskontunnustus jatkuu siten, että se tunnustaa yhden Jumalan tarkemmin "Isäksi kaikkivaltiaaksi". Paljon muuta, mitä myös olisi voitu lausua Jumalan luonnosta ja olemuksesta, kuten iankaikkisuus, viisaus, hyvyys tai uskollisuus, jää tarkemmin toteamatta. "Isä kaikkivaltias" on uskontunnustuksen ensimmäinen luonnehdinta "yhdestä Jumalasta". Se johtaa seuraaviin sanoihin: "taivaan ja maan.. luojaan", mitkä edelleen nostavat esiin sen merkityksen yhden pääulottuvuuden. Ensimmäisessä artiklassa Isä ja Luoja liitetään yhteen erityisellä tavalla. Luomista koskien sanotaan Pojasta: "jonka kautta kaikki ovat tehdyt", Pyhästä Hengestä: "hän hallitsee ja tekee eläväksi", mutta "luoja" tunnustetaan ensisijassa Isästä.

40. "Isä kaikkivaltias" on ymmärrettävissä kahdella tapaa sen mukaan, käytetäänkö "kaikkivaltiaasta" substantiivina, joka ilmaisee apposiitiota "Isään" ("Isään, kaikkivaltiaaseen") nähden, vaiko adjektiivina ("kaikkivaltias Isä"). Kumpikin tulkinta on ollut yleinen kirkon historiassa. Ensimmäinen korostaa "Isän" ja "kaikkivaltiaan" erillistä merkitystä; toinen korostaa niiden sidosta, varsinkin "Isän" määrittelemistä "kaikkivaltiaana" ja "kaikkivaltiaan" "Isänä".

41. Varhaiskirkon aikoina esiintyi monia kaikkeuden kuninkuuden tavoittelijoita: hellenistinen jumalpantheon, deterministinen kohtalo, platonilaisuuden eri muodot, Aristoteleen liikkumaton liikuttaja, stoalaisen filosofian persoonaton maailmanjärki, mysteeriuskontojen eso-

teeriset opetukset ja rituaalit, gnostilaisuuden aionit tai jopa - eikä vähäisimpänä - maallisen herruuden ylistäminen Rooman keisarikultissa. Kaikkia näitä vastaan kirkko ja Nikaian tunnustus vakuuttavat: Jeesuksen Kristuksen Isä, eikä kukaan muu, on *pantokrator*.

42. Ensimmäisen artiklan sanamuoto ja sisältö eivät olleet 300-luvulla kiistanalaisia. Kuitenkin varhaiset kiistat gnostilaisuuden kanssa, joka teki radikaalin eron Jeesuksen Kristuksen Isän ja toisaalta Luojan tai tämän aineellisen maailmankaikkeuden syyn välillä, aiheuttivat sen, että näitä oppilauseumia oli puolustettava. Tällaista oppositiota vastaan onnistuttiin pitämään kiinni siitä, että Jumalan julistettiin olevan "yksi", "Isä", "kaikkivaltias" ja "taivaan ja maan luoja". Näissä puitteissa tulee ymmärrettäväksi se erityinen voima, mikä Nikaian tunnustukseen otettuun pantokrator-ilmaukseen sisältyi.

b) Raamatulliset perusteet
"Isä"

43. Isä-Poika -kuvaa käytetään Vanhassa testamentissa luonnehtimaan Herran ja Jumalan kansan välistä suhdetta. Koska Herra loi ja perusti Israelin, Herra on Israelin isä (5. Moos. 32:6). Tämä isyys on rakastavaa huolenpitoa ja myötätuntoa (Hoos. 11:1+; Jer. 3:19). Monet tähän liittyvät laatumääreet sisältävät piirteitä, joita tavataan kutsua "naisellisiksi". Tätä tukee myös kuvaukset äitiydestä. Herraa verrataan kättilöön (Ps. 22:10), imettävään äitiin (Jes. 49:15) ja lastaan lohduttavaan äitiin (Jes. 66:13). Kuitenkaan koskaan Herraa ei puhutella "Äidiksi".

44. Uudelle testamentille on keskeistä Jumalan isyys. Jeesus huutaa elämänsä lopulla Getsemanessa: "Abba, Isä" (Mark. 14:36 par.), ja viimeiseksi ristillä uskoo itsensä Isänsä käsiin (Luuk. 23:46). Tämä hänen suhteensa Yhteen, jota Jeesus kutsui Isäkseen, esiintyy lapsuuskertomuksissa, messiaanisessa julistuksessa hänen kasteensa yhteydessä sekä hänen saarnaamisensa ja rukouksensa muotona. Johanneksen kielenkäytössä "Isä" ei ole vain yksi kuva monien joukossa vaan Jeesukselle erityinen ja luonteenomainen tapa puhutella Jumalaa. Varsinkin rukouksessa Jeesus puhuttelee Jumalaa Isäksi, joskus hän käyttää sanaa Abba ja saa näin aikaan läheisen perhesuhteen tunnun. Niin läheinen tämä suhde on Jeesuksen ja hänen Isänsä välillä, että hän sanoo Filippukselle: "Joka on nähnyt minut, on nähnyt Isän" (Joh. 14:9). Isä

tunnetaan täydellisimmin, kun hän rakastaa maailmaa Isänä, kun hän antaa Poikansa, sekä sitten ristissä ja ylösnousemuksessa (Joh. 3:16).

45. Evankeliumeissa Jeesus kehottaa myös oppilaitaan puhuttelemaan Isää "Meidän Isäksemme". Paavalin mukaan Jumala on "meidän Isämme", koska hän on Jeesuksen Isä, joka armollisesti sallii meille osallisuuden, adoption kautta, hänen ainutlaatuisen Isä-Poika -suhteeseensa. Henki, joka yhdistää meidät Poikaan, antaa meille vapauden veljinä ja sisarina kutsua Jumalaa "Abbaksi". Tämä läheinen perhesuhde Isään on tarkoitettu kaikille ihmisille ilman mitään erotusta (vrt. Room. 8:14-15; Gal. 4:6). Jeesuksen mukaan Jumalan isällinen huolenpito ulottuu myös muihin luontokappaleisiin (Matt. 6:26; vrt. myös 1. Kor. 8:6).

Kaikkivaltias (pantokrator)

46. Kun on kysymys siitä, että Jumala on "pantokrator", monet kohdat Vanhassa testamentissa todistavat Herran voimasta, hänen mahtavuudestaan, siitä että hän lyö vihollisensa ja voittaa kaaoksen voimat. Sama voima tulee julki myös luomakunnan järjestyksessä (Ps. 93). Tästä voimasta todistetaan silloin, kun lopullinen voitto on saavutettu vihollisista ja kun koittaa uusi aikakausi (Jes. 9:6). Vanhassa testamentissa ei koskaan puhuta kaikkivallasta käsitteellisesti vaan aina toimintana, joka tulee julki Jumalan voimana.

47. Uudessa testamentissa pantokrator esiintyy vain muutamia kertoja, ja vain kerran Ilmestyskirjassa. Tyypillinen on Ilm. 1:8: "Minä olen A ja O, alku ja loppu", sanoo Herra Jumala, hän, joka on, joka oli ja joka on tuleva, Kaikkivaltias." Vakuutuksessa on selvä liturginen kaiku ja apokalyptinen väriyty. Se on juhlallinen, odottava ja riemullinen toivon ja ylistyksen huuto keskellä pimeää ja läpikotaisin monitulkintaista maailmaa, maailmaa joka näyttää olevan antikristuksen käsissä.

Siinä ainoassa Ilmestyskirjan ulkopuolella olevassa Uuden testamentin kohdassa, jossa pantokrator esiintyy, 2. Kor. 6:16-18, ilmaistaan samaa vakaata luottamusta. Ylistettyään Jumalan uskollisuutta ja kutsua se päättyy: "... ja olen oleva teidän Isänne, ja te olette minun poikiani ja tyttäriäni. Näin sanoo Herra, Kaikkivaltias" (jae 18). Isän aito merkitys kaikkivaltiaana tuodaan näin julki Uudessa testamentissa. Ilmaus on *doksologinen* ja *eskatologinen*. Se todistaa Jumalan us-

kollisuudesta ja äärimmäisestä hallitsijanvallasta uskon, luottamuksen ja turvan perustana.

48. Sillä varmuudella, että Jumalalla on kaikki valta, on vieläkin syvempi perusta Uudessa testamentissa. Tämä perustus paljastaa Jumalan kuninkaallisen vallan luonteen ja laadun. Kyseessä on niin ylimaallinen voima, että Jumala saattoi saapua omaan luomakuntaansa inkarnaatioissa. Tällä tavoin hän saattoi esittää voitokkaan vaatimuksensa luomakuntaan nähden sen välityksellä, mikä näytti hänen valtansa ehdottomalta ja lopulliselta vastakohdalta, kun lihaksitullut Poika ristiinnaulittiin. Ristiinnaulittu Kristus on "Jumalan voima ja Jumalan viisaus. Jumalan hulluus on ihmisiä visaampi ja Jumalan heikkous ihmisiä voimakkaampi" (1. Kor. 1:24-25). Niinpä Kristuksen ylösnousemuksessa Jumala paljastaa voimansa, mikä hänellä on yli synnin ja kuoleman. Tässä mielessä Jumala on pantokrator, se ainoa, joka ylläpitää kaiken, jonka käsissä maailma ja sen kohtalo varmasti pysyvät huolimatta pahan, synnin, kärsimyksen ja kuoleman todellisuudesta. Tämä luova, uudistava ja pelastava kaikkivaltius paljastuu kaikille kaikessa sen täyteydessä, kun aika päättyy ja kun kaikki asiat saavat täyttymyksensä Kristuksessa.

II Selitys nykyaikaa varten

Isä

Isyyden kuva ja Isä henkilönimenä

49. Nikaian tunnustuksessa yksi Jumala tunnustetaan ensiksi Isänä. Isä on kaiken jumalallisuuden lähde. Toinen artikla tunnustaa tämän jälkeen, kuinka tämä Isä on ainoan Pojan Isä. Viimeisenä kolmannessa artiklassa osoitetaan, että tämä Isä on se, josta Pyhä Henki lähtee. Näin Jumalan isyys on ymmärrettävä yhteydessä ainoaan Poikaan ja Pyhään Henkeen.

Kun Nikaian tunnustus käyttää sanaa "syntynyt" kuvaamaan Isän ikuista suhdetta Poikaan, on kyseessä suhde alkuperään. Tässä ei, niin kuin ei Raamatun todistuksessakaan, kielenkäyttöön sisälly viittausta biologiseen isyyteen. Se ylittää miehen ja naisen sukupuoleen sidotun erilaisuuden, mikä oli tyypillistä Israelin kulttuuriympäristön polyteistiselle ajattelulle jumalista ja jumalattarista.

Koska ihmismieli ei voi koskaan täysin ymmärtää yliaistillisen (transsendenttisen) Jumalan luonnetta ja olemusta, on kristittyjen pi-

tänyt aina Jumalasta puhuessaan käyttää kielen ilmaisuja, symboleja ja kuvia, vaikka he tietävätkin, että nämä ovat vain osittaisia ja summitaisia tapoja kuvata Jumalaa. Tämä on erityisen totta silloin, kun puhutaan Kolminaisuuden persoonien sisäisestä elämästä, alkuperästä ja suhteista. Inhimillisestä kokemuksesta nousevia sanoja, joilla ilmaistaan totuuksia Jumalan alkuperästä, ei ole tarkoitettu ilmentämään mitään seksuaalista sivumerkitystä. Tuollaiset sanat antavat kirkolle mahdollisuuden tunnustaa, että Jumalassa Pojan elämä saa alkunsa Isästä.

Jotkut patristiset kirjoittajat ilmaisevat tämän samaa alkuperää oleminen käyttämällä toisenlaisia kuvia, kuten vesilähdettä ja jokea, aurinkoa ja sen säteitä, periaatetta ja sen johdannaisia. Näistä kuvista seksuaalinen sivumerkitys on poissa, mutta myös jotakin elintärkeää puuttuu: persoonallinen suhde.

50. Meidän ei pidä luopua "Isään" liittyvästä kielenkäytöstä, koska sillä tavoin Jeesus kutsui Isäänsä ja puhui Jumalasta, ja sillä tavoin hän myös opetti oppilaitaan kutsumaan Jumalaa. Se että kirkossa alettiin uskoa Jeesukseen Jumalan Poikana, juontuu siitä, että Kristus Jeesus itse nimitti Jumalaa Isäksi. Puhuminen "Isästä" ja "Pojasta" on yhdistänyt kristillistä yhteisöä kautta aikojen ja sitonut sen uskonnyhteyteen. Lisäksi se on kieltä, joka ilmaisee Triniteetin sisäisen elämän persoonasuhteita ja myös meidän omaa suhdettamme Jumalaan.

51. Kuitenkin kirkon on tehtävä selväksi, ettei tämä kielenkäyttö leimaa biologista miespuolisuutta Jumalan tuntomerkiksi ja ettei siitä voida päätellä Jumalan ominaispiirteiden olevan ainoastaan sellaisia, joita me vain miehiin viitaten kutsumme "maskuliiniksi", niin että ne olisivat ainoat Jumalaan liittyvät luonteenpiirteet. Jeesus vain käyttää joitakin inhimilliseen isyyteen liittyviä luonnehdintoja, kun hän puhuu Jumalasta. Hän käyttää myös muita luonnehdintoja kuin pelkästään sellaisia, jotka kuuluvat inhimilliseen isyyteen. Jumala todellakin sulkee sisäänsä, täyttää ja ylittää kaiken, minkä me tiedämme ihmisestä, oli hän sitten mies tai nainen, sekä inhimillisistä ominaisuuksista, olivatpa ne sitten maskuliinisia tai feminiinisiä. Kuitenkaan "Isä" ei ole vain yksi kuva niiden monien metaforien tai kuvien joukossa, joilla Jumalaa kuvaillaan. Se on erityistermi, jota Jeesus itse käyttää, kun hän puhuu Jumalasta.

52. Meidän ei ole syytä luopua nimityksistä Isä ja Poika. Niiden juuret ovat Jeesuksen intiimissä suhteessa siihen Jumalaan, jota hän

julisti, vaikka hän käytti muitakin ilmaisuja kuin vain niitä, jotka liittyvät ihmisluontoon. Puhuessaan Jumalasta kristillinen kielenkäyttö ammentaa muualtakin kuin Jeesuksen omista sanoista, koska siinä hyödynnetään kaikkia mahdollisuuksia, joita sisältyy raamatulliseen traditioon. Me löydämme siitä myös "naisellisia" kielikuvia Jumalasta puhumiseen. Meidän tulee olla tarkkaavaisempia niihin nähden. Ne vaikuttavat siihen, miten ymmärrämme Jumalan kuviksi luodun miehen ja naisen välisen suhteen, samoin kuin siihen, miten kirkon ja yhteiskunnan keskinäisten rakenteiden suhteet on järjestetty ja miten ne toimivat, koska niiden tehtävä on todistaa yhden kokonaisuuden puolesta.

Kommentaari

Joissakin kirkoissa ja kulttuuriin liittyvissä yhteyksissä käydään jatkuvaa väittelyä siitä, voidaanko Jumalaa puhutella "Äidiksemme". Tässä keskustelussa kuvan ja nimen erottaminen toisistaan on tärkeää.

Jumalan isyyden näkökulma

53. Jumalan isyys liittyy ensi sijassa Jeesus Nasaretilaiseen, joka on *Poika*. Jumalan isyys ymmärretään tavalla, jolla Jeesus liittyi Jumalaan, ja siihen tapaan, jolla hän puhui - oman kärsimyksensä ja tehtävänsä kuuliaisessa hyväksymisessä - Jumalasta Isänään. Jumala on kautta ikuisuuskien sama kuin silloin, kun hän ilmoitti itsensä lihaksitulleen Poikansa Jeesuksen historiassa. Ikuinen isyys sisältää ikuisen Poikuuden. Ikuisen Pojan persoona tuli lihaksi Nasaretin Jeesuksessa.

54. Jumala on siis Isä *kaikkien niiden yhteisölle, jotka tunnustavat hänen herruutensa*: Israelin kansan ja erityisellä, vaikkakin siihen verrattavalla tavalla myös kristittyjen. Isä kutsuu lapsiaan elämään, jossa vallitsee rakkaus ja kuuliaisuus. Näin tehdessään hän ei pakota. Hän ei ole autoritaarinen, hallitseva Isä, joka pitää voimakkein lapset ominaan. Hän antaa heille tilaa ja vapautta, että heistä tulisi sellaisia kuin hän haluaa heidän olevan. Hän myös kasvattaa lapsiaan rakkaudessa ja lempeydellä, kunnes he - Hengen voimasta - kasvavat täyteen mittansa taivaallisen Isänsä poikina ja tyttärinä.

55. Hengen kautta *kristityt* osallistuvat ristiinnaulitun ja ylösnouseeseen Pojan elämään. He ovat sen vuoksi oikeutettuja puhuttelemaan Jumalaa Isänään, Abbana, niin kuin Jeesus teki (Room. 8:14-17). Hä-

nessä, hänen kanssaan ja hänen kauttaan he rukoilevat toistensa ja maailman puolesta. Jumalan lapsina heillä on osallisuus siihen suhteeseen, mikä Pojalla on Isäänsä. Heistä on tehty Pojan veljiä ja sisaria, kun heidät on liitetty kasteessa Jeesuksen Kristuksen kuolemaan ja ylösnousemukseen. Niin kuin Poika oli kuuliainen aina kuolemaan saakka, niin kristittyjen tulee seurata samaa tietä, koska he tietävät, että niin kuin Jumala isällisessä rakkaudessaan herätti Pojan kuolleista, niin samalla rakkaudella Isä tahtoo antaa ikuisen elämän kaikille, jotka ovat kastetut.

56. Jumala, luojana ja ylläpitäjänä, on myös *kaiken olevan* Isä (1. Kor. 8:6). Pojan ja Hengen kautta Isän huolenpito yltää kaikkiin luontuihin, kun hän pyrkii saattamaan ne uudelleen yhteen valtakunnan yhteisössä. Tämä Jumalan isyyden kaikkeudellinen päämäärä sisältää sen, että kristittyjen tulee ihmisperheen kesken huolehtia veljistään ja sisaristaan - pidettiinpä heitä ystävinä tai vihollisina - ja jakaa heidän ilonsa ja kärsimyksensä.

Kaikkivaltias

57. Uskontunnustuksen alkutoteamuksessa Luojan ja kaikkivaltiaan läheinen yhdistäminen Isään alleviivaa sitä ajatusta, että auktoriteetti ja valta kuuluvat Jumalan isyyteen. Isä Jumala on se, joka hallitsee ja käyttää valtaa kaikessa luomakunnassa, "kaikkivaltias". Kreikan kielessä käytetään sanaa pantokrator, kirjaimellisesti "se joka vallitsee ja hallitsee kaikkea". Se ei tarkoita "sitä joka voi tehdä kaiken, mitä tahtoo" ehdottomalla tavalla vaan pikemminkin "sitä jonka käsissä kaikki on". Kyseessä ei ole niinkään ehdottoman kaikkivallan kuvaus vaan ennemminkin universaali kaitselmus. Isän kutsuminen pantokratoriksi vakuuttaa sitä, että koko maailmankaikkeus on hänen otteessaan, eikä hän päästä, eikä tule päästämäänään, siitä irti. Samalla se tuo mukanaan (ainakin periaatteessa) sen, että kaikki muut maailmankaikkeuden kuninkuuden, maailman sekä sen historian ja kohtalon hallinnan ja isännyyden tavoittelijat syöstyään vallasta.

58. Kirkko tunnustaa, että Jumalalla on rajaton valta toteuttaa hänen laupiaat ja armolliset tarkoituksensa ihmiskuntaa ja maailmaa kohtaan. Kirkko tunnustaa myös, että hän saattaa ne päätökseen uuden luomisen valtakunnassa, uudessa taivaassa ja uudessa maassa. Usko Jumalan kaikkivaltaan antaa luottamuksen siihen, että "nykyisen aikakauden voimat" - olkootpa ne poliittisia, taloudellisia, tieteellisiä, te-

ollisuuteen tai armeijaan liittyviä, ideologisia tai vaikkapa uskonnollisia - eivät saa ylivaltaa eikä niillä tule olemaan viimeistä sanaa maailman ja ihmiskunnan kohtalonkysymyksissä. Kaikkivaltiaan herruus suhteellistaa ja tuomitsee ne kaikki: se kohtaa kaikki muut valtapyytteet, se on haaste kaikille orjuuden siteille. Kaikkivaltiaan herruuden tunnustaminen merkitsee Luojan vapauttavan voiman juhlintaa ja sitä, että toivoa julistetaan jokaiselle yksilölle ja koko maailmankaikkeudelle. Kirkko vakuuttaa ja julistaa tätä uskoa kaikesta päinvastaisesta huolimatta.

59. Jumalan kaikkivallan tunnustaminen ei merkitse sitä, että hänet tulisi ymmärtää pakottavaksi ja kaikkivoivaksi tyranniksi. Ennenkin Jumalan voima on luovan rakkauden ja luotuihin kohdistuvan rakastavan huolenpidon voimaa. Se ilmenee Jumalan kärsivällisyydessä, kun hän odottaa, että he vastaavat hänen rakkauteensa, samoin kuin siinäkin, että hän on valmis sietämään omaan auktoriteettiinsa kohdistuvaa kapinaa ja säästää heidät sen seurauksilta. Jumala ei tallo luotujensa itsenäistä toimintaa, mutta Jumalan tuomiot ovat väistämättömiä, jos syntinen ei kadu. Synnintekijän on kannettava synnin seuraukset (Room. 1:18+), sillä synti johtaa lopulta kuolemaan. Kuitenkin Isän rakkauden tuleminen ilmi siinä, että hän lähetti Poikansa sovittamaan ja lunastamaan maailman, tähtää siihen, että se estäisi ihmisen syntiä tuhoamasta Jumalan luomakuntaa.

Omnipotenssi ja teodikea

60. Kun tunnustetaan Jumalan kaikkivalta, joudutaan kohtaamaan niiden epäilyt, jotka eivät voi uskoa, että nykyinen luonnononnettomuuksien ravistelema maailma, joka on täynnä epäoikeudenmukaisuutta, vihaa, kateutta, itsekkyyttä ja kärsimystä, voisi olla Jumalan aikaansaannos, hänen joka on samanaikaisesti hyvää tahtova ja kaikkivaltias. Kuinka Jumala voikaan sallia sen, että pahan voimat vallitsevat ja aiheuttavat sanomatonta kärsimystä syyttömille? Tämä on eräs voimakkaimpia ateismia tukevia päätelmiä, ateismia joka lausuu moraalisen protestin maailman tilaa vastaan sellaisena kuin me sen koemme.

61. Kristillinen traditio väittää, että paha on seurausta vapaudesta, joka on Jumalan lahja ihmisille. Mutta tämä ei täysin riitä vastaamaan kysymykseen teodikeasta, koska paha on läsnä myös inhimillisen vastuun piirin ulkopuolella. Äärimmäisin vastaus on siinä, että Jumala

voittaa pahan, kärsimyksen ja kuoleman, kun Jumalan Poika sovittaa maailman. Hän otti kantaakseen maailman kärsimyksen. Vasta hänen voitossaan synnin ja kuoleman voimista - mikä voitto on toteutuva täydellisesti tulevassa maailmassa, kun kaikki kyyneleet pyyhitään pois (Ilm. 21:4) - on luomakunta oleva lopullisesti sovitettu Luojaansa kanssa. Tätä on kristillinen toivo. Sitä odottaessamme nyky maailman kärsimysten ja epäoikeudenmukaisuuksien ei pidä antaa hämärtää sitä, että Jumala on äärimmäisenä voimana huudettavissa avuksi pahan voimia vastaan. Tämä antaa Jumalaan uskoille tarvittavan rohkeuden ja toivon, jotta he voisivat tehdä kaiken taistellessaan tuollaisia voimia vastaan.

Isä kaikkivaltias

62. Yhteenvetona yllä olevasta on todettava, että termit "Isä" ja "kaikkivaltias" luonnehtivat toisiaan. Jos puhutaan vain Isästä ja unohdetaan, että hän on kaikkivaltias, jumalallista isyyttä uhkaa latteus ja sentimentaalisuus; jos puhutaan ainoastaan kaikkivaltiaasta, ikään kuin hän ei olisi myös Isä, uhkana on paholaismainen näky pelkästä mielivaltaisesta voimasta. Vasta kun nämä kaksi näkökulmaa on saatettu yhteen, ja kun niiden tulkinta määräytyy merkityksestä, jonka ilmoitus Jeesuksessa Kristuksessa niille antaa, ovat nämä vaarat pois suljettuja.

C. LUOJA JA HÄNEN LUOMAKUNTANSA

63. Kristityt uskovat, että maailma, jossa he elävät, ei ole autonominen kokonaisuus, jolla olisi itsessään alkunsa, elämänsä ja kohtalonsa. Päinvastoin, he uskovat siihen, että maailma on Jumalan, Luojan, tekoa, joka sanallaan kutsui sen olemassaoloon ei-mistään (*ex nihilo*). Jumala ei ollut vain sen olemassaolon syy alussa, vaan hän on myös sen elämän jatkuva lähde ja sen olemassaolon lopullinen päämäärä.

64. Tämän vakaumuksen monet asettavat kyseenalaiseksi, kun he nykytieteen vaikutuksesta katsovat, että maailma on autonominen ja itsensä varassa pysyvä eikä tarvitse ylimaallista alkua eikä mitään yläpitävää voimaa. Tällainen maailmankuva liittyy modernin tieteen esiinnousoon, vaikka ei olisikaan sen välttämätön seuraus. Toisen haasteen kristilliselle luomisnäkemykselle asettaa sekulaarin yhteis-

kunnan sosiaalinen todellisuus, jossa uskontoa ei näytä tarvittavan miksikään perustekijäksi silloin, kun on kyse sosiaalisen järjestyksen perusteista ja niiden säilyttämisestä.

65. Kristillinen luomiskäsitys kohtaa haasteen edelleen niiden taholta, jotka uskovat, että luomakunta on saanut alkunsa Jumalasta mutta että se on nyt pois hänen käsistään. Nykyaikaisen talouden rakenteisiin sisältyy rajaton luonnonvarojen riisto ja elämän ekologisen tasapainon vaarantaminen; ydinaseet uhkaavat ihmiskunnan eloonjäämistä ja ehkäpä koko planeettasysteemiä, ja geenimanipulaatio antaa ihmiselle mielivaltaisen kyvyn hallita Jumalan luotuja. Näin moderni tieteellinen kulttuuri haastaa kristillisen uskon. Sen haaste kohdistuu luomiseen siten, että se kyseenalaistaa luomakunnan synnyn Jumalasta, sekä sen, että Jumala jatkuvasti ylläpitäisi ja hallitsisi sitä oman suunnitelmansa ja tarkoituksensa mukaan. Haaste kohdistuu myös miehen ja naisen paikkaan Jumalan luomakunnassa, siihen, että heidän tulisi toimia hänen luomakuntansa vastuullisina palvelijoina.

I Uskontunnustus ja sen raamatulliset perusteet

a) Uskontunnustuksen teksti

66. "Uskomme yhteen Jumalaan...

taivaan ja maan,

kaikkien näkyvien ja näkymättömien luojaan;"

[AU: "Minä uskon Jumalaan... taivaan ja maan Luojaan."]

67. Kirkko peri Vanhasta testamentista uskon, että Jumala on "taivaan ja maan, kaikkien näkyvien ja näkymättömien luoja" (1. Moos. 1:1+; Kol. 1:15+), ja kuten muinaisen Israelinkin, myös sen oli kohdattava kysymys Jumalan luomistyön hyvydestä ja pahan mysteeristä (2. Tess. 2:7) maailmassa. Kristuksen jälkeisinä ensimmäisinä vuosisatoina luomisen tulkinta tuli jälleen kiistanalaiseksi, kun harhaoppinen opetus iski terävän kiilan näkyvän ja näkymättömän maailman välille, aineen ja hengen välille, toisaalta Vanhan testamentin ja luomisen Jumalan ja toisaalta Jeesuksen Kristuksen Jumalan ja Isän välille, Israelin ja kirkon välille, Vanhan testamentin kirjoitusten ja Uuden testamentin tekstien välille.

68. Kristinuskon traditio opetti, että kaikki tulee Jumalalta. Tämä opetus oli vastakohta sille näkemykselle, että maailma muodostui en-

nalta olevasta materiasta - käsityksellä on monia ilmaisumuotoja platonismissa. Tätä vastaan varhaiskristillinen teologia väitti, että ei ainoastaan materian muoto vaan kaiken tosi olemassaolo tulee Jumalalta (*ex nihilo*). Tämä sulki pois näkemyksen Jumalan ja kosmoksen rinnakkaisesta ikuisuudesta ja myöskin olettamuksen, että materia olisi luomatonta.

b) Raamatulliset perusteet

69. Herra ymmärrettiin Luojaaksi jo varhain. Oman historiansa aikana Israel oli julistanut Israelin Jumalan kaikkien valtojen hallitsijaksi. Maanpakolaisuuden aikana Babylonissa, Jerusalemin ja sen temppelin tuhoamisen jälkeen, kun kansa taisteli näkyvää nöyryytystä ja babylonialaisten Herraan kohdistamaa vallastasyöksyä vastaan, Toinen Jesaja vakuutti, että Jahve oli ainoa Jumala, kaiken Luoja ja hallitsija. Herra ei ainoastaan luonut maailmaa sanallaan vaan saman sanan välityksellä Jumala myös ohjaa historian kulkua (Jes. 55:11). Lisäksi Jumalan jatkuva huoli maailmasta, hänen pelastustekonsa kansan historiassa, tulkitaan uuden luomisen teoiksi. Näiden tekojen huippukohta saavutetaan pelastuksen ja uuden luomisen eskatologisessa aktissa (Jes. 51:10).

70. Israelin luomisusko saa kattavimman ilmauksensa luomiskertomuksissa (1. Moos. 1-2). Näihin lukuihin sisältyy paljon muinaisen Lähi-idän uskonnollista perinnettä, erityisesti kanaanilaista ja babylonialaista. Vaikka alkukertomusten taustalta voidaan havaita jälkiä uskosta siihen, että luominen on tapahtunut jostakin olemassaolevasta materiasta, kertomukset kuitenkin ilmaisevat Israelin omaa uskoa siihen, että Jumala suoritti luomisen käskysanallaan (1. Moos. 1). Luomiskertomukset voidaan sen vuoksi oikeutetusti tulkita luomiseksi tyhjästä, *ex nihilo* (2. Makk. 7:28; ks. myös Room. 4:17).

71. Vanhassa testamentissa vakuutetaan, että koko maailmankaikkeus on saanut olemassaolonsa Jumalalta ja että se on riippuvainen hänestä, koska hän on sen tekijä (1. Moos. 1:1-2:25, Ps. 8; Jes. 40:25-26). Luomakunta osoittaa hänen viisauttaan ja voimaansa (Ps. 104:24; San. 3:19-20), ja huolimatta siihen sisältyvästä moniselitteisyydestä, se todistaa Jumalan uskollisesta rakkaudesta ja huolenpidosta (Ps. 136:4-9). Luomakunnassa heijastuva Jumalan majesteettisuus on syy Jumalan palvontaan ja kiitokseen, hänelle osoitettuun luottamukseen ja kuuliaisuuteen (Ps. 95; Jes. 40:27-31). Lisäksi Herra pitää

voimallaan jatkuvasti yllä luomakuntaa ja uudistaa sitä (Ps. 104:25-30).

72. Uudessa testamentissa luomisen *soteriologinen* ja *eskatologinen* merkitys tulee etualalle Jeesuksen Kristuksen ja Pyhän Hengen työn yhteydessä: Jumala joka loi alussa, luo uudelleen ja tulee luomaan myös tulevaisuudessa (Mark. 13:19; Ef. 2:10; Ilm. 1:8). Lopussa Jumala on oleva kaikki kaikessa (1. Kor. 15:28) ja on oleva "uusi taivas ja uusi maa" (2. Piet. 3:13; Ilm. 21:1; vrt. Jes. 65:17; 66:22). Kaikki luodut ja luonto itsekin on muuttuva ja tuleva osalliseksi Jumalan uudesta maailmasta (Room. 8:19-23).

73. Uudesta testamentista nähdään, että luomisjärjestyksen perusta on Jeesuksessa Kristuksessa (1. Kor. 8:6; Joh. 1:1-18). Jumala luo, ylläpitää, lunastaa ja tekee täydelliseksi luomakuntansa Kristuksen kautta, joka on kaiken olemassaolevan keskus (Kol. 1:15-17; Ef. 1:9-10; Hepr. 1:2-3). Tätä jumalallista ekonomiaa ei tule kuitenkaan nähdä sellaiseksi, että se olisi jatkuvaa etenemistä kohden täydellisyyttä, vaan ennemminkin sitä on käsiteltävä yhdessä *tuhon voimien* kanssa, jotka ovat tulosta syntisestä itsekeskeisyydestä ja omaan itseen keskittyvästä huolenpidosta. Ne ovat Jumalan luomakunnan pahuuden ja kärsimyksen syitä (Ef. 6:12). Uuden testamentin mukaan tuhon voimat johtavat yksityisen ihmisen viimein kuolemaan ja luodun maailman lopulliseen luhistumiseen. Vain Jumalan ylläpitävä ja pelastava toiminta tehoaa näitä vastaan. Se rajoittaa niitä ja on lopulta voittava pahan voimat, jotka tekevät työtään maailmassa (1. Kor. 15:25-26). Kirkko elää päänsä, Kristuksen, alaisuudessa (Kol. 1:8; Ef. 1:22-24), ja sen jäsenet muuttuvat jatkuvasti Jumalan Pojan kuvan kaltaiseksi (Room. 8:29; 1. Kor. 15:49). Kirkolla on uusi näky Lunastajan ja Luojan lopullisesta suunnitelmasta, kun se uskoo lujasti, että ruumis on tulevaisuudessa nouseva ylös ja että elämä jatkuu tulevassa maailmassa.

74. Usko Jumalan sanan luovaan voimaan (1. Moos. 1; Joh. 1:1-3; Hepr. 11:3) ja luottamus siihen, että Jumala voi luoda "tyhjästä" (Room. 4:17; Hepr. 11:3; vrt. Matt. 3:9), ovat luonteenomaisia kristilliselle uskolle Jumalaan Luojana.

II Selitys nykyaikaa varten

"...taivaan ja maan, kaikkien näkyvien ja näkymättömien luojaan"

75. Ensimmäinen artikla vakuuttaa, että yksi Jumala, Isä, kaikkivaltias, on myös "taivaan ja maan, kaikkien näkyvien ja näkymättömien luoja". Toisessa artiklassa selvitetään edelleen, että Isän Poika on se, "jonka kautta kaikki ovat tehdyt". Viimeiseksi kolmas artikla vakuuttaa, että Pyhä Henki, joka lähtee Isästä, "tekee eläväksi". Artikla päättyy eskatologiseen viittaukseen "kuolleiden ylösnousemisesta ja tulevan maailman elämästä". Tällä tavoin vakuutetaan, että yksi Jumala, Isä kaikkivaltias, on *Luoja* Pojan kautta (Kol. 1:16) ja Pyhän Hengen kautta (Ps. 104:30).

76. Usko Jumalaan Luojana sisältää sen, että *maailma* on Isän hyvän luomisen tulosta eikä mikään hänelle vihamielinen paha maailma. Koska maailma on Jumalan lahja, se on todellisesti hyvä. Sen Jumalasta lähtöisin oleva hyvyys on luontaista kaikelle luomakunnalle, niin näkyvälle kuin näkymättömällekin, ja se pitää koossa näkyvän ja näkymättömän niin kosmoksessa kuin ihmisissäkin. Uskontunnustus korostaa, että Jumala on sekä "taivaan ja maan" mutta myös "kaikkien näkyvien ja näkymättömien" Luoja. Tämä tarkoittaa, että luotua maailmankaikkeutta ei ole tehty vain sellaisista materiaaleista, jotka ovat maailman kouriintuntuva todellisuutta. Jakolinja näkyvän ja näkymättömän välillä näyttää ilmeisen häilyvältä, kun sitä tarkastellaan inhimillisen kokemusprosessin kannalta ja maailman luomisen tieteellisissä selityksissä. Mutta aina on oleva ero siinä, mitä voimme käsitellä, ja siinä, mikä ylittää käsityskykymme. Näkymättömät (henkiset, alitajuiset ja yliaistilliset) ulottuvuudet, jotka kuuluvat uskontunnustuksen mukaan Jumalan luomakunnan kokonaisuuteen, ovat aineellisen maailman tapaan sekä hyvän että pahan kohtaamispaikka. Huolimatta luomakunnan näkyvien ja näkymättömien puolten eroista, ei kristillisessä maailmankäsityksessä kuitenkaan vallitse dualismia tai erottelua "materiaalisen" ja "hengellisen" välillä, vaikka kristillinen ajattelu on joskus tuntenut houkutusta suostua yleisesti suosittuun dualismiin. Näiden kahden välinen jännitys kuuluu nykyaikaan, mutta se voitetaan, kun eskatologinen näky toteutuu (vrt. 1. Kor. 13:12).

77. Yksilöllisen samoin kuin maailmankin olemassaolon satunnaisuus, kaiken elämän epävarmuus ja hauraus muistuttavat kristittyä siitä, että lopullinen todellisuus *riippuu* täydellisesti Jumalan voimasta,

sillä se ylittää jokaisen rajallisen todellisuuden ja järjestyksen. Tämä riippuvuus vaikuttaa ihmiselämään joka hetki. Sillä on vaikutus myös luonnon ja sosiaalisen maailman ja sen järjestyksen jatkuvaan olemassaoloon. Siihen sisältyy niin niiden olemassaolon alkuperä kuin niiden säilyminenkin kaikkina mahdollisina aikoina. Käsitys siitä, että luominen on tapahtunut tyhjästä (*creatio ex nihilo*), liittyy asiallisesti näihin kumpaankin näkökulmaan. Tämä vahvistaa ja vakuuttaa kristittyä luomisen hyvydestä.

Luominen ja kolmiyhteinen Jumala

78. Kristillisen ymmärryksen mukainen käsitys siitä, että Jumala on trinitaarinen, on korvaamaton silloin, kun luomakunnan kannalta puhutaan Jumalan suhteesta maailmaan. Yksi Jumala on sekä tavoittamaton että läsnä luomakunnassaan. Lisäksi yhden Jumalan kukin jumalallinen persoona, Isä, Poika ja Pyhä Henki, on osallinen (partisipoi) sekä tähän tuonpuoleisuuteen (transsendenssiin) että tähän tämänpuoleisuuteen (immanenssiin). Kun kristityt puhuvat Jumalan teoista, jotka koskevat luomista ja sen suhdetta jumalallisiin persooniin, heidän tulisi aina pitäytyä siihen, että kaikki nämä kolme persoonaa ovat täysin osallisia luomistyöhön. Niinpä kun he sanovat, että Jumala Isänä, kolmiyhteisen olemuksen lähteenä (ks. kpl 18), on luomisen yläpuolella oleva Jumala, joka "alussa" loi tyhjästä kaiken mikä on, he muistavat, että tämä tapahtui Sanan, Jumalan Pojan, kautta ja Pyhän Hengen, *Creator Spiritus*, kautta. Samaten kun he puhuvat lihaksitulleen jumalallisen Sanan inkarnaatiosta (vrt. Joh. 1:14), he myös vahvistavat, että Jumala Isä ja Luoja sillä tavoin tuo julki uskollisuutensa luomakuntaansa kohtaan ja luomakunnassaan. He vakuuttavat, että - niin kuin alussa, niin myös inkarnaatiossa - Henki on aktiivinen. Hän johtaa Isän ja Pojan työn päätökseen, niin että kaikki asiat huipentuvat Kristukseen, kaiken esikoiseen (Kol. 1:15). Kun he yhä uudelleen vakuuttavat, että Pyhä Henki tekee työtään luomakunnassa, elämää antaen ja valmistaen luomakuntaa kohtalonsa täyttymykseen, he ylistävät Jumalaa, Isää, jonka salatut tarkoitukset sulkevat itseensä kaiken (vrt. Ef. 1:9), ja Jumalaa, Poikaa, jossa kaikki näkyvät ja näkymättömät pysyvät koossa. Aina on kyse yhdestä ja samasta kolmiyhteisestä Jumalasta, joka on aktiivinen työnsä kaikissa ulottuvuuksissa.

Jumalan kunnia luomakunnassa

79. Luotu maailma on perustuksiltaan luja, se on hyvä ja ihana, koska se tulee Jumalalta Luojalta. Sitä ei ole tehty vain ihmiskunnan käyttöön: Jumala Luoja iloitsee työstään (Gen. 1:31). Koko ihmiskunta osallistuu tähän iloon ja pääsee jollakin tavoin tajuamaan Jumalan ikuisen voiman ja jumaluuden hänen teoissaan (Room. 1:20). Israel näkee luomisessa Jumalan *kunnialle* ominaiset piirteet maan päällä ja taivaassa (Ps. 8:2; Jes. 6:1-3). Kirkko on vakuuttunut siitä, että tämä Jumalan kunnia on läsnä kaikessa luomakunnassa, ja iloitsee siitä kiittolisena. Tämä tulee esiin erityisesti liturgiassa, jossa kirkko - kaikkien kärsivien kanssa - juhlii koko luomakunnan kirkastumista ja uudistumista, sillä se on Jumalan teko. Tämän uudistumisen huipennus saavutetaan taivaan valtakunnassa.

80. Kaikki tämä tarkoittaa, että koko luomakunta, kolmiyhteisen Jumalan läsnäolon ja toiminnan välityksellä, on täynnä hänen kirkkauttaan (Jes. 6:3) ja muuttuu lopussa uudeksi tullessaan osalliseksi Jumalan kunniaa (Room. 8:21). Sen vuoksi - kristillisen triniteettikäsityksen mukaan - luomakuntaa ei ole nähtävä missään mielessä Jumalasta erillään, kuten deismi asian käsittää, eikä sitä tule sekoittaa Jumalaan niin kuin panteismissä edellytetään. Päinvastoin luomakunta, vaikka onkin toinen kuin Jumala ja yhä "katoavaisuuden orjuudessa... huokaa ja vaikeroi" (Room. 8:21-22), on kunnolla ymmärrettävissä vain suhteestaan Jumalaan, joka on sen Luoja, lunastaja ja ylläpitäjä.

Jumala ylläpitää ja hallitsee maailmaansa

81. Kaitsemuksessaan Jumala pitää huolta luomakunnastaan. Hän vastaa jokaisen luontokappaleen tarpeisiin pitämällä huolta sen olemassaolosta, joka uudistuu päivästä toiseen. Jumala ei luonut kosmosta kerran alussa ja sitten jättänyt sitä oman onnensa nojaan. Päinvastoin jatkuvan luomisensa kautta Jumala säilyttää ja ylläpitää luomakuntaansa joka hetki.

82. Kirkko tunnustaa, että kuolema ja rappio, luonnononnettomuudet ja luotujen olentojen moninaiset kärsimykset uhkaavat alinomaan luomakunnan hyvyttä ja kokonaisuutta. Näin koko luomakunnan historiaa leimaa tietty moniselitteisyys, joka näyttää tälle maailmalle luonteenomaiselta, sillä se on tunnettavissa päivittäisestä kokemuksesta (ks. kpl 60-61). Kuitenkin - seurauksena Jeesuksen Kristuksen lunastustyöstä - kristityt odottavat koko luomakunnan lopullista paran-

tumista, vapautusta ja entiselleen palautumista pimeyden ja pahuuden tuhovoimien alta. He odottavat sitä päivää, jolloin Kristus kokoaa yhteen ja saattaa täydelliseksi koko luomakunnan Jumalan ikuisessa kuningaskunnassa (vrt. Room. 8:22+ ja kpl 268-271).

83. Näin Jumala ei ainoastaan pidä yllä luomakuntaa vaan hän on myös sen ylivertainen Herra, kun hän *hallitsee* kaikkea luomakunnassa tahtonsa mukaan ja kun hän johdattaa sitä suunnitelmiansa mukaan kohden lopullista täyttymystä. Hän ei salli, että se jäisi pahan voimien tuhoisten seuraamusten armoille. Jumala tekee työtään kaikissa asioissa, jotta paha muuttuisi hyväksi (1. Moos. 50:20). Siten näkyvä ja näkymätön luomakunta heijastaa ja todistaa kolmiyhteisen Jumalan kuniaa. Jumala luo, ylläpitää ja hallitsee luomakuntaa, kun se odottaa tulevaa valtakuntaa, vaikka ihmiset eivät ehkä kykenekään sitä itse tunnistamaan.

Ihmiskunnan vastuu luomakunnasta

84. Kristillisestä näkökulmasta tarkasteltuna ihmiskunta on luotu Luojaansa kuvaksi ja kaltaiseksi (1. Moos. 1:26-27). Sellaisena ihmiskunnalle on annettu pysyvä arvo, joka edellyttää ihmiselämän kunnioitusta (1. Moos. 9:6). Siitä seuraa kiitollisuus sekä luomakunnasta että Luojaista. Samanaikaisesti ihmisille annetaan *vastuu* toimimisesta Jumalan edustajina. He ovat luomakunnan työtovereita, palvelijoita ja jopa hallitsijoita (1. Moos. 1:26+; Ps. 8:4-8), jotta he huolehtisivat kaikesta luodusta, ihmisistä, eläimistä ja kasveista sekä kaikesta maan varallisuudesta. Tähän kuuluu se, että ihmiset ovat vapaita kehittämään kulttuurin maailmaa, johon sisältyy niin taiteet kuin myös tiede ja tekniikka. He ovat myös vapaita kiittämään niistä ja käyttämään niitä Jumalan alaisuudessa.

85. Viime aikoina on esitetty syytös, että Raamatun käsky luomakunnan palvelemisesta tai jopa hallitsemisesta on osaltaan edistänyt kehitystä, joka uhkaa tuhota luomakunnan. Mutta tämä vääristynyt tapa palvella on kehittynyt siellä, missä emansipoitunut ihminen on hylännyt käskystä hallita maailmaa sen osan, joka puhuu vastuusta Jumalalle. Sitä ilmenee myös siellä, missä kristityt ovat ymmärtäneet väärin Raamatun käskyn, kun he selittävät sen rajoittamattomaksi inhimilliseksi autonomiaksi. Tällainen johtaa väärinkäytettyyn valtaan, joka kohdistuu luomakuntaan, samoin kuin myös siihen, että kolmiyhteiselle Jumalalle osoitettava asianmukainen palveleminen laiminlyö-

dään. Kuitenkin, kun Raamatun käsky ymmärretään oikeassa yhteydessään ja merkityksessään, se kutsuu ihmisiä Jumalan työtovereuteen, jotta hänen luomakuntansa säilyisi ja saavuttaisi täyttymyksensä.

Tuhon uhka ja Jumalan toiminta luomakuntansa pelastamiseksi

86. Nimenomaan ihmisen synnin todellisuus vääristää inhimillisen palvelustehtävän ja luo uhkan luomakunnalle. Ihmiskunta kieltäytyy vastuusta Jumalalle, anastaa itselleen luomakunnan herruuden ja asettaa näin itsensä Jumalan paikalle. Tämän seurauksena luomakunta tulee väärinkäytetyksi ja inhimillinen elämä tuhoutuu. Kun ihmiskunta on tottelematon Jumalan käskylle, se käyttää väärin Jumalan hyvää luomistyötä itsekkäisiin tarkoituksiin. Se riistää luontoa ja tuhoaa ympäristöä ja ihmisiä, ja se käyttää tiedettä ja tekniikkaa elämän tuhoamiseksi sen sijaan, että auttaisi sitä.

87. Jeesuksessa Kristuksessa Jumala on toiminut pelastaakseen luomakuntansa. Jumala on uudistanut ja jatkuvasti uudistaa Jeesuksen Kristuksen, uuden luomisen esikoisen, kautta ihmiskuntaa. Naiset ja miehet ovat jatkuvasti vapaita löytämään uudelleen ja uudistamaan palvelijantoimensa suhteessa Jumalan luomakuntaan.

Luomisen etiikka

88. Tämä ihmisolentojen ennalleen palautuminen Kristuksessa perustelee kristityille heidän eettisen vastuunsa luomakunnan ja ympäristön asioissa. Tällainen etiikka edellyttää, että naiset ja miehet luopuvat kohtuuttomista eduistaan, jotka he ovat anastaneet itselleen, kun he ovat saaneet luontoa valtaansa. Kristillinen luomisusko edellyttää huolellisempaa ja vastuullisempaa tieteen ja tekniikan käyttöä. Tällä tavoin vastustetaan ihmisten tuhoamista ja vahvistetaan ihmiselämän ja ihmissuhteiden ensisijaisuutta materiaalsiin asioihin nähden.

89. Luomakunta itse on elävä, koska Jumalan Hengen dynaaminen voima tekee työtään siinä. Luomakunnasta iloitseminen - ja liittyminen sen kanssa ylistämään Jumalaa - ei ole ainoastaan oikeutettua: se on myös oikein. Tämän ilon vuoksi ihmiset kykenevät kohtaamaan tehtävänsä. Mikäli he jäävät tämän tehtävän ulkopuolelle, se tarkoittaa sitä, että he liittyvät luomakunnassa työtään tekevän pahan tuhovoimiin. Mutta sielläkin, missä nämä voimat toimivat, kristityt ovat vakuuttuneita siitä toivosta, että luomakunnan kohtalo lepää Jumalan käsissä. Jumala on saattava luomakunnan täyttymykseensä uudessa

taivaassa ja uudessa maassa. Sen vuoksi kristityt voivat jo nyt antaa kunnian, kiitoksen ja ylistyksen Jumalalle, kaikkien hyvien asioiden Isälle, joka lähetti Poikansa pelastamaan luomakuntansa. Hän antaa Pyhän Henkensä kautta uuden elämän luomakunnalleen, aina siihen asti kunnes hän saattaa luomakunnan sen lopulliseen täyttymykseen.

OSA II

Ja yhteen herraan Jeesukseen Kristukseen

A. JEEBUS KRISTUS - LIHAKSITULLUT MEIDÄN PELASTUKSEMME TÄHDEN

90. Kirkko tunnustaa, palvoo ja palvelee Jeesusta Kristusta Herrana. Tällä tunnustuksella on yksi keskeinen perustus: me myönnämme sen, että Jeesuksessa kohtaamme Jumalan pelastajanamme. Myöntäessään tämän Nikaian uskontunnustus esittää kolme *lausumaa*.

- a) Kristuksessa Jumala ilmoittaa suoraan itsensä meille ja astuu uuteen suhteeseen kanssamme.
- b) Jeesus ei ole vain Isän ikuinen Poika, hän on myös täysi ihminen, ja hänessä Jumalan armollinen läsnäolo on täydelleen palauttanut ja muuttanut ihmisluonnon.
- c) Kristuksen inkarnaatio tapahtui "meidän ihmisten ja meidän pelastuksemme tähden", ja sen välityksellä Jumala on läsnä ja elää inhimillisten olosuhteiden keskellä - myös köyhyydessä, tuskassa ja kuolemassa - asioissa, jotka harvemmin yhdistetään Jumalaan.

91. Näihin lausumiin kohdistuu monenlaisia *haasteita*:

- a) Ajatus pre-eksistenttisestä olennosta, joka tulee lihaksi Jeesuksessa Kristuksessa, siten että tämän tapahtuman tuloksena voi olla aitoa inhimillistä elämää, tuntuu oudolta modernille ajattelulle. Sitä pidetään mytologisena. Edelleen, lausumat pre-eksistenttisen Pojan suhteesta Isään herättävät epäilyn siitä, että ne johtuisivat ennemminkin muinaiskreikkalaisesta metafysiikasta kuin Raamatun todistuksesta, joka kertoo Jeesuksesta Kristuksesta. Tämän mukaisesti Jeesuksen Kristuksen tunnustaminen lihaksitulleeksi Jumalan Pojaksi korvataan usein modernimmalla tarkastelutavalla: Jeesus kuvataan

sankariksi, mystikoksi, uskonnolliseksi opettajaksi ja neroksi, valankumoukselliseksi tai moraaliseksi esimerkiksi.

- b) Kristillinen oppi perustuu siihen, että Jumalan ainoa Poika inkarnoitui Nasaretin Jeesuksessa. Tämän nähdään muodostavan pääkohdan kristinuskon ja muiden uskontojen välisessä vastakkainasettelussa, koska sen kautta joudutaan vakuuttamaan Jeesuksen Kristuksen ainutlaatuista ja ehdotonta tärkeyttä kaikille ihmisille.
- c) Kristillinen usko Jumalan pojan inkarnaatioon meidän pelastuksemme tähden vaikuttaa ristiriitaiselta, koska kokemuksemme kertoo jatkuvasti pahuudesta, kärsimyksestä ja kuolemasta, jotka liittyvät niin henkilökohtaiseen kuin sosiaaliseenkin elämäämme. Jumala ei tunnu olevan yhtään lähempänä meidän maailmaamme kuin mitä hän oli ennen Jeesuksen Kristuksen syntymää ja toimintaa.

I Uskontunnustus ja sen raamatulliset perusteet

a) Uskontunnustuksen teksti

92. "Uskomme... ja yhteen herraan Jeesukseen Kristukseen, Jumalan ainosyntyiseen Poikaan, joka on Isästä syntynyt ennen kaikkia aikoja, valo valosta, tosi Jumala tosi Jumalasta, syntynyt ei luotu, Isän kanssa yhtä olemusta, jonka kautta kaikki ovat tehdyt, joka meidän ihmisten ja meidän pelastuksemme tähden astui alas taivaista ja tuli lihaksi Pyhästä Hengestä ja neitseestä Mariasta, ja syntyi ihmiseksi"

[AU: "Minä uskon... ja Jeesukseen Kristukseen Jumalan ainoaan Poikaan, meidän Herraamme, joka sikisi Pyhästä Hengestä, syntyi Neitsyt Mariasta."]

93. Tunnustus painottaa, että ei ollut "aikaa", jolloin Jumala olisi ollut olemassa yksin ja eriytymättömänä olentona, potentiaalisena Isänä ilman Poikaa. Poika on ikuinen, hän syntyy Isästä kuten valo virtaa liekistä ilman taukoa tai keskeytystä. Mitä Isä on ja tekee, sitä myös Poika on ja tekee. Isä on Luoja, mutta ei yksin; Pojan Isänä hän luo Pojan kanssa ja hänen kauttaan.

94. Kaikkein vaikein ja kiistanalaisin ilmaus tässä uskontunnustuksen jaksossa on *homoousios* - "Isän kanssa yhtä olemusta". Pääkohta tämän sanan käytölle oli, että sen avulla suljettiin pois jokainen sellaisen ajatus, jossa Poika oli erilainen todellisuus Isään nähden, ei-välttämätön ja luotu. Päinvastoin, vaikka Poika onkin riippuvainen Isästä, hän on erottamaton Isän elämästä: Poika elää, niin kuin Isäkin, ehdottomassa rakkaudessa, vapaudessa, ikuisuudessa, luovuudessa. Näin Jumala on olemassa (eksistoi) aina suhteessa johonkin, niin kuin rakkauden liike virtaa ja palaa takaisin antamisena ja vastaanottamisena. Kuten myöhemmin kirkkoisät (esim. Gregorios Naziansilainen) sen esittivät, sana "Jumala" ei merkitse mitään muuta kuin elämää, johon Isä, Poika ja Pyhä Henki aktiivisesti osallistuvat. Sen tarkoituksen erityismerkitys, jota *homoousios* ilmaisee, on siinä, että pelastuksemme Kristuksessa sai aikaan Jumala itse, ei kukaan muu.

95. Vaikka Nikaian-Konstantinopolin tunnustus ei esitä lausumaa sen ykseyden *muodosta*, joka vallitsee Jeesuksen ja ikuisen Isän välillä, Khalkedonin kirkolliskokous viidennellä vuosisadalla selitti ja määritteli sen käyttäen apunaan käsitettä "hypostaattinen unioni" Kristuksen kahdesta luonnosta: jumalallinen ja inhimillinen luonto eivät sekoitu toisiinsa tai jakaudu erilleen toisistaan, vaan ihmisluonnolle annetaan erityinen ja ainutlaatuinen olemisen muoto, koska vain ikuisen Sanan aktiivinen läsnäolo pitää sitä yllä. Näin jumalallinen Sana ei syrjäytä mitään osaa Jeesuksen inhimillisestä olemassaolosta vaan toimii hänen täydellisen ihmisyytensä kautta.

Kommentaari

Yksityiskohtaiset muotoilut Kristuksesta Jumalan inkarnoituneena Poikana on ymmärrettävä neljännen vuosisadan alun kristologiaa koskeneiden kiistojen *kontekstista* käsin. Tämän aikakauden kriisissä ei tarkalleen ottaen ollut kyse "inkarnaatiosta": kaikki osapuolet olivat yhtä mieltä siitä, että Jeesusta ei voinut täysin kuvata tai ymmärtää pelkkänä ihmisolentona. On-

gelman ydin oli siinä, millainen tuo inkarnoitunut oli luonnoltaan.

Nikaian konsiiliin (325) johtaneessa kiistelystä Areios väitti, että vain Jumala Isä yksin on ilman syytä, koska hän on ainoa tosi Jumala, kun taas kaikki muu, Poika mukaanlukien, on hänen syystään saanut olemassaolon. Vain Isä ei tarvitse mitään muuta kuin itsensä, eikä hänellä ole mitään luonnollista suhdetta mihinkään itsensä ulkopuolella. Hän voi päättää tulla "Isäksi" saattamalla olemassaoloon luodun, jota hän päättää kohdella poikanaan; mutta tämä suhde ei ole osa sitä, mitä on olla Jumala. Se riippuu vain hänen tahdostaan. Pojan olemassaolo ei ole välttämätöntä, eikä hänellä ole luonnollista sukulaisuutta Jumalaan itsessään. Kirkko hylkäsi Areioksen opetukset Nikaian kirkolliskokouksessa (325).

b) Raamatulliset perusteet

96. Uskontunnustus omaksuu Jeesuksen Kristuksen pre-eksistentissin ja jumalallisuuden: hänet tunnustetaan "tosi Jumalaksi tosi Jumalasta", "Isästä syntyneeksi ennen kaikkia aikoja" ja "jonka kautta kaikki ovat tehdyt". Vaikka varsinainen termi *homoousios* ei esiinnykään Raamatun kielessä, on uskontunnustus sisällöltään läpikotaisin "raamatullinen", ja on selvää, että Nikaian ja Konstantinopolin isät löysivät tuen Kristuksen jumaluudelle Uudesta testamentista itsestään.

97. Selväsanaismat viitteet tavataan *Johanneksen kirjoituksista*. Johanneksen evankeliumissa Jeesus esitetään Logoksena, joka tuli lihaan tietynä ajankohtana (Joh. 1:14) ja jonka kirkkaus ei ollut mitään muuta kuin Jumalan itsensä kirkkautta (j. 15). Toisin sanoen Logos on ennaltaoleva ja jumalallinen. Ennen inkarnaatiotaan hän todella "oli Jumala" (j. 1), "kaikki syntyi Sanan voimalla. Mikään, mikä on syntynyt, ei ole syntynyt ilman häntä" (j. 2). Ennen kuolemaansa Jeesus rukoulee Isää: "Isä, kirkasta sinä nyt minut, ota minut luoksesi ja anna minulle se kirkkaus, joka minulla oli sinun luonasi jo ennen maailman syntyä" (17:5; ks. j. 24); "Sen kirkkauden, jonka sinä olet antanut minulle, olen minä antanut heille, jotta he olisivat yhtä, niin kuin me olemme yhtä" (j. 22). Ylösnousemuksen jälkeen Tuomas tunnustaa Jeesuksen: "Minun Herrani ja Jumalani!" (20:28).

98. Ilmestyskirjassa samaan hengenvetoon, kun Jumalaa puhutellaan *Jumalana*, Jeesusta Kristusta, "Karitsaa", puhutellaan ylistyksin

ja rukouksin (5:13; 7:10). Itse asiassa he kumpikin ovat uuden Jerusalemin temppele (21:22); kumpikin istuu samalla jumalallisella valtaistuimella (22:1,3). Tästä syystä Jeesus Kristus esitellään Jumalana itsenään: hän "tulee pian" (22:7,12,20); hän "lähettää enkelinsä luokseen, jotta seurakunnat saisivat tämän todistuksen" (j. 16); myös hän on "A ja O, ensimmäinen ja viimeinen, alku ja loppu" (j. 13; ks. myös 1:8), niin kuin Jumala itse (21:6).

99. On lukuisia joukko muitakin raamatunkohtia, joita kirkkoisät käyttivät todistaakseen sen, että Jeesus Kristus on Poikana yhtä ikuisen Jumalan kanssa, vaikka nykyinen eksegetiikka pitää näitä kohtia jonkin verran epäselvinä. Tämä koskee erityisesti ajatusta pre-eksistenttistä: ei ole täysin selvää, että pre-eksistenttinen Poika olisi jumalallinen samalla jumalallisuuden tasolla Isän kanssa.

100. Heprealaiskirjeessä Poika on pre-eksistenttinen (1:2) ja heijastaa Jumalan kunniaa ja on "hänen olemuksensa kuva" (j. 3). Psalmia 102:25-27, jossa puhutaan Jumalasta Luojana (1:10-12), lainataan siksi, että siinä selvästi puhutellaan Poikaa (1:8). Lisäksi samassa jakeessa Poikaa puhutellaan sanoin "Jumala" Psalmin 45:6 sanoin.

101. *Paavalin kirjeet*. Kolossalaiskirjeessä on hymni, jossa Kristuksesta puhutaan pre-eksistenttisenä ja jumalallisena: "näkyttömän Jumalan kuva... Hänen välityksellään luotiin kaikki, kaikki mitä on taivaissa ja maan päällä, näkyvä ja näkymätön... Hän on ollut olemassa ennen kaikkea muuta... Jumala näki hyväksi antaa kaiken täyteen asua hänessä" (1:15-17,19). Viimeinen vakuutus toistetaan myöhemmin: "Hänessä on jumaluus ruumiillistunut koko täyteydessään" (2:9). Tämä on lähellä Johanneksen toteamusta Joh. 1:14.

102. Filippiäiskirjeestä löydämme toisen hymnin, joka puhuu niin Kristuksen jumaluudesta kuin myös inkarnaatiosta: "Hänellä oli Jumalan muoto, mutta hän ei pitänyt kiinni oikeudestaan olla Jumalan vertainen vaan luopui omastaan. Hän otti orjan muodon ja tuli ihmisten kaltaiseksi. Hän eli ihmisenä ihmisten joukossa..." (2:6-8). Tämä hymni - oli se sitten täysin tai osittain esipaavalilainen - heijastaa selvästi Paavalin ajatuksia. Siksi paavalilaisten tekstien, joissa puhutaan Pojan lähettämisestä (Room. 8:3; Gal. 4:4), voidaan katsoa viittaavan pre-eksistenttisen Pojan inkarnaatioon ilman, että vähäteltäisiin kysymystä siitä, olivatko mainitut lausumat alunperin tarkoitettu puhumaan pelkästään Kristuksen lähettämisestä.

103. Joka tapauksessa kohdan 1. Kor. 8:6 sisältö, joko paavalilainen tai esipaavalilainen, heijastelee Paavalin näkemystä, että Kristuksen "Herruus" on täysin verrattavissa Jumalan [Isän] "jumalallisuuteen". Tämä selviää jakeista 4-5, joissa *yhtä* Jumalaa vastaan asetetaan epäjumalia, joihin viitataan *monina* "jumalina" ja "herroina".

104. Viimeisenä vaikkakaan ei vähäisimpänä on syytä tarkastella Paavalin Kristukselle osoittamia rukouksia kohdissa 2. Kor. 12:8 ja myös 1. Tess. 3:11-12. Jälkimmäisessä Jumalaa Isää ja Herraa Jeesusta rukoillaan yhtenä (j. 11). Lähtökohta tällaiselle suhtautumiselle on hyvinkin voinut olla varhaisen kristillisen tradition (1. Kor. 16:22; Ilm. 22:20; ks. myös j. 17) *Maranatha*-huudahdus (Tule, Herra [Jeesus]). Tässä tapauksessa, varsinkin kun tarkastellaan kohdan Room. 9:5b rakennetta ja muotoilua, Kristusta on hyvinkin voitu puhutella "Jumalaksi" siinä olevassa Paavalin esittämässä "siunauksessa" (ks. samanlaista Kristukselle osoitettua "glorifikaatiota" Hepr. 13:21).

105. Maallisen toimintansa aikana Jeesus toi esiin ainutlaatuisen suhteensa Israelin Jumalaan, jonka puoleen hän kääntyi rukouksessa puhutellen häntä läheisesti nimellä "Abba" (Luuk. 11:2; Mark. 14:36). Hänestä tunnustettiin, että hän opetti ainutlaatuisella auktoriteetilla, joka sai ihmiset hämmästyämään (Mark. 1:25). Saman auktoriteetin panivat merkille nekin, jotka olivat todistamassa hänen parannustekojaan (Mark. 2:12). Hänen ainutlaatuisen suhteensa Isään sai ilmauksensa arvonimessä Jumalan Poika, jonka hän sai kastehetkellään (Mark. 1:11 par.) ja kirkastumisessaan (Mark. 9:7). Luukkaan lapsuuskertomuksessa Jeesukselle suodaan tämä arvonimi jo hänen sikiämisestään lukien (Luuk. 1:32,35).

106. Nykyajan raamatuntutkimus noudattaa laajalti historiallis-kriittistä metodologiaa. Sen lähestymistapa Jeesuksen Kristuksen persoonan tutkimiseen alkaa Jeesus Nasaretilaisen historiallisesta tilanteesta. Alkukirkon kristologia nähdään puolestaan erilaisten ensimmäisellä vuosisadalla Välimeren itäosassa - erityisesti Palestiinassa ja hellenistisessä juutalaisuudessa - vallinneiden maailmankäsitysten taustaa vasten. Tämän seurauksena Jeesuksen "jumalallisuutta" ja "pre-eksistenssiä" pidetään ilmauksina Jeesus Nasaretilaisen inhimilliselle persoonalle annetusta merkityksestä. Hänen maallinen tehtävänsä ja ylösnousemuksensa - sellaisina kuin apostolit niistä todistivat - muodostavat lähtökohdan kaikelle kristologian nykytutkimukselle. Tämän ja "nikaialaisen" lähestymistavan välille näyttää syntyvän jännite.

107. On kuitenkin pidettävä mielessä, että "nikaialainen" lähestymistapa on doksologinen ja tunnustuksellinen. Siinä ei pyritä jäljittämään askelia, joiden mukaisesti varhaiskristillisyys päätyi kehittämään kristologista tunnustustaan, eikä siinä luetella argumentteja, jotka ovat saattaneet auttaa sitä tiensä kulkemisessa. Tätä lähestymistapaa esiintyy jo niinkin varhaisissa Uuden testamentin hymneissä kuin Fil. 2:6-11 ja Kol. 1:15-20. Se on esillä myös Room. 1:3-4, 8:3 ja Gal. 4:4.

108. Joku saattaa päätellä, että koko patristinen lähestymistapa varhaisesta alkaen seurasi tätä "tunnustuslinjaa". Varhaiskristillisyys omaksui kertomuksen Jeesuksesta sellaisena, kuin siitä todistetaan evankeliumeissa ja kaikissa Uuden testamentin osissa, vaikka sitä luettiin erityisesti Johanneksen evankeliumin näkökulmasta. Tämä antoi alkukristityille mahdollisuuden solmia ratkaisevan linkin Jeesuksen ja maailman Luojan välille. Luojan ikuinen Sana tuli julki Jeesuksen elämässä. Sama tarkastelutapa käy ilmeiseksi Nikaian tunnustuksen muotoilusta, jossa Jeesuksesta puhutaan "tosi Jumalana tosi Jumalasta" (vrt. Joh. 1:1). Tällainen kielenkäyttö edellyttää voimakkaasti, että sen taustana on Johanneksen evankeliumin johdantojakso.

109. Nykyisen eksegetiikan historiallisen lähestymistavan ei tarvitse sulkea pois patristista "tunnustuksellista" lähestymistapaa, eikä tunnustuksellisuuden pidä sulkea pois kristologisen tradition kasvun analyysia. Nämä kaksi lähestymistapaa sopivat yhteen ja saattavat jopa rikastuttaa toisiaan, kunhan tähän liittyvää mahdollisuutta ei menetä - nimittäin sitä, että tradition varhaisvaiheista alkaen on peitetysti ollut läsnä se, mikä vasta myöhemmin selväsanaisesti todettiin. Tämä tarkoittaa, että ikuinen Poika ja Jumalan Sana olivat yhtä Jeesuksen inhimillisen todellisuuden kanssa alusta alkaen, vaikka asian täsmällinen muotoilu kehittyikin kristologisen tradition myötä.

II Selitys nykyaikaa varten

Yksi Herra Jeesus Kristus

110. Kristillisellä uskontunnustuksella, joka tunnustaa Jeesuksen Kristuksen ainoaksi Herraksi, on juurensa hänen kuolleista ylösnousemisessaan, joka tapahtui Jumalan omasta voimasta. Ylösnousemus vahvistaa Jeesuksen elämän ja teot Jumalan ikuisena sanana, joka on lausuttu meidän edestämme ja pelastukseksemme. Pääsiäisen tapahtu-

mien tuloksena poistui hänen opetuksensa ja käyttäytymisensä ympärillä vallinnut epäselvyys. Pääsiäinen poisti myös sen epäselvyyden, mikä vallitsi siitä, että hän vaati arvovaltansa tunnustamista yli kaiken inhimillisen vallan - tämä oli myös syy, joka johti hänen ristiinnaulitsemiseensa. Sen tuloksena, että ylösnousemuksessa tapahtui tämä jumalallinen vahvistaminen, uskontunnustus omistaa Jeesukselle kaikkiallisen ja ikuisen jumalallisen auktoriteetin. Hänet on tunnustettava ja häntä on toteltava Herrana yli kaiken muun (Fil. 2:9-11). Ei ole olemassa ihmistä, ei valtakuntia tai tahoja, jotka eivät olisi *yhden* Herran Jeesuksen Kristuksen lupauksen ja käskyn alaisia. Maailmassa on monia vallanpitäjiä ja voimia, mutta kristityt tunnustavat, että Jeesus Kristus on yksi ja ainoa Herra. He uskovat häneen samalla tavoin kuin he uskovat yhteen Jumalaan, maailmankaikkeuden Isään (vrt. 1. Kor. 8:5+).

Jumalan ainoa Poika

111. Nykyihmisen mieli ei helposti saa kiinni siitä, mihin Raamattu ja Nikaian tunnustus viittaavat, kun niissä puhutaan Jumalan Pojasta. Monista tuntuu itsestään selvältä, että jos Jumala on ylipäänsä olemassa, hänen todellisuutensa on ehdottoman ainutlaatuinen ja tuonpuoleinen, niin ettei mitään ole yhdistettävissä häneen. Kuitenkin tämä on totta myös siitä juutalaisen uskon Jumalasta, jota Jeesus puhutteli Isäänä. Koska tämä yksi Jumala on todellakin äärimmäisen transsendenttinen uhmaten jokaista inhimillistä nimenanto- ja luokitteluyritystä, on varsin outoa, että Jeesus oli yhteydessä tähän tuonpuoleiseen Jumalaan sellaisella tuttavallisuudella, että kutsui häntä Isäksi. Hän väitti olevansa ainoa, jolla oli oikeus tehdä niin, ja hän ilmaisi tämän etuoikeutensa, kun hän viittasi itseensä Poikana: "...eikä Isää [tunne] kukaan muu kuin Poika ja se, jolle Poika tahtoo hänet ilmoittaa" (Matt. 11:27). Jumalan identiteetti Isänä - siinä merkityksessä kuin minkä se sai kristillisessä käytössä - tulee näkyviin vain tavasta, jolla Jeesus ilmoitti Jumalan Isäkseen, kun hän näytti, että hän on Isälleen ehdottoman antautunut Poika.

112. Sana "Poika" ei viittaa vain Jeesuksen inhimilliseen persoonaan hänen ainutlaatuisessa suhteessaan taivaalliseen Isäänsä, vaan jo Paavalin kirjeissä sana viittaa pre-eksistenttiseen olentoon, jonka Isä lähetti ihmiseksi (Room. 8:3; Gal. 4:4 s.; vrt. Fil. 2:6). Nykynäkökulmasta tarkasteltuna monet pitävät tätä mytologisena käsityksenä. Mut-

ta suhde Poikaan kuuluu Jumala Isän ikuiseen olemukseen. Näin Poika, joka tuli julki Jeesuksen suhteessa Isään, on itsessään ikuinen ja edeltää sen vuoksi Jeesuksen historiallista syntymää ja tehtävää. Siksi käsitystä pre-eksistenttisestä Pojasta, joka tuli lihaksi Jeesuksessa Kristuksessa, ei saa hylätä. Vaikka uskontunnustuksen kieli voi tuntua oudolta, kun se aloittaa lausumansa Jeesuksesta Kristuksesta tällä ajatuksella pre-eksistenttisestä Poikana olemisesta, se tekee tärkeän huomion: Jeesuksen inhimillisen todellisuuden suhde Jumala Isään on ymmärrettävissä vain ikuisen Jumalan manifestaationa. Ikuisena oleminen ei koske vain sitä yhtä, johon Jeesus liittyi, vaan myös Poikaa, joka on sillä tavoin suhteessa Isään.

113. Kun Jeesus Nasaretilaisen ikuinen Poikana oleminen tunnustetaan, sillä on myös soteriologinen merkitys kaikkina aikoina. Jeesuksessa ruumiillistunut rakkaus ja se auktoriteetti, jolla hän julisti Jumalan valtakunnan läheisyyttä ja syntien anteeksiantamista, hänen solidaarisuutensa köyhiin ja hyljeksittyihin ja lopulta hänen kärsimisensä ja kuolemansa - kaikki tämä olisi jäänyt vain historian episodiksi, elleivät ihmiset olisi kokeneet näissä merkeissä ja tilanteissa Jumalan itsensä rakkautta, läsnäoloa ja jopa kärsimystä. Koska Jumalan Poika oli Jumalan kanssa ikuisuudesta, juuri Jumala tuli Pojassaan ihmisten keskelle ja jatkaa Pyhän Hengen kautta läsnäoloaan ja toimintaansa meidän keskellämme. Näin luottamus, jota koemme elämässä ja kuolemassa, ei perustu Jumalan siunaamaan ja käyttämään ihmiseen, vaan Jumalan Poikaan, joka on iankaikkisesta iankaikkiseen.

114. Jeesus ei ole ainoa, jota Raamatussa kutsutaan Jumalan "pojaksi". Sanaa käytettiin aiemmin daavidilaisesta kuninkaasta, jolla oli se asema ja ominaisuus, että hän saattoi edustaa Jumalan hallintovaltaa maan päällä (2. Sam. 7:14; Ps. 2:7). Sen käyttö laajeni koskemaan Israelin kansaa sen erityissuhteessa liiton Jumalaan (esim. Hoos. 11:1; Jer. 31:9). Mutta Jeesus on ainutlaatuisella tavalla Jumalan Poika, koska vain suhteessa häneen Jumala tulee ehdottomasti ilmoitetuksi Isänä. Sanan "poika" käyttö Vanhassa testamentissa enteilee siten Jeesuksen asemaa poikana, mutta juuri hän on Isän ainoa Poika, koska ikuinen Poika ja hänen suhteensa Isään tuli lihaksi hänessä. Kun Paavali sovittaa sanan "pojat" [ts. "lapset"] kristittyihin (Room. 8:16; Gal. 4:5+), se johtuu siitä, että me osallistumme uskon ja kasteen kautta Jeesukseen Kristukseen, Jumalan ainoaan Poikaan, ja hänen Isä-suh-teeseensa.

Isästä syntynyt ennen kaikkia aikoja

115. Uskontunnustus korostaa, että Pojan syntyperä Isästä on ikuisuudessa eikä ajassa. Muutoin ikuinen Jumala ei voisi olla täysin läsnä Pojassa ja Jeesus - Jumalan lihaksi tulleen Poikana, ajassa syntyneenä - ei voisi kommunikoida uskoville yhteyttä (kommuuniota) ikuisen Jumalan kanssa. Kielikuva siitä, että Poika "syntyi" Isästä, on saatu raamatunkohdista Luuk. 3:22 ja Hepr. 1:5, joissa lainataan Psalmia 2:7, mutta sama idea löytyy usein myös termistä "ainosyntyinen", joka esiintyy erityisesti Johanneksen evankeliumissa (esim. 1:14,18 ja 3:16,18), vaikka terminä se ei tosiasiaa merkitse enempää kuin "ainoa". Sana "syntynyt" ilmaisi yhteiseen luontoon perustuvaa suhdetta Isän ja Pojan välillä, ja koska Isä on ikuinen, Pojan synnyttäminen ei tapahtunut minään tiettyä aikana vaan oli itsessään ikuista. Uskontunnustus tuo ilmi tämän Isän ja Pojan välisen, yhdestä luonnosta kumpuavan suhteen luonteen seuraavissa lausumissa:

Valo valosta, tosi Jumala tosi Jumalasta, syntynyt ei luotu, Isän kanssa yhtä olemusta

116. Poika kuuluu Jumalaan niin kuin valo tulee valonlähteestä. Se on samaa luontoa kuin on sen lähde, ja niinpä Poika on samaa luontoa kuin Isä: tosi Jumala tosi Jumalasta. Hän ei ole luotu olento vaan kuuluu ikuisuudessa Isään, sillä kaikessa iankaikkisuudessaan Jumala ei ole käsitettävissä Isänä ilman Poikaa, jossa hänen isyytensä saa ilmauksensa. Tässä sanaa "syntynyt" käytetään uskontunnustuksessa uudelleen sitä varten, että erotettaisiin toisistaan Isän ja Pojan suhde ja Isän suhde niihin luontokappaleisiin, jotka hän on "tehnyt". Luontokappaleiden olemassaolo ei ole välttämätön, eivätkä luontokappaleet aina ole olemassa. Mutta Jumala Isä ei ole koskaan ollut ilman Poikaansa.

117. Ikuisuudessa Jumala Isä ei ole yksin vaan on olemassa persoonana suhteessa toisiin persooniin. Ja silti ei ole kuin yksi Jumala, eikä häneen yhdistyneenä ole mitään muuta kuin Jumala, sillä Isä ja Poika ovat yhtä olemusta. Lihaksi tullessa Pojassa ei ole mitään muuta Jumalaa kuin tämä yksi Jumala. Kuuluisa ja aikoinaan (300-luvulla) kiistanalainen ilmaus "yhtä olemusta Isän kanssa" (*homoousios*) varmistaa, että kristillinen tunnustus Jeesuksesta Kristuksesta Jumalan Poikana ei millään tavoin kavenna raamatullisen Jumala-uskon monoteistista luonnetta.

118. Koska Nikaian tunnustuksen ilmaus "valo valosta" esiintyy monissa raamatunkohdissa, kristityt yhdistävät sen omassa kokemuksessaan siihen, että he ovat Jeesuksessa löytäneet elämäänsä valon ja suunnan maailman "pimeydessä". Luoja ja Lunastaja on läsnä ja toimii Jeesuksessa, joka on maailman valo (Joh. 8:12), ja tämä Luoja erottaa valon pimeydestä sanoessaan: "Tulkoon valo!" (1. Moos. 1:3). Valo, joka on Jeesuksessa Kristuksessa ja joka on annettu meille Pyhän Hengen kautta, on kokonaan erilainen kuin kaikki ne muut valonlähteet ja elämänsuunnat, joita itse itsensä virkaan nimittäneet gurut ja pelastajat nykyään tarjoavat.

Jonka kautta kaikki ovat tehdyt

119. Uuden testamentin mukaan kaikki on luotu Pojan välityksellä (Kol. 1:16; Hepr. 1:2). Tämä sopii hyvin yhteen kristinuskon käsityksen kanssa yhdestä Jumalasta, joka loi maailman, koska sen mukaan Poika on yhtä Isän kanssa. Näin hän on myös osallinen maailman luomiseen. Alkukristityt tunnistivat hänet Luojan "sanaksi", jota Raamatun alkukertomuksen (1. Moos. 1:3+) mukaan Jumala käytti välikappaleenaan maailman luomiseksi (vrt. Joh. 1:3). Tähän sanaan sisältyy myös suunnitelma luomisen järjestyksestä (vrt. San. 8:22+), jonka meidän inhimillinen ymmärryksemme luonnonlaista voi ymmärtää vain likimääräisesti. Luomisessa kaikki oli suunniteltu alusta alkaen niin, että se saisi täyttymyksensä Pojassa (Ef. 1:10). Kun Isä loi maailmaa, hänen luova rakkautensa katsoi jo eteenpäin ikuisen Pojan inkarnaatioon, josta oli tuleva historian huippukohta. Hän on ikuinen malli, koko luomakunnan "Logos", sillä hän edustaa sitä, mitä kukin luotu omalla erityisellä tavallaan on oleva. Mikään luotu ei voi saavuttaa täyttymystä ilman häntä. Tämän vakaumuksen valossa Pojan inkarnaation merkitys tulee täysin ilmeiseksi.

Joka meidän ihmisten ja meidän pelastuksemme tähden tuli lihaksi

120. Ikuinen Poika tuli lihaksi Nasaretin Jeesuksessa. Tähän lausumaan tiivistyy koko Jeesuksen maallisen tehtävän suunta, kun sitä tarkastellaan hänen ylösnousemisensa perspektiivistä. Inkarnaatio ei siten liity vain Jeesuksen inhimillisen elämän alkuun. Se liittyy hänen tehtävänsä ja missioonsa Israelin kansan, koko ihmiskunnan ja luomakunnan *pelastamiseksi*. Pelastus voidaan ymmärtää usealla eri tavalla:

- a) Kun Isä lähetti Poikansa, tuli hänen ikuinen rakkautensa julki kaikkia luotuja kohtaan siinä, että hän antoi itsensä alttiiksi aina kuolemaan asti.
- b) Kuoleman valta, joka on seurausta siitä, että me käännyimme pois Jumalan luota, on voitettu. Yhteys Isään on palautunut Pojan kautta Hengen voimassa.
- c) Isän armo on ehdotonta ja rajatonta, kun hän vastaanottaa syntisen, joka kääntyy hänen puoleensa. Näin hän palauttaa yhteyden, joka menetettiin synnin takia. Tämä tapahtuu, kun pääsemme osallisiksi Jeesuksen itsensä Poikana olemisesta ja hänen suhteestaan Isäänsä, kun olemme hänen Hengessään vapaita puhuttelemaan Isää "Abba-na" rukouksissamme, ja kun jätämme itsemme hänen rakastavan huolenpitonsa huomaan.
- d) Pelastuksesta seuraa, että me saamme kutsun olla uskollisia ja kuuliaisia Jumalan poikia ja tyttäriä. Meillä on virka, jonka perusteella julistamme, että Jumala hyväksyy yhteytensä. Me elämme jo hänen valtakunnassaan sen mukaisesti kuin kykenemme. Me elämme todeksi Jumalan valtakunnan arvoja, toivotamme hyljeksityt, sorretut ja apua tarvitsevat tervetulleiksi, samastumme kärsiviin ja kohtaamme riskin, joka sisältyy siihen, että yritämme elää tällä tavoin sellaisessa maailmassa, joka yhä vastustaa Jumalan rakkautta ja sen vaatimuksia.

Pyhästä Hengestä ja neitseestä Mariasta

121. Uuden testamentin todistuksen perusteella Nikaian tunnustus vahvistaa, että Jumalan Pojan inkarnaatio tapahtui *Pyhän Hengen* voimasta. Raamattu liittää tavallisesti Pyhän Hengen työn luomiseen ja uuteen luomiseen. Ihmiskunnan ja koko luomakunnan eskatologinen täyttymys, joka alkaa Jeesuksen Kristuksen, uuden Aadamin, ylösnousemuksesta, tunkeutuu eteenpäin elämää antavan Hengen paineesta. Kun siis Kristus tuli vapauttamaan ja uudistamaan ihmiskunnan, hänen sikiämisensä oli juuri saman Hengen työtä, joka teki eläväksi ihmiskunnan, kun se alussa luotiin. Pyhä Henki, joka lasi varjonsa Marian ylle (Luuk. 1:35), on se Pyhä Henki, jonka voimasta Jeesus nousi ylös kuolleista (Room. 8:11). Sama Henki annetaan nyt niille, jotka uskossa ja Kristukseen yhdistäneen kasteen kautta "eivät ole syntyneet verestä, eivät ruumiin halusta, eivät miehen tahdosta, vaan Jumalasta" (Joh. 1:13). Se annetaan heille pantiksi siitä, että heillä on tulevaisuu-

dessä osallisuus ylösnousemuksen uuteen ja alatikestävään elämään. Lisäksi sama Henki saa aikaan, että koko luomakunnan muoto muuttuu ja kirkastuu, niin että sillä on osallisuus Jumalan kunniaan. Kun Nikaian tunnustus lukee Pyhän Hengen tiliin tämän Yhden inkarnaation, Yhden, jonka kautta kaikki on tehty, se liittää tämän tapahtuman koko maailman uudistumisen ja täyttymyksen yhteyteen.

122. Kaikki kristityt yhdessä tunnustavat Efesoksen konsiiliin (431) lausuman, että *Maria* on "Theotokos"; hän on Jumalan Pyhän Hengen luovan työn kautta äiti sille, joka on myös Jumala. Kun uskontunnustus viittaa Marian äitiyteen, se osoittaa, että Jumalan Poika on ihminen siinä missä mekin. Hänellä on samanlainen kokemus siitä, mitä on tulla äidin synnyttämäksi ja rakastamaksi ja miten vanhemmat huolenpidollaan hoivaavat. Mutta Maria on myös oppilas, joka kuulee Jumalan sanan, vastaa siihen ja pitää sen. Sen vuoksi, että Maria oli kuuliainen Jumalalle ja täysin riippuvainen Pyhästä Hengestä, hän on vertaansa vailla oleva esimerkki meidän opetuslapsuudestamme. Ensimmäisiltä vuosisadoilta alkaen hänen on nähty kuvaavan Siionin tytärtä, joka odottaa messiaanisten lupausten täyttymystä ja tulevaa valtakuntaa.

123. Maria on nähty sekä kirkon ennakkokuvaksi (*typos*) että esimerkiksi sille: hän luotti täysin Jumalaan, reagoi uskossaan aktiivisesti ja odotti Jumalan valtakuntaa. Niin kuin ei Mariakaan, niin ei myöskään kirkko voi olla olemassa omassa varassaan. Se voi vain luottaa Jumalaan; se on valvova palvelija, joka odottaa Mestarinsa paluuta.

124. Kun uskontunnustus mainitsee Marian *neitsyyden*, se ilmaisee uskonkäsityksen, että hänen ajassa synnyttämänsä poikansa Isä on sama kuin se Isä, jonka Poika Jeesus on iankaikkisuudesta, "Isästä syntynyt ennen kaikkia aikoja".

Kommentaari

Joillekin kristityille ajatus Marian neitsyydestä tuntuu vaikealta. Eräille se on sitä sen vuoksi, että heidän mielestään tällainen ihmeenomainen syntymä on ristiriidassa sen Jumalan toimintatavan kanssa, miten hän toimii kansaansa kohtaan. Toiset eivät periaatteessa hylkää mahdollisuutta, että Jumala tekisi tällaisia ihmeellisiä tekoja. Kuitenkaan he eivät löydä Uudesta testamentista muuta todistetta asian puolesta kuin ns. lapsuuskertomukset, joiden kirjalliseen muotoon ei välttämättä sisälly historiallista perustetta Marian neitsyydelle. Heidän mukaansa

kertomusten ydin on siinä, että ne vakuuttavat Jeesuksen Kristuksen olevan jumalallista alkuperää Jumalan Poikana, ilman että eriteltäisiin sitä, millä tavoin inkarnaatio toteutui.

Kun uskontunnustus *liittää yhteen* ilmaukset "Pyhästä Hengestä" ja "neitsyt Mariasta", on kyseessä tunnustus, että Jeesus Kristus on sekä Jumala että ihminen.

Ja syntyi ihmiseksi

125. Siinä tavassaan, jolla Jeesus oli ihminen, sanoissaan ja teoissaan, vihassaan ja rakkaudessaan, hän ilmensi täysin todellisen ihmisyyden. Jeesus näyttää meille ihmisyyden sellaisena kuin sen pitäisi olla ja miksi se voi tulla, hänessä, keskelläme olevan Jumalan läsnäolon voimasta. Usko siihen, että Jeesus tuli ihmiseksi meidän vuoksemme, estää meitä joutumasta epätoivoon itsemme tai historian vuoksi tai pitämästä sitä tarkoituksettomana. Kristus on nyt jopa kudottu koko ihmisen tarinan kudokseen, kun hän muuttaa ja kirkastaa mennyttä, nykyisyyttä ja tulevaa. Hänen välityksellään me tunnustamme historiallisen riippuvuutemme, sen että tarvitsemme toisiamme ja sen, että toisten tarpeet kohdistuvat meihin. Emme voi olla olemassa vain käsitteellisinä itseriittoisina yksilöinä ilman menneisyyttä tai viitekehystä. Vapautemme ei ole vapaudessa paeta rajoituksistamme vaan siinä, että vastaamme niihin luovalla ja muuttavalla toiminnalla.

126. Niin kuin kuka tahansa meistä, niin Jeesuskin on ihmisyksilö. Tämä edellyttää, että myös hänellä oli oma yksilöllinen elämänaikansa, elinpiirinsä, sukupuolensa, rotunsa, sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristönsä. Tämä Jumalan tahdon mukainen Jeesuksen yksilöllisyyteen liittyvä tosiasia rohkaisee jokaista meistä hyväksymään sen, että olemme itse kukin oma erillinen yksilömme, olimmepa keitä tahansa tai missä tahansa, niin että hyväksyisimme sen, ei passiivisesti vaan mielikuvitusta käyttäen, kriittisesti, tutkivalla mielellä. Jeesuksen elämä pystyy näyttämään sen, mitä merkitsee olla asettamatta luottamukselle Jumalaan ja rakkaudelle Jumalan maailmaan mitään ehtoja. Monin tavoin rajoittunut, turhautunut tai selvästi kaventunutkin elämä voi sen vuoksi muuttua ja kirkastua, niin että siitä tulee osoitus Jumalan totuudesta ja rakkaudesta. Jumalan silmissä jokaisella ihmiselämällä on mahdollisuus heijastaa Kristuksen elämää.

B. JEEBUS KRISTUS - KÄRSI JA RISTIINNAULITTIIN MEIDÄN EDESTÄMME

127. Varhaisimmista Uuden testamentin todistuksen ajoista lähtien läpi vuosisatojen kirkko on tunnustanut, että Jeesus Kristus kärsi ja ristiinnaulittiin meidän edestämme. Tämän tunnustuksen teologinen merkitys ja tähtäyspiste on ilmaistu sanoissa *meidän edestämme*. Nämä sanat viittaavat ratkaisevaan pelastustapahtumaan, joka koskettaa ulottuvuudellaan kaikkia ihmisiä. Tällainen tunnustus lausutaan Kristuksen ylösnousemuksen perustalta ja sen luomasta perspektiivistä.

128. Tunnustus, että Jeesus Kristus kärsi ja ristiinnaulittiin *meidän edestämme*, lausutaan tänä päivänä maailmassa, johon on painanut merkkinsä taistelu elämän voimien sekä synnin, kärsimyksen ja kuoleman voimien välillä. Sen vuoksi niin kristityt kuin ei-kristitytkin esittävät *haasteensa* uskolle, jota me ilmaisemme tässä uskontunnustuksen vakuutuksessa. He kysyvät, kuinka synnin yleismaailmallinen tila kaikkine seurauksineen voi olla muutettavissa yhden henkilön, Jeesuksen Kristuksen, kärsimisellä ja ristiinnaulitsemisella? Onko sopivaa puhua juutalaisen kansan sekaantumisesta Jeesuksen kärsimykseen ja kuolemaan? Mitä meille merkitsee Kristuksen kärsimyksen ja ristiinnaulitsemisen tunnustaminen, kun kohtaamme kärsimyksen ja kuoleman inhimillisen todellisuuden? Mitä tämä tunnustaminen merkitsee kristittyjen ja muiden kamppailulle näitä tosiasioita vastaan?

I Uskontunnustus ja sen raamatulliset perusteet

a) Uskontunnustuksen teksti

129. "Ristiinnaulittiin meidän edestämme Pontius Pilatuksen aikana ja kärsi [kuoleman] ja haudattiin"

[AU: "Kärsi Pontius Pilatuksen aikana, ristiinnaulittiin, kuoli ja haudattiin, astui alas tuonelaan."]

130. Nikaialais-konstantinopolilaisessa uskontunnustuksessa Kristuksen ristiinnaulitseminen, kärsiminen ja hautaus ovat ainoat tiedot, jotka koskevat hänen inhimillistä elämäänsä, lukuunottamatta sitä tosiasiaa, että hän on syntynyt. Kristuksen kuolemaan viitataan uskon-

tunnustuksessa jokseenkin lyhyesti, kun sitä verrataan edeltävään jaksoon, joka käsittelee Kristuksen jumalallista luontoa ja inkarnaatiota. Tämä lyhyys on helposti ymmärrettävissä, kun otetaan huomioon areiolaiskiistan asiayhteys; mutta sillä on yhtä hyvin positiivinen sisältö, sillä se tekee ehdottoman selväksi, että ristiinnaulittu, kärsinyt ja haudattu ei ollut kukaan muu kuin Jumalan ikuinen Poika, joka tuli ihmiseksi.

131. Sanat "Pontius Pilatuksen aikana" ilmaisevat, että Jeesuksen Kristuksen kuolema ja kärsimys on tietty konkreettinen tapahtuma maailmanhistoriassa. "Ja haudattiin" alleviivaa, että Jeesus kuoli todellisen kuoleman ristillä ja nousi ylös kuolleista.

132. Ilmaus "meidän edestämme" esiintyy myös edellisessä lauseessa - joka koskee lihaksi tulemistä - ja ilmaisee sillä tavoin Jeesuksen inkarnaation ja kuoleman yhteyttä ja niiden pelastavaa luonnetta ihmiskunnalle.

b) Raamatulliset perusteet

133. Jeesuksen Kristuksen kuolemaa ja ylösnousemusta koskien Nikaian tunnustus seuraa yhtä vanhimmista Uudessa testamentissa tavattavista uskonlauseista: "Kristus kuoli meidän syntiemme vuoksi... haudattiin, hänet herätettiin kuolleista kolmantena päivänä, niin kuin oli kirjoitettu" (1. Kor. 15:3-4). Käsitys Kristuksen kuolemasta meidän edestämme, so. syntiemme vuoksi, esiintyy Paavalin kirjeissä (Room. 3:25; 5:8; 6:6-7; 8:32; 2. Kor. 5:15,18-21; Gal. 1:4; 2:20; 3:13; Ef. 2:13,16) samaten kuin muuallakin Uudessa testamentissa (Matt. 20:28/10:45; Ap. t. 3:18+; 1. Piet. 1:18-19; Hepr. 9:15; Ilm. 1:5; 5:9; 7:14; 12:10+; 14:4); lisäksi se tavataan keskeltä vanhinta ehtoollisanojen traditiota. Tämä Kristuksen kuoleman ymmärtäminen sijaiskuolemana selittää sen merkityksen, minkä Jesaja 53 on saanut Uudessa testamentissa ja varhaiskristillisessä kirjallisuudessa.

134. Käsitys sijaisuudesta liittyy läheisesti uuhriin, niin kuin on selvää jo Jes. 53:n pohjalta. Kristuksen kuolemasta uhrina on todistus jo Paavalilla (Room. 3:24+; 1. Kor. 5:7 ja 2. Kor. 25:21, jos katsotaan kreikan sanan *hamartia* merkitsevän tässä Vanhan testamentin uhrin *hatta't*). Kohdassa 1. Piet. 1:18+ Kristusta verrataan uhrilampaaseen. Tästä käsityksestä tulee keskeinen Johanneksen kirjoituksissa (Joh. 1:29; Ilm. 5:6). Toisaalta vapaaehtoisuuden näkökulma Kristuksen uh-

riissa (Gal. 1:4; 2:20; Fil. 2:7) on saattanut olla taustalla näkemyksessä Jeesuksesta Kristuksesta ylipappina (Joh. 17; Hepr. 6-10).

135. On kuitenkin pantava merkille ristiinnaulitsemisen saama etusija Nikaian tunnustuksessa. Tarvitsee vain verrata Apostolisen uskontunnustuksen sanoja "kärsi Pontius Pilatuksen aikana, ristiinnaulittiin, kuoli ja haudattiin" Nikaian tunnustuksen sanoihin "ristiinnaulittiin meidän edestämme Pontius Pilatuksen aikana ja kärsi ja haudattiin". Jälkimmäisessä ei mainita kuolemaa, ja kärsimiseen viitataan ristiinnaulitsemisen *jälkeen*. Käytännössä Kristuksen ristiinnaulitsemisen ja hänen kuolemansa samastaminen, perinteisen kristillisen terminologian tapaan, on pääosin Paavalin ansiota.

136. *Paavalilaisissa kirjeissä* Kristuksen ristiinnaulitseminen on toinen tapa puhua hänen sovituskoulemastaan (Ef. 2:16; Kol. 1:20; 2:13+); Kristuksen kanssa kuoleminen ilmaistaan tulella ristiinnaulitukseksi hänen kanssaan (Room. 6:6; Gal. 2:20). Vieläpä enemmänkin: "Kristuksen risti" on Paavalin antama toinen nimi itse evankeliumille (1. Kor. 1:13,17-18,23; 2:2; Gal. 3:1; 6:12; Fil. 3:18). Tästä seuraa, että "risti" on toinen ilmaus uudelle todellisuudelle (Gal. 6:14; myös 5:24), jota muutoin kutsutaan sanoilla *kainee ktisis* ("uusi luomus", 2. Kor. 5:17).

137. Syy tähän ei ole se kauhea kärsimys, joka liittyy ristiinnaulitsemiseen, vaan ennemminkin siihen roomalaisessa maailmassa liittynyt häpeällisyys. Todellakin, Paavalin evankeliumin *skandalon* on risti (Gal. 5:11; 1. Kor. 1:23; ks. myös Fil. 2:8). Paavali ei edes häpeä lainaamasta Raamatua sanoessaan, että Kristus tuli "kiroukseksi"(!) ristin kuolemassaan (Gal. 3:13). Silti juuri tämä kuolema ristillä varmisti meille Abrahamin siunauksen (j. 14), mikä ei ole mikään muu kuin evankeliumi itse (j. 8).

138. Tämä käsitys häpeästä näyttää esiintyvän *synoptisessa traditiossa* (rinnakkaiskohdat Mark. 8:31-9:1/Luuk. 9:22-27). Siinä kosketellaan tilannetta, jossa Jeesus johdatti oppilaitaan ajattelemaan ensi kerran hänen omaa kuolemaansa. Kun hän oli ensin ennustanut kuolemansa, hän sen jälkeen esitti seuraajilleen sekä kutsun "kantaa omaa ristiään" että varoituksen sanat: "Se joka häpeää minua... sitä Ihmisen Poika on häpeävä..." Sama yhtäläisyys - ja tässä tapauksessa aivan odottamatta - ristin ja häpeän välillä esiintyy Hepr. 12:2 siinä yhteydessä, jossa kristittyjä kehoitetaan seuraamaan Jeesuksen esimerkkiä (jakeet 1-3).

139. *Johanneksen evankeliumissa* Jeesuksen ristiinnaulitsemisen merkitys astuu yhden askeleen eteenpäin. Se ei ole vain tie kohden hänen kirkastumistaan (Fil. 2:8-11), vaan ennemminkin hänen astumisensa ristille tosiasiallisesti samastuu hänen kirkkauteen astumisensa kanssa (3:13-15; 8:21-30; 12:27-34). Tämä sointuu yhteen johanneslaisen Logos-teologian kanssa: Jeesus itse on "ylösnousemus ja elämä" (11:25; ks. 1:4).

140. Jeesuksen kärsimys oli keskeistä varhaisimmille kristologioille. Tämän voi nähdä niistä traditioiden yksityiskohdista, jotka käsittelevät hänen viimeisiä päiviään Jerusalemissa. Messiaan kärsiminen oli skandaalimaista (ks. Juudaksen reaktiota), koska Messias, määritelmän mukaan, on voittaja ja voittoisa. Tämä selittää sen, miksi pääsiäisviikon traditio varhaisimmassa evankeliumissa Markuksessa esitetään Psalmin 22 taustaa vasten. Valinta on mitä sopivin, koska tällainen lähestymistapa (a) antaa painoarvoa Jeesuksen kärsimyksille (Ps. 22:12-18), (b) osoittaa, että ne tapahtuivat viime kädessä toisten edestä (jakeet 22-28), (c) ennustaa lopullisen voiton hylätyksi tulemisen jälkeen (jakeet 24, 31), (d) tarjoaa tulkinnan, että kärsimykset olivat Jumalan tahtomia ja että ne olivat oleellinen osa Jumalan ekonomiaa, pelastavaa toimintaa (jakeet 1-8, 27-31).

141. Jeesuksen hautaamisen mainitseminen oli osa varhaisimpia uskontunnustuksia (1. Kor. 15:4), ja se kerrottiin yksityiskohtaisesti evankeliumeissa (Matt. 27:57-61; Mark. 15:42-47; Luuk. 23:50-55; Joh. 19:38-42). Syy tähän on vähintään kaksinainen: (a) Jeesus *todella* kuoli - hänen kuolemansa ei ollut vain näennäinen - ja (b) hänen ylösnousemuksensa oli *jumalallinen* tapahtuma (Ap. t. 2:32; Room. 1:4). Kumpikin näkökulma kietoutuu yhteen hyvin vanhassa ja keskeisessä "tyhjän haudan" traditiossa.

II Selitys nykyaikaa varten

Ristiinnaulittiin meidän edestämme

142. Kristityt uskovat, että ihmiset - yksilöinä tai kollektiivisesti - elävät synnin ja kuoleman orjuudessa. Synti erottaa heidät Jumalasta ja toisistaan, sillä he ovat kääntyneet pois elämän lähteestä, joka on Jumala, Luoja. He yrittävät vanhurskauttaa itsensä omilla yrityksillään ja saavutuksillaan ja elävät elämäänsä ilman, että sillä olisi yhteys Jumalaan. Tämän yleismaailmallisen syntisen tilan seurauksena on kuo-

leman universaali hallintavalta (vrt. Room. 5:12+). Uudessa testamentissa kuoleman ei ymmärretä rajoittuvan vain siihen, mitä tapahtuu yksilön kuollessa. Siihen sisältyy myös kaikki muu, mikä ympäröi kuolemaa, kuten pahan voimat, turmio ja mädännäisyys yksityisessä ja sosiaalisessa elämässä. Tällainen havainto ihmisen tilasta heijastelee yleisesti inhimillistä kokemusmaailmaa, jossa inhimillinen itsekeskeisyys, egoismi, ja pyrkimys valtaan muiden yläpuolelle tulee julki ihmisryhmien asenteissa ja monissa nykyhetken sosiaalisissa, poliittisissa ja taloudellisissa rakenteissa: elämän epäoikeudenmukaisissa ja sortavissa muodoissa ja olosuhteissa, nälässä, pakottavassa köyhydessä, riistossa, eriarvoisuudessa, levottomuudessa aseellisten konfliktien sattuessa ja monilla muilla tavoin. Nämä synnin seuraukset aiheuttavat vihaa, kärsimystä, epätoivoa ja kuolemaa ihmisten keskuudessa ja johtavat siihen, että ihmiskunta rikkoo luonnonjärjestyksen ja uhkaa todella maailmamme olemassaoloa.

Synnin seurauksena on kuolema. Tällaisessa synnin luomassa tilanteessa tulee julki myös Jumalan tuomio, johon viitaten apostoli sanoo, "sen vuoksi Jumala on jättänyt heidät mielihalujensa valtaan sellaiseen saastaisuuteen..." (Room. 1:24, vrt. 26 ja 28).

143. Millä tavoin evankeliumi Kristuksen kärsimisestä ja kuolemasta on *Hyvä Uutinen* kaikille ihmisille? Hänen ylösnousemisensa valossa me näemme Kristuksen kärsimyksessä ja kuolemassa Jumalan toiminnan, Jumalan pelastustarkoituksen täyttymyksen kaikkia ihmisiä kohtaan - sen avulla hän tuhosi kuoleman vallan. Hän poisti ihmiskunnalta syyllisyyden ja loi uuden elämän prototyypin niitä varten, jotka seuraavat Jeesusta. Tämä on Hyvä Uutinen, joka on paradoksaalisella tavalla sidottu Jeesuksen ristin pahennusta herättävän luonteen kanssa yhteen: hänen ristinsä tuomitsee maailman varmuudet ja vaatimukset. Sen vuoksi kirkko ei koskaan saa lakata julistamasta ristiinnaulittua Kristusta (1. Kor. 1:18-25; 2:2; Gal. 5:11). Se rohkaisee kristittyjä, että he elämässään ja lähetystehtävässään seuraisivat Kristuksen esimerkkiä ja lähtisivät "kaupunginportin ulkopuolelle" (Hepr. 13:12,13).

Kommentaari

Kristuksen kuolema on ymmärretty (kristinuskon historiassa) eri tavoin. Eräs tulkintatyyppi tulee usein esiin varhaiskirkon teologiassa, ja se on jatkanut vaikutustaan erityisesti idän kirkon perinteessä. Siinä Jeesuksen Kristuksen - Jumalan ja ihmi-

sen - kuolema nähdään tuhona sille *kuoleman* vallalle ja vaiku-
tukselle, jonka taakan alla ihmiset ahdistettuina elävät. Jeesuk-
sen kuolema ja ylösnousemus on voitto, jonka turvin ihmiset
vapautuvat kuolemasta ja kaikista pimeyden voimista.

Toista tulkintatyyppiä esiintyy lännessä sydän- ja myöhäis-
keskiajalla. Siinä Jeesuksen kuolema ymmärretään sovitusta-
pahtumaksi, joka tapahtuu hyvitysuhrina. Sen yhteydessä pois-
tetaan *syylisyys*, josta osallisiksi ihmiset tulevat, kun he louk-
kaavat synnillään Jumalan kunniaa.

Kolmatta tulkintatyyppiä tavataan erityisesti modernissa teo-
logiassa. Siinä Jeesuksen kuolema nähdään hänen totaalisen
uskonsa ja kuuliaisuutensa näkökulmasta. Hän pysyi uskollise-
na tehtävälleen aina sen viimeiseen loppuun asti. Siten hänestä
tuli meille ennakkomalli elämästä, joka kieltäytyy kääntymästä
toisaalle, kun on kyse antaumuksesta Jumalalle ja kanssaihmi-
sille. Tällainen elämä todistaa luottamuksensa laadun, syvyy-
tensä ja hintansa välityksellä Jumalasta, että hän rakastaa ja ar-
mahtaa.

Yllä hahmotellun raamatullisen aineiston perusteella ne todelliset
kysymykset, jotka vaikuttavat näissä tulkinnoissa, eivät ole toisiaan
poissulkevia. Ne korostavat tämän raamatullisen todistuksen eri puo-
lia, ja siksi ne tulisi pitää yhdessä.

144. Kun Jeesus kärsi ja kuoli *meidän edestämme*, hän ei, huolimatta
siitä kaikesta vihamielisyydestä ja tuskasta, jota kansa ja viranomai-
set aiheuttivat hänelle, hylännyt rakkauden lähetystehtäväänsä vaan
pysyi siinä lujasti - juuri siinä samassa rakkaudessa, jonka voimasta
hän ilmaisi ihmistovereilleen Isän ehdottoman rakkauden. Jeesuksen
kuolema ei ollut edellytys siinä mielessä, että Isän rakkaus olisi vaati-
nut jotakin sovitusuhria; ennemminkin se oli alusta alkaen universaali
Jumalan pelastusaloite ja tarkoitus, kun hän lähetti poikansa maail-
maan - ja jopa kuolemaan - maailman sovituksen puolesta. Jeesus eli
näin elämänsä inhimillisessä vaaratilanteessa, mikä teki hänen kuole-
mansa ristillä väistämättömäksi. Kun hän toi Isän rajattoman rakkau-
den maailmaan, oli välttämätöntä, että Jeesus otti syntisen paikan,
koska hän oli uskollinen jumalalliselle tehtävälleen julistaa ja toteut-
taa Jumalan valtakuntaa (Luuk. 11:20, vrt. 17:21). Hänen kärsittäväk-
seen tuli niin suuri vihamielisyys, että sen kohtaaminen johti hänet

kuolemaan. Kun Kristus tuli Jumalan tuomion alla olevaan maail-
maan, hän sai kokea kärsimyksessään ja kuolemassaan inhimillisen
synnin seuraukset. Jumala lähetti hänet "syntisen lihan kaltaisuudessa
ja synnin tähden" (Room. 8:3 [vanha suomennos]). Häntä joka itse oli
ilman syntiä, pidettiin syntisenä, ja hänestä tuli lain kirouksen uhri,
jotta hän vapauttaisi meidät sen kirouksesta (Gal. 3:13). Koska hän oli
Jumalan Karitsa, hän kantoi maailman synnit (Jes. 53:4-7; Joh. 1:29).

145. Tässä mielessä Jeesuksen kärsimyksen ja kuoleman uhrista -
siitä että hän uhrasi itsensä toisten sijaan ja edestä - on tullut maail-
man pelastus, koska tällä tavalla Jumala sovitti maailman itsensä
kanssa. Jeesuksen kuolemassa päätökseen viety *sovituksen* sanoma
merkitsee kaikille ihmisille tarjottua vapautusta, uskolla vastaanotetta-
vaa vanhurskauttamista ja syntien anteeksiantoa, samoin kuin uuden
elämän lahjaa Pyhässä Hengessä. Jumala kirvoittaa omatunnot, joita
synti ja syylisyys taakoittavat. Kristityt saavat kokea tämän hyväk-
synnän huolimatta siitä, että he ovat syllisiä, eikä heillä ole paineita
ansaita tätä hyväksyntää omilla teoillaan. Tämä on lohdullinen ja va-
pauttava kokemus, mutta se toimii myös ylykkeenä taistelussa syntiä
ja vastuuta pakenemista vastaan henkilökohtaisessa ja sosiaalisessa
elämässä.

146. Uskon ja kasteen kautta ihminen kuolee Kristuksen kanssa ja
saa osallisuuden hänen ylösnousemuksensa synnyttämään uuteen elä-
mään (vrt. Room. 6:3+; Kol. 3:3+). Tätä tarkoittaa "elämän uutuudes-
sa vaeltaminen" (Room. 6:4 [kreikan mukaan]), vapautettuna olemista
turmeltuneesta omavanhurskauden ja itsekeskeisyyden ympärystä, vi-
hasta ja lähimmäiselle aiheutetusta vääryydestä, kiitollisuuden puut-
teesta Jumalaa kohtaan ja häneen kohdistuvasta välinpitämättömyy-
destä. Yhteys Kristukseen ja hänen kuolemaansa vahvistaa ihmisiä,
niin että he voittavat pelkonsa ja elävät luottavaisina ja ovat valmiita
antamaan anteeksi. Näin he heittävät haasteen vihan, vieraantuneisuu-
den ja epäluulon tappaville voimille, kun he osoittavat ymmärtämystä,
rakkautta ja sovittelevaa mieltä. Tällä prosessilla on liikkeelle paneva
vaikutus myös sosiaalisissa ja poliittisissa kysymyksissä ja koko luo-
makuntaan kohdistuvassa asennoitumisessa, sillä se kutsuu uudistumi-
seen, kunnioitukseen ja huolenpitoon.

147. Vaikka Jumala on tällä tavoin vapauttanut ihmisen, hän ei
opetuslapsena kuitenkaan ole vapaa synnistä, kärsimyksestä ja kuole-
masta. Mutta koska oma kuolemamme on jo sisällytetty Kristuksen

kuolemaan kasteessa, voimme olla varmoja, että ei edes kuolema voi erottaa meitä Jumalan rakkaudesta, joka on Jeesuksessa Kristuksessa (Room. 8:38+) eikä tulevaan elämään kohdistuvasta toivosta. Koska kristityillä on yhteys Kristukseen, heistä voi tulla - myös heikkoina ja haavoittuvina - Pyhän Hengen voimasta Jumalan työtovereita. Voimattomuuden ja nöyryyden tie on jumalallisen viisauden tie (1. Kor. 1:18+); juuri tällä tavalla Jumalan vapauttava ja voittoisa toiminta saa aikaan vaikutuksen historiassa.

Pontius Pilatuksen aikana

148. Erityisen merkittävää tässä uskontunnustuksen muotoilussa on ilmaus *Pontius Pilatuksen aikana*. Se ei ainoastaan osoita, että lihaksittuun Jumalan Pojan kuolema ja kärsimys on erityinen tapahtuma historiassa, vaan se tarjoaa meille tänään myös laajemman mahdollisuuden sijoittaa nämä tapahtumat yhteyteen maailmanhistorian ja inhimillisen poliittisen voiman kanssa. Niin kuin Nikaian tunnustuksen muotoilu "aikana" osoittaa, Jeesuksen teloitus tapahtui roomalaisen maaherran Pontius Pilatuksen vallan alaisuudessa. Pilatus edustaa yleisesti ilmaisten poliittista sortoa miehityksessä maassa. Siinä tavassa, jolla hän säilyttää auktoriteettinsa Jeesuksen oikeudenkäynnin aikana, hän edustaa myös opportunistisista syistä johtuvaa menettelyä, jolla loukataan yksilön ihmisoikeuksia (vrt. Mark. 15:6-15). Toteamus, että Jeesus ristiinnaulittiin Pontius Pilatuksen aikana, osoittaa, että hänen kuolemansa ei ollut yksityinen vaan julkinen asia ja että hänen elämänsä päätös kietoutui syväälle sen ajan Palestiinassa vallinneisiin poliittisiin oloihin. Tämä oli seurausta siitä, että hän ja hänen oppilaansa todistivat Jumalan valtakunnasta. Näitä viittauksia hänen vihollisensa käyttivät ja tulkitsivat väärin. Kristuksen elämä ja kuolema kietoutuivat eri tavoin yhteen hänen synnyinmaansa sosiaalisten ja poliittisten olosuhteiden kanssa. Tällä on oma merkityksensä hänen nykyajan oppilaidensa elämälle, sitoutumiselle ja kuolemalle.

149. Tiettyinä aikoina vuosisatojen kuluessa on kristityissä saanut sijaa asennoituminen, joka syyttää *juutalaisen kansan* menneitä ja nykyisiä sukupolvia siitä, että ne ovat syyllisiä Jeesuksen kuolemaan. Tämänkaltaiset asenteet vaikuttavat vielä tänäänkin. Uuden testamentin kärsimyskertomuksessa on juutalaisiin viittaavia kohtia siitä, että he hyväksyivät Jeesuksen kuoleman seuraukset itselleen ja tuleville sukupolville, sellaisia kuin: "Hänen verensä saa tulla meidän ja mei-

dän lastemme päälle!" (Matt. 27:25). Vaikka näin onkin, on kuitenkin tehtävä ero edellä lainatun senaikaisen juutalaisen huudon ja Jumalan oman tuomion välillä hänen valittua kansaansa kohtaan. Missään tapahtumassa tällaisia Uuden testamentin kohtia ei voi käyttää siten, että ne tekisivät oikeutetuksi kristittyjen kesken vallinneen juutalaisvastaisten asenteiden pitkän ja tuskallisen historian.

150. Etupäässä aivan tietty ja pieni mutta vaikutusvaltainen uskonnollisten johtajien piiri fariseusten ja saddukeusten ryhmästä oli sekaantunut tapahtumiin, jotka johtivat Jeesuksen kuolemaan. He vastustivat Jeesusta hänen "pilkkaavien" väitteidensä takia, hänen kritiikkinsä vuoksi, joka kohdistui uskonnollisia auktoriteetteja vastaan, samoin kuin hänen lain auktoriteetin tulkintansa takia, joka oli perustavalla tavalla erilaista. Nämä uskonnolliset johtajat, kuten Pontius Pilatuskin, tarjoavat esimerkin siitä kiusauksesta, johon kaikki vallanpitäjät joutuvat, kun he kohtaavat Jumalan valtakunnan sanoman.

151. Jeesus syntyi, eli ja kuoli *juutalaisena* juutalaisen kansan ja sen perinteiden keskellä. Näin Messias tuli Jumalan valitusta kansasta. Tätä Jeesuksen taustaa vasten pitäisi nähdä, että mikä tahansa lukuisten Raamatun tekstien juutalaisvastainen tulkinta perustuu syvään väärinymmärrykseen. Ristiinnaulittu oli Israelin valitusta kansasta ja hänen kuolemansa tapahtui juutalaisen kansan vuoksi, vaikkakaan ei vain sitä varten (Joh. 11:51-53). Hänen kuolemansa ei pannut päteväksi Israelin valinnalle vaan siitä tuli Jumalan kädessä keino laajentaa sitä juutalaisten ja pakanoiden, koko ihmiskunnan, valinnaksi (vrt. Ef. 2:14-18). Tästä syystä sekä juutalaisten että pakanoiden Isää on ylistettävä, koska Kristuksen kuoleman kautta hän on murskannut vihollisuuden, joka oli kuin erottava muuri juutalaisten ja pakanoiden välillä (Ef. 2:13-18). Luodessaan kirkon hän on tehnyt nämä kaksi yhdeksi jakamattomaksi kansaksi, kun hän oksasti villit pakanaoliivin versot alkuperäisen oliivipuun oksiin (vrt. Room. 11:17).

Ja kärsi

152. Jeesuksen julistuksen ja tekojen sisältö oli se, että hän ilmoitti Jumalan valtakunnan tulon, mutta se oli myös hänen kärsimyksensä ja kuolemansa perimmäinen syy. Hänen uskollisuutensa tälle jumalalliselle tehtävälle ilmeni siinä, että hän piti esimerkillisesti kiinni Isän tahdosta. Jumalasta vieraantuneelle ihmiskunnalle tämä hänen uskollisuutensa toimitti sijaisen tehtävää, koska Jeesus oli täysin kuuliainen

Jumalan vanhurskaudelle, niin että hänen kärsimisensä ja kuolemansa kautta kaikki ne, jotka seuraavat häntä, tulevat sovitetuiksi Jumalan kanssa. Näin Kristuksen kärsiminen ja kuolema on Hyvä Uutinen kaikille ihmisille, sillä se avaa Pyhän Hengen voimasta uuden elämän ja toivon ihmiskunnan historiassa.

153. Kristuksen kärsiminen ja kuolema on erityisellä tavalla hyvä uutinen kaikille, jotka kärsivät. Maailmassamme tänään monet *kärsivät*. Vaikka Kristuksessa "uusi on tullut tilalle" (2. Kor. 5:17), niin koko luomakunta, Jumalan lapset siinä mukana, yhä huokaa ja vaikeroi Jumalan lasten lunastuksen synnytystuskissa (Room. 8:19-23). Yksityiset ihmiset ja ihmisryhmät yhtäläillä *kärsivät* epätoivosta, yksinäisyydestä, sairaudesta ja tuskasta, fyysisestä ja ruumiillisesta vammaisuudesta tai luonnononnettomuuksista. Kärsimys voi olla itse aiheutettua, toisten aiheuttamaa tai traagisten tapahtumien tulosta. Mutta on myös vapaaehtoista kärsimystä, kun ihmiset vaarantavat oman elämänsä, jotta he voisivat auttaa ja pelastaa muita ja jotta he lievittäisivät inhimillistä kärsimystä.

154. Huolimatta kaikista tunnistettavista syistä ja selityksistä, joilla kärsimystä ja kuolemaa järkeillään, jäljelle jää aina syvällisempi kysymys. Miksi *kärsimystä ja kuolemaa on ylipäänsä olemassa*? Miksi tällainen kärsimys kohtasi minua eikä toisia? Miksi minun kansani on jäänyt nälkiintymisen pohjattomaan kuiluun, kun toiset nauttivat ylläkylläisyydestä ja näkyvästä turvallisuudesta?

155. Näiden kysymysten taustalla on selvä protesti kärsimystä ja kuolemaa vastaan. Tämä vastalause saa suoran ja rakentavan ilmauksensa taistelussa, jota elämänvoimat käyvät synnin, kärsimyksen ja kuoleman voimia vastaan. Tämä tarkoittaa myötäelämistä ja herkkyyttä kärsimystä kohtaan. Monia yrityksiä on toteutettu, jotta ihmiselämän ehtoja voitaisiin parantaa lääketieteellisellä hoidolla, sosiaalipalveluilla ja muuttamalla niitä olosuhteita, jotka aiheuttavat laajaa kärsimystä ja kuolemaa. Uskonnot, filosofiat ja ideologiat pyrkivät omalla tavallaan ylläpitämään taistelua kärsimystä ja kuolemaa vastaan.

156. Kysymys Nikaian uskontunnustukselle kuuluu: "Kun tunnustamme ristiinnaulitun Kristuksen, millä tavoin se valaisee meille ihmisen tilannetta ja siitä käytävää kamppailua?" Pelastus, joka Kristuksen kärsimyksen ja kuoleman kautta tarjoutuu, ei anna vain yhtä yksinkertaista selitystä tai helpaa lohdutusta, kun kyse on inhimillisen kärsimyksen ja kuoleman todellisuudesta, vaan pelastus on Jumalan rea-

gointia siihen. Jumala on ottanut itselleen - Jeesuksen kärsimyksessä ja ristissä - Poikansa persoonassa inhimillisen kuoleman todellisuuden, jonka syntimme on aiheuttanut. Siten hän on osoittanut solidaarisuutensa ihmisille ja *myötäelämisen*ä heidän kärsimystään kohtaan. Jumala on ihmisten puolella taistelussa synnin ja kuoleman voimia vastaan.

157. Tällä on kaksinainen merkitys inhimilliselle olemassaololle, kun ihmiset pelkäävät kärsimyksen ja kuoleman voiman alla. Jumala näyttää ihmisille, että hän on heidän kanssaan näissä tilanteissa. Hän kärsii siinä missä hekin kärsivät - erityisesti siellä missä ei ole mitään ilmeistä syytä tällaiselle kärsimykselle - ja siten tarjoaa heille lohdutusta ja voimaa. Jumala myös varustaa heitä sellaisen elämän toivolla, joka ei enää kannu kuoleman merkkiä. Lisäksi Jumalan solidaarisuus tekee heidät kykeneviksi *taistelemaan* kärsimyksen ja kuoleman kaikkia ilmenemismuotoja vastaan. Kun on kyse inhimillisestä sorrosta, uhri voi olla varma, että Jumala ei ole koskaan sortajan, kuoleman tuojan, puolella vaan hän tahtoo oikeudenmukaisuudessaan suojella uhrien oikeuksia ja elämää.

158. Koska kristityt kasteessa liitetään Kristukseen, heitä johdetaan monin tavoin kärsimään hänen kanssaan, kun heistä tulee osallisia hänen kuuliaisuuteensa. Kutsu *opetuslapsuuteen* käsittää valmiuden siihen, että kukin ottaa kantaakseen oman ristinsä. Kyllä-vastauksen antaminen Jumalalle tänään merkitsee uskallusta astua Jeesuksen Kristuksen kohtaloon, sen hänen Jumalalle antamansa kyllä-sanan mukaan, jonka vuoksi hänet ristiinnaulittiin.

159. Kristus käyttää tätä kärsimistä muiden edestä ja muiden kanssa toteuttaakseen rakkautensa ja pelastuksensa työn meidän kauttamme. Tällainen *Kristuksen kanssa kärsiminen toisten edestä* on painanut merkkinsä monen kristityn elämään. Tällainen elämä sai alkunsa Jeesuksen ensimmäisistä seuraajista, ja se on jatkunut vuosisatojen läpi aina meidän aikaamme saakka. Tähän kärsivien todistajien joukkoon kuuluu monta tunnettua marttyyria samoin kuin miljoonia tuntemattomia kristittyjä. Kun he kärsivät, heidän kärsimyksensä tekevät heistä osallisia Kristuksen kärsimykseen, ja siten he ilmaisevat realistisesti uuden elämän merkityksen. Tämä uusi elämä voittaa kaiken kärsimyksen, ja he todistavat tästä lahjasta kanssaihmistensä edessä.

160. Jeesuksen kärsimyksen ja hänen ristiinnaulitsemisensä näkyvä pahennus paljastaa *tämän maailman epäoikeudenmukaiset voimat*.

Syytön ja hurskas ristiinnaulittiin rikollisena, ja yhä tämä tosiasia paljastaa oikeudenmukaisuudeksi naamioidun vääryyden. Jeesuksen ristiinnaulitseminen paljastaa ihmisten julmuuden ja valtaapitävät uskonnolliset ja poliittiset voimat. Vaikka ne näyttivät saavan voiton Jumalan vanhurskaasta ja rakastavasta Palvelijasta, niin niiden voitto osoittautui tappioksi Jumalan oman voiton rinnalla ylösnousemuksessa. Jumalan näennäinen heikkous osoittautui voimakkaammaksi kuin tämän maailman voimat. Jumalan oikeus tuomitsee kaiken vääryyden voiman, joka sulkee ihmisiä ulkopuolelle ja murhaa.

161. Kristuksen kärsimyksen, ristiinnaulitsemisen ja ylösnousemisen voimassa kaikkia kristittyjä ja kirkkoja kutsutaan jatkuvasti tunnustamaan ja kohtaamaan ne voimat, jotka ovat epäinhimillisiä ja jotka sortavat tässä maailmassa. Tarkkaamalla niitä, jotka muinoin väittivät palvelevansa Jumalan tahtoa nautitessaan ristiin hänen Poikansa, kristityt pystyvät tunnustamaan statuksen ja turvallisuuden *epäjumalat*, jotka viettelevät ihmisiä todellisen ja ainoan Jumalan palvomisesta ja palvelemisesta. Tällaiseen tarkkanäköisyyteen tulee myös sisältyä tietoisuus siitä, että kirkossa ja kristittyjen kesken on olemassa väärän voitonhurman vaara. Tällainen asennoituminen hämärtää Jumalan voiton todellisen luonteen ristillä ja hänen Poikansa ylösnousemuksessa. Kristittyjä kutsutaan Jeesuksen Kristuksen todellisiksi todistajiksi, ja siihen heidät tehdään kykeneviksi kuuliaisessa kärsimyksessä hänen kanssaan, kun he vastustavat ja sanoutuvat irti kaikista niistä voimista, jotka yrittävät asettaa Jumalan paikalle.

C. JEESUS KRISTUS - YLÖSNOUSSUT VOITTAAKSEEN KAIKKI PAHUUDEN VOIMAT

162. Kristus, johon kristityt uskovat, on *elävä Kristus*, läsnä heidän keskellään elävässä sanassa, kasteessa, eukaristiassa sekä kirkon sakramentaalisessa ja liturgisessa elämässä. Läsnäoleva Jeesus Kristus on se, joka tekee mahdolliseksi kristityille vastaanottaa ja tarjota anteeksiantoa, rakastaa ja siunata toisiaan ja myös rukoilla toistensa puolesta. Kristityillä ei ole toivoa tässä kuoleman ja vihan maailmassa muutoin kuin Kristuksen kärsimyksen tähden, hänen joka on Ylösnoussut ja elää heidän keskellään (vrt. Gal. 2:20+; Kol. 3:1-14).

163. Tällaisia lausumia vastaan heitetään nykyään vakavia haasteita. Kuinka on mahdollista uskoa Jeesuksen Kristuksen ylösnousemuks-

seen keskellä maailmaa, jossa "ylösnousemuksia ei tapahdu". Kuinka usko kuolleiden ylösnousemukseen ja tulevan maailman elämään on mahdollista ajassa, jonka tuntomerkinä on tietäntyyppinen tieteellistekninen ajattelu? Entä kuinka usko tulevan maailman elämään on ymmärrettävissä niiden rajallisuuksien ja mahdollisuuksien kannalta, jotka vallitsevat luonnontieteellisessä maailmankuvassa? Kuinka ylösnousseseen Kristuksen voimasta voi tulla kestävyuden ja toivon voimallähde niitä sosiaalisia, taloudellisia, ideologisia ja muita voimia vastaan, jotka pyrkivät hallitsemaan kohtaloamme?

I Uskontunnustus ja sen raamatulliset perusteet

a) Uskontunnustuksen teksti

164. "Ja kolmantena päivänä nousi ylös

kirjoitusten mukaan,
ja meni ylös taivasiin,
ja istuu Isän oikealla puolella,
ja tulee taas kunniaansa tuomitsemaan eläviä ja kuolleita;
jonka valtakunnalle ei tule loppua;"

(AU: "Nousi kolmantena päivänä kuolleista,
astui ylös taivasiin,
istuu Jumalan, Isän kaikkivaltiaan, oikealla puolella
ja on sieltä tuleva tuomitsemaan eläviä ja kuolleita.")

165. Tässä jaksossa Nikaian uskontunnustuksen esitys Kristuksen korotuksesta, joka tapahtui ylösnousemuksessa, taivaaseenastumisessa ja Isän oikealle puolelle istumisena, on riippuvainen erityisesti Luukkaan evankeliumin ja Apostolien tekojen kuvauksista, joista tuli hallitseva näkemys varhaiskirkossa.

166. Uskontunnustuksen lausumat tässä jaksossa koostuvat melkein kokonaan suorista tai epäsuorista Uuden testamentin tekstilainauksista. Tämän keskeisten raamatunlauseiden valikoiman tarkoitus on nähtävä uskontunnustusten alkuperäisen käytön valossa. Niitä käytettiin kastettaessa eli jumalanpalveluksen yhteydessä, jolloin samastuttiin Kristuksen kanssa kasteessa hänen kärsimyksensä ja kunniaansa. Nikaian tunnustus heijastaa näkemystä "pelastushistoriasta" samalla tavoin kuin varhaisimmat ja lyhyemmät tunnustukset idän ja lännen kir-

kossa, esim. Apostolinen uskontunnustus. Tällä on erityistä merkitystä niihin lausumiin nähden, jotka koskevat Kristuksen toista tulemistä ja kaiken lopullista täyttymystä.

b) Raamatulliset perusteet

167. Jeesuksen ylösnouseminen kuolleista on perustavanlaatuinen tapahtuma kristilliselle uskolle ja yhteisölle (1. Kor. 15:4,13-14,16+). *Evankeliumeissa* tämä sanoma tuodaan julki pääsiäiskertomuksissa. Tapahtumaa itseään ei koskaan kuvata vaan ennemminkin siitä kerto-
via merkkejä: pois pyöritetty kivi, tyhjä hauta (Matt. 28:1-8; Mark. 16:1-8; Luuk. 24:1-8; Joh. 20:1-2).

168. Samassa varhaisessa uskontunnustuksessa (1. Kor. 15:3-5) Jeesuksen ilmestykset apostoleille ovat yhtä lailla osa tunnustusten sisältöä kuin on itse ylösnousemuskin. Evankeliumikertomukset puolestaan alleviivaavat näiden ilmestysten tärkeyttä (Matt. 28:16-20; Luuk. 24:13-43; Joh. 20:19-28; 21). Niiden tehtävä on vähintään kaksinainen.

169. Toisaalta ne vakuuttavat apostolit ylösnousseen Herran henki-
löstä, joka on Jeesus itse. Tämä on välttämätöntä siitä syystä, että tietty "transformaation" piirre liittyy Ylösnousseen kirkastettuun tilaan. Sekä evankeliumit että Apostolien teot heijastelevat ongelmaa, jonka tämä muodonmuutos loi, samoin kuin sitäkin, että oli päästävä yli apostoleilla kyteneestä epäilyksestä, joka koski sen Yhden identiteettiä, joka ilmestyy Jeesuksen kanssa (Matt. 28:17; Luuk. 24:25-32,36-43; Joh. 20:24-28; 21:4-13; Ap. t. 9:5/22:8/26:15). Tämä identiteetti on keskeinen varhaisessa apostolisessa ylösnousemuksen sanomassa (Ap. t. 2:32).

170. Toisaalta - ja sen lisäksi, että itse asia saa vahvistuksen - Jeesuksen ilmestykset toimivat myös kutsuna apostoleille, jotta he levittäisivät "Hyvää Uutista" ylösnousemuksesta. Kaikki pääsiäisilmestykset päättyvät kehotukseen, että tästä kokemuksesta on kerrottava: naisten on välitettävä tieto apostoleille, ja näiden on evankelioitava koko maailma. Ylösnousemusta ja apostolien "lähettämistä" ei voi erottaa toisistaan, niin kuin käy selväksi Paavalin todistuksesta: hänen ainoa "todisteensa" omasta apostoliudestaan on siinä, että Jeesus, ylösnous-
nut Herra, ilmestyi hänelle (Room. 1:4+; 1. Kor. 15:7+; Gal. 1:11+).

171. Syy tähän pääsiäisilmestysten ja apostoliuden väliseen keskinäiseen riippuvuuteen on siinä, että evankeliumi ei julista ylösnouse-
musta ainoastaan menneenä tapahtumana vaan myös *tosiasiallisena* ja

ehdottomana ylösnousseen Kristuksen herruutena (Matt. 28:18,20; Luuk. 24:49; Joh. 17; 20:21-23; Ap. t. 2:36; Room. 1:4; 10:9; 1. Kor. 12:3; Fil. 2:11). Ylösnousemusta ei toisin sanoen voi erottaa Jeesuksen korottamisesta Jumalan oikealle puolelle (Fil. 2:9-11; Ef. 1:20-22; Kol. 1:18+; Hepr. 1:3; Ap. t. 2:33+; näistä viitteistä kahdessa viimeisessä heijastuu klassisten raamatunkohtien Ps. 2:7 ja Ps. 110:1 käyttö).

172. Taivaaseen "astumisella" on erityispaikka Luukkaan teologias-
sa (Luuk. 24:51; Ap. t. 1:6-11). Se tavataan myös Joh. 3:13; 6:62; 20:17 ja varhaisessa hymnissä 1. Tim. 3:16 (ks. myös Ef. 4:8-10).

173. Kristuksen taivaaseen astuminen tuo julki hänen herruutensa. Tämä on nähtävissä siitä, että Nikaian tunnustuksessa taivaaseen astumista seuraa välittömästi maininta Kristuksen paluusta kunniaassa kaik-
kien tuomarina. Tämä taivaaseen astumisen ja kunniaassa paluun "väli-
tön" peräkkäisyys on selvästi esillä Ap. t. 1:9-11. Sen juuret ovat varhaisissa traditionaalisissa tunnustuksissa (1. Tess. 1:10; ks. myös 1. Kor. 16:21; Ilm. 22:17,20) ja opetuksissa (1. Tess. 4:14; 1. Kor. 15:23-26; ks. myös 1. Kor. 11:26).

174. Ilmeisesti näiden tapahtumien muutoin niin "kauas toisistaan" sijoittuvien tapahtumien "välittömän" peräkkäisyyden voivat käsittää vain ne, jotka uskovat, että Kristus on jo kirkastettu. Maailma on tunnustava tämän kirkastumisen vasta sen tullessa julki, kun Kristus tulee tuomarina. Maailmassa aika, *khronos*, jatkuu. Kristityille se on Kristuksessa jo saavuttanut päämääränsä. Heille, vaikka he yhä elävätkin tässä maailmassa, Kristuksen Herruuden *kairos*-hetki on jo tullut läsnäolevaksi todellisuudeksi (Room. 8:11; 2. Kor. 5:1-10; Fil. 3:20+, Ef. 1:18-20; 2:6; Kol. 2:12; 3:1-3; 1. Piet. 1:3-5; ks. myös 1. Kor. 8:5+).

175. Tämä kristittyjen kokemus "uusi todellisuus" johtuu siitä, että Jeesuksen ylösnouseminen vaikuttaa heidän olemiseensa ja elämäänsä. Korotettu Kristus todellakin "vuodattaa Pyhän Hengen" (Ap. t. 2:33; myös Room. 5:5; 8:9-11) niiden ylle, joiden "esikoisveli" hän on (Room. 8:29; myös Kol. 1:18); hän on "uusi/viimeinen Aadam" (1. Kor. 15:45) ja sellaisena meidän uusi/viimeinen perikuvamme (jj. 46-49). Kristus määrittää meidän "uuden elämä(ntapa)mme" (Gal. 2:19+; Fil. 1:21; myös Room. 6:11,15-23).

II Selitys tätä aikaa varten

Nousi ylös ja meni ylös taivaisiin

176. Kristityt uskovat ja tunnustavat, että Jeesus ei jäänyt kuoleman valtaan vaan nousi kuolleista. He myöntävät, että ylösnousemus on ratkaiseva tapahtuma, jota ilman "saarnamme on turhaa puhetta, turhaa myös teidän uskonne" (1. Kor. 15:13-14). Samoin he tunnustavat, että Jeesuksen ylösnousemus ja siihen läheisesti liittyvä Pyhän Hengen lahja ovat elämän perusta ja että ne merkitsevät kirkon identiteettiä, koko maailman toivon perustaa ja panttia siitä, että Jumala antaa ikuisen elämän.

Kommentaari

Ylösnousemuksen mysteeri on aina herättänyt erilaisia tulkintoja. Niiden ei kuitenkaan pitäisi jakaa kristittyjä, sikäli kuin he yhdessä tunnustavat ylösnousemisen Jeesuksen todellisuuden.

177. Ylösnousemisen uusi elämä on läsnäolevaa todellisuutta. Läsnäolonsa tämä elämä tekee tunnetuksi monilla tavoin, vaikkakin peitetysti. Se on yhtä lailla ilon kuin toivonkin perusta. Jeesuksen Kristuksen ylösnousemus herättää ilon, joka ilmenee lauluissa, ylistyksessä ja rukouksissa, sakramenttien jakamisessa, kristittyjen yhteydessä ja kristittyjen laajemman ja syvemmän ykseyden etsimisessä. Tämä ilo antaa vapauden jakaa Hyvää Uutista Jeesuksesta Kristuksesta myös keskellä kärsimystä ja vaikeissa olosuhteissa, kun avustetaan köyhiä, puutteenalaisia ja sairaita sekä kristillisessä laupeudentyössä. Ylösnousemuksen ilosanoma saa kristityt ylittämään kaikki inhimilliset rajat ja rikkomaan esteet, jotka jakavat meitä - luokkarajojen, kastien, rotujen, sukupuolten, uskontojen ja ideologioiden luomat esteet ja rajat.

178. Jeesuksen Kristuksen ylösnousemus myös kirvoittaa meissä *toivoa* - toivoa elämän puolesta maan päällä kuin myös elämästä kuoleman jälkeen, sillä se osoittaa kohti Jumalan valtakuntaa, joka tarjoaa uuden tulevaisuuden mahdollisuuden koko ihmiskunnalle ja jokaiselle yksilölle. Sen vuoksi, että ylösnousemus valaisee kristityt, heidän ei tule antautua näennäisten umpikujien tai toivottomien tilanteiden edessä, koska ylösnousemuksen Jumala on läsnä Kristuksessa tarjotakseen uuden mahdollisuuden, kutsuen kuolemasta esiin elämän. Tämä toivo ajaa pois kuolemanpelon ja kaikki pahat voimat. Se kieltäytyy

tyytymästä vanhan ihmiskunnan entisen tilan ylläpitoon ja kohtaa kaikki sortovoimat, jotka lannistavat uutta elämää. Elämä, joka perustuu Jeesuksen ylösnousemukseen, pyrkii lähimmäisen hyvinvointiin ja koko ihmisyyteen uudistumiseen, sillä se tietää, että Jeesus nousi ylös sitä varten, että hän olisi uuden ihmiskunnan pää ja Herra.

179. Uutta testamenttia hallitsevan tarkastelutavan mukaan ylösnousemista ja taivaaseen astumista voidaan pitää Herran korotuksen yhden todellisuuden eri näkökulmina. Ylösnoussut Herra meni Isän luo sitä varten, että hän tulisi osalliseksi hänen kunniastaan, ja hän on nyt tekemässä meille sijaa, sillä hän on yhteydessä Isän kanssa.

Istuu Isän oikealla puolella

180. Isä korottaa Kristuksen ylösnousemuksessa ja taivaaseen astumisessa. Koska tämä oli kuuliainen, Isä vahvisti, että tämä on yhtä hänen kanssaan kunniaa ja arvossa, ja näin hän vastaanotti nimityksen *Herra*, millä nimityksellä Jumala tunnetaan Raamatussa (Fil. 2:10). Koska hän oli kuuliainen, hän on nyt ikuisesti yhdistynyt Jumala Isän hallitsijanvaltaan. Ja näin ollen helluntaina hän on se, joka vuodattaa Pyhän Hengen ja tarjoaa ihmiskunnalle pelastuksen lahjan (Ap. t. 2:33). Mitään ei tule Jumalalta ilman häntä. Kirjeessä kolossalaisille jopa sanotaan, että hänen kauttaan ja hänen vuokseen Jumala loi kaiken taivaassa ja maan päällä, näkyvät ja näkymättömät, joihin kuuluvat myös hengelliset voimat ja vallat (1:15-20). Juuri hän on tuomitseva maailman.

181. Kun vakuutamme, että Kristus on *Herra*, joka "istuu Isän oikealla puolella", me vakuutamme uskoamme siihen, että huolimatta inhimillisestä synnistä ja kaikista sen tuskallisista seurauksista Jumala nyt ja tulevaisuudessa voittaa kaikki pahan voimat ja itse kuolemankin. Nytkin kaikki tämän maailman vallat ja mestarit ovat hänen hallitsijanvaltansa alaisia (vrt. Matt. 20:20+; Luuk. 22:24+). Korotettu Herra työskentelee kaikkialla maailmassa, myös kirkon ulkopuolella, valtakuntansa puolesta. Tämä tukee ja vahvistaa luottamustamme, kun suoritamme kirkon lähetystehtävää ja julistamme Kristuksen herruutta kaikkeen maailmaan.

182. Me vakuutamme myös, että niin kuin maallisen elämänsä päivinä Kristus antoi itsensä maailman hyväksi ja saattoi oppilaitaan matkaan rukoillen heidän puolestaan, niin tänäänkin hän yhä *esirukoilee puolestamme*. Jeesus Kristus, joka nousi ylös kuolleista ja joka on Isän

oikealla puolella, on puolustajamme, ylipappi, joka aina tuo rukouksensa esiin niiden puolesta, jotka lähestyvät hänen kauttaan Jumalaa, ja joka voi kaikiksi ajoiksi pelastaa heidät. Vastaavasti kristityt Kristuksen nimessä, hänessä ja hänen kauttaan, uhraavat esirukouksiin Isälle ja liittyvät rukouksissaan Kristuksen rukouksiin ja siten osallistuvat hänen pappisvirkaansa.

183. Kristuksen Herruus edellyttää meidän reagointiamme. Ylösnouseksessa Kristuksessa me tunnistamme palvelijan, ristiinnaulitun. Hän kutsuu meitä, että meistä tulisi hänen uskollisia oppilaitaan, että jatkaisimme hänen rakkaudenpalvelun virkaansa, ottaisimme kantaaksemme oman ristimme ja kärsisimme hänen puolestaan. Niin tehdesämme me ilmaisemme, että hyväksymme Jeesuksen Kristuksen heruuden ja todistamme siitä maailmalle. Kristityt julistavat, että kuoleman ja pahan voimat on lyöty ja että Kristus hallitsee nyt Isän kanssa. Tämä vakaumus näyttää jyrkän vastakohtaiselta siihen kokemukseen nähden, mikä meillä on maailmasta, jossa me tunnemme pahuuden ja kärsimyksen monet muodot ja jossa kaikki elämä päättyy kuolemaan. Ei ole olemassa yksiselitteistä kokemusta Jumalan rauhan, oikeuden ja rakkauden valtakunnasta tässä maailmassa. Siitä huolimatta kristillinen usko vakuuttaa, että Jeesus Kristus on jo nyt tämän maailman Herra ja Mestari. Jopa pahuuden ja kuoleman voimista on tullut hänen valtakuntansa tarkoituksen palvelijoita.

184. Vielä tänäänkin me odotamme Kristuksen voiton ja vallan täyttymystä, mutta uskon silmin me näemme *ylösnousemuksen uuden elämän merkkien* läsnäolon keskellämme aina siellä, missä vanhaan puhkeaa tämä uusi elämä. Me tunnistamme ylösnousemuksen merkit niiden miesten ja naisten elämästä, jotka pelotta lähtevät seuraamaan Ylösnoussutta, kuin myös monien tunnustajien ja marttyyrien todistuksesta kaikkina aikoina. Me saamme kokea ylösnousemuksen esimakua aina silloin, kun usko, toivo ja rakkaus Kristuksessa tulevat uudella tapaa julki yhteydessä, parantumisessa, sovituksessa ja aidossa vapauttamisessa.

Ja on taas kunniaassa tuleva tuomitsemaan eläviä ja kuolleita

185. Kun julistamme, että "Kristus tulee takaisin", me vakuutamme uskoamme siihen, että vaikka tämä maailma päättyykin, kuitenkin Jumalan historia luomakuntaansa nähden on saavuttava lopullisen täyttymyksensä yksin hänessä, siinä yhdessä, jossa kaikilla asioilla on al-

kunsa, joka on Alfa ja Omega. Me tunnustamme, että valtakunnan alulla Kristuksessa ja sen täyttymyksen välillä vallitsee jännite, mutta me uskomme, että se uusi luominen, joka alkoi Kristuksessa, on myös täyttyvä Kristuksessa. Me ymmärrämme, että tähän sisältyy kaiken *täyttymys*, sillä oma yksilöllinen vanhurskauttamisemme ja pelastuksemme on vain osa koko luomakunnan lunastusta. Näin kristityt odottavat innokkaasti toivoen Jumalan tarjoaman uuden elämän lopullista täyttymystä ja täydellisyyttä. Tämä elämä annetaan maailmallemme ja historialle Kristuksen, ristiinnaulitun Herran, ylösnousemuksessa.

186. Herran takaisin tulon uskotaan tapahtuvan "kunniaassa". Se tarkoittaa, että hän on tuleva voittoisana Jumalan voimassa ja vallassa tuomitsemaan maailman. Mutta hän myös suo uskoille sen, että heidän elämänsä muuttuu ja kirkastuu, kun heistä tulee osallisia Jumalan kunniaan, niin että luvattu lepopäivä lopulta koittaa. Siinä toivossa, että kaikki pelastuvat, kristityt ovat luottavaisia siihen, että luomakunnan ja lunastuksen täysi ilo tulee Kristuksen uskollisten seuraajien osaksi.

187. Kristittyinä meitä yhdistää toisiimme vakuuttuneisuus siitä, että meidän kaikkien on ilmestyttävä *Kristuksen tuomioistuimen* eteen. Uuden testamentin todistuksessa on erilaisia korostuksia siitä, miten tuomio tapahtuu. Kun julistamme, että Kristus toimii tuomarina, sitä on tasapainotettava siten, että käsitämme Kristuksen puolustusasianajajaksi, joka vetoaa meidän puolestamme, kun seisomme Isän edessä, ja hän itse on syntiemme edestä annettu uhri. Mutta ei kaikki nykyisessä elämässämme voi kestää Jumalan edessä (vrt. 1. Kor. 3:13-15).

Kommentaari

Joka tapauksessa Kristuksen paluun ja tuomion ajasta ja tavasta esiintyy eriäviä näkemyksiä. Jotkut korostavat toteutunutta eskatologiaa, jossa tuomio on ensisijassa nykykokemuksta. Toisilla taas on enemmän apokalyptinen käsitys asiasta, sillä he korostavat vielä tulossa olevaa lopunaikaa ja tuomiota. Jotkut painottavat yksilön ylösnousemista kuolleista, mikä seuraa jokaisen yksilön omaa kuolemaa; toiset korostavat tuomiota, joka tapahtuu vasta yleisessä ylösnousemuksessa aikojen lopulla. Mieliäpiden erilaisuus heijastaa erilaisuutta sekä Uuden testamentin kirjoitusten tulkinnessa että näissä kirjoituksissa itsessään.

188. Kristittyjen houkutusena on usein ollut se, että he asettavat itsensä toisten tuomareiksi, tai se, että he haluavat jumalallista tuomaria, joka tuomitsee *heidän* tahtonsa mukaan. Kuitenkin me uskomme, että Hyvä Uutinen on siinä, että meitä ei ole kutsuttu tuomareiksi. Tämä ei tarkoita, että meidän tulisi pidättäytyä luovasta sosiaalisesta kritiikistä ja poliittisesta toiminnasta. Mutta tuomio on *Jumalan etuoikeus* ja tapahtuu Jumalan tahdon mukaisesti, juuri niin kuin se on ilmoitettu Kristuksessa. Tästä syystä se voi olla seurauksiltaan erilaista kuin mitä me itse odottaisimme tai haluaisimme.

189. Mitä tulee meitä kohtaavaan Jumalan tuomioon, me olemme yhtä mieltä uskoessamme, että vaikka oikeudenmukaisuus ja rakkaus voivatkin olla ihmiselämässä todella jännitteessä keskenään, niin Raamatun täysi todistus on, että Jumalassa ne eivät voi olla erillään. Me emme ole vanhurskaita, mutta tuomarimme on Vanhurskas. Me emme voi luopua inhimillisestä vastuustamme syntiemme vuoksi, mutta kun kohtaamme tuomiomme, me luotamme Jumalan armolliseen ja anteeksiantavaan rakkauteen. Tämä rakkaus on ilmoitettu meille Kristuksessa. Hän itse on läpikäynyt kärsimyksen ja syyttömäksi todistamisen, ja hän opettaa meitä rakastamaan vihollisiamme.

Jonka valtakunnalle ei tule loppua

190. Ylösnoussut Kristus on korotettu Isän oikealle puolelle ja käyttää hänen kuninkaallista valtaansa. Vaikka tämä tulee ilmeiseksi vasta hänen toisen tulemisensa aikana, kirkko vakuuttaa sen todeksi jo nyt, salattuna silmiltämme mutta kuitenkin vaikuttavana.

Kommentaari

Ensimmäisten vuosisatojen aikana oli erilaisia mielipiteitä Kristuksen valtakunnan kestosta. Niin kutsutut "millennialistit" uneksivat "tuhannesta vuodesta", jolloin hänen toisen tulemisensa aikana pyhät hallitsisivat maailmaa yhdessä Kristuksen kanssa. Tämä näkemys tulkitsi raamatunkohtaa Ilm. 20:1-6 juutalaisen apokalyptiikan odotusten mukaisesti. Sillä oli vetoa myös apostoli Paavaliin, joka 1. Kor. 15:28 sanoi, että lopussa Poika palauttaa valtakuntansa Isälle. Mainittuun tulkintaan verrattaessa näyttäisi siltä, että Paavali oletti, että on olemassa messiaaninen hallintakausi, joka olisi erillinen Isän itsensä ikui-

sesta valtakunnasta. Mutta tämän Paavalin tekstikatkelman asiasyhteys ei tue tällaista tulkintaa.

191. Maallisen toimintansa alusta alkaen Jeesus julisti Isän valtakuntaa (Mark. 1:15). Hänen virkatehtävänsä merkitsi, että Isän valtakunta tuli läsnäolevaksi todellisuudeksi ihmisten keskelle, "heidän simpäänsä" (Luuk. 17:21; vrt. 11:20). Näin hänen oma valtakuntansa ei koskaan voi olla mitään muuta kuin Isän valtakunnan valmistelua ja aikaansaamista. Tämä juuri on hänen valtakuntansa: taivuttaa ja johtaa jokainen ja kaikki kuuliaisuuteen Isälle, samalla tavoin kuin Poika alistaa itsensä kuuliaiseksi Isälle. Kuningas Kristus ei etsi omaa valtaansa vaan Isän, ja sen vuoksi hänen valtakunnalleen "ei tule loppua" (Luuk. 1:33).

Kommentaari

Kristuksen valtakunnan tunnustamisesta seuraa niin poleeminen kuin konstruktiivinenkin suhde tämän maailman kuninkuuksiin ja maailmanvaltoihin. *Poleemisesti* siihen sisältyy systeemien ja ideologioiden kritiikki - saksaksi *Ideologiekritik* - jotta riisuttaisiin pysyvyydestä väärät vaatimukset, joita kaikenkaltainen imperiaalisuus esittää. Maailmanhistoria - jopa kirkkohistoria - on tuottanut kovin monta "valtakuntaa", joiden on suunniteltu kestävän "tuhat vuotta" tai omistavan "ehdottoman pätevyyden". Tosiasiassa ne ovat olleet totalitaarisia kokonaisuuksia, jotka kokeiluina ovat olleet tuloksiltaan hirvittäviä. Poliitikassa kristittyjä auttaa maltillinen, silti kuitenkin rohkaiseva tieto, että vain *Jumalan* valtakunta - joka on "vanhurskautta, rauhaa ja iloa, jotka Pyhä Henki antaa" (Room. 14:17) - on loputon. *Konstruktiivisesti* Jumalan valtakunnalla on maailman ajallisille valtakunnille merkitystä, sillä niin väliaikaisia kuin ne ovatkin, se tarjoaa niille perspektiivin niiden lopullisesta kohtalosta ja kriteerin sille, mikä niitä odottaa tulevan Tuomarin taholta. Maailmanhistorian hahmottaminen tulisi tapahtua tämä tuomio mielessä - toisin sanoen Pantokratorin, kaiken luomakunnan hallitsijan, valtakunnan valossa.

192. "Rakkaat ystävät, jo nyt me olemme Jumalan lapsia, mutta vielä ei ole käynyt ilmi, mitä meistä tulee. Sen me tiedämme, että kun

se käy ilmi, meistä tulee hänen kaltaisiaan, sillä me saamme nähdä hänet sellaisena kuin hän on" (1. Joh. 3:2).

OSA III

Uskomme Pyhään Henkeen, kirkkoon ja tulevan maailman elämään

A. PYHÄ HENKI

193. Kirkko tunnustaa ja palvoo Pyhää Henkeä, "joka hallitsee ja tekee eläväksi". Ja vain Pyhän Hengen voimassa kristillinen usko ja sen tunnustaminen on mahdollista. Koska Jumala, jota me tunnustamme Nikaian tunnustuksessa, on ilmoitettu kolmiyhteisenä Jumalana, uskoa Pyhään Henkeen ei voi koskaan erottaa uskosta Isään ja Poikaan. Kirkossa Pyhää Henkeä ei koskaan koeta, tunnusteta tai palvota erillään Isästä ja Pojasta. Herrana ja Elämänantajana Pyhä Henki tekee mahdolliseksi sen, että meillä on yhteys Isään ja Poikaan, ja Henki on sen vuoksi perustavanlaatuinen kristilliselle uskolle, elämälle ja toivolle.

194. Usko Pyhään Henkeen on myös perusta sille, miten ymmärrämme kirkon, sille että tunnustamme yhden kasteen syntien anteeksi-antamiseksi ja myös sille, että odotamme kuolleiden ylösnousemisesta ja tulevan maailman elämää.

195. Nykyään monet haasteet kohdistuvat Pyhän Hengen tunnustamiseen. Niistä pakottavimpia ovat seuraavat: idän ja lännen kirkkojen välinen yhteentörmäys *filoque*-kysymyksessä, jumalallisen Hengen suhde ihmisen henkeen, tietoisuuteen ja omaantuntoon, Pyhän Hengen suhde vanhan liiton profetiaan ja profetian lahjaan kirkossa sekä ne kriteerit, joilla Hengen toiminta kirkossa pystytään erottamaan, ja - edelleen - kysymys Hengen toiminnasta kirkon ulkopuolella.

I Uskontunnustus ja sen raamatulliset perusteet*a) Nikaian tunnustuksen teksti*

196. "Ja Pyhään Henkeen,
joka hallitsee ja tekee eläväksi,
joka lähtee Isästä,
jota yhdessä Isän ja Pojan kanssa palvotaan ja kunnioitetaan,
joka on puhunut profeettojen kautta.

(AU: "Ja Pyhään Henkeen)

197. Kun Nikaian-Konstantinopolin tunnustuksessa kirkkoisät tunnustivat uskoaan Pyhään Henkeen, he toimivat vastaanottajina ja todistajina uskolle, joka oli välittynyt apostoliselta ajalta. Kun he laativat tunnustustaan, heihin vaikutti myös monien kristittyjen ryhmien kysymykset, jotka liittyivät Pyhään Henkeen - joillakin niistä oli jopa kielteinen suhtautuminen Kolminaisuuden kolmannen persoonan jumalallisuuteen. He halusivat myös selkiinnyttää sitä kirkon yhteistä uskoa, jota oli jo tunnustettu joko epäsuorasti tai sitten toisistaan poikkeavin ilmaisuin, varsinkin liturgisessa elämässä. Kaste toimitettiin Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen, ja doksologisten muotojen moninaisuudessa Pyhää Henkeä kunnioitettiin yhdessä Isän ja Pojan kanssa.

Kommentaari

Nikaian tunnustuksessa ei Pyhää Henkeä kutsuta "Jumalaksi" niin kuin siinä kutsutaan Poikaa, kun viitataan häneen "tosi Jumalana tosi Jumalasta". Tunnustuksessa ei käytätä, kuten myöhemmässä teologiassa tehdään, termiä *homoousios* kuvaamaan Pyhän Hengen identiteettiä suhteessa Jumala Isään, niin kuin tapahtuu, kun kuvataan Pojan jumalallisuuden identiteettiä suhteessa Isään. Kun tunnustuksessa käytetään nimitystä "Herra" (so. "joka hallitsee") Pyhästä Hengestä, siinä kuitenkin vahvistetaan, että Hengen jumalallisuus vastaa tarkoin Isän ja Pojan jumalallisuutta, joka turvattiin termin *homoousios* käytöllä. Siten kirkko perustaa oppinsa pyhän Kolminaisuuden kolmesta jumalallisesta persoonasta (tai hypostaasista, kr. *hypostaseis*) -

Hengen - yhden ja saman jumalallisen olemuksen (*ousia*) täydelliselle ykseydelle.

b) Raamatulliset perusteet

198. Ensimmäinen kristillisen sukupolven vakaumus Pyhästä Hengestä oli, että Kristus sikisi hänestä ja syntyi neitseestä Mariasta (Luuk. 1:35). Kasteessa Henki myös vahvisti sen, että Jeesus oli Messias (Matt. 5:16; par. Mark. 1:10; Ap. t. 10:38). Henki oli myös läsnä Kristuksessa koko hänen virkakautensa ajan (Matt. 12:28; Luuk. 4:14; Joh. 1:32+), ja Henki herätti hänet kuolleista (1. Kor. 15:45).

Ensimmäiset kristityt tunnustivat tämän samaksi Hengeksi, joka luomisessa liikkui vesien yllä (1. Moos. 1:2) ja joka puhui profeettojen kautta, voiteli kansan kuninkaat ja inspiroi uskovaisten rukouksia. Helluntaitapahtuman he kokivat, ymmärsivät ja julistivat kumpuavan viimeisten aikojen lahjana samasta Hengestä, joka jo oli puhunut profeettojen kautta (Ap. t. 2:1-21). Uudessa testamentissa osoitetaan selvästi, että helluntaina annettu Henki on elämän lähde kirkossa. Kun kirkossa saarnataan hyvää sanomaa, Pyhä Henki herättää uskon ja liittää kasteen kautta uusia jäseniä Kristuksen ruumiiseen. Pyhä Henki sytyttää uskon (1. Kor. 12:3) ja varustaa uskovan ja hänen yhteisönsä lahjoilla, joita ne tarvitsevat elämäänsä varten (1. Kor. 12:4-13; 14:1). Henki inspiroi rukousta (Room. 8:15-16) ja Jumalan lasten vapautta (Room. 8:12-16). Lopullinen ylösnousemus tulee Pyhästä Hengeltä (Room. 8:11). Pyhä Henki on "toinen puolustaja" (Joh. 14:16). Aikojen lopussa juuri Pyhä Henki on se, joka kutsuu koko luomakunnan täyttymykseen Jumalan kunniaa (Ilm. 22:17).

199. Kun *apostolinen kirkko* omaksui tällä tavoin Vanhan testamentin todistuksen Jumalan Hengestä, se käsitti uskonsa valaisemana, että historiassa vaikuttava Henki ei ollut persoonaton voima. Kun kirkko havaitsi, että Jumalan Jeesuksessa Kristuksessa lihaksi tullut Logos on persoona, kristityille kävi mahdolliseksi tunnustaa samalla tavoin, että Jumalan Henki on myös jumalallinen persoona. Sen mukaisesti he ymmärsivät, että Pyhä Henki yhdessä Isän ja Pojan kanssa on pelastustaloudessa toimiva jumalallinen persoona (Ps. 33:6; Hes. 37:1-4; Room. 1:3-5; 8:14-17).

II Selitys tätä aikaa varten

Usko Pyhään Henkeen

200. Pyhään Henkeen uskominen merkitsee sen myöntämistä, että Pyhä Henki on jumalallinen persoona, joka on aina läsnä ja toimii kirkossa. Aina kun Isä ja Poika ovat työssä, siellä myös Henki on mukana. Koko luomakunta ja sen jokainen jumalallinen siunaus tulee Isältä Pojan kautta Hengessä. Ja juuri Hengessä ja Pojan kautta Isä saa kunnian, kun maailmasta tulee se, mikä sen pitäisikin olla, nimittäin ylisuhri.

Kommentaari

Kristityt erovat käsityksissään siinä, miten he ymmärtävät Pyhän Hengen toiminnan kirkon ulkopuolella. Jotkut tahtovat väittää, että Kristuksen Henki toimii vain kristillisen yhteisön sisällä. Toiset taas väittävät, että kaikki se, "mikä on totta, mikä on kunnioitettavaa, mikä oikeaa" (Fil. 4:8) on myös niiden elämässä ja toiminnassa, jotka eivät ole kristittyjä - ja jopa niiden elämässä, jotka eivät usko Jumalaan - Jumalan Pyhästä Hengestä. Lisäksi vielä toiset edustavat sitä kantaa, että Hengen hallitsijanvalta historiassa on kätketty silmiltämme.

201. Jumalan Henki on pyhä, sillä Henki kuuluu Kolminaisuuden, täysin Toisenlaisen, ikuisen olemukseen, ja toimii pelastustaloudessa saattaakseen ihmiskunnan kolmiyhteisen Jumalan pyhän olemuksen yhteyteen. Tämän yhteyden omistaminen, jota ilman kukaan ihminen ei voi saavuttaa elämää ja pelastusta, on Jumalan armon lahja.

202. *Pyhä Henki* kuvataan Raamatussa Jumalan todelliseksi henkilöksi (vrt. Joh. 20:22-23), Jumalan eläväksi ja elämää luovaksi voimaksi, totuudeksi ja rakkaudeksi. Pyhä Henki ei ole yksi monista hengistä, joiden ajatellaan asuttavan maailmankaikkeutta. Henki on vastakkainen kaikille aineellisen ja henkisen pahuuden muodoille. Jumalan armo pyhittää luodun maailman Pyhän Hengen kautta. Erillään Pyhästä Hengestä asioista tulee lihallisia ja kuolleita.

Kommentaari

Koska Jumalan Henki (*ru'ah*) on hepreassa ja sen sukukielissä feminiini, jotkut kiistelevät sen puolesta, että Pyhää Henkeä

olisi pidettävä jollakin tavoin "naisellisena periaatteena" Jumalassa, ja käyttävät hänestä feminiinistä persoonapronominia (engl. "she"). Kirkot kuitenkin yhtyvät raamatulliseen kuvakieleen ja sen symbolisiin rinnastuksiin sekä vertauskuvalliseen kielenkäyttöön pitäytyen uskonnollisessa kielessä perinteisesti käytettyyn maskuliiniseen tai neutriseen sukuun.

Herra (alkukielen mukaan: "se joka hallitsee")

203. Kun kirkko tunnustaa Hengen Herraksi, se osoittaa hyväksyntänsä Hengen jumalallisuudelle ja tunnustaa, että Hengen herruus käy yli kaiken luomakunnan ja historian. Jumalallisena persoonana Henki on yhtä Jumala Herran (*Theos Kyrios*) ja Kristus Herran (*Christos Kyrios*) kanssa.

204. Hengen herruus ei ole raa'an voiman herruutta, sortavaa voimaa tai tyrannimaista hyväksikäyttöä. Se on päinvastoin herruutta, joka vapauttaa koko luomakunnan ja lahjoittaa "Jumalan lasten kirkkauden vapauden" (vrt. Room. 8:21). Pahat henget ottavat valtaansa. Hengeton liha orjuuttaa. Pahat voimat ahdistavat, hallitsevat, käyttävät hyväkseen ja riistävät. Pyhä Henki vapauttaa miehet ja naiset jopa kaikkein sortavimmista ja orjuuttavimmista inhimillisen synnin muodoista: kyseessä on voima, joka tekee heidät pystyviksi vastustamaan pahaa ja kamppailemaan sen voittamiseksi.

Elämänantaja (alkukielen mukaan: "se joka tekee eläväksi")

205. Jumalan Hengen välityksellä ja Hengessä lahjoitetaan luoduille elämän lahja. Kaikki elämänmuodot ovat Jumalan lahjoja (Ps. 104:29,30): ihmiselämää niin kuin kaikkien muidenkin elollisten olentojen elämää, eläinten, ilmassa lentävien lintujen kuin meressä uivien kalojenkin elämää tulee käsitellä kunnioituksella. Ihmiskunnalle, joka on luotu Jumalan kuvaksi ja kaltaiseksi, on annettu valta luodussa maailmassa. Kuitenkin Jumalan työtovereina miehillä ja naisilla on velvollisuus kunnioittaa ja puolustaa luomakunnan eheyttä ja säilyttää se niin, että Jumalan elämänlahja voisi kukoistaa, koska saastuminen, luonon riistäminen ja ihmisoikeuksien loukkaaminen repivät sitä. Nyky-yhteiskunnan tilanteessa meillä on kristittyinä kiireellinen tarve vahvistaa vastuumme luomakunnan eheydestä, koska tahdomme olla kuuliaisia kaiken Luojalta.

Kommentaari

On olemassa tarvetta siihen, että uudelleen tunnustamme kunnioituksemme luomakunnan eheyttä kohtaan välttämällä samalla kuitenkin luonnon sakraalistamista. Pyhä Henki, joka asuu Jumalan luomakunnassa ja tekee maailmasta laadultaan sellaisen kuin se on, ei samastu biologisen elämän kanssa eikä ole identifioitavissa ihmisen tietoisuudeksi, niin kuin joskus oli tapana tehdä 1800-luvun filosofiassa.

Mutta jopa silloinkin, kun luontoa tarkastellaan erillään ihmisen aiheuttamasta luonnon saastumisesta ja riistosta, luomakunta on alistettu turhuuteen ja katovaisuuden orjuuteen (Room. 8:21).

206. Henki antaa myös uuden elämän Kristuksessa: ihmiset uudesti syntyvät uuden luomisen ensihedelminä ja huokaavat yhdessä muun luomakunnan kanssa, sillä he odottavat, että pääsisivät osallisiksi uusista taivaista ja uudesta maasta. Kasteessa Henki synnyttää Isän uusia lapsia - yhdessä Pojassa, jonka oman ihmisyyden on Hengen elämä jo täyttänyt. Tällä tavoin kasteessa vaikuttava Henki on Hengen elävöittäjän kirkon, Kristuksen elävän ruumiin, lähde.

207. Jumala, joka toimii luomisessa, lunastuksessa ja pyhityksessä Poikansa ja Henkensä kautta, täyttää kaikki ja avaa jumalallisen elämänsä kaikille. Kun uskavaiset tulevat "osallisiksi jumalallisesta luonnosta" (2. Piet. 1:3-4), heillä on *kommuunio kolmiyhteisen Jumalan kanssa*. Ne jotka Pyhän Hengen voimasta pysyvät "uskollisina kuolemaan asti", saavat vastaanottaa "elämän kruunun" (Ilm. 2:11).

208. Evankeliumin julistamisen ja sakramenttien jakamisen välityksellä Pyhä Henki luo ja ylläpitää Jumalan kansan uskoa. Henki vuodattaa runsaasti *karismoja*. Nämä armolahjat ovat kirkon rakentumista varten ja palvelustyöhön maailmassa, ja ne toteutuvat opettamisen, profetian, parantamisen, ihmeitten, kielilläpuhumisen ja henkien toistaan erottamisen avulla (1. Kor. 12:4-11,27-30). Koska nämä kaikki lahjat annetaan yksilöille yhteiseksi hyödyksi (1. Kor. 12:7), oikein käytettyinä ne palvelevat sen yhden ruumiin, johon meidät on kasteessa kutsuttu, ykseyden vahvistamista (Ef. 4:4-5).

Kommentaari

On laaja yksimielisyys siitä, että Hengen lahjaa ei voi erottaa uskosta ja kasteesta. Kuitenkin joissakin kirkoissa liitetään

erityisesti karisman lahja voitellun sakramenttiin. Toiset kirkot, ryhmät ja liikkeet ymmärtävät, että Hengen lahja on erillinen ja selvästi erotettava armon työ. Siitä johtuen ne odottavat tämän lahjan merkkejä erityisinä armolahjoina, kuten kielilläpuhumista tai parantamista, kun Henki "tekee täydeksi" Jumalalta vastaanotetun siunauksen. Vaikka kirkot eivät vielä ymmärrä samalla tavoin Hengen lahjan suhdetta kasteeseen, kaikki ovat sitä mieltä, että Hengen lahjat eivät saa muodostua syyksi kirkolliselle eripuraisuudelle vaan että ne on annettu kirkon yhteiseksi hyväksi.

Lähteminen Isästä

209. Pyhä Henki "lähtee Isästä". Tämä on se Isä, josta Poika on syntynyt. Kun vakuutetaan, että Henki lähtee Isästä, niin siihen sisältyy syvälinen käsitys Isän, Pojan ja Pyhän Hengen suhteesta. Henki on aina, sekä esiin puhallettaessa että esiin puhallettuna, suhteessa Poikaan. Sen vuoksi yhteys ja ykseys, joka Hengellä on Kristuksen kanssa pelastusekonomiassa, on luja ja purkamaton.

210. Huolimatta kiistasta, jonka läntisten kristittyjen käyttöönotto *filioque*-termi loi, kun sillä tahdottiin ilmaista tätä edellämainittua suhdetta, sekä lännen että idän kristityt ovat halunneet olla uskollisia Nikaian-Konstantinopolin uskontunnustuksen lausumalle siitä, että Henki lähtee Isästä. Kumpikin puoli on yhtä mieltä tänään siitä, että Pojan ja Hengen välinen läheinen suhde on voitava vahvistaa ilman, että annetaan vaikutelma Hengen alisteisuudesta Pojalle. Tästä lähtökohdasta kaikki kristityt voivat olla yhtä mieltä, ja tämä tekee lisäantäytävissä määrin mahdolliseksi läntisille kirkoille sen, että ne voivat harkita Nikaian tunnustuksen käyttämistä sen alkuperäisessä muodossa.

Kommentaari

Lännen kristityt ovat käyttäneet termiä *filioque*, jonka he tuottivat Nikaian tunnustuksen alkuperäiseen tekstiin ja joka oli tulosta monimutkaisesta historiallisesta prosessista, koska he väittivät, että Hengen lähtemistä ei tulisi ymmärtää ilman suhdetta Poikaan. Idän kristittyjen mielestä useimmat sitä tarkoittavat tulkinnat eivät ole hyväksyttäviä, ja he ovat niin ollen painottaneet, että Henki lähtee yksin Isästä. Näin idän ja lännen

kristityt ovat päätyneet ilmaisemaan ja ymmärtämään heille yhteisen uskon, jopa heille yhteisen ja alkuperäisen Nikaian tunnustuksen, eri tavoin. Tämän yhteisen uskon pohjalta he ovat nyt etsimässä keinoja, joilla selittäisivät toisilleen näitä erilaisia ymmärtämisen tapoja ja jotka ilmaisisivat uskollisesti heidän alkuperäisen yhteisen tunnustuksensa. Tämä keskinäisen selittämisen ja oppimisen prosessi vie aikaa mutta se on kuitenkin nyt alkanut (vrt. mm. *Spirit of God, Spirit of Christ. Ecumenical Reflections on the Filioque Controversy. Ed. Lucas Vischer, Faith and Order Paper No. 103. SPCK, London/WCC, Geneva 1981*). Kun he - Hengen elämää antavan voiman avulla - etenevät tällä keskinäisen ymmärtämisen polulla, he yhä useammin lausuvat yhdessä Nikaian tunnustuksen sen alkuperäisessä muodossa.

211. Jumalan Pyhästä Hengestä sanotaan, että häntä "yhdessä Isän ja Pojan kanssa palvotaan ja kunnioitetaan", mistä asiasta löytyy hyviä esimerkkejä kastetunnustuksista, doksologioista, liturgisista tervehdyksistä ja eukaristisista rukouksista. Kristillisen rukouksen perustavin lähtökohta - Kristuksen kautta Isän lasten puolesta rukoilijain esirukousten ohella - on kunnioitus ja ylistys, joka on osoitettu kolmiyhteiselle Jumalalle. Tällaisen rukouksen Pyhä Henki tekee eläväksi. Hengellisyys on täysin kristillistä ja kypsää vasta silloin, kun se on trinitaarista. Niinpä kristityt arkielämässään ja erityisesti jumalanpalveluksensa rukoilevat, että Isä lähettäisi Henkensä, jotta heistä tulisi yhä täydellisemmin Kristuksen, Pojan, elämän mukaisia (vrt. Room. 8:29).

212. Toisaalta kristityt hylkäävät kaikki sellaiset Pyhän Hengen aktiivisuutta yksityisten ihmisten tai yhteisöjen elämässä koskevat väitteet, jotka antavat ymmärtää, että Henki toimisi riippumattomasti Isästä tai Pojasta. Kaikki kirkot ovat varmoja, että Pyhä Henki toimii yhdessä Isän ja Pojan kanssa Jumalan suunnitelman ja pelastustyön ilmoittajana. Samaten, koska ne myös uskovat, että Pyhä Henki on jokaisen kristityn elämänkeskus, ne joka kerta ylistäessään ja kunnioittaessaan Jumalaa myös ylistävät Pyhää Henkeä yhdessä Isän ja Pojan kanssa. Edelleen, jotkut kirkot, jotka eivät ole panneet paljonkaan painoa *trinitariselle hengellisyydelle* tai rukoukselle Pyhän Hengen lahjan ja toiminnan puolesta (*epiklesis*), ovat nyt uudelleen löytämässä kristillisestä elämästä ja palvonnasta tämän ulottuvuuden. Kristillisen

tavan mukaista on aloittaa ja lopettaa jumalanpalvelukset Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja siunauksella. Tästä syystä kristityt kunnioittavat kolmiyhteistä Jumalaa rukouksin, yhteisellä jumalanpalveluksella ja päivittäisillä palveluksilla, mikä on heidän otollinen uhrinsa (vrt. Room. 12:1+).

Henki ja profeetat

213. Pyhä Henki "on puhunut profeettojen kautta". Tässä vakauksessa kirkko, joka on jatkoa vanhan liiton Jumalan kansalle ja on samanaikaisesti todellakin uuden liiton Jumalan kansa, pitää kiinni siitä, että Jumalan Henki on sama Henki, joka inspiroi sekä *Israelin profeettoja* että kanoniset heprealaiset kirjoitukset. Juutalainen kansa on jatkanut vuosisatojen ajan kuuntelemista ja vastaamista traditionsa pohjalta Jumalan Hengelle, joka puhuu näiden kirjoitusten välityksellä. Yhtäläillä kristityt ovat jatkaneet Hengen opetuksessa profeettojen välityksellä, niin kuin asia ymmärretään Kristuksen ilmoituksen valossa (Joh. 5:39). Tässä kohden on olemassa toivo, että Jumalan Henki vetää jatkuvalla aktiivisuudellaan kumpaakin yhteisöä lähemmäksi toistaan (Room. 11:29-32).

Kommentaari

Tunnustus, että Pyhä Henki "on puhunut profeettojen kautta", hylkää sellaiset kristittyjen asenteet, joko menneisyydessä tai nykyisyydessä, jotka väittävät, että profeettojen Jumala ei olisi sama Jumala kuin Jeesuksen Kristuksen Isä. Meidän aikamme monet kristityt ovat alkaneet pohtia uudelleen kirkon perinteistä suhtautumista juutalaisuuteen ja juutalasiin. Tunnustetaan, että heprealaiset profeetat ilmoittivat Messiaan eskatologisen tulon, ja että hän ennen kaikkea tulisi uudistamaan maan olosuhteet. Tämän julistuksen täyttymyksen kannalta kristityt ymmärtävät, että Jeesus on Messias. Kristityt ja juutalaiset saattaisivat kyetä lähentymään toisiaan, jos he tutkisivat kummankin eskatologisia odotuksia, jotka liittyvät Jumalan lopulliseen valtakuntaan, ja jos he etsisivät yhteisiä tapoja, joilla he voisivat palvella ihmiskuntaa tästä näkökulmasta.

214. Kristityt uskovat, että Jeesus on Vanhan testamentin profetian täyttymys ja että hän itse on Jumalan voitelema profeetta, jonka yllä

Pyhä Henki lepäsi erityisellä tavalla. Profetian lahja siirtyi kirkolle, kun ylösnoussut Herra lähetti sen Isän luota Hengen mission välityksellä. Kaikki, minkä Pyhä Henki inspiroi, on sidottu siihen, mitä Jumala Isä on tehnyt hänen Hengellään täytetyssä Kristuksessa.

215. Se Nikaian tunnustuksen lausuma, että Henki puhui profeettojen kautta, ei kumoa sitä kristillistä uskoa ja kokemusta, että *profetian armolahjoja* lahjoitetaan yhä tänäkin päivänä. Nämä armolahjat saavat ilmaisunsa monin tavoin. Ne tulevat ilmi niissä, jotka julistavat Jumalan erityistä sanaa vääryyden ja sorron tilanteissa, ja myös niiden toimesta, jotka rakentavat kirkkoa sen jumalanpalveluksissa, ja niissä, jotka joissakin kirkoissa ovat mukana karismaattisessa uudistuksessa. Profeetallisten todistajien kärsimys on aina oleva osa kirkon elämää ja palvelua maailman hyväksi. "Marttyyrien veri on kirkon siemen". Ei kuitenkaan jokainen, joka sanoo, että hänellä on profeetallisia armolahjoja, ole välttämättä Pyhän Hengen inspiroima. Henkien toisistaan erottamisen armolahja jää uskovien harjoitettavaksi, koska "profeetat pystyvät hallitsemaan henkilahjojaan" (1. Kor. 14:32; vrt. myös 14:22). Jeesuksen tunnustaminen Herraksi, apostoli Paavalin mukaan, tarjoaa ratkaisevan kriteerin sille, että Jumalan Henki voidaan erottaa muista profeetallisista hengistä (1. Kor. 12:3). Kirkon historiassa on käytetty lisäkriteereitä, joita on saatu Raamatun todistuksesta, traditiosta ja kirkon tunnustuksesta, kun sellaisia on tarvittu tietyissä tilanteissa ja haasteissa (vrt. esimerkiksi 1. Joh. 4:2-3).

B. YKSI, PYHÄ, KATOLINEN JA APOSTOLINEN KIRKKO

216. Kristityt uskovat ja tunnustavat Nikaian tunnustuksen mukaisesti, että on olemassa purkamaton yhteys Jumalan Jeesuksessa Kristuksessa Pyhän Hengen kautta suorittaman työn ja kirkon *todellisuuden* välillä. Tämä on Raamatun todistus. Kirkon alkuperän juuret ovat suunnitelmassa, joka kolmiyhteisellä Jumalalla on ihmiskunnan pelastamiseksi. Uusi testamentti liittyy sen julkitulon helluntain tapahtumiin. Kirkolla on perustansa Kristuksen itsensä virassa. Hän julisti Jumalan valtakuntaa sanoin ja teoin, kutsui miehiä ja naisia ja lähetti heidät matkaan, ja heillä oli Pyhän Hengen valtuutus (Joh. 20:19-23) julistaa samaa sanomaa.

Kommentaari

Lima-dokumentti *Kaste, ehtoollinen ja virka* (engl. *Baptism, Eucharist and Ministry*, lyh. BEM) sisältää ekklesiologiaa, jota ei ole selitetty selvästi itse tekstissä. Faith and Orderin ohjelma *Kirkon ykseys ja ihmiskunnan uudistuminen* (engl. *The Unity of the Church and the Renewal of Human Community*) sisältää pohdintaa "Kirkosta mysteerinä ja profeetallisena merkinä" (engl. *The Church as Mystery and Prophetic Sign*)⁹. Seuraavassa selitetään tarkemmin, Nikaian tunnustuksen mukaisesti, mitä me tarkoitamme ilmaisulla "kirkko".

217. Nikaian tunnustus tähdentää, että kirkko on Pyhän Hengen suorittaman pelastustoiminnan paikka. Tähän näkemykseen kohdistuu monia *haasteita*, joista tärkeimpiä ovat seuraavat:

- ne jotka etsivät Jeesusta kirkon ulkopuolelta, kieltävät kirkon merkityksen heidän omalle pelastukselleen.
- toiset taas, jotka kylläkin kuuluvat kirkkoon, kokevat epämielikkääksi taakaksi sen, että heidän tulisi sopeutua oman yhteisönsä sääntöihin.
- toiset, jotka hyväksyvät kirkon, kuitenkin kiistelevät sen harjoittamaa vallankäyttöä vastaan, koska se rajoittaa heidän vapauttaan, ja he valittavat aidon yhteyden ja vastavuoroisuuden puutetta.
- monissa kirkoissa jotkut karismaattisten ja muiden liikkeiden saamat muodot, mitkä ovat seurausta niissä vallitsevasta Jumalan välittömän läheisyyden tunnusta, hylkäävät kaikenlaisen inhimillisen auktoriteetin; toiset taas päinvastoin luottavat sokeasti mielivaltaiseen inhimilliseen auktoriteettiin.
- monen mielestä kirkkojen sisäinen ja kirkkojen välinen jakautuminen tuhoaa paljon siitä uskottavuudesta, mikä sisältyy näiden, minä tahansa kirkon, jakamaan opetukseen.
- jopa vakaumuksellisista kristityistä näyttää siltä, että kirkkojen ilmeinen kyvyttömyys voittaa historiallisia jakautumiaan saattaa viitata joko siihen, että kirkkojen johto ei ole aidosti sitoutunut Kristuksen

⁹ Vrt. *Church and World. The Unity of the Church and the Renewal of Human Community*. A Faith and Order Study Document. Faith and Order Paper No. 151. WCC, Geneva, 1990. [Teos on suomeksi: *Kirkko ja maailma. Kirkon ykseys ja ihmiskunnan uudistuminen*. Faith and Order -asiakirja 151. Suomen ekumeenisen neuvoston julkaisuja XL, Helsinki 1993. (suom. huom.)]

tahtoon ykseyden puolesta hänen oppilaittensa kesken, tai siihen, että hänen käskynsä itsessään on mahdoton unelma.

- kun maailma arvioi kirkkoja, usko kirkon väitteisiin horjuu niiden laihojen hedelmien vuoksi, joita kristittyjen pyhittyminen on osoittanut. Kristinuskon näyttää epäonnistuneen, koska se ei ole pystynyt muuttamaan syvällisesti maailman tilaa kaksituhatuotisen historiansa aikana.

I Uskontunnustus ja sen raamatulliset perusteet

a) Nikaian tunnustuksen teksti

218. "Yhteen, pyhään, katoliseen ja apostoliseen kirkkoon."
(AU: "Pyhän katolisen kirkon")

Kommentaari

Viitaten kappaleeseen viisi ja sen kommentaariin.

219. Nikaian tunnustuksen kolmannessa kohdassa, kun on ensin käsitelty uskoa Pyhään Henkeen, siirrytään sen jälkeen käsittelemään uskoa kirkkoon. Tämä osoittaa, että kirkon todellisuudella on läheinen suhde Hengen työhön. Tämä estää sen, että kirkko esiintyisi uskon erillisenä kohteena.

220. Nikaian tunnustus identifioi kirkon yhdeksi, pyhäksi, katoliseksi ja apostoliseksi. Tämä on varhaisten kristillisten tunnustusten historiassa kirkon tunnustamisen rikkain muoto. Se alkaa ykseydestä, jolla oli erityinen painoarvo neljännen vuosisadan jakautumien keskellä. Kirkon pyhyys taas viittaa siihen perustavaan tosiasiaan, että kirkko kuuluu yhdelle pyhälle Jumalalle ja että se on kutsuttu uskollisuuteen. Sen katolisuus tarkoittaa, että se on Jumalan lahja kaikille ihmisille, olipa heidän erityinen maansa, rotunsa, sosiaalinen tilanteensa tai kielensä mikä tahansa, millä tarkoitetaan koko *oikoumeneeta*, niin kuin se ymmärrettiin Konstantinopolin synodin ajan näkökulmasta. Kirkon apostolisuus ilmaisee, että Jumalan toiminta velvoittaa sitä ja että se on siihen sitoutunut, niin kuin se on ilmaistu apostolisena evankeliumin normina Jeesuksen Kristuksen ristissä ja ylösnousemuksessa.

b) Raamatulliset perusteet

221. Uudessa testamentissa käytetään kirkosta puhuttaessa monia kuvia (viini, temppele, rakennus, morsian, uusi Jerusalemi, Jumalan kansa). Kullakin on oma merkityksensä. Erityinen mielenkiinto kohdistuu kuitenkin kirkkoon Kristuksen ruumiina. Kyseessä on enemmän kuin kuva, sillä termi viittaa siihen perustavaan osalliseksi tulemisen todellisuuteen Kristuksen ruumiista, joka tapahtuu eukaristiassa ja on olennainen osa Hengen kautta tapahtuvaa kommuuniota (koinoniaa) kaikkien niiden kesken, jotka osallistuvat Herran aterialle (1. Kor. 10: 16-17 ja 11:23-30). Missä tahansa paavalilaisissa kirjoituksissa ilmaus *Kristuksen ruumis* esiintyykin (Room. 12:4-5; 1. Kor. 12:12-27; Ef. 1: 22-23), tämä syvällinen miellelyhtymä on mukana. Se alleviivaa läheistä, orgaanista suhdetta, joka vallitsee ylösnousseen Herran ja kaikkien niiden välillä, jotka yhteyden kautta häneen vastaanottavat uuden elämän.

222. Kirkko on rakennettu apostolien ja profeettojen perustukselle, ja Jeesus Kristus itse on sen kulmakivi (Ef. 2:20). Sen alkuperä on julistuksessa, jota Kristus julisti Jumalan valtakunnasta, mutta myös hänen ristiinnaulitsemisensa ja ylösnousemisensa historiassa. Se tuli julki aterioilla, joita Jeesus vietti, erityisesti hänen viimeisellä ateriallaan (Luuk. 22:7-20). Apostolien tekojen mukaan kirkko vastaanotti heluntaina Pyhän Hengen voiman elämäänsä ja lähetystehtävänsä varten (Ap. t. 2:1-13). Se levittää hyvää sanomaa siitä, että Jumala on tehnyt pelastustyönsä Jeesuksessa Kristuksessa sovittaakseen maailman itsensä kanssa (2. Kor. 5:18-19).

223. Uudesta testamentista nousee esiin ja siellä kehitellään Vanhassa testamentissa esiintyvää käsitystä Israelin valinnasta. Kyse on "valitusta suvusta, kuninkaallisesta papistosta, pyhästä heimosta, Jumalan omasta kansasta" (1. Piet. 2:9; vrt. 2. Moos. 19:6 LXX), ja tämä käsitys laajennetaan koskemaan kirkkoa. Näin uuden liiton *ekklesia* liittyy Jumalan kansan alkuun ja malliin, niin kuin se on ilmaistu vanhan liiton *qahalissa*. Kirkkoa kutsutaan julistamaan "hänen suuria tekojaan, joka teidät on pimeydestä kutsunut ihmeelliseen valoosaan" (1. Piet. 2:9). Paavalin mukaan Jumalan valinta, jonka hän on kohdistanut kirkkoon Jeesuksessa Kristuksessa, ei tee tyhjäksi Israelin valintaa, vaikka vasta aikojen lopulla koko Israel, jäännös josta tuli Kristuksen kirkon ydin, on uudelleen yhdistyvä kirkon kanssa Jumalan yhdeksi kansaksi (Room. 11:1-36).

II Selitys tätä aikaa varten

Kirkko ja trinitaarinen kommuunio

224. Kirkko on niiden yhteisö, jotka ovat yhteydessä Kristukseen ja hänen kauttaan toisiinsa. Jokainen sen jäsenistä tulee tähän yhteyteen uskon kautta Kristukseen ja yhdessä kasteessa, kun hän saa synnit anteeksi. Kyseessä on niiden yhteisö, jotka haluavat Hengen voimalla pysyä lujina elämässä, jota Jumalan sana ja eukaristia ravitsevat. Heidät on vihitty evankeliumin todistajiksi ja siihen palvelukseen, joka toteutuu rakkauden yhteydessä Jeesuksen Kristuksen Hengen kautta. Koska kirkko historiallisessa ja inhimillisessä todellisuudessaan alinomaan epäonnistuu, vaikka se pyrkii vastaamaan jumalalliseen kutsuukseensa, niin Jumala alinomaan kutsuu sitä uudelleen ja tekee sille mahdolliseksi uudistaa elämänsä ja lähetystehtävänsä.

225. Kirkon elämä ja ykseys perustuvat Kolminaisuuden yhteyteen. Isä tahtoi sitä, koska kirkko on hänen omaisuuskansansa, Poika lunastaa ja tarjoaa sen elävän ruumiinaan, Henki kokoaa sen ainutlaatuihin yhteyteen. Näin kirkko on "kansa, joka on yhdistynyt Isän, Pojan ja Pyhän Hengen ykseydellä"¹⁰.

226. Tämä yhteisö saa täyden ilmenemismuotonsa aina siellä, missä ihmiset kuuliaisina apostoliselle uskolle kokoontuvat yhteen sanan ja sakramenttien ääreen - ts. paikalliseen kirkkoon. Kaikkien paikalliskirkkojen ja niiden jäsenten tulisi nauttia saman uskon ja elämän ykseyttä, niin että he heijastaisivat Isän, Pojan ja Pyhän Hengen trinitaarista yhteyttä. Jokainen paikalliskirkko on aidosti Jumalan kirkko, kun kaikki, mitä se saarnaa, viettää ja tekee on yhteydessä kaikkeen siihen, mitä kirkot apostolien yhteydessä saarnasivat, viettivät ja tekivät. Samoin kaiken sen, mitä kirkot tässä hetkessä ovat saarnaamassa, viettämässä ja tekemässä on tapahduttava apostolien kanssa ja apostolisen evankeliumin johtamana. Tällä tavoin maailmanlaaja kirkko sisältää paikalliskirkkojen yhteyden. Kuitenkin niin kauan kuin on olemassa jakautuneita kirkkoja, niin niissä jokaisessa Kristuksen yksi kirkko on jatkuvasti läsnä vain heikentyneessä muodossa.

¹⁰ Cyprianus, *De Orat. Dom.* 23.

Kommentaari

Joskus kristityillä on vaikeuksia vastaanottaa toistensa lausumia kirkosta, koska he ymmärtävät ja käyttävät sanaa "kirkko" eri lailla.

Idän traditiossa kirkko nähdään ensisijassa kirkkona olemissa jumalallisena mysteerinä, niin että täydellisyys, joka on vain uskolla tiedettävissä, hallitsee asennoitumista. Se tekee käytännössä merkityksettömäksi kirkosta puhumisen syntisenä, epätäydellisenä, muuttumisen tarpeessa olevana jne.

Lännen kirkoissa on paljon yleisempää yhdistää uskonlausumat ja historiallinen todellisuus toisiinsa - kirkko jumalallisena mysteerinä ja kirkko hauraana inhimillisinä yhteisönä - jumalallisen ja inhimillisen dialektisella kielellä. Näin ilmaistaan uskon ja historiallisen todellisuuden jännitettä yhden yhtenäisen käsitteistön puitteissa.

Tämä erilaisuus sisältää epäilemättä vähemmän todellista teologista erimielisyyttä kuin miltä äkkiä katsoen näyttäisi. Kuitenkin jää avoimeksi, onko se osoitus myös jostakin laajemmasta erosta ekklesiologisen näkemyksen perussuunnassa.

Kirkko, Kristuksen ruumis

227. Kun Uudessa testamentissa puhutaan kirkosta Kristuksen ruumiina, alleviivataan hänen lihaksitulonsa, kärsimyksensä ja ylösnousemuksensa (hänen ruumiillisuutensa) perusmerkitystä maailman pelastukselle. Tämä muistuttaa siitä, että sakramenteilla on olennainen rooli kristityille: se muistuttaa kasteesta, joka liittyy ihmiset Kristuksen ruumiiseen (1. Kor. 12:13), ja pyhästä ehtoollisesta, jossa uskovi elämä alinomaan uudistuu Kristuksen ruumiin yhteydessä (1. Kor. 10:16). Pelastuksen todellinen hedelmä, *kommuunio*, joka on uudistettu ja uudelleen perustettu Jumalan ja ihmiskunnan välille, ihmisten ja luodun maailman välille, on saatu aikaan ja tullut julki Kristuksen ruumiin pyhässä mysteerissä.

228. Kirkko on Kristuksen elävä ruumis. Se on olemassa paikallisissa seurakunnissa ja maailmanlaajassa yhteisössä, jotka elävät toinen toisensa kanssa. Se on erityinen, kun on kyse erosta maailmaan, ja sisäänsä sulkeva, kun on kyse maailmaan suuntautuvasta missiosta. Sitä kutsutaan palvelemaan Herraa jäsentensä *erilaisuuden* kautta. Kaikkien uskovaisten kuninkaallinen pappeus ja erillinen virkaan vihitty pa-

pisto palvelevat yhdessä Kristuksen ruumiissa Pyhän Hengen toimesta. Näin kirkko tuo julki kolmiyhteisen Jumalan aktiivista läsnäoloa maailmassa.

229. Kirkko on niiden yhteisö, jotka Kristus vastaanottaa pöytänsä ja jotka kiittävät kolmiyhteistä Jumalaa palvoen ja palvellen. Se vastaanottaa Jumalan Sanan ja jakaa sakramenteja, erityisesti eukaristian (Herran pyhän ehtoollisen), jonka Jeesus Kristus itse asetti. Sitä kutsutaan ylistämään Jumalaa koko hänen luomakunnastaan, palvomaan ja rukoilemaan itsensä ja maailman puolesta. Sitä kutsutaan palvelemaan kaikkia ihmisiä Jeesuksen nimessä (vrt. Matt. 25:31+)

230. Niin kuin Isä antaa Kristuksen ihmiskuntaa *varten* ja ihmiskunnalle, niin kirkko Kristuksen ruumiina lähetetään maailmaan. Se lahja, jonka puolesta kirkko jatkuvasti kiittää, liittyy näyn Jumalan hallinnasta yli kaiken luomakunnan yhteen Kristuksen inkarnaation, kuoleman, ylösnousemuksen ja taivaaseen astumisen ainutlaatuisuuden kanssa. Samalla se saa kristityt ymmärtämään "leiturgian" ja "diakonian" keskinäisen riippuvuuden ja ykseyden. Tällainen kirkko on rukoushiljaisuuden yhteisö, joka palvelee aktiivisesti Jumalaa ja ihmiskuntaa, ja se pysyy sellaisena aina siihen asti, kunnes se ajan päättyessä otetaan ylös kaikenkattavaan ja kaiken ennallistavaan Jumalan valtakuntaan.

Kirkko, pyhien yhteys Hengessä

231. Vaikka ilmausta "pyhien yhteys" ei esiinny Nikaian tunnustuksessa, se kuitenkin yhdistetään uskoon kirkosta, ja erityisesti se mainitaan Apostolisessa tunnustuksessa. Tämä kommuunio yhdistää kaikkien aikojen ja kaikkien paikkojen uskovaisten yhteiseen rukoukseen, ylistykseen sekä kärsimyksen ja ilon yhteiseen jakamiseen. Kirkko on tällainen yhteys, koska kaikki ne, jotka uskovat Kristukseen, ovat yhdessä tosi yhteydessä Isän ja hänen Poikansa Jeesuksen Kristuksen kanssa. Näin on myös silloin, kun he tulevat osallisiksi samasta jumalallisesta lahjasta ja kun he liittyvät yhteen Pyhässä Hengessä (1. Joh. 1:3).

Kyseessä on pyhien yhteys, koska kaikki saavat kasteen Kristukseen, joka on Pyhä, vaikka kristityt ovatkin parannuksenteon ja päivittäisen anteeksisaamisen tarpeessa. Pyhä Henki juuri vahvistaa ja uudistaa Jumalan pyhää yhteisöä sanan ja sakramentaalisen elämän kautta palvelemista varten sekä kiittämään ja ylistämään.

232. Kaikki aikakaudet, myös tämä omamme, antavat oman lisänsä siihen *todistajien* ja marttyyrien joukkoon, joka kärsimyksillään täyttää sen, mikä vielä puuttuu Kristuksen ahdistuksista "hänen ruumiinsa hyväksi, joka on seurakunta" (Kol. 1:24). Heidän kärsimyksensä Jeesuksen Kristuksen kanssa ja hänen puolestaan velvoittaa koko kirkkoa, niin että se on solidaarinen ja rukoilee heidän kanssaan ja puolestaan (2. Tim. 2:11-13).

233. Kirkko on sen *Jumalan valtakunnan esikuva*, jota se itse odottaa ja kuuluttaa. Evankeliumi, jota se julistaa, ja todistus, jonka se esittää, kutsuvat kaikkia ihmisiä vastaanottamaan Jumalan valtakunnan hyvän sanoman. Se ei voi olla alamainen niille tämän maailman realiteeteille, jotka aina tekevät työtään sen jäsenissä, koska se on suuntautunut kohden tulevaa Jumalan valtakuntaa, jota se julistaa sanoin ja teoin ja joka jo kuuluu sen kokemuspäiriin. Se odottaa Kristuksen, Herransa, loisteliasta paluuta, ja tätä odotusta se ilmaisee elinvoimaisesti liturgiassaan. Aina siellä missä kaksi tai kolme Kristuksen oppilasta tulee yhteen, siellä Herra itse on heidän keskellään ennakoiden Jumalan valtakuntaa (vrt. Matt. 18:20).

Kirkko, Jumalan kansa

234. Raamatussa kirkkoa kutsutaan Jumalan kansaksi. Tämä tarkoittaa, että kirkko on olemassa *jatkona* Vanhan testamentin Jumalan kansalle ja perii sille annetut lupaukset. Kuitenkin Jumalan kansana kirkko on olemassa myös *tietyssä epäjatkuvuudessa* Vanhan testamentin Jumalan kansaan nähden (vrt. kpl 223). Tämä osoittaa, että Jumalan pelastustarkoituksella on, hänen valitessaan kansansa, jatkuva historia. Sen vuoksi kirkko itse on pyhiinvaelluksella oleva kansa, jonka kolmiyhteinen Jumala johtaa luvattuun tulevaisuuteen (varhemmin tämä ilmaistiin termeillä *ecclesia militans* ja *ecclesia triumfans*).

235. Kirkko Jumalan kansana on kaikenikäisten, -rotuisten, kaikista kulttuureista, kaikista sosiaalisista ja taloudellisista taustoista olevien naisten ja miesten yhteisö. Tämän yhteisöruumiin jäseniksi Jumala tekee uskon ja kasteen kautta. Ne jotka todella kuuluvat Jumalan kansaan, ovat vain Jumalan tiedossa. Sen vuoksi kirkon rajat eivät paljastu ennen viimeistä päivää, jolloin kaikki salatut tulevat näkyviin.

236. Jumalan kansana kirkko kuuluu Jumalan pelastustalouden salaisuuden piiriin, ja tämä pelastus on ilmoitettu Jeesuksessa Kristuksessa. Sen vuoksi kirkko, kun Kristus on läsnä sen sakramenteissa,

voidaan tiettyssä mielessä sisällyttää sanaan "mysteeri". Samaan aikaan kirkko on profeetallinen merkki, koska Jumalan pelastussuunnitelman toteutuminen ei ole vielä saavuttanut lopullista täyttymystään. Profeetallisena merkinä se on väline Jumalan aktiiviselle ja muuttavalle läsnäololle maailmassa.¹¹ Kun kirkko julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramenteja, se ei ole olemassa vain itseään varten vaan myös sitä maailmaa varten, jota Jumala haluaa. Se ei ole linnoitus, johon ihmiset voivat sulkeutua, jotta heidän elämänsä olisi turvallista, vaan se on palvelijakansa, joka on levittäytynyt kaikkialle maailmaan ja joka on lähetetty lähetystehtävää varten, jotta se kylväisi hyvää sanan siementä ja veisi Kristuksen rakkautta kaikille ihmisille.

237. Jumalan kansana kirkko iloitsee kaikista Luojan huolenpidon merkeistä, joita se kohtaa maailmassa, kaikessa totuudessa, kauneudessa ja hyvydessä. Sitä kutsutaan myös tunnustamaan maailman särkyneisyys ja ihmiskunnan syntisyys, mistä se itsekkin on osallinen. Se osoittaa kiitoksensa Jumalalle hänen hyvydestään ja esirukoilee maailman särkyneisyyden puolesta ja katuu omaa uskottomuuttaan. Se luottaa Jumalaan, joka antaa anteeksi ja korjaa kaiken uudessa luomisessa. Näin kirkko on synnin ja pahan voimien jatkuvasti turmelemissa maailmassa merkinä Jumalan rakastavasta tarkoituksesta maailmaa kohtaan - jopa silloinkin, kun kirkko vain kehnosti vastaa saamaansa kutsuun.

Yksi, pyhä, katolinen ja apostolinen kirkko

238. Niin kuin on yksi Herra ja yksi Henki, niin on vain *yksi kirkko*, yksi usko ja yksi kaste. Kaikki kastetut liitetään yhteen ruumiiseen, jota kutsutaan todistamaan yhdestä ja ainoasta pelastajastaan. Kristittyjä kutsutaan tuomaan julki se ykseys, joka heillä on Kristuksessa sen perusteella, että he ovat yhtä apostolisessa uskossa ja sakramentaalisessa elämässä. Kun Raamattu todistaa yhdestä evankeliumista, yhdestä kasteesta, varhaiskirkon uskontunnustuksissa ilmaistusta yhdestä uskosta, osallisuudesta yhteen lähetystehtävään, johon sisältyy yhden viran ja yhteisen rukouksen yhteys, se osoittaa kohden tätä näkyvää ykseyttä, joka voi täysin toteutua vain yhdessä eukaristisessa yhteydessä. Tämä ykseys ei edellytä yksimuotoisuutta vaan kaikkien pai-

¹¹ Vrt. *Church - Kingdom - World. The Church as Mystery and Prophetic Sign*. Ed. G. Liamouris. Faith and Order Paper No. 130. WCC, Geneva, 1986. Luvut III ja IV.

kalliskirkkojen kesken vallitsevaa orgaanista ykseyden sidettä, joka sulkee sisäänsä niiden erilaisuuden rikkauten.

239. Pyhä Henki asuu *pyhässä kirkossa*. Tämän kirkon on asettanut erilleen Jumala, joka on pyhä ja joka pyhittää sen sanalla ja sakramenteilla. Kirkon pyhyys ilmaisee Jumalan uskollisuutta kansaansa kohtaan: helvetin portit eivät sitä voita. Jopa kirkon historian synkimpinä aikoina Kristus jatkuvasti vanhurskauttaa ja pyhittää niitä, jotka pysyvät uskollisina, niin että kirkko voi jopa sellaisina aikoina suorittaa palvelutyötään ihmiskunnan pelastuksen hyväksi. Se on myös pyhä niiden pyhien sanojen vuoksi, joita se julistaa, ja niiden pyhien toimistusten vuoksi, joita se suorittaa. Vaikka se on syntisten yhteisö, joka on tietoinen siitä, että Jumalan tuomio alkaa sen keskuudesta (1. Piet. 4:17), se on pyhä, koska sitä kannattelee tieto, että se on saanut anteeksi ja alinomaa saa anteeksi. Kun kirkko viettää eukaristiaa ja kuuntelee Jumalan sanaa, Pyhä Jumala - huolimatta synnistä kirkossa - tarttuu siihen ja puhdistaa sen.

240. Kristus, täynnä armoa ja totuutta, on jo läsnä maan päällä *kirkon katolisuudessa*. Jokaisessa paikalliskirkossa on armon ja totuuden täyteys läsnä - katolisuutena, joka edellyttää kaikkien paikalliskirkkojen yhteyttä ja kuuluu jokaisen paikalliskirkon identiteettiin, sillä siitä muodostuu niiden yhteisen yhteyden olennainen laatu. Tämä kirkon katolisuuden olemus käsitetään ja ilmaistaan kristillisessä hengellisessä elämässä ja todistuksessa hyvin eri tavoin tilassa ja ajassa kaikkien kansojen keskellä. Katolisuus ylittää nationalismin, erityisperinteet ja kaikki inhimilliset esteet. Kyseessä on elämän täyteys. Kirkon elämässä koko ihmisolento ja kaikki inhimilliset tilanteet otetaan avuksi, jotta Jumalaa voitaisiin palvoa ja palvella mitä erilaisimmin muodoin ja perintein. Jokaisen paikalliskirkon jumalanpalveluksessa Kristuksen koko mysteeri on läsnä. Siellä missä on Jeesus Kristus, siellä on myös kirkon katolisuus, ja tässä kirkossa Pyhä Henki tekee kaikkina aikoina ihmisistä osallisia Kristuksen elämään ja pelastukseen ilman, että katsottaisiin sukupuoleen, rotuun tai arvoosemaan.

241. *Kirkko on apostolinen*, koska kaikki mitä se tunnustaa Kristuksesta, tulee todistuksena apostoleilta, joiden todistuksen Jeesuksen Kristuksen elämästä, kuolemasta ja ylösnousemuksesta on Raamattu välittänyt. Tämän jatkuvuuden varassa kirkko tunnustaa ja elää todeksi oman perustavan identiteettinsä yhdessä Kristuksen apostolien kirkon kanssa, jonka perustukselle se on kertakaikkisesti rakennettu.

Kirkon *apostolisuus* tulee julki siinä, että kirkko on uskollinen Jumalan sanalle, että se eletään todeksi ja että siitä todistetaan apostoliossa Traditiossa, että Pyhä Henki on ohjannut sitä kautta vuosisatojen ja että se on saanut ilmauksensa Nikaian ekumeenisessa tunnustuksessa. Se tulee julki kirkon toimittamisissa sakramenteissa, kirkon viran jatkuvuudessa, joka toteutuu Kristuksen ja hänen kirkkonsa palveluksessa, ja siinä, että se toteutuu yhteydessä apostoleihin, sekä sen kaikkien jäsenten ja yhteisöjen sitoutumisessa kristilliseen elämään.

Kirkko on *apostolinen*, kun se seuraa apostolien esimerkkiä jatkaessaan heidän lähetystehtäväänsä julistamalla evankeliumia, jonka Pyhän Hengen toiminta ja lahja vahvistavat. Se toimii todistajana ja palvelee ihmiskunnan sovittua Jumalan kanssa Jeesuksessa Kristuksessa. Kirkko on kuuliainen Jeesuksen Kristuksen toimeksiannolle, kun se julistaa jumalallista pelastusta maailmalle. Niin tehdessään se myös kuuluttaa synnille jumalallisen tuomion, joka ilmoitettiin, kun vihamieliseen maailmaan pystytettiin risti. Tämän maailman voimat ovat yhä uhkaavia, vaikkakin ne murtuivat, kun Kristus voitti ne. Tämä voitto kutsuu kirkosta esiin tietoisesta tyhjentyä vastauksen, sen että se riisuu itsensä kaikesta korkearvoisuudesta, jotta se uhrautuvan rakkauden motivoimana pysyisi Kristuksen lähetystehtävän palvelijana maailmassa, kunnes hän tulee jälleen kunniassa.

Näin ollen kirkko voi täyttää maailmaan suuntautuvan lähetystehtävänsä vain siinä määrin kuin se itse jatkuvasti uudistuu yhtenä, pyhänä, katolisena ja apostolisena kirkkona.

Kommentaari

Eri kristilliset traditiot erovat siinä, miten ne ymmärtävät *apostolisen seuraannon* (sukcession). Jotkut painottavat apostolisen opetuksen seuraantoa. Toiset liittävät tämän sanan ja sakramentin virkaan siten, että sen säädetty periytyminen tunnustetaan. Toiset taas ymmärtävät, että apostolinen sukcessio on ensisijassa katkeamaton piispallisten ordinaatioiden seuraanto.

Ekumeenisissa keskusteluissa on syntynyt lisääntyvää yhteisymmärrystä siitä, että apostolisuus tai kirkon *apostolinen traditio* on laajempi kuin käsitys viran apostolisesta sukcessiosta, joka on osa ja merkki siitä apostolisesta traditiosta, jota se palvelee. Kysymys siitä, onko piispallinen seuraanto riittävin apostolisen seuraannon ja jatkuvuuden ilmaus kirkon apostoli-

sessä missiossa, on nyt keskeinen asia virkaa koskevassa ekumeenisessa keskustelussa.¹²

C. YKSI KASTE SYNTIEN AKTEEKSIANTAMISEKSI

242. Kirkko on yhteys Kristuksen itsensä kanssa, Hengen kautta, Isän kunniaksi. Sen vuoksi kasteen sakramentti, jossa Jumala vastaanottaa kastetut tämän yhteyden jäseniksi, tunnustetaan välineeksi, jonka kautta Jumala antaa uskovaisille varmuuden siitä, että heillä on osallisuus pelastuksen mysteeriiin. He tulevat osallisiksi Jumalan liitosta, siitä mitä tapahtui Jeesukselle Kristukselle hänen kuolemassaan ja ylösnousemuksessaan, niin kuin myös helluntaina annettuun Hengen lahjaan. He uskovat, että heillä on täysi osallisuus tulevan maailman elämään.

243. Perustellun *haasteen* tälle tunnustukselle asettaa se, että päinvastoin kuin Nikaian tunnustuksessa, jossa mainitaan yksi kaste, monet kirkot, vaikka virallisesti tunnustavatkin toistensa kasteen, eivät vielääkään voi liittyä yhteen kasteen toimittamisessa. Lisäksi on kirkkoja, jotka eivät tunnusta toisten kirkkojen suorittamaa kastetta, ja jotkut niistä harjoittavat niin sanottua uudelleenkastamista, kun ihmiset liittyvät heidän yhteisöihinsä. Toiset kyseenalaistavat tai jopa hylkäävät tavan kastaa lapsia. Lisähaaste nousee kysymyksestä, lahjoitetaan-ko Jumalan Henki, syntien antaaksiantaminen ja jäsenyys Jumalan kansassa ainoastaan kasteen kautta.

Kommentaari

Katso tähän C.-osaan liittyen kastejaksoa kirjasta *Baptism, Eucharist and Ministry* [teos on suomeksi: *Kaste, ehtoollinen, virka*. Faith and Order -asiakirja n:o 111. Suom. Olli-Pekka Lassila. Kirkkojen maailmanneuvosto, Geneve 1982.] ja lukua IV.A kirjasta *Baptism, Eucharist and Ministry 1982-1990*, Faith and Order Paper No. 149, WCC, Geneva 1990.

¹² Vrt. esim. *Baptism, Eucharist and Ministry* (BEM). Faith and Order Paper No. 111. WCC, Geneva, 1982. Ministry IV, kappaleet 34-38. [Teos on suomeksi: *Kaste, ehtoollinen, virka*. Faith and Order -asiakirja n:o 111. Suom. Olli-Pekka Lassila. Kirkkojen maailmanneuvosto, Geneve 1982. (suom. huom.)]

I Uskontunnustus ja sen raamatulliset perusteet*a) Nikaian tunnustuksen teksti*

244. "Tunnustamme yhden kasteen syntien anteeksiantamiseksi."

(AU: "Minä uskon... syntien anteeksiantamisen")

245. Termin "tunnustamme" (*homologoumen*) käyttö tässä osoittaa, että kaste kuuluu uskon tunnustamiseen, joskaan ei samalla tavoin kuin Kolminaisuuden kolme persoonaa, joihin me "uskomme" (*πιστευομεν εις*). Kirkko tunnustaa vain yhden kasteen, jota ei voi toistaa ja joka erottamattomasti yhdistetään uskon tunnustamiseen Jumala Isään, Poikaan ja Pyhään Henkeen.

246. Kaste on kirkon ainoa sakramentti, joka mainitaan Nikaian tunnustuksessa, ja se liittyy läheisesti syntien anteeksiantamiseen. Tämän yhteyden tausta on siinä, että varhaiskirkossa kastetta pidettiin tapahtumana, jolloin syntinen elämämme muuttuu radikaalisti uudestisyntymän tuloksena uudeksi elämäksi, joka vapauttaa meidät meidän aiemmasta syntisestä luonnostamme. On tietysti totta, että jo varhain kirkko loi toisen kääntymyksen mahdollisuuden ja sääti vanhemman katumuksen sakramenttinsa (joka oli aluksi julkinen). Tämän lisäksi yksityinen rippi kehittyi vakiintuneeksi tavaksi. Myöhemmin käsitettiin, että syntien anteeksianto vastaanotetaan kertakaikkisen perustavasti kasteessa ja että sitä seuraavat katumuskerrat edustavat kasteen uudelleenomaksumista.

b) Raamatulliset perusteet

247. Jeesus alisti itsensä Johanneksen katumuksenkasteelle syntien anteeksisaamiseksi (Mark. 1:4), niin että "kaikki vanhurskaus täytetäisiin" (Matt. 3:15). Jeesuksen kaste tapahtui solidaarisuuden tekona syntisille; siinä Poika kuuli Isän äänen ja Henki laskeutui hänen ylleen (Mark. 1:10 ja par.). Se johti Jeesuksen eteenpäin Herran kärsivän palvelijan tiellä (vrt. Mark. 10:38-40). Tästä tuli malli kristilliselle kasteelle (Room. 6:3-6), joka alkoi vasta pääsiäisen jälkeen. Ylösnouseen Kristuksen käsky kastaa siirtyi traditiossa eteenpäin (Matt. 28:19+; Mark. 16:16).

Vanhassa testamentissa ympärileikkaus oli Jumalan tekemän liiton merkki kansansa (johon kaikki Israelin jäsenet kuuluivat) kanssa (vrt.

1. Moos. 17:11-14). Viittauksia Israelin kansan pelastuskokemukseen (esim. käytävä Punaisenmeren yli) käytetään joissakin tapauksissa Uudessa testamentissa kasteen yhteydessä (esim. 1. Kor. 10:1+), kun taas kasteen ymmärtämisen perusmalli on löydettävissä Jeesuksen kuolemasta ja ylösnousemuksesta.

248. *Uudessa testamentissa* uskovaisista tehdään kasteen kautta Kristuksen ja hänen kirkkonsa jäseniä. Koska heidät on haudattu Kristuksen kanssa kasteessa, he tulevat myös elämään hänen kanssaan hänen ylösnousemuksensa johdosta (Room. 6:1-11; Kol. 2:11-12). Kasteen tunnustaminen Kristukseen merkitsee sen tunnustamista, että Kristuksen välityksellä, hänen joka kuoli meidän syntiemme vuoksi, me vastaanotamme varmuuden siitä, että meillä on osallisuus hänen ylösnousemuksensa (Room. 8:9-11) yhdessä syntien anteeksiantumuksen ja Pyhän Hengen lahjan kanssa. Tämä luottamus sisältää sen toivon, että eskatologisessa täyttymyksessä niistä, jotka ovat kastetut ja uskovat, tulee uuden Jerusalemin (Ilm. 21:1-4) kansalaisia ja osallisia tulevan maailman elämään.

Uusi testamentti esittää kasteen tarkoituksen erilaisilla kuvilla, jotka ilmaisevat tämän sakramentin rikkautta. Kaste on syntien pois pesemistä (1. Kor. 6:11), uusi syntymä (Joh. 3:5), Kristuksen valaisua (Ef. 5:14), uudelleenpukeutumista Kristukseen (Gal. 3:27), Hengen uudistamista (Tit. 3:5), pelastuskokemus vedenpaisumuksesta (1. Piet. 3:20-21), lähtö orjuudesta (1. Kor. 10:1-2) ja vapautus uuteen ihmisyyteen, jossa jakautumista aiheuttavat esteet, jotka johtuvat joko suku-puolesta tai rodusta tai sosiaalisesta asemasta, ylitetään (Gal. 3:27-28; 1. Kor. 12:13).

II Selitys tätä aikaa varten*Yksi kaste*

249. Kristilliset kirkot tunnustavat, että "yksi kaste" *yhdistymisenä Kristuksen ruumiiseen* - yhteen kirkkoon - tapahtuu kertakaikkisesti. Kasteen ykseys, josta Nikaian tunnustus todistaa, muistuttaa meitä "yhdestä" Herrasta Jeesuksesta Kristuksesta. "Yksi" kaste, "yksi" Herra ja "yksi" Henki (vrt. Ef. 4:4-5) kutsuu kirkkoja tunnustamaan "yhden" uskon yhteisesti ja keskinäisesti, niin että ne antaisivat arvon toisilleen kirkkoina huolimatta niiden erilaisista elämänmuodoista. Kasteessa kaikki seurakunnan jäsenet saavat kutsun kaikkien uskovaisten

yhteen "kuninkaalliseen papistoon" (1. Piet. 2:9), jotta he siten kantaisivat vastuuta koko kirkosta ja sen maailmaan suuntautuvasta lähetystehtävästä.

250. Kasteen ja kirkon jäsenyyden välinen suhde tarvitsee eri yhteisissä lisäselvittelyjä, erityisesti seuraavien tilanteiden valossa. On kastettuja henkilöitä, jotka ajautuvat kirkon elämän ulkopuolelle eivätkä osallistu sen toimintaan. On toisia kastettuja henkilöitä, jotka - tyrmistyttyään kirkon tilasta - tietoisesti eroavat laitostuneesta kirkosta, jolloin syynä on heidän oma uskonsa ja se, että he pitävät kastettaan arvokkaana. Ja on ihmisiä, joita ei ole kastettu mutta jotka siitä huolimatta osallistuvat aktiivisesti kirkon elämään. Kaikki nämä tapaukset nostavat eri tavoin esiin kysymyksen kasteen ja kirkon jäsenyyden välisestä suhteesta. Todellinen kirkko ei ole yksinkertaisesti samastettavissa kastettujen henkilöidensä lukumäärään, ja nykyinen laitoskirkko kärsii (jokaisessa kirkkokunnassa) monenlaisista vääristymistä. Kuitenkaan tämä ei saa johtaa kasteen vähättelyyn. Kaikki ne, jotka ovat kastetut ja jopa nekin, jotka ovat tietoisesti eronneet kirkosta, pysyvät sen huolenpidon alla. Kirkolla on myös vastuu niiden johdattamisesta kasteelle, joita evankeliumi on koskettanut mutta joiden uskoa kaste ei vielä ole saanut sinetöidä.

251. Yksi kaste toimitetaan vedellä, ja siihen kuuluu lupaus Hengestä, joka annetaan niille, jotka vastaanottavat kasteen Jeesuksen sanojen mukaisesti: "Jos ihminen ei synny vedestä ja Hengestä, hän ei pääse Jumalan valtakuntaan" (Joh. 3:5).

Syntien anteeksiantamiseksi

252. Koska Nikaian tunnustus painottaa voimakkaasti kasteesta siitä, että se on syntien anteeksisaamisen sakramentti, se kehottaa meitä ottamaan kasteemme vakavasti, sillä se liittyy olennaisesti uuden elämän alkuun elämänhistoriamme *ratkaisevana* ja *perustavana muutoksena*, joka tapahtuu kertakaikkisesti. Lisäksi Nikaian tunnustuksen lausuma muistuttaa meitä siitä, että jopa myöhempää katumusta, rippä ja synninpäästöä tulee tarkastella suhteessa kasteeseemme, sen uudelleen omaksumisena, mitä kertakaikkisena tapahtui kasteessamme. Tällä tavoin kaste on otettava vakavasti, ei ainoastaan ohimenevänä seremoniana vaan ennemminkin sellaisena, joka tarjoaa perustan kristillisen elämän jatkumiselle Jumalan perheväen yhteydessä (vrt. Ef. 2:19).

Kommentari

Ekumeenisessa yhteisössä esiintyy jatkuvasti eroja siinä, miten kaste toimitetaan. Esimerkiksi kirkon vanhan tradition mukaan kasteen sakramentti liittyy voiteluun ja eukaristiaan. Myöhemmin joissakin kirkoissa voitelu/eukaristia luettiin kuuluvaksi myöhemmäksi tapahtumaksi jäseneksiotto-prosessissa. Erilaisuutta esiintyy yhä vielä siinä, miten traditiot tarkastelevat sitä, mitä kastetoimituksessa tapahtuu. Kaikki ovat yhtä mieltä siitä, että vesikasteessa, joka toimitetaan Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen, vaikuttaa Jumalan aktiviteetti ja kastetun vastaus. Kaikki ovat yhtä mieltä siitä, että Jumalan aktiivisuus on toimivaa armoa ja että inhimillinen vastaus on toimivaa uskoa. Kukaan ei kiellä, että ennen kastetta Jumala on toiminut armollisesti ja inhimillinen vastaus on alkanut muodostua uskonvastaukseksi.

Eroja alkaa ilmetä, kun yritetään vastata tarkemmin kysymykseen, mistä on kyse silloin, kun Jumalan armo vaikuttaa kasteessa ja kun inhimillinen uskonvastaus kohtaa sen. Jotkut ottavat sen kannan, että kasteeseen sisältyy hetki, jolloin Jumalan armo vaikuttaa syntien anteeksiantamisen ja että kaste liittyy olennaisesti uuden elämän alkuun, jolloin kaste määritellään uuden syntymän hetkeksi. Toiset sanovat, että uudestisyntymän hetki - kun usko vastaanottaa Jumalan pelastavan armon - edeltää kastetta. Näin kasteen varsinainen linkki uuteen elämään tarkoittaa, että kastetilanne merkitsee sitä, mikä on jo tapahtunut Jumalan armon kautta.

Kuinka kaukana nämä näkemykset ovat toisistaan? Perinteisesti niitä kuvataan siten, että ne tarkastelevat kastetta joko sakramentaalisesta tai symbolisesta näkökulmasta. Onko tällainen kärjistäminen saanut kenties aikaan jonkinlaista vääristymistä kummankin näkemyksen suhteen? Eikö sittenkin löytyisi keskitietä näiden kahden välillä, toisaalta sille, mikä näyttää joillekin puhtaasti symboliselta näkemykseltä, ja toisaalta sille, mikä taas toisille näyttää kaikesta päättäen kvasimekaaniselta sakramentaalisen armon ymmärtämiseltä. Jos kaikki voivat hyväksyä sen, että

-Jumala on jo toiminut armossaan jollakin tavoin saattaakseen ihmisen kasteelle,

-jos kaikki voivat tunnustaa, että kastetoimitus itsessään on Jumalan armon vaikuttava merkki ja herättää uskonvastauksemme kirkon piirin sisäpuolella, ja että

-Jumala jatkaa kasteen jälkeä armollista toimintaansa kastettua kohtaan,

niin silloin jäljelle jääviä eroja ei tarvitse pitää enää vastakkaisina.

253. Jumalan armon lahja, joka lahjoitetaan kasteessa, edellyttää joka tapauksessa ihmisen *uskonvastausta*, mikäli sen tarkoitus on suoda todellinen sovitus. Tämä on totta joka tapauksessa myös niihin nähdyn, jotka eivät ole vielä kykeneviä vastaamaan omasta puolestaan. Tässä ajattelemme ennen kaikkea sen yhteisön uskoa, jossa kaste tapahtuu, mutta myös kastettujen henkilöiden tulevaa uskoa, kun he kerän kasvavat aikuisiksi. Niiden osalta, jotka voivat vastata puolestaan, ei kukaan kiellä, että Jumala on jo toiminut arnessaan ennen heidän kastettaan ja että heidän vastauksensa on jo alkanut muodostua uskonvastaukseksi. Kummassakin tapauksessa kaste itsessään on Jumalan armon vaikuttava merkki, joka saa aikaan koko elämänajan kestäväen uskonvastauksen. Kun kaste toimitetaan seurakunnan jumalanpalveluksen yhteydessä, se muistuttaa myös sen jäseniä heidän omasta kasteestaan ja seurakunnan jatkuvasta siunauksesta ja velvollisuudesta.

254. Kaste merkitsee *osallisuutta* Jeesuksen Kristuksen elämään, kuolemaan ja ylösnousemukseen. Kasteessa kristityt upotetaan Kristuksen vapauttavaan kuolemaan, jonne heidän syntinsä haudataan ja jossa "vanha Aatami" ristiinnaulitaan Kristuksen kanssa ja jossa synnin valta murtuu. Kristityt jatkavat jokapäiväistä rukoustaan "anna meille anteeksi velkamme [meidän syntimme]"¹³ ja elävät jokaisen päivänsä luottaen siihen, että heidät on vanhurskautettu. Tässä mielessä kastetut eivät ole enää synnin orjia vaan vapaita. Koska he ovat täysin samastuneet Kristuksen kuolemaan, heidät haudataan hänen kanssaan, ja kohta he nousevat uuteen elämään Jeesuksen Kristuksen ylös-

¹³ Kirjan alkukielen (englannin) sanat "forgive us our trespasses" olisi ehkä parhaiten käännettävissä sanoin "anna meille anteeksi syntimme". Suomennokseen valitut sanat "velkamme [meidän syntimme]" johtuvat suomalaisen *Isä meidän* -rukouksen erilaisesta käännöspereinteestä: Suomen ortodoksinen kirkko ja katolinen kirkko Suomessa käyttävät *ekumeenisen Isä meidän* -rukouksen tapaan ilmaisua "velkamme" (vrt. Matt. 6:12), kun sen sijaan Suomen evankelis-luterilainen kirkko käyttää tässä yhteydessä "synti"-sanaa (vrt. Luuk. 11:4). [suom. huom.]

nousemuksen voimasta. Heillä on luottamus siihen, että heistä tulee lopulta yhtä hänen kanssaan ylösnousemuksessa, joka on samanlainen kuin hänen (Room. 6:3-11; Kol. 2:13; 3:1; Ef. 2:5-6).

Kommentaari

Kysymys vanhurskauttamisesta jakoi läntistä kirkkoa 1500-luvulla. Martti Luther näki aikansa kirkossa ajattelua ja käytäntöä, joka teki Jumalan armon riippuvaiseksi uskonnollisista teoista. Hänen silmissään tämä perustavanlaatuinen asia oli vastoin Jeesuksen Kristuksen evankeliumia. Katolisella puolella pelättiin, että reformaation teologit ja yhteisöt, kun ne korostivat vanhurskauttamisen forensista (oikeudellista) luonnetta, löivät laimin sen, että armo ja totuus tarvitsivat hedelmäkseen uuden elämän. Kuitenkin yhteisen Raamatun kuuntelemisen tuloksena me tänään tunnustamme toistemme kanssa, että

-meidät vanhurskautetaan ilman ansiota yksin uskosta,

-että Jumalan armo myös muuttaa ihmisen, ja

-että kristillinen elämä on epäuskottavaa, mikäli siihen ei sisälly minkäänlaista uudistumista.

Me tunnustamme toistemme kanssa myös, että kysymys vanhurskauttamisesta koskee kristillisen uskon keskusta. Näiden näkemysten valossa voimme sanoa, että 1500-luvun oppituumiot eivät enää ole riittäviä kuvaamaan tämän päivän dialogiosapuolta.

Vanhurskauttamisoppi ei ole koskaan ollut idän ja lännen kristikuntaa jakanut asia. Kuitenkin jotkut ortodoksiteologit ovat epäilleet, että jotkut läntisen opin muotoilut ovat yksipuolisia ja liian forensisia. Toisaalta, läntisesti katsottuna, ortodoksinen oppi jumalallistumisesta (*theosiksesta*) ei näytä ottavan tarpeeksi vakavasti kristittyjen jatkuvaa syntisyyttä.

Mutta ortodoksit tekevät selväksi, että *theosis* ei edellytä sitä, että ihmisistä tulee luonnoltaan jumalallisia. Enemminkin se kuvaa sitä, että ihmiset uudistuvat ja uudestisyntyvät, kuin myös sitäkin, että ihmisuus valaistuu ja tulee osalliseksi jumalallisesta elämästä Pyhän Hengen kautta. Tänä idän ja lännen teologit voivat sanoa, että kristityt vanhurskautetaan, kun he kääntyvät uuteen suuntaan, joka johtaa heidät tulemaan "osalliseksi jumalallisesta luonnosta" (2. Piet. 1:4). Tämä ymmärre-

tään prosessiksi, jossa tapahtuu pyhydessä kasvamista, niin että ihmiset tulevat lähemmäksi ja lähemmäksi Jumalaa. Se ei tarkoita, että kristityt eivät olisi enää syntisiä ja päivittäisen anteeksiannon tarpeessa.

255. Kasteessa Jumala voitelee kastetut Pyhällä Hengellä, sinetöi heidät sen merkiksi, että he kuuluvat pysyvästi Kristukselle, ja istuttaa heidän sydämiinsä ensimmäisen suorituksensa perinnöstä, joka osoittaa, että he ovat Jumalan poikia ja tyttäriä. Pyhä Henki ravitsee uskon-elämää heidän sydämissään, kunnes he saapuvat ikuiseen perintöönsä (Ef. 1:13-14). Kaste, joka tekee kristityistä osallisia Kristuksen kuoleman ja ylösnousemuksen mysteeriin, edellyttää syntien tunnustamista ja sydämen kääntymystä. Näin Kristus antaa anteeksi, puhdistaa ja pyhittää nämä kastetut, ja heille annetaan - osana heidän kastettaan - *uusi eettinen elämänsuunta*, joka toteutuu Pyhän Hengen johtamana. Pyhä Henki kutsuu heitä ja motivoi heitä sekä henkilökohtaiseen pyhittymiseen että siihen, että he sitoutuvat täyttämään Jumalan tahdon elämän kaikilla alueilla.

Kommenttaari

Kun varhaiskirkko toimitti kastetun voitelun (krisma/konfirmaatio, krismaatio) osana kastetoimitusta, niin kuin ortodoksiset kirkot yhä vieläkin tekevät, lännen kirkko päätyi eri syistä muuttamaan voitelun itsenäiseksi toimitukseksi (konfirmaatioksi, vahvistukseksi).

256. Kaste ei liity pelkästään hetkelliseen kokemukseen vaan *koko elämän kestävään Kristukseen kasvamiseen*. Kastettuja kutsutaan heijastamaan Herran kirkkautta, kun Pyhän Hengen voima muuttaa heitä hänen kaltaisikseen, kirkkaudesta kirkkauteen (2. Kor. 3:18). Kristittyjen elämä on välttämättä jatkuvaa kamppailua, silti kuitenkin myös jatkuvaa armon kokemista. Tässä uudessa suhteessa kastetut elävät Kristuksen, hänen kirkkonsa ja hänen rakastamansa maailman tähden, sillä he odottavat toivoen, että Jumalan uusi luomakunta ilmestyisi ja saapuisi aika, jolloin Jumala on oleva kaikki kaikessa. Kun he kasvavat kristillisessä uskonelämässä, he kastettuina uskovaisina osoittavat, että ihmiskunta voi uudistua ja vapautua.

D. KUOLLEIDEN YLÖSNOUSEMINEN JA TULEVAN MAAILMAN ELÄMÄ

257. Nikaian tunnustuksen viimeiset sanat puhuvat toivosta. Kristityt ovat todellakin toivon kansaa, kirkko on toivon yhteys. Pyhä Henki tekee kristityille mahdolliseksi vakuuttua siitä, että Kristuksessa ja hänen ylösnousemuksessaan Jumala on avannut heille tulevaisuuden ja toivon, joka katsoo tuolle puolen yli tämän ajan, elämän ja maailman vaihteluiden ja tilanteiden. Silti tästä yliajallisesta toivosta muodostuu jo nyt voiman, kestävyuden ja odotuksen lähde, ja se pystyy kantamaan hedelmää siinä tavassa, jolla ihmiset elävät ja toimivat.

258. Tämä yliajallisen odotus ja toivo kohtaa *haasteita* maailmassa, jossa ylösnousemuksia ei tapahdu, missä kuoleman realiteetti näyttää perimmäisimmältä tosiasialta, johon ihmisten on sopeuduttava. Toivon sanoma elämästä, joka odottaa oman aikamme ja maailmamme tuolla puolen, saa vastaansa toivottomuuden valtaisan kokemuksen tässä maailmassa, jota ahdistaa ylikansoituksen, ekologisen romahduksen ja miljoonien kurjuuden aiheuttamat uhat. Kuinka nämä haasteet on mahdollista kääntää niin, että niistä tulee sanoja ja tekoja, jotka kertovatkin lupauksesta?

I Uskontunnustus ja sen raamatulliset perusteet

a) *Nikaian tunnustuksen teksti*

259. "Odotamme kuolleiden ylösnousemista ja tulevan maailman elämää. Aamen."

(AU: "ruumiin ylösnousemisen ja iankaikkisen elämän. Aamen.")

260. Nikaian tunnustus päättyy eskatologiseen toteamukseen, joka liittyy läheisesti toiseen uskonartikklaan. Siinä painotus oli Kristuksen tulevaisuudessa, tässä se on uskovaisten ja tulossa olevan maailman tulevaisuudessa. Se mitä oli sanottava elävien ja kuolleiden viimeisestä tuomiosta, on todettu toisessa artiklassa, eikä sitä toisteta kolmannessa artiklassa.

261. Kun Nikaian tunnustuksessa puhutaan "kuolleiden ylösnousemisesta", uskovaisten tulevaisuudesta kuoleman tuolla puolen muo-

dostuu kuva, jossa ei ole kyse pelkästään hengellisestä tulevaisuudesta. Siihen sisältyy kokonaisvaltainen prosessi, joka koskettaa ihmisten ruumista, mieltä ja henkeä, ja se eroaa gnostilaisista ja manikealaisista käsityksistä.

262. Apostolisessa uskontunnustuksessa puhutaan uskosta "iankaikiseen elämään". Kun Nikaian-Konstantinopolin tunnustus viittaa tulevan maailman (tai aikakauden) elämään, se painottaa sillä nykyisen elämän ja tulevan elämän välistä laadullista eroa.

b) Raamatulliset perusteet

263. *Vanhassa testamentissa* ei liiemmin käsitellä elämää kuoleman jälkeen. Kuolleiden maailma on varjojen paikka, josta kukaan ei palaa (2. Sam. 12:23), ilman valoja oleva paikka (Jes. 10:21), paikka jossa kukaan ei ylistä Jumalaa (Ps. 6:5; 30:9; 115:17). Profeetat odottivat uutta aikakautta, tulevaa siunauksen ja rauhan aikaa, kun uusi Daavid hallitsisi Jerusalemissa (Jes. 9 ja 11). Vähitellen tämä tulevaisuustoivo irtaantui nykyisestä maailmasta ja sen historiallisesta tulevaisuudesta, ja - olematta enää tämän maailman jatke - siihen näytti sisältyvän radikaali murtuma ja katkos. Vain satunnaisesti, myöhäisissä teksteissä, me kuulemme Vanhassa testamentissa ja intertestamentarisessa kirjallisuudessa kuolleiden ylösnousemisesta (Jes. 26:19; Dan. 12:2).

264. Vastakohtana Vanhalle testamentille toivo kuolleiden ylösnousemisesta, joka oli fariseusten ja saddukeusten välinen kiista-asia Jeesuksen aikana, tulee selvästi esiin *Uudessa testamentissa*. Paavalin mukaan se liittyy erottamattomasti Jeesuksen Kristuksen itsensä ylösnousemukseen, hänen joka oli esikoinen kuolleista (1. Kor. 15:12+). Me synnymme katoavaisina mutta nousemme ylös katoamattomina (1. Kor. 15:42,53-54). Usko kuolleiden ylösnousemukseen tarjoaa lohdutuksen niille, jotka murehtivat ystäviensä menetystä (1. Tess. 4:13+). Apostolien tekojen mukaan Paavalin saarna Ateenassa kuolleiden ylösnousemisesta oli aihe, joka antoi yllykkeen erityiseen suuttumukseen (Ap. t. 17:32). Johanneksen evankeliumissa tämä toivo yhdistyy varmuuteen siitä, että kuolleet tulevat eläviksi, kun he kuulevat Jumalan Pojan äänen (Joh. 5:24+).

265. Ikuista elämää kuvataan Uudessa testamentissa henkilökohtaisena olemassaolona Kristuksen kanssa (Fil. 1:23), mutta sitä kuvailaan myös yhteisöksi, joka Jumalan valtakunnassa yhtyy ylistämään ikuista Jumalaa (Luuk. 13:29; Mark. 14:25; Ilm. 22:3; 7:12). Vanhan

testamentin kuvaus uudesta taivaasta ja uudesta maasta omaksutaan ja otetaan uudelleen käyttöön. Me kuulemme uudesta kaupungista, jossa Jumala on pyyhkivä jokaisen kyöneen silmistämme (Ilm. 21:1+). Ikuinen elämä on elämää Jumalan läsnäolossa, jossa me tulemme näkemään "kasvoista kasvoihin" (1. Kor. 13:12), minkälainen Jumala on (1. Joh. 3:2). Uuden testamentin todistukselle on perustavanlaatuaista se, että tällainen elämä ei ole vain toivon kohde vaan se on myös läsnäolevaa todellisuutta (vrt. Johanneksen evankeliumiin). Jumalan valtakunta on jo keskelläämme (Luuk. 17:21), uusi elämä on jo annettu kasteessa ja me koemme sen Pyhän Hengen yhteytenä (Room. 6:3 ja 14:17). Jesajan julistama Herran riemuvuosi, joka on lupauksena tulevaisuudesta, on jo täyttynyt silloin, kun Jeesus tuli (Luuk. 4:16-21).

II Selitys tätä aikaa varten

266. Uskosta eläminen on toivossa elämistä. Toivomme perusta on Jeesus Kristus. Koska *Jeesus Kristus* on kuolleista nousseiden esikoinen, hänessä uusi ihmisyys todellistuu ja tulee julki. Hänen elämänsään ja työssään, kuolemassaan ja ylösnousemuksessaan Jumala tuo julki Hengen välityksellä tulevaisuuden, jonka hän on tarkoittanut maailmaa varten. Hänessä ikuinen elämä astuu elämäämme, ja se nostaa elämämme ylös kuoleman orjuudesta ja saattaa sen yhteyteen Jumalan kanssa. Ylösnoussut Kristus on vuodattanut Hengen, joka on toivomme sinetti, ja tämä toivo on sitä, mikä ylittää ihmisen kyvyt ja odotukset (Hepr. 11:1), toivoa toivon sijaan. Mutta se on luottavaa toivoa, koska se lepää Jumalan voimallisen toivon varassa.

Ylösnousemus kuolleista

267. Jeesuksen Kristuksen ylösnousemus kuolleista on toivomme kohde ja perusta sille, että saamme elää Jumalan kanssa kuoleman tuolla puolen (1. Tess. 4:13-18; Matt. 25:31+; 1. Kor. 15:3+). Se on myös lupaus siitä, että ne jotka ovat kuolleet Kristuksen kanssa, elävät ikuisesti hänen kanssaan. Kristilliselle uskolle ylösnousemus merkitsee sitä, että ihmisillä - yksilöinä ja kokonaisuuksina, ruumiina, sieluna ja henkenä - on tulevaisuus kuoleman jälkeen. Sen vuoksi inhimillisellä olemassaololla, yksilön alusta hänen kuolemaansa asti, on ikuisuusmielessä tilivelvollisuus Jumalalle. Tämä toivo on protesti niiden epäilylle, joille kuolema on kaiken elämän raja. Katoavaisuus ja kuo-

lema eivät ole ihmiselämän loppusanat, ennemminkin Jumala on suonut ainutlaatuisen arvon ihmisen olemassaololle, kun hän lupasi sille ikuisen elämän. Ylösnousemus merkitsee kristilliselle uskolle sitä, että kuoleman jälkeen ihmisyyksillöllä on tulevaisuus.

Kommentaari

Kuoleman tila kuoleman ja ylösnousemuksen välissä on ymmärretty monella tapaa (esim. kiirastulena kuoleman jälkeen). Erilaiset uskomukset kuolleista ja heidän suhteestaan eläviin ovat johtaneet erilaisiin uskonnollisiin käytäntöihin (esim. rukoukset kuolleiden puolesta, pyhien esirukoukset, pyhien avuksihuutaminen). Edelleen ajatuksen sielun kuolemattomuudesta, joka on ollut monesti tärkeä kristinuskon historiassa, ovat toiset vahvistaneet ja toiset hylänneet menneinä vuosina.

268. Ylösnousemukseen sisältyy kohtaaminen elävän Jumalan kanssa, mutta myös hänen tuomionsa kanssa, joka koskee sekä hyvää että pahaa niin henkilökohtaisessa kuin yhteisessäkin elämässä. Ihmiskunta on tilivelvollinen hänelle sekä nyt että viimeisellä tuomiolla. Me uskomme ja vakuutamme, että Jumalan tahto ei ole tuomita ja tuhota maailmaa, jonka hän on luonut. Koska hän antoi Poikansa, hän tahtoo, että hänen maailmansa pelastuu (Joh. 3:17). Raamatun todistukseen sisältyy kuitenkin se, että on olemassa viimeisen kadotustuomion mahdollisuus (esim. Matt. 25:45+; Ilm. 20:15). Jännitettä, joka Raamatussa esiintyy näiden erilaisten korostusten välillä, ei tulisi häivyttää järkeilemällä puoleen tai toiseen vaan niitä tulisi tarkastella osoituksina siitä, että historia on avoin.

Kommentaari

Historian kuluessa jotkut kristityt teologit ja hengelliset liikkeet ovat puolustaneet universaalia pelastumista. Raamatussa termi *apokatastasis pantoon* ("kaikkien asettaminen kohdalleen") esiintyy Ap. t. 3:21, mutta se viittaa Vanhan testamentin ennustusten lopulliseen toteutumiseen, joten se tuskin edellyttää universaalia pelastumista. Mark. 9:12 sanotaan Eliasta, että viimeisinä päivinä hän tulee uudelleen ja "panee kaiken taas kohdalleen", mutta jakeessa 9:13 Jeesus tulkitsee tämän jo toteutuneeksi Johannes Kastajan toiminnassa. Kohdassa 1. Tim.

2:4 sanotaan, että Jumala tahtoo jokaisen ihmisen pelastuvan ja tulevan tuntemaan hänen pelastavan totuutensa (vrt. myös Room. 11:32). Mutta vaikka tämä tarjoaa perustelun kristilliselle lähetystyölle, se ei sisällä takuuta universaalista pelastuksesta niille, jotka hylkäävät kutsun kääntymykseen.

Jos kristillinen oppi haluaa olla uskollinen Uuden testamentin opetukselle, sen on tehtävä oikeutta, ei vain Jumalan pelastavan rakkauden rajattomalle tarkoitukselle, vaan myös niille monille Uuden testamentin kohdille, joissa varoitetaan siitä, että ikuinen kirous on mahdollinen. Kuitenkin Jumalan pelastava tahto jää perimmäiseksi salaisuudeksi, joka yhä vain pitää avoimena mahdollisuuksia siinä, missä ne inhimillisesti katsoen näyttäivät sulkeutuvan.

269. Ihmisten kuolemaa on pidetty tuhon voimien läsnäolon jyrkimpänä olemassaoloa koskettavana ilmenemismuotona kaikkialla luomakunnassa. Nämä *kuoleman voimat* ovat läsnä koko elämän ajan ja pyrkivät erottamaan meidät veljistämme ja sisaristamme ja Jumalasta. Mutta kuolema on voitettu ristillä ja Kristuksen ylösnousemuksessa, joka antaa meille varmuuden omasta ylösnousemuksestamme. Kasteessa (Room. 6:3) ja kristillisen elämän välityksellä meistä tulee osallisia Kristuksen kuolemaan, hänen *voittoonsa kuolemasta* hänen ylösnousemuksessaan, ja vastaanotamme hänen elämää luovan Hengensä. Samalla Kristuksen kuolema ja ylösnousemus sekä Hengen tulo osoittavat eteenpäin kohti kuolleiden ylösnousemusta ja kosmoksen lopullista muodonmuutosta.

Tulevan maailman elämä

270. Jumalan tarkoituksen mukaan luomakunta on kokeva radikaalin muutoksen tavalla, jotka on vielä salaisuus. Kristuksessa Jumala asettaa esiin suunnitelman, "joka oli määräjän tullessa toteutuva: hän oli yhdistävä Kristuksessa yhdeksi kaiken, mitä on taivaassa ja maan päällä" (Ef. 1:10). Näin luomakunnan kokonaisuutta ei eroteta Jumalan valtakunnan lopullisesta täyttymyksestä. Joitakin luomakunnan aineksia, kuten kasteveettä, evankeliumia julistavia ihmissanvoja sekä eukaristian leipää ja viiniä Pyhä Henki käyttää jo nyt, jotta hän voisi tarjota meille valtakunnan ensi hedelmiä. *Uudessa taivaassa ja uudessa maassa* (Jes. 65:17; Ilm. 21:1) uusi ihmiskunta on näkevä ja ylis-

tävä Jumalaa kasvoista kasvoin (1. Kor. 13:12). Jumala on oleva kaikki kaikessa (1. Kor. 15:28).

271. Jumalan valtakunta on Israelia koskevan profetian täyttymys (Jes. 11:1-11; Miika 4:3). Se on lain, oikeudenmukaisuuden ja rauhan luomista, yksin Jumalan tahtoa niin maan päällä kuin taivaassa. Jumalan valtakunta on todellisuus, jossa Jumalan hallitsijanvalta toteutuu Pyhän Hengen voimasta hänen Poikansa Jeesuksen Kristuksen kautta. Jumalan hallitsijanvallan alla pahan, synnin ja kuoleman vallat, tämän ajan herruudet ja voimat (1. Kor. 15:22-24; Kol. 2:15; jne.) ovat voitetut ristin ja ylösnousemuksen kautta (Fil. 2:5-11).

Eläminen toivossa nykyaikana

272. Kirkko on sen vuoksi toivon yhteys maailmassa, jossa kuolema ja tuho kohtaavat. Kirkossa Kristuksen hallinta on läsnä maailmassa, jossa Pyhän Hengen vaikutuksesta sovinnosta, rauhasta, oikeudesta ja uudistumisesta tulee jo tavoitettavissa olevia todellisuuksia. Näin kirkko on merkki Jumalan tulevaisuudesta ihmiskunnan uudistumista varten. Kirkko myös odottaa lopullista täyttymystä. Kirkon toivo on täten toivoa, joka koituu maailman hyväksi. Se merkitsee luottamusta siihen, että Jumala lunastaa lupauksensa hänen uskollisuudestaan koko hänen luomakuntaansa kohtaan.

Kommentaari

Ks. yksityiskohtaisempaa analyysiä: *Sharing in One Hope. Commission on Faith and Order, Bangalore 1978*; vrt. *The Church: A Communion of Hope*, osa V: *A Common Account of Hope*. Faith and Order Paper No. 92, WCC, Geneva, 1978.

273. Kirkolla on yksi toivo: "...niin kuin myös se toivo, johon teidät on kutsuttu, on yksi" (Ef. 4:4). Tämä yksi toivo sitoo yhteen toivon sekä kuolleiden ylösnousemisesta että tulevan maailman elämän. Ne kuuluvat erottamattomasti yhteen ja vahvistavat ja varustavat kristillisen toivon sosiaalisella, yksilöllisellä ja kosmisella ulottuvuudella.

Toivossa eläminen

274. Apostolisella uskolla on perustekijänsä:
-uskominen Pyhän Hengen elämää luovaan ja muuttavaan voimaan;

-Jumalan kansan *koinoniana* oleminen Kristuksen kirkossa, lähetettyinä kaikkiin kansoihin julistamaan ja elämään pelastuksen hyvää sanomaa historian loppuun saakka;

-tuleminen kasteen kautta syntien anteeksiantamisen vuoksi osalliseksi ylösnouseen Herran uudesta elämästä;

-ja tässä yhteydessä vakuuttuneeksi tuleminen osallisuudesta koko luomakunnan kanssa tulevan maailman elämästä.

Kaikki nämä ovat olleet apostolisen uskon perusaineiksia kautta aikojen. Ne tarjoavat tämän päivän kristityille horjumattoman perustuksen ja *uudet perspektiivit*, kun he osallistuvat tämän maailman asioihin. Tämä saa keskeisen ilmauksensa kristillisessä toivossamme keskellä uhan alla elävää ja rajallista maailmaa.

275. Täynnä tällaista toivoa, ja huolimatta omasta heikkoudestamme ja peloistamme, me voimme elää, koska luotamme Jumalan lupaukseen ja olemme siitä varmoja maailmassa, joka vaikuttaa epävarmalta tulevaisuudestaan. Koska uskomme, että tulevaisuus on Jumalan varmoissa käsissä, meidän ei tarvitse olla huolissamme huomisesta (Matt. 6:34). Toivomme kannustaa meitä *työskentelemään humanimman ja oikeudenmukaisemman maailman puolesta*. Oikeus ja rauha, joita tavoittelemme historiassa, ei voi saada aikaan Jumalan valtakuntaa, mutta teemme työtä siinä luottamuksessa, että mikään, mitä olemme tehneet odottaessamme Pyhän Kaupungin ilmestymistä, ei ole mennyt hukkaan. Koska toivomme perustuu Jumalaan, me voimme riskeerata itsemme ja avautua maailman iloilille ja suruille.

276. Koska uskossa vakuutamme toivoamme tälle maailmalle, toivoa joka perustuu uskoon kolmiyhteiseen Jumalaan, *me hylkäämme kaiken pakoilun tästä maailmasta* ja sen ongelmista. Tällaisella pakoilulla on monia muotoja. Saatamme esimerkiksi hukata itsemme kasaantuvien asioiden painon alle, henkilökohtaisen tyydytyksen vuoksi tai paeta tuonpuoleisten pariin sen sijaan, että huolehtisimme lähimmäisemme konkreettisista tarpeista.

- Kun vakuutamme luottamustamme siihen tulevaisuuteen, jonka Jumala on valmistanut meille, me hylkäämme jokaisen sellaisen yrityksen, jolla halutaan varmistaa oma tulevaisuutemme maailman kustannuksella, erityisesti silloin, kun käytetään hyödyksi joko ydin- tai ekologisen tuhon uhkaa.

- Kun vakuutamme luottamustamme Jumalan valtakuntaan, joka on vielä tulevaisuutta, me hylkäämme jokaisen sellaisen Jumalan tulevan

valtakunnan ymmärtämisen tavan, joka joko erottaa valtakunnan tästä maailmasta ja sen elämästä tai samastaa valtakunnan minkä tahansa historiallisen todellisuuden kanssa.

- Kun vakuutamme, että Jumala on uskollinen koko hänen luomakunnalleen, me hylkäämme kaiken sellaisen toivomme köyhdyttämisen, joka sokaisee meidät näkemästä Jumalan yksityisiin ihmisiin, ihmiskuntaan tai koko luomakuntaan kohdistaman lunastuksen kokonaisuutta.

- Kun vakuutamme, että Jeesus Kristus yhdessä Henkensä kanssa on Jumalan Sana, jonka mukaan kaikki tuomitaan asioiden lopullisen merkityksen paljastuessa, me hylkäämme sen, että voimat, jotka näytävät hallitsevan historiaa, voisivat lopullisesti määrätä sen merkityksen ja kohtalon.

277. Kohdatessaan puhtaasti sekulaarit näköalat, jotka eivät ulotu itsensä yli Jumalaan, *toivomme* on rakkaudessaan aktiivinen tässä maailmassa, kun se odottaa tulevaa maailmaa, ja se uudistuu kirkon yhteydessä aina uuden Jumalan pelastuslahjan välityksellä Jeesuksessa Kristuksessa. Tämän lahjan Pyhä Henki antaa sanan ja sakramentin kautta.

- Kun toivomme kohtaa tätä maailmaa koskevan epätoivon, se kieläytyy suostumasta asioihin, niin kuin ne ovat.

- Kun toivomme kohtaa kasvavan toivottomuuden, se ei julista mitään tilannetta tai henkilöä toivon ulkopuolelle.

- Kun toivomme kohtaa sortoa, se vakuuttaa, että sorto ei kestä ikuisesti.

- Kun toivomme kohtaa uskonnollisten tulevaisuudenkuvien väärinkäyttöä, joilla poliittiset ohjelmat todistetaan oikeiksi, se vakuuttaa, että Jumalan valtakunnan saapuminen ei ole meidän voimamme varassa vaan että se pysyy Jumalan yllättävän aloitteellisuuden voiman vallassa.

- Kun toivomme kohtaa sietämätöntä tuskaa, parantumattomia sairauksia ja peruuttamatonta vammaisuutta, se on vakuuttunut, että Kristus on rakkaudessaan läsnä ja että hän voi tehdä mahdolliseksi sen, mikä on mahdotonta ihmisen voimille.

278. Toivomme tämän elämän ajan ja tästä maailmasta perustuu ristiin ja Jeesuksen Kristuksen ylösnousemukseen, ja se on saava täytymyksensä siinä riemullisessa näyssä, kun pääsemme osallisiksi Jumalan iloon pyhien yhteydessä. *Luottamuksemme perustuu yksin Ju-*

malaan. Kaiken minkä vastaanotamme, me olemme saaneet hänen kädestään. Kaikki mitä toivomme, tulee hänen siunauksensa seurauksena. Jumalalle kunnia ajasta aikaan. "Hän, joka todistaa tämän, sanoo: 'Tämä on tosi, minä tulen pian.' Aamen. Tule, Herra Jeesus!" (Ilm. 20: 20)

Aamen

279. Nikaian-Konstantinopolin tunnustus päättyy *aameneen*. Jo Raamatussa tätä *aamenta* käytetään ilmaisemaan sitä, että Jumalan kansan vastaanottaessa se tällä vastaanottamisellaan vahvistaa sen, mikä on julistettu. Varhaisissa liturgioissa se, mitä oli julistettu ja minkä papit erityisessä Jumalan kirkon virassaan tunnustivat, sen koko seurakunta otti vastaan ja vahvisti aamenellaan, siten ilmaisten luottamuksensa siihen, mitä oli tunnustettu. Tänäpäin, kun koko seurakunta julistaa ja tunnustaa Nikaian tunnustuksen yhdessä papiston kanssa, kyseessä on Jumalan koko kirkon yhteys uskossa, joka on välittynyt apostolien kautta. Tämän seurakunnan aamen ilmaisee luottavaisesti *kyllä*-sanana kolmiyhteiselle Jumalalle, joka on ilmoitettu meille Isänä, Poikana ja Pyhänä Henkenä.

Apostolinen usko -ohjelman historiallinen tausta

Gennadios Limouris

Vuodet 1888-1963

Kolmas Lambeth-konferenssi 1888 esitti seuraavan yhteenvedon kristillisen uskon perusehdoista ns. Lambeth Quadrilateralissa: "Apostolinen uskontunnustus kastesymbolina; Nikaian uskontunnustus riittäväenä kristillisen uskon ilmaisuna".¹ Kyse oli ensimmäisistä yrityksistä ilmaista yhteistä uskoa.

Myöhemmin 1910 USA:n protestanttis-episkopaalinen kirkko toimi aloitteentekijänä Faith and Order -liikkeen syntymisessä, kun "kaikille maailman kristillisille yhteisöille, jotka tunnustavat Herramme Jeesuksen Kristuksen Jumalaksi ja Pelastajaksi" oli esitetty asiasta vetoamus.²

Kolme tapahtumaa vuonna 1920 merkitsivät tärkeitä lisäaskeleita pitkässä ekumeenisessa prosessissa. Konstantinopolin ekumeeninen patriarkaatti julkaisi kiertokirjeen "Kaikkialla oleville Kristuksen kirkkoille", jossa kehoitettiin "luomaan eräänlainen kirkkojen liitto".³ Anglikaanipiispat, jotka olivat kokoontuneet Lambeth-konferenssiin, julkaisivat "Vetoamuksen kaikille kristityille kansoille" kristinuskon eheytymiseksi. Vetoamuksessa huomio kiinnitettiin uskon ja opin kysymyksiin.⁴ Vuonna 1920 pidettiin Genevessä Faith and Orderia val-

¹ Ks. *The Five Lambeth Conferences 1867-1908. Lambeth Quadrilateral 1888*. Randall T. Davidson (ed.). London, SPCK, 1920.

² *Faith and Order Series*, No. 1, 1910, 4.

³ Vrt. C. Patelos (ed.), *The Orthodox Church in the Ecumenical Movement: Documents and Statements 1902-1975*. Geneva, WCC 1978, 27-33.

mistelevä kokous, jossa käsiteltiin "Raamatun ja uskontunnustuksen merkitystä kirkkojen uudelleenyhtymiselle".⁵

Lausannessa 1927 pidettiin ensimmäinen Faith and Order -maailmankonferenssi. Sen esityslistaan sisältyi jo jaosto, jossa käsiteltiin ai-
hetta "Kirkon yhteinen uskontunnustus".⁶

Toinen Faith and Order -maailmankonferenssi oli Edinburghissa Skotlannissa 1937. Siellä yhteisen uskon teemaan liittyvät konkreettiset löydöt koottiin yhteen raportissa "Meidän Herramme Jeesuksen Kristuksen armo".⁷

Kirkkojen maailmanneuvosto perustettiin Amsterdamissa Hollannissa 1948 pidetyssä ensimmäisessä yleiskokouksessa. Tätä seurannut kolmas Faith and Order -maailmankonferenssi pidettiin Lundissa Ruotsissa 1952. Sen pääkysymys oli, miten voitaisiin varmistaa, että usko Kristuksen yhteen kirkkoon tulisi esiin kuuliaisuudesta syntyvinä tekoina.⁸

Neljäs maailmankonferenssi, joka kokoontui Montrealissa Kanadasa 1963, vahvisti sen, että kristillisen uskon ymmärtäminen oli keskinäisessä suhteessa kysymykseen "Raamatusta, Traditiosta ja traditi-
oista".⁹

Vuodet 1963-1983

Aina Montrealista 1963 alkaen Faith and Order -komissio on päämäärätietoisesti jatkanut sen tarkastelemista, miten yksi kristillinen usko voidaan yhteisesti ymmärtää ja tunnustaa. Tämä käy ilmi ennen kaikkea tutkimusohjelmasta "Selvitys meillä olevasta toivosta", joka käynnistyi Louvainissa (Belgiassa) 1971 pidetyssä komission kokouksessa. Se saatiin päätökseen Bangaloresa (Intiassa) 1978, jolloin komission tapaamisen tuloksena syntyi julkilausuma "Yhteinen selvitys toivosta". Se käsitteli kolmiyhteistä uskoa Jumalaan, ekklesiologiaa,

Press, 2nd ed., 1963, 442+

⁵ Vrt. erityisesti A. Scottin ja J. E. Robertsin kirjoitusta Geneven valmistelukokouksen (12.-20.8.1920) raportissa *A Pilgrimage Towards Unity*. Faith and Order Series, No. 33, 1920, 54-72.

⁶ Lucas Vischer (ed.), *A Documentary History of the Faith and Order Movement 1927-1963*. St. Louis, Missouri, Bethany Press 1963, 27, 29, 31.

⁷ *Ibid.*, 40+

⁸ *Ibid.*, 86.

⁹ P. C. Rodger & L. Vischer (eds.): *The Fourth World Conference on Faith and Order, Montreal 1963*. Faith and Order Paper No. 42, SCM Press, London 1964. Section II: "Scripture, Tradition, traditions", 50-61.

eskatologiaa ja etiikkaa sekä niitä edellytyksiä, joita vaaditaan, jotta saavutettaisiin yhteisymmärrys apostolisesta uskosta.¹⁰

Limassa (Perussa) 1982 pidetyssä komission kokouksessa hahmotettiin suunnitelma uudelle tutkimusohjelmalle "Kohti apostolisen uskon yhteistä ilmaisemista nykyajassa". Kokous tähdensi ylipäänsä kysyksen teeman tärkeyttä ja erityisesti Nikaian symbolin merkitystä nykyajan ekumeeniselle liikkeelle.¹¹

Tätä kokousta kuitenkin edelsivät pienemmät valmistelukokoukset teemasta "Kohti yhteisen uskon tunnustamista". Ne pidettiin 1978 Venetsiassa¹² ja Klingenthalissa Ranskassa 1978/79¹³. Jälkimmäisessä tarkasteltiin *filioque*-kysymystä sekä Konstantinopolin ensimmäisen ekumeenisen synodin 1600-vuotisjuhlaan liittyviä asioita. Näissä konsultaatioissa Nikaian-Konstantinopolin uskontunnustus (381) päätettiin ottaa tulevina vuosina tehtävien jatkotutkimusten kohteeksi. Niissä pyritäisiin selittämään apostolista uskoa sillä tavoin kuin sitä ilmaistaan ja tunnustetaan kirkossa tämän varhaiskirkon ykseyden uskon-symbolin välityksellä. Tämä päätös tehtiin pienessä konsultaatioissa Chambésyssä Sveitsissä 1981¹⁴, ja myöhemmin samana vuonna pidetyssä toisessa kokouksessa Odessassa¹⁵ Neuvostoliitossa otettiin asia-nsa ensi askeleet. Roomassa 1983 kansainvälinen konsultaatio keskittyi apostolisen uskon juuriin niissä muodoissa, joilla sitä ilmaistaan Raamatussa, Vanhassa ja Uudessa testamentissa, ja varhaiskirkossa.¹⁶

Vancouverissa (Kanadassa) 1983 Kirkkojen maailmanneuvoston kuudes yleiskokous vahvisti painokkaasti tämän tutkimuslinjan tärkeyden ja merkityksen¹⁷, ja vuodesta 1984 alkaen sitä on kiinteästi to-

¹⁰ Vrt. *Sharing in One Hope, Bangalore 1978*, "The Common Expression of the Apostolic Faith". Faith And Order Paper No. 92. WCC, Geneva, 1978, 243-246.

¹¹ M. Kinnamon (ed.), *Towards Visible Unity II, Lima 1982*. Faith And Order Paper No. 113. WCC, Geneva, 1982, 28-46.

¹² *Towards a Confession of the Common Faith*. Faith And Order Paper No. 100. WCC, Geneva, 1980.

¹³ L. Vischer (ed.), *Spirit of God - Spirit of Christ. Ecumenical Reflections on the Filioque Controversy*. Faith And Order Paper No. 103. WCC, Geneva, 1981.

¹⁴ *Towards the Common Expression of the Apostolic Faith*. FO/81:9 (elokuu 1981).

¹⁵ *The Ecumenical Importance of the Nicene-Constantinopolitan Creed*. FO/81:17 (lokakuu 1981).

¹⁶ H.-G. Link (ed.), *The Roots of Our Common Faith: Faith in the Scriptures and in the Early Church*. Faith And Order Paper No. 119. WCC, Geneva, 1984.

¹⁷ D. Gill (ed.), *Gathered for Life. Official Report of the Sixth Assembly, Vancouver/Canada (1983)*. WCC, Geneva, 1983, 48.

teutettu. Tähän tutkimukseen liittyen on ilmestynyt sarja kirjasia, joissa selvitetään eri maissa¹⁸ esiintyviä ajankohtaisia ilmauksia uskosta, sekä kokoelma dokumenttitekstejä¹⁹.

Vuodet 1984-1986

Ensimmäisessä kokouksessaan Kreetalla 1984 Faith and Orderin uusi pysyväiskomitea päätti, että se pyrkii saamaan aikaan laaja-alaisen ja kattavan ekumeenisen selityksen apostolisesta uskosta omaa aikaamme varten. Lähtökohdiksi valittiin päätökset ja alustavat keskustelut vuosilta 1981 ja 1983. Kun tutkimusta nyt uudelleen aloitettiin, sen pohjaksi otettiin Nikaialais-konstantinopolilainen uskontunnustus (381), sillä se on selvin varhaiskirkon ykseyden malli.²⁰ Tätä varten muodostettiin apostolisen uskon valmisteluryhmä, johon kuului jäseniä pysyväiskomissiosta. Sen tehtävänä oli tutkimushankkeen edistymisen koordinointi yhdessä Geneven sihteeristön ja täyskomission kanssa, ja sen tuli säännöllisesti tiedottaa saavutetusta edistymisestä komissiolle.

Uskontunnustuksen kolmesta eri artiklasta järjestettiin kustakin kansainvälinen konsultaatio:

- Kottajam, Intia, lokakuu 1984: *Uskomme yhteen Herraan Jeesukseen Kristukseen* (toinen artikla);

- Chantilly, Ranska, tammikuu 1985: *Uskomme Pyhään Henkeen, kirkkoon ja tulevan maailman elämään* (kolmas artikla);

- Kinshasa, Zaire, maaliskuu 1985: *Uskomme yhteen Jumalaan* (ensimmäinen artikla).

Seuraavana askeleena pieni suunnitteluryhmä tapasi huhtikuussa 1985 Genevessä, ja apostolisen uskon tutkimuksen valmisteluryhmä kokoontui touko-kesäkuun vaihteessa Crêt-Bérardissa Sveitsissä. Sen tarkoitus oli tarkistaa ja työstää yllämainittujen kolmen konsultaation

¹⁸ *Confessing Our Faith Around the World I*. C. S. Song (ed.). Faith And Order Paper No. 104. WCC, Geneva, 1980; *Confessing Our Faith Around the World II*. H.-G. Link (ed.). Faith And Order Paper No. 120. WCC, Geneva, 1983; *Confessing Our Faith Around the World III: the Caribbean and Central America*. H.-G. Link (ed.). Faith And Order Paper No. 123. WCC, Geneva, 1984; *Confessing Our Faith Around the World IV: South America*. H.-G. Link (ed.). Faith And Order Paper No. 126. WCC, Geneva, 1985.

¹⁹ H.-G. Link (ed.), *Apostolic Faith Today. A Handbook for Study*. Faith And Order Paper No. 124. WCC, Geneva, 1985.

²⁰ *Minutes of the Meeting of the Standing Commission, Crete 1984*. Faith and Order Paper No. 121. WCC, Geneva, 1984, 11-19.

raporttien muotoa ja alistaa ne käsiteltäviksi komission täysistunnossa Stavangerissa Norjassa elokuussa 1985.²¹

Toukokuussa 1986 pidettiin "Faith and Orderin" ja "Church and Societyn" alayksiköiden välinen yhteisneuvottelu Yorkissa Englannissa. Sen teemana oli "luomakunnan eheys". Kyseessä oli ensimmäinen kerta, kun osana Faith and Orderin apostolisen uskon tutkimusohjelmaa käytiin keskustelua ohjelmallisista painotuksista näiden kahden alayksikön välillä.²²

Stavangerin ehdotusten pohjalta - henkilökunta oli valmistanut maaliskuuhun 1986 tarkistetun, alustavan valmistelutekstin - apostolisen uskon valmisteluryhmä tapasi uudelleen Länsi-Berliinissä heinäkuussa 1986. Sen tehtävänä oli tarkistaa uudelleen, korjata ja käsitellä tekstiä uskontunnustuksen ekumeenisesta selittämisestä yhdessä pysyväiskomission kanssa Potsdamissa Itä-Saksassa.²³

Vuodet 1987-1990

Valmisteluryhmä tapasi jälleen Pariisissa huhtikuussa 1987, jotta se viimeistelisi "selitystä" käsittelevän valmistelutekstin ja liittäisi siihen kommentit ja ehdotukset, joita pysyväiskomitean jäsenet olivat esittäneet.

Pysyväiskomissio piti kokouksen Madridissa Espanjassa elokuussa 1987, jolloin se hyväksyi tutkimusasiakirjan *Confessing One Faith*²⁴ sen väliaikaisessa muodossa ja päätti julkaista sen, mikä tapahtui saman vuoden lokakuussa. Se lähetettiin jäsenkirjoille ja laajalle ekumeeniselle yhteisölle tutkimista ja kommentointia varten.

Ajanjaksoa 1987-90 leimaa merkittävä reaktioiden, kommenttien ja ehdotusten määrä, joita teologit, ekumeeniset laitokset, tiedekunnat, tutkimusryhmät ja Faith and Order -komission jäsenet ympäri maailmaa lähettivät Geneven sihteeristölle. Tämän ohella järjestettiin kansainvälisten konsultaatioiden toinen kierros - liittyen tutkimusasiakirjaan *Confessing One Faith* - eri puolilla maailmaa, ja niihin osallistui edustajia eri kristillisistä traditioista. He reagoivat joko suoraan itse tekstiin tai antoivat ehdotuksensa ja näkemyksensä tekstiin aiheista,

²¹ Thomas F. Best (ed.), *Faith and Renewal, Stavanger 1985*. Faith And Order Paper No. 131. WCC, Geneva, 1986, 127-143.

²² *Minutes of the Meeting of the Standing Commission, Potsdam, GDR, 1986*. Faith and Order Paper No. 134. Geneva, 1986, 25-27.

²³ *Ibid.*, 41-42.

²⁴ *Confessing One Faith*. Faith and Order Paper No. 140. WCC, Geneva, 1987.

jotka liittyivät senhetkisiin maailmantilanteisiin ja erityisesti silloin käytyihin teologisiin keskusteluihin:

-Porto Alegre, Brasilia, lokakuu 1987: *Oppi luomakunnasta ja sen eheydestä - haaste kristilliseen vastuuseen tänään*²⁵

-Rodos, Kreikka, tammikuu 1988: *Ristiinnaulitun ja ylönousseen Kristuksen tunnustaminen nykyajan sosiaalisessa, kulttuurisessa ja eettisessä kontekstissa*²⁶

-Dublin, Irlanti, toukokuu 1988: *Luomakunta ja Jumalan valtakunta*. Tämä toinen yhteisneuvottelu Faith and Orderin ja Church and Societyn alayksiköiden välillä keskittyi tarkastelemaan kysymystä luomakunnan eheydestä haastavien maailmanlaajuisten aiheiden valossa. Niiden asiayhteytenä toimi luomisen teologia ja Church and Societyn ohjelmien näkökulmat.²⁷

-Pyatigorsk, Neuvostoliitto, marraskuu 1988: *Ekklesiologia - perustavat ekumeeniset perspektiivit*. Tässä ekklesiologiaa tarkasteltiin yhteisenä lähtökohtana kolmelle Faith and Order -komission päätutkimusohjelmalle: (1) BEM-prosessille, (2) Apostolinen usko -ohjelmalle ja (3) Ykseys ja uudistuminen -ohjelmalle²⁸.

-Würzburg, Länsi-Saksa, kesäkuu 1989: *Ekumeenisia pohdintoja Pyhästä Hengestä luomakunnassa, kirkossa ja historiassa*²⁹. Teema liittyi Kirkkojen maailmanneuvoston seitsemännän yleiskokouksen teemaan Canberrassa, Australiassa, helmikuussa 1991: *"Tule, Pyhä Henki, - uudista koko luomakunta"*³⁰

Syyskuussa 1988 valmisteluryhmä (joka oli tavannut lyhyesti Rodoksen konsultaation jälkeen) informoi Bostonissa (USA:ssa) tarkistusprosessista Faith and Orderin pysyväiskomissiota, joka vahvisti

²⁵ *The Doctrine of Creation and Its Integrity - A Challenge to the Responsibility of Christianity Today. Minutes of the Meeting of the Standing Commission 1988*. Faith And Order Paper No. 145. WCC, Geneva, 1988, 45+.

²⁶ *Confessing the Crucified and Risen Christ in the Social, Cultural and Ethical Context of Today. Minutes of the Meeting of the Standing Commission 1988*. Faith and Order Paper No. 145. WCC, Geneva, 1988, 56+.

²⁷ *Creation and the Kingdom of God*. D. Gosling & G. Limouris (eds.). Church and Society Documents, No. 5 (elokuu 1988).

²⁸ *Eccelesiology - Basic Ecumenical Perspectives*. FO/89:1 (tammikuu 1989; moniste)

²⁹ *Ecumenical Reflections on the Holy Spirit in Creation, Church and History*. FO/89:13A (lokakuu 1989; moniste)

³⁰ *Come, Holy Spirit - Renew the Whole Creation. Resources for Sections - The Theme, Sub-Themes and Issues*. WCC seventh assembly 1991, WCC, Geneva 1990 (monistettu esite).

kolmessa kansainvälisessä konsultaatiossa saavutetut tulokset ja yritykset, joihin niissä oli ryhdytty.³¹

Sillä välin apostolinen usko -valmistelyryhmä kokoontui Roomaan, Italiaan, maaliskuussa 1989, jotta se suorittaisi ensimmäisen arvon Geneven sihteeristölle lähetetyistä *Confessing One Faith* -tutkimusasiakirjaa koskevista ehdotuksista ja kommentteista.

Komission täysistunnossa Budapestissä Unkarissa elokuussa 1989 kuultiin raportit meneillään olevasta tarkistusprosessista ja tehtiin yksityiskohtainen suunnitelma seuraavista askelista.³²

Vuosi 1990 omistettiin kokonaisuudessaan apostolinen usko -valmisteluryhmän kokouksille, jotta se viimeistelisi tutkimusasiakirjan kolmen jakson tarkistuksen. Tammikuussa 1990 Englannissa Oxfordin kokouksessa ensimmäinen artikla oli jokseenkin tarkistettu, ja toinen ja kolmas artikla tulivat oleellisilta osin tarkistetuiksi Venetsiassa pidetyssä kokouksessa huhtikuussa 1990.

Viimein Dunblanessa Skotlannissa elokuussa 1990 pysyväiskomissio hyväksyi tarkistetun version ja antoi luvan sille, että asiakirja julkaistaan virallisesti uutena tarkistettuna versiona, joka sai nimekseen *Tunnustamme yhden uskon*. Julkaisu tullaan lähettämään kirkoille tutkimista ja lisätarkasteluja varten, ja sen yhteyteen liitetään pysyväiskomission kirje, jotta kirkkojen työ helpottuisi ja ne pystyisivät paremmin ymmärtämään ja tutkimaan tekstiä omien ekumeenisten kanssakäymistensä puitteissa. Pysyväiskomissio valtuutti ryhtymään myös (lyhyen) "tutkimusvälineen" valmistamiseen, ja sen tulisi olla valmis vuoteen 1992 mennessä, jotta apostolisen uskon tutkimiseen sitoutuminen tulisi laajemmaksi.

Asiakirjalla *Tunnustamme yhden uskon* on oleva myös merkittävä tehtävä tulevassa Faith and Orderin viidennessä maailmankonferenssissa, jota on suunniteltu vuodeksi 1993.

Monet ovat osallistuneet eri tavoin apostolisen uskon lähes kymmenen vuotta kestäneeseen tutkimusprosessiin. Heitä on eri kirkoista ja perinteistä, ja he ovat tuoneet oman kristillisen todistuksensa ja kokemuksensa apostolisen uskon selitysprosessiin tämän päivän ekumeenisessa tilanteessa. Heidän panoksensa on ollut hyvin arvokas, ja sikäli mikäli se väliaikaistavoite, jonka tutkimus on asettanut, on saavutettu,

³¹ Vrt. *Minutes of the Standing Commission 1988*, 45-53, 56-63 sekä FO/89:1 (moniste).

³² *Faith and Order 1985-1989. The Commission Meeting at Budapest 1989*. Thomas F. Best (ed.). Faith And Order Paper No. 148. Geneva, 1990.

se johtuu siitä, että he ovat olleet syvästi ekumeenisesti sitoutuneita kirkon ykseyteen.

LIITE II

Sanasto

Gennadios Limouris

aamen: termi on alkuperältään hepreaa, ja kristityt omaksuivat sen käytettäväksi kaikenlaisissa yhteyksissä ja kaikissa kielissään. Se johtuu heprean "totuutta" merkitsevästä sanasta. Siitä tulee sen merkitys: *totisesti*, todellakin. Sitä käytetään tavallisesti liturgisessa kirjallisuudessa hymnien ja rukousten lopussa, eikä se ilmaise vain vahvistusta vaan myöskin toivomusta: "totisesti!" ja "käyköön niin!".

Abba: aramean ja heprean sana, joka tarkoittaa "isää" ja merkitsee syvää henkilökohtaista suhdetta lapsen ja isän välillä. Jeesus Kristus käytti sanaa rukoillessaan Jumalaa, ja siitä tuli hänen aikansa juutalaisille uskonnollisille johtajille loukkauksen ja ristiriidan aihe (vrt. Mark. 14:36). Varhaiset kristityt, jotka olivat Kristuksen seuraajia ja jotka olivat yhdistyneet hänen kanssaan Hengen kautta, käyttivät myös tätä termiä (vrt. Room. 8:15 ja Gal. 4:6).

apokatastasis: ilmaisulla on raamatulliset juuret (vrt. Mal. 3:23 LXX; Mark. 9:12; Matt. 17:11, Ap. t. 1:6; 3:21). Kreikan "ennallistamista" merkitsevä sana omaksuttiin teknisenä terminä keskusteltaessa kristillisestä pelastusopista ja erityisesti "lopunajoista" (vrt. Ap. t. 3:21). Se liittyi myös teoriaan "kaiken lopullisesta ennallistumisesta" (*apokatastasis pantoon*), ja se merkitsi siten "universalismia" erityisesti Origineksen ajattelussa. Origineksen käyttämänä termistä tuli teologisesti tärkeä. Pelastusnäkemykset olivat todella jännityksessä keskenään. Jännitystä ei esiintynyt pelkästään individualististen ja universalististen näkemysten välillä. Sitä esiintyi

myös sellaisten pelastusnäkemysten kesken, joista toisessa pelastus käsitettiin radikaalina muutoksena parempaan, totaaliseen epä-jatkuvuutena nykyisen elämän tapahtumiin, ja toisessa, jossa pelastus käsitettiin Jumalan sallimuksen johdattamaksi prosessiksi, kun se nostaa sielut ylöspäin kohden osallisuutta jumalalliseen elämään itseensä. Origineksen nerous oli siinä, että hän yritti yhdistää toisiinsa nämä kaksi näkökulmaa, kun hän vakuutti, että nykyiset olemassaolon ehdot katoavat, sekä sitä, että sielun elämä muodostaa jatkuvuuden historiassa. Kuitenkin varhaiskirkko tuomitsi Origineksen opin harhaksi.

apostolinen suksessio (seuraanto): tekninen termi, joka ilmaisee pappeuden (ensisijassa episkopaalisen mutta myös presbyteerisen) jatkuvuuden ulottumista apostoleihin asti. Se liittyy läheisesti laajemmin ymmärrettävään "apostoliseen traditioon", uskon, elämän ja lähetyksen historialliseen jatkuvuuteen apostolien ajoista lähtien. Käsite alleviivaa paljolti myös ristiriitaa lännen kirkkojen keskuudessa, varsinkin uskonpuhdistuksesta alkaen, ja pysyy pääes-teenä virkojen keskinäiselle tunnustamiselle jakautuneessa kirkossa.

Nykyisen ekumeenisen liikkeen aikana teologit ovat alkaneet jälleen tunnustaa, että apostolinen seuraanto tulee julki etupäässä kirkon apostolisessa traditiossa kokonaisuutena, kun taas viran apostolinen suksessio on olemassa palvellakseen sitä, josta se itse on merkki.

apostolisuus: "apostolisuuteen" viitataan yhtenä Nikaian tunnustuksessa mainituista kirkon merkeistä: se on perustettu apostolien varaan ja kertoo jatkuvuussuhteesta heihin nähden (Ef. 2:19+). Tässä merkityksessä sitä käyttivät monet varhaiskristilliset kirjailijat - erityisesti Tertullianus ja Augustinus oikeaoppisuuden kriteerinä - mutta vasta reformaatio 1500-luvulla antoi sille erityisen merkityksen: katolinen kirkko kohdisti sen piispuuden apostoliseen suksessioon ja uskonpuhdistuksen kirkot kristinuskon varhaiseen ja sen vuoksi aitoon muotoon.

Apostolisuus, joka on uskollisuutta apostolien todistukselle, on kirkon merkki, ja sen vuoksi se saa ilmaisunsa kirkon koko elämässä, ei vain sen organisaatiorakenteessa.

Creator Spiritus: teologit käyttävät tätä latinankielistä muotoa ilmaisusta "Luoja-Henki", kun he painottavat Pyhän Hengen mukana-

oloa tai roolia luomakunnassa ja erityisesti elämän luomisessa (vrt. 1. Moos. 1:2; Joh. 6:63; Room. 8:11; 1. Kor. 15:45).

diakonia: kreikkalaisen Uuden testamentin termi "viralle" tai "palvelustehtävälle"; sillä on laajalti sovelluksia kristillisessä elämässä, ja ne kaikki luonnehtivat sen kokonaisuutta tai erityisalueita. Kristus itse tuli diakonina (*diakonos*), palvelijana, "pappina" joka palvelee (Matt. 20:25) ja pyysi jokaista oppilastaan olemaan "kaikkien palvelija" (Mark. 9:53). Paavali käytti laajasti tätä termiä ja puhui yhdessä kohdin diakonian "jakautumista" (eri lajeista; vrt. 1. Kor. 12:5).

ekonomia: Paavalin alunperin käyttämä (vrt. 1. Kor. 9:17; Ef. 1:10, 3:2,9; Kol. 1:25 ja 1. Tim. 1:4) kreikan termi "ekonomia" (kreikaksi *oikonomia*) merkitsee koko pelastussanomaa, jonka Jumala on ilmoittanut ja toimeenpannut Jeesuksessa Kristuksessa. Varhaiskristilliset teologit käyttivät sitä laajasti, ja sen sisällöksi muotoutui Jumalan Pojan inkarnaatio kaikkine kauaskantoisine seurauksineen, joita sillä oli ihmiskunnan pelastumiseksi ja järjestyksen (*nomos*) palautumiseksi Jumalan luomakuntaan (*oikos*). Sellaisena se erosi termistä *theologia*, joka viittasi Jumalan olemuksen ykseyteen Isän, Pojan ja Pyhän Hengen Kolminaisuudessa.

epikleesi: kreikan "avuksihuutamista" merkitsevä sana, joka liittyy aina kristilliseen rukoukseen, kun Jumalalta rukoillaan Pyhän Hengen lahjaa. Sen ensisijainen tilanneyhteys, erityisesti idän ortodoksikristityille, on eukaristian vietto ja Kristuksen ruumiin ja veren ehtoollislahjojen tosiasiallinen pyhitys, joka tapahtuu osanottajien yhteiseksi hengelliseksi hyödyksi, ja tätä pyydetään *anamnesiksen* (asetussanojen) jälkeen.

Egyptiläisessä Serapionin *anaforassa* esitettiin pyyntö ennen asetussanoja Pojan ja Hengen puoleen, jotta kirkko tulisi valistetuksi ja saisi vahvistusta sen julistaessa evankeliumia. Samoin esitettiin pyyntö asetussanojen jälkeen Logoksen puoleen, jotta hän saapuisi ehtoollisaineiden ylle ja siunaisi koolla olevat osallistujat.

Roomalaisessa *anaforassa* kohdistettiin konsekraatioon liittyvä pyyntö Isälle ennen asetussanoja, ja toinen *anamnesiksen* jälkeen, kun Isältä pyydettiin suosiollista hyväksyntää koko uhrille, jotta se olisi hengelliseksi hyödyksi osallistujille - kummassakaan pyynnössä ei mainittu Pyhää Henkeä. Viimeisimmissä roomalaisissa

reformoissa on lisätty pneumaattinen *epiklesis* ennen asetussanoja ja niiden jälkeen, mikä vastaa egyptiläistä rakennetta.

eskatologia - eskatologinen: kreikan sana, joka merkitsee kaikkea sitä, mikä liittyy *eskhatooniin* (yks.) tai *eskhataan* (mon.) eli niihin "viimeisiin asioihin", jotka liittyvät maailman ja ihmiskunnan "loppuun" (kreikaksi *telos*) ja jotka tapahtuvat Jumalan toiminnan välityksellä Kristuksessa ja hänen kauttaan. Uudessa testamentissa Kristusta kutsutaan "viimeiseksi Adamiksi" (*eskhatos Adam*, 1. Kor. 15:45) tai "ensimmäiseksi ja viimeiseksi" (vrt. Ilm. 1:11,17; 2:18; 22:13), koska hän on kuolemansa ja ylösnousemuksensa kautta täyttänyt itsessään Jumalan lopullisen suunnitelman ihmiskuntaa ja maailmaa varten. Ajanjakso, joka ulottuu hänen taivaaseenastumisestaan hänen toiseen tulemiseensa, on eskatologinen, koska sitä hallitsee ylösnoussut Kristus, joka on sen lopullinen (*eskhatos*) kohtalo.

ex nihilo: latinan ilmaus, joka merkitsee "ei mistään". Kristillisessä teologiassa se viittaa maailman luomiseen ja kaikkeen siihen kuuluaan. Jumala saattaa kaiken olemassaoloon ei-olemisesta (vrt. 2. Makk. 7:28; Ps. 32:9; Hepr. 11:3; Room. 4:17).

filoque: latinan ilmaus, joka merkitsee "ja Pojasta", lisättiin Nikaian tunnustuksen kolmanteen artiklaan latinalaisessa lännessä. Tästä lisäyksestä tuli yksi kontroverssin ja jakautumisen syy lännen ja idän kirkkojen välille, mikä jakautuminen on jatkunut 800-luvulta nykyaikaan asti. Sen liittäminen Nikaian tunnustukseen ymmärrettiin idässä siten, että sen lisääminen muutti alkuperäisen opin Pyhän Hengen yksinkertaisesta lähtemisestä Isästä (< Joh. 15:26) "kaksinkertaisen lähtemisen" opiksi, joka vaikutti kolminaisuusopin perinteiseen ymmärtämiseen. Viime aikoina käydyissä teologisissa keskusteluissa roomalaiskatolisten, protestanttisten ja ortodoksikristittyjen välillä monet filoque-kiistaan sisältyvät asiat ovat selkiytyneet. Kuitenkaan ongelmaa ei ole vielä virallisesti ratkaistu, vaikka jotkut uskontunnustuksen filoque-lisäyksen kannattajat ovat valmiit "poistamaan" lisäyksen tietyissä "ekumeenisissa" tilaisuuksissa tai jopa pysyvästi. Vanhakatolilaiset ovat poistaneet lisäyksen Nikaian tunnustuksen liturgisesta resitaatiosta, vaikka eivät välttämättä pidäkään sitä virheellisenä (ts. sitä voidaan tulkita oikealla tavalla teologisesti, mutta se oli yksipuolinen lisäys Nikaian tunnustukseen).

Kuusitoista vuosisataa on kulunut Konstantinopolin ekumeenisesta synodista (381), jossa Nikaian-Konstantinopolin uskontunnustus syntyi. Vaikka kirkko vastaanotti sen ilmauksena yhteisestä apostolisesta uskosta, siitä on traagisesti tullut myös epäsovun ja epäyksen lähde.

Ekumeenisen näkökulman ja katsauksen viimeaikaisiin keskusteluihin tarjoaa kirja *Spirit of God - Spirit of Christ. Ecumenical Reflections on the "Filioque" Controversy*. Lucas Vischer (ed.). Faith and Order Paper No. 103. SPCK/WCC, London/Geneva, 1981.

homologoumen: kreikan sana, joka merkitsee "tunnustamme". Se tulee verbistä *homologoo* = tunnustaa (kirjaimellisesti "toistan sanat" tai "ylläpidän samaa uskoa"). Sekä Uudessa testamentissa että kristillisessä traditiossa se merkitsee kristityille luonteenomaista toimintaa kirkossa.

homoousios: ks. "konsubstantiaalinen".

hypostaasi: ks. "persoona".

immanenssi / transsendenssi: näitä kahta termiä sovelletaan kristillisessä teologiassa teemaan, jolla ilmaistaan Jumalan suhdetta maailmaan. Siten ne merkitsevät hänen läsnäoloaan maailmassa ja hänen olemistaan maailman "tuolla puolen". Kirkkoisien perinteisessä teologiassa "immanenssi" liittyy Jumalan toimintaan luomakunnassa ja lunastuksessa, kun taas "transsendenssi" viittaa Jumalan olemiseen (vrt. "Jumalan olemus" tässä sanastossa). Kristityille on tärkeää pitää kiinni *sekä* Jumalan immanenssista että transsendenssistä, koska niiden erottaminen toisistaan merkitsisi sortumista kahdenlaiseen heresiaan, joko panteismiin (jossa Jumala nähdään kaikessa kokonaan immanenttina maailmassa) tai dualismiin, gnostiseen tai deistiseen (joka erottaa Jumalan luomakunnasta). Edellinen virhe johtaa epäjumalanpalvelukseen ja jälkimmäinen transsendentaaliseen hengellisyyteen tai ateistiseen sekularismiin.

jumalallinen olemus: jumalallisella olemuksella tai Jumalan olemuksella tarkoitamme sitä, kuka Jumala on. Juutalaiset ja kristityt teologit ovat yksimielisiä Jumalan olemuksen, ts. sen mitä Jumala on, käsittämättömyydestä ja varsinkin siitä, että sen tietäminen on mahdotonta. Toteamukset kuten "Jumala on valo", Henki, hyvä, rakkaus jne. viittaavat Jumalan olemukseen, mutta ne eivät ole sen kanssa identtisiä. Mikään näistä nimistä tai attribuuteista, joita on

perinteisesti sovitettu Jumalaan, ei voi käsittää täysin tai määrittää tarkasti jumalallista olemusta.

Aleksandriassa nykyisen ajanlaskumme alussa suuri juutalainen kirjailija Filon, joka vaikutti moniin varhaisista kirkkoisista, ilmaisi tämän hyvin sattuvasti sanoessaan, että Jumala on "anonyymi" (jolla ei ole nimeä) suhteessa olemukseensa mutta polynyyymi (jolla on monta nimeä) suhteessa attribuutteihinsa, jotka liittyvät hänen tekoihinsa tai energioihinsa. Kristillinen teologinen traditio, joka sai alkunsa lännessä keskiajalla, samaistaa Jumalan attribootit hänen jumalalliseen olemukseensa. Silti jopa tämäkin traditio pitäytyy siihen, että viime kädessä Jumalan olemus on kuin ääretön meren aava. Jopa Jumalan olemuksen ykseyden vakuutus on salaisuus, jota ei voi määritellä numeerisesti tai ihmisen rationaalisuuteen kuuluvien yleisillä käsitteillä.

kaikkivaltias: kreikan kielen vastine tälle on *pantokrator*, joka esiintyy Nikaian tunnustuksen alkuperäisessä kreikkalaisessa tekstissä. Sitä käytetään myös Uudessa testamentissa, johon se on tullut kreikkankielisestä Vanhasta testamentista (Septuagintasta, lyh. LXX). Se ilmaisee Jumalan voimaa kaiken yllä- ja voimassapitäjänä. Hepreassa alkuperäinen "Herra Kaikkivaltias" = *Adonai Sabaoth* tarkoittaa, että Jumala ylläpitää voimillaan ("energioillaan") jatkuvasti kaikkea luomakuntaa. Myös termin "omnipotentti" merkitys vastaa tätä. Kummassakaan tapauksessa termien ymmärtämistä ei saisi liittää käsitykseen ylivallassa.

karisma: termi pohjautuu Uuden testamentin kreikan sanaan *kharisma*, joka merkitsee Pyhän Hengen kristityille lahjoittamaa "lahjaa" yhteisön ylösrakennukseksi (vrt. Room. 11:29, 12:6; 1. Kor. 1:7, 12:4,9,28,30,31; 1. Tim. 4:14, 1:6; 1. Piet. 4:10).

katholiké: tulee kreikan sanasta *kath'olon* (tark. katolinen/yleinen) ja sitä käytetään Nikaian tunnustuksessa yhtenä kirkon neljästä varsinaisesta merkistä (vrt. hakusanaa "katolisuus" tässä sanastossa).

katolisuus: alkuperäisen kreikan juurisanan (*katholikotees*) mukaan tämä sana tarkoittaa kokonaisuutta *erotukseksi osittaisuudesta*. Se merkitsee kokonaista tai kokonaisuutta vastakohtana osalle tai osille. Kun sitä sovelletaan hengellisiin asioihin, se merkitsee myös eheää kokonaisuutta ja täydellisyyttä. Kun se liittyy kirkkoon, se säilyttää käsitteenä kokonaisuuden ja eheyden mutta laajenee universaalisuuden tai ekumeenisuuden käsitteen suuntaan.

Näin kirkon katolisuuteen sisältyy - ei vain paikalliskirkkojen kokonaisuus universaalissa kommuuniassa (*koinoniassa*) - vaan myös niiden sisäinen ykseys ja tästä eheästä kokonaisuudesta johdettu yhteenkuuluvuus.

kenosis, tyhjyys: tärkeä kreikkalainen teologinen termi, joka tarkoittaa "tyhjentämistä" tai tyhjyyttä. Se johdetaan keskeisestä paavalilaisesta toteamuksesta Fil. 2:6-7, jonka mukaan "Hänellä oli Jumalan muoto... vaan luopui omastaan (*ekénosen*). Hän otti orjan muodon ja tuli ihmisten kaltaiseksi. Hän eli ihmisenä ihmisten joukossa". Sitä käyttivät monet varhaiset kirkkoisät, varsinkin Kyrillos Aleksandrialainen selittäessään inkarnaatiota. Kenootista rakkautta tarkastellaan siinä asiana, joka on perustavanlaatuinen Jumalan olemukselle. Kun Jumalan rakkaus saa ilmaisunsa vastavuoroisessa jumalallis-inhimillisessä itsensä antamisessa Kristuksessa, se voittaa pahan ja luo pelastuksen kuoleman ja ylösnousemuksen välityksellä. Kenoosis-teorit, jotka ovat syntyneet 1500-luvun väittelyistä, heräsivät henkiin 1800-luvulla tulkitsemaan uudelleen inkarnaation klassisia oppeja. Niitä on jälleen tutkittu, varsinkin Barth ja Rahner ovat niitä tutkineet.

koinonia: ks. "*kommuunio*"

kommuunio (koinonia): tämä termi on sisällöllisesti ja miellelyhtymiltään rikas. Sitä käytetään Pyhän Kolminaisuuden yhteydessä sekä kristittyjen yhteydestä Jumalaan ja toisiinsa Kristuksessa ja Pyhässä Hengessä, heidän kauttaan ja kanssaan. Perimmiltään se tarkoittaa "jakaa yhdessä", "olla i. tulla osalliseksi" tai "pitää yhteisenä". Kolminaisuuden tapauksessa kommuunio tarkoittaa, että Isä, Poika ja Pyhä Henki ovat ja toimivat aina yhdessä rakkauden yhteydessä, vaikka he ovatkin erillisiä. Näille kolmelle persoonalle on yhteistä kaikki, minkä Isä on antanut Pojalle, ja kaikki, minkä Henki omistaa, niin kuin myös sekin, että Henki on Isän Henki ja Isä asuu aina Pojassa. Kristillinen kommuunio heijastaa todellisesti inhimillisellä tasolla jumalallista kommuuniota, ja se perustuu jumalallisten ja inhimillisten todellisuuksien yhteyteen Kristuksessa (1. Kor. 1:9; 1. Joh. 1:3,6,7). Sen lähteenä on kommuunio elävän Kristuksen kanssa hänen Sanansa ja sakramenttien kautta, erityisesti eukaristiassa, jota sopivasti kutsutaankin "pyhäksi kommuunioksi" (1. Kor. 10:16; vrt. Ap. t. 2:42). Keskeistä tässä on Pyhän Hengen rooli, kun hän koskettaa syvältä ihmiselämän koko

todellisuutta. Siitä johtuu, että Uudessa testamentissa puhutaan "Pyhän Hengen kommuuniosta" (2. Kor. 13:13; Fil. 2:1 [suomennettu sanalla "yhteys"; *suom. huom.*]).

konsubstantiaalinen: sana on latinalainen vastine tärkeälle kreikan termille *homoousios* (<*homos* = yhdessä, *ousia* = olemus, olento, oleminen) Nikaian tunnustuksessa. Se merkitsee, että Jumalan Poika tai Sana ei ole vain Jumalasta vaan on todellakin "yhtä olemusta i. olentoa" tai yhdessä oleva (konsubstantiaalinen) Isän kanssa ikuisuudesta asti. Poika ei ole vain tullut olevaisiksi eimistään (tai ei-olemisesta), vaan todellakaan ei ole mitään ajankaksoa tai ikuisuutta, jolloin häntä ei olisi ollut. Näin termi "konsubstantiaalinen" esiintyy todellisen ja ikuisen ykseyden vastineena Pojan olemisessa tai olemassaolossa yhdessä Isän kanssa.

Termiä "konsubstantiaalinen" ei käytetä nykyään yhtä laajalti kuin ennen, koska "substanssi" ei enää välitä sitä ajatusta, mitä se merkitsi ennen; se korvataan usein termeillä "yhtä olemusta" tai "yhdessä oleminen".

Kristos-Kyrios: kahden nimen "Kristus" ja "Herra" liittyminen toisiinsa (Luuk. 2:11), sekä näihin kumpaankin liittyvä "Jeesus"-nimi, on hyvin tavallista Uudessa testamentissa. Sen välityksellä ilmaistaan alkukristittyjen uskoa Jeesuksen Kristuksen ehdottomaan jumalalliseen valtaan, ja siihen sisältyy hänen ainutlaatuinen jumal-inhimillinen asemansa.

liitto: "liitto" tai "testamentti" (*berit* hepreassa ja *diatheekē* kreikassa) on vastineena Jumalan suunnitelmalle tai tarkoitukselle, joka hänellä on suhteessa kansaansa. Liiton tekijä on Jumala-Isä, mutta sen tosiasiallinen antaminen tapahtuu Jumalan Sanan (Pojan) kautta ja Jumalan Hengessä, vaikka siihen liiittyikin myös inhimillisiä tekijöitä. On olemassa kaksi perusliittoa (vrt. Room. 9:4; Gal. 4:24; Ef. 2:12; 2. Kor. 2:14): vanha, joka säädettiin Israelin kansalle ja jonka ylin toimitsija ja välittäjä oli Mooses (vrt. 2. Moos. 3:7-10,16; 14:31), ja uusi, joka laajensi ja täytti vanhan niin, että sen piiriin tulivat kaikki kansat ja kansakunnat ja jonka ainoa toimitsija ja välittäjä on Herra Jeesus Kristus (vrt. Hepr. 8:6; 9:15; 12:24). Mooseksen kautta alkuunsaatetun ja Israelin kanssa tehdyn liiton lisäksi Vanhassa testamentissa puhutaan myös liitosta Abrahamin kanssa (vrt. 1. Moos. 12:7; 13:15; 15:18). Tässä liitossa on keskeisellä sijalla lupaus hänen jälkeläisilleen siitä, että

he saavat haltuunsa Kanaanin maan. Varhaisempi liitto Nooan kanssa (1. Moos. 9) oli tehty "jokaisen elävän olennon kanssa".

Uudessa universaalissa liitossa Jumalan Sana tulee lihaksi ja identtiseksi Jeesuksen Kristuksen kanssa, ja se vahvistetaan hänen verensä vuodattamisella (vrt. Luuk. 22:20; Matt. 26:28; Mark. 14:24; Hepr. 9:20; 10:29; 13:20), ja Jumalan lupauksen henki asuu hänessä ja annetaan hänen kauttaan (vrt. Ap. t. 2:33; Gal. 3:14,22; Ef. 1:13; 3:1-12 jne.).

liturgia: - *leitourgia*, kreikan kielen termi, jota käytetään usein merkitsemään "liturgiaa" tai "palvelusta". Sitä käytetään erityisesti jumalanpalveluksen ja eukaristian vieton (pyhän kommuunion) yhteydessä. Sen alkuperäinen kreikkalainen muoto merkitsee kansan (*laos*) "toimintaa, toimea, tehtävää" (*érgon*). Kristillisessä yhteydessä se viittaa sekä paikalliskirkon eukaristiseen tehtävään että sen sosiaalisiin seuraamuksiin kristillisessä yhteisössä. Uudessa testamentissa Kristusta, apostoleja, kristittyjä johtajia ja uskavaisia kutsutaan kaikkia liturgeiksi (*leitourgoi*), joiden liturgiat eroavat toisistaan vaikka ne varmasti ovatkin myös toisistaan riippuvia ja koordinoituja. Läheisesti tähän liittyen, jopa samaistuen tähän termiin, esiintyy sana "diakonia" (ks. sanastoa), johon viitataan esim. 2. Kor. 9:12.

Logos: yksi kuuluisimmista ja sisällyksekkäimmistä kreikan sanoista, jonka merkitys on "Sana". Sitä sovellettiin Johanneksen evankeliumin johdannossa Jeesukseen Kristukseen, Jumalan Poikaan (vrt. Joh. 1:1). Mitään toista termiä ei ole käytetty niin laajasti varhaiskirkossa ja myöhemmin klassisessa patristisessä teologiassa kristologiasta ja pneumatologiasta käydyssä keskustelussa. Jeesus Kristus on ymmärretty klassisessa kristillisessä teologiassa Jumalan ikuiseksi Logokseksi (Sanaksi; Joh. 1:1), joka tuli lihaksi (Joh. 1:14) ihmiskunnan pelastuksen vuoksi. Kristillinen teologia on puhunut myös Jumalan Logoksesta Jumalassa, luomakunnassa, ihmisessä ja lunastuksessa.

messiaanisuus: tämä termi pohjautuu heprean sanaan *Messias*, joka tarkoittaa (Jumalan) "voideltua" - Khristos - jonka tuleminen on juutalaisen kansan suuri toivo. Sanan alkuperä liittyy Vanhassa testamentissa siihen ajatukseen, että ihmisiä voideltiin tiettyjä tehtäviä varten (vrt. 1. Sam. 24:6; 3. Moos. 4:3+; Jes. 45:1; 61:1; 1. Kun. 19:16; Ps. 89:38). Uudessa testamentissa termiä on käytetty

selventämään kristillistä käsitystä Jeesuksen identiteetistä ja tehtävästä (Mark. 8:29; Ap. t. 2:36). Termin kristillinen merkitys ylittää sen heprealaisen merkityksen, sillä se vakuuttaa, että Jeesus ei ole ainoastaan "voideltu" vaan myös "se joka voitelee". Niin kuin Atanasios Aleksandrialainen sen ilmaisee: "Hän Jumalana voitelee itsensä niin kuin ihminen, jotta hänen inhimillinen voitелunsa tulisi kaikkien ihmisten osaksi".

Messiasusko oli yksi puoli juutalaisuuden eskatologisista uskonkäsitteistä. Tulevaisuustoivo kuuluu sen olennaisiin piirteisiin, mutta Messiaan paikka ja huomattava asema näissä toivoissa vaihteli suuresti. Eskatologisella toivolla oli kaksi pysyvää rakeneosaa: se että tulisi olemaan koetukselle joutumisen ajanjakso ennen uuden aikakauden alkua, sekä sen odotus, että Jumalan hallitusvalta perustettaisiin maan päälle. Kaikissa teksteissä Messias ei saa keskeistä asemaa tässä prosessissa.³³

mysteeri ("mysterion"): Se miten Uudessa testamentissa ymmärretään tämä sana, voidaan ilmaista sanoin "avoin salaisuus". Se tarkoittaa totuutta, joka on paljastettu mutta jonka merkitys pakenee niin, ettei sitä voi täysin käsittää. Tällaisia totuuksia ovat Jumalan olemus (joka on ilmoitettu hänen teoissaan), Jeesus Kristus, Jumalan Sana/Poika, joka tuli ihmiseksi ilman, että hän olisi lakannut olemasta Jumala, pelastus, jonka Kristus on hankkinut ja jonka kristityt saavat kokea, sekä kirkon jumalallinen ja inhimillinen identiteetti.

Mysteeri-teemasta suhteessa ekklesiologiaan on saatavissa lisää tietoa ja selitystä kirjasta *Church - Kingdom - World. The Church as Mystery and Sign*. Ed. G. Limouris, Faith and Order Paper No. 130. WCC, Geneva, 1986.

neitsyys (ts. Marian neitsyys): Matteus, Luukas ja kaikki kirkolliset kirjailijat varhaiskirkossa sekä Nikaian tunnustus todistavat, että Jeesus Kristus syntyi Neitsyt Mariasta. Kristillisen ajan alusta alkaen varhaiskirkon teologit ymmärsivät neitsyyden siten, että se todisti Kristuksen jumalallisesta persoonasta ja hänen todellisesta tulemisestaan ihmiseksi ilman, että hän olisi lakannut olemasta jumalallinen. Se liittyi myös tosiasiaan, että Kristus oli toinen Aadam (Paavali), koska hänelläkään, niin kuin ei ensimmäiselläkään

³³ Messiaanisuuden jälkeen alkutekstissä esiintyvän hakusanan "millenarianismi" suomennois jätetty pois (*suom. huom.*).

Aadamilla, ollut inhimillistä isää (jonka varsinkin Ireneus Lyonilainen vahvisti).

paikalliskirkko / (universaali l. yleinen kirkko): ks. "katolisuus".

Pantokrator: ks. "Kaikkivaltias".

persoonaa (hypostaasi): tätä termiä sen alkuperäisessä latinankielisessä muodossaan *persona* (ja *prosopon* kreikaksi) sovellettiin alkuvuosisatoina Isään tai/ja Poikaan tai/ja Pyhään Henkeen. Ensimmäisellä kristillisellä vuosisadalla sen käyttö oli normaalia ja tarkoitti yksinkertaisesti ihmisyksilöä. *Persona* oli luonnollinen latinan vastine kreikan *prosopon*-sanalle, johon sinänsä saattoi sisältyä "ihmisyksilön" merkitys mutta jonka pysyvin merkitys oli "kasvot". *Persona* tuli teologiseen sanastoon, koska sitä käytettiin ilmaisemaan sanaa *prosopon*.

Tertullianus antoi sanalle "persoonaa" sen teknisen aseman trinitarisessa ja kristologisessa keskustelussa. Hän vakuutti, että kristilliseen Jumala-käsitykseen sisältyi kolmen persoonan järjestys (dispensaatio). Mikäli tätä ei voitaisi hyväksyä, se merkitsisi lankeamista "monarkianismin" erehdykseen, ja, itse asiassa, Jumalan ilmoituksen kieltämistä Kristuksessa. Monarkianismi kielsi persoonien kolminaisuuden ja samasti Isän, Pojan ja Pyhän Hengen yhdeksi Jumalaksi ja yhdeksi persoonaksi. Sillä oli kaksi muotoa, jotka tunnetaan dynamistisena monarkianismina, jota edusti Paa-vali Samosatalainen, ja modalistinen monarkianismi, jota edusti suuri "systematsoija" - harhaoppinen Sabellius. Kolmesataaluvun loppuun mennessä ja areiolaisuuden saaman tuomion jälkeen ortodoksien piirissä saavutti laajan hyväksynnän ajatus, että kristillisen Jumala-käsityksen mukaan on yksi essenssi (*ousia*, substanssi, olemus) kolmessa persoonassa (*hypostasis*). Siten näiden termien selkiyttämisen myötä kristityt vakuuttivat, että Jumala on sekä ykseys että kolminaisuus. Nykyajan teologit kohtaavat sen ongelman, että heidän on selviteltävä jälleen uudelleen näitä termejä, koska ne ovat saaneet erilaisia merkityksiä nykyaikaisessa sekkulaarissa käytössä.

ru'ah (henki): heprean termi sanalle *henki* - erityisesti Jumalan Henki.

shékina: heprean sana, joka tarkoittaa "armonistuinta" juutalaisen pyhäkön kaikkein pyhimmässä, jossa Jumalan kirkkaus (*kavod* hepreaksi) lepäsi ja ilmestyi. Kristillisessä kirkossa sen on syrjäyttänyt Kristuksen läsnäolo, ja se saa parhaimman ilmauksensa kirkon

elämässä, sanassa ja sakramentissa (vrt. 2. Moos. 25:17; Room. 3:25; Hepr. 9:5+).

soteriologia - soteriologinen: kreikan sana *soteria* tarkoittaa sitä, mikä kuuluu tai liittyy pelastukseen. Se määrittää myös kaikkea sitä, millä on pelastava merkitys.

spiritualiteetti: termiä käytetään nykyään usein ekumeenisissa keskusteluissa, ja se viittaa kristillisen elämän malleihin, jumalanpalvelukseen, rukoukseen, hurskauteen. Se on myös erityisen sopiva kuvaamaan askeettien erilaisia elämänmalleja. Yleisesti se liittyy "Hengen elämään" tai "elämään Kristuksessa".

syntynyt ei luotu: tätä Nikaian tunnustuksen toisen artiklan ilmaisua käytettiin, kun haluttiin tehdä ero siinä, että Jumalan Logos/Poika - joka tuli lihaan ja ilmestyi "Jeesuksena Kristuksena meidän Herranamme" - on erilainen kaikkiin luotuihin olentoihin, niin enkeleihin kuin ihmisiinkin, nähden. Alkuvuosisatoina ennen Nikaian ensimmäistä ekumeenista synodia (325) tällaista määrittelyä ei vielä ollut selvästi ilmaistu, vaikka ajatus sinänsä jo esiintyikin kirkon teologeilla. Neljännen vuosisadan heresia areiolaisuus, joka kielsi Jeesuksen Kristuksen olevan tosi Jumala Jumalan Poikana ja Sanana, johti siihen, että kirkko määritteli tämän selvän eron ja vahvisti Kristuksen tosi jumaluuden.

teodikea: kreikan sana tarkoittaa "Jumalan panemista koetukselle". Klassinen raamatullinen teodikea-tapaus löytyy kertomuksessa Jobista. Yleisesti termi viittaa kysymykseen, miksi pahaa ja kärsimystä on olemassa maailmassa huolimatta siitä, että Jumala on hyvä ja että hän rakastaa.

Theos-Kyrios: kaksi kreikan sanaa, jotka esiintyvät Raamatussa usein yhdessä ja merkitsevät "Jumala Herra" tai "Herra Jumala".

Theotokos (Jumalanäiti, Neitsyt Maria): kreikan termi, joka tarkoittaa "Jumalansynnyttäjää" tai "Jumalanäitiä" ja jota on käytetty Neitsyt Mariasta. Sitä käytettiin laajalti varhaiskirkossa toiselta vuosisadalta eteenpäin, mutta siitä tuli kiistakysymys viidennen vuosisadan alussa. Nestorius Konstantinopolilainen väitti 428/429, että Neitsyt Mariaa ei voitaisi kutsua "Theotokokseksi", sillä hän synnytti vain miehen, Jeesuksen, eikä Jumalan Poikaa/Logosta, joka oli ikuisesti syntynyt Isän tosi olemuksesta Nikaian tunnustuksen (325) alkuperäistekstin mukaan. Kyrillos Aleksandrialainen väitti, että päinvastoin kuin Nestorius selityksessään esitti, tätä termiä oli

käytettävä Neitsyt Mariasta, joka ei synnyttänyt pelkästään miestä (Jeesusta) vaan ikuisen Jumalan Pojan, joka tuli myös ihmiseksi, kun hän vastaanotti yksilöllisen ihmisluonnon Neitsytäidiltään.

Efesoksen kolmas ekumeeninen kirkolliskokous (431-433) tuomitsi Nestorioksen ja hänen kantansa ja teki termistä *Theotokos* ortodoksisen teologian merkin siinä missä Nikaian termistä *homoousios*kin. Saman opin vahvistivat neljäs (451), viides (553), kuudes (680-681) ja seitsemäs (787) ekumeeninen synodi. Liiallinen Neitsyt Marian kunnioitus ja keskiajan latinalaisen mariologian nousu johtivat muutamat reformaattorit ja heidän seuraajansa omaksumaan kriittisen tai erilaisen asenteen mariologiaan. Nykyaikajan ekumeeninen keskustelu auttaa tämän vanhan kysymyksen selkiyttämässä, ja se pyrkii etenemään kohti *Theotokos*-termin tasapainoista ymmärtämistä ja arvostamista.

toora: heprean sana, joka tarkoittaa "lakia". Sana viittaa ensisijassa Pentateukkiin, viiteen ensimmäiseen Vanhan testamentin kirjaan, mutta myös koko juutalaiseen uskonnolliseen traditioon.

typos: kreikan sana, joka tarkoittaa "mallia" tai myös "prototyyppiä".

Kirjallisuusluettelo

Gennadios Limouris

Seuraava lyhyt kirjallisuusluettelo esittelee teoksia sekä Faith and Orderin apostolisen uskon tutkimuksen piiristä että siihen läheisesti liittyviä muita julkaisuja. Kirjat ovat luettelossa ilmestymisvuotensa mukaan. Luettelo on hyvin valikoiva, mistä syystä se on ehkä tietyiltä osin myös vajavainen.

Lisää kirjallisuusviitteitä on löydettävissä teoksesta: *Dictionary of the Ecumenical Movement*, N. Lossky, J. Míguez Bonino, J.S. Po-
bee, T.F. Stransky, G. Wainwright & P. Webb (eds.), WCC/Geneva and Eerdmans/Grand Rapids, 1991 (editor's note).

- *Towards a Confession of the Common Faith*, P. Duprey and L. Vischer (eds.), Faith and Order Paper No. 100, WCC, Geneva, 1980.
- *Vers une profession de foi commune*, Document de Foi et constitution no. 100, COE, Genève, 1980.
- "Auf dem Weg zu einem Bekenntnis des gemeinsamen Glaubens", Ökumenische Rundschau 29/3 (1980), 367-376.
- *Confessing Our Faith Around the World I*, C.S. Song (ed.), Faith and Order Paper No. 104, WCC, Geneva, 1980.
- *Spirit of God - Spirit of Christ: Ecumenical Reflections on the Filioque Controversy*, L. Vischer (ed.), Faith and Order Paper No. 103, WCC, Geneva, 1981.
- *La théologie du Saint-Esprit dans le dialogue entre l'Orient et l'Occident*, sous la direction de L. Vischer, Le Centurion/Les Presses de Taizé, 1981.

• *Geist Gottes - Geist Christi. Ökumenische Überlegungen zur Filioque-Kontroverse*, hg. L. Vischer, Beiheft zur Ökumenischen Rundschau 39, Verlag Otto Lembeck, Frankfurt/Main 1981.

• *Does Chalcedon Divide or Unite? Towards Convergence in Orthodox Christology*, P. Gregorios, W.H. Lazareth & N.A. Nissiotis (eds.), WCC, Geneva, 1981.

• *Towards Visible Unity: Commission on Faith and Order, Lima 1982*. Vol. I: Minutes and Addresses, Section V: Towards the Common Expression of the Apostolic Faith Today, M. Kinnamon (ed.), Faith and Order Paper No. 113, WCC, Geneva, 1982, 3-119.

• W. Pannenberg, "Die Bedeutung des Bekenntnisses von Nizäa-Konstantinopel für den ökumenischen Dialog heute", Ökumenische Rundschau 31 (1982), 129-140.

• W. Pannenberg und K. Lehmann, hrsg., *Glaubensbekenntnis und Kirchengemeinschaft: Das Modell des Konzils von Konstantinopel (381)*, Freiburg, 1982.

• *Schritte zur sichtbaren Einheit. Lima 1982. Sitzung der Kommission für Glauben und Kirchenverfassung*, hrsg. H.-G. Link, Beiheft zur Ökumenischen Rundschau, Frankfurt/Main, 1983.

• Y. Congar, *Diversité et Communion*, Coll. Cogitatio Fidei No.112, Cerf, Paris, 1982.

• *Confessing Our Faith Around the World II*, H.-G. Link (ed.), Faith and Order Paper No. 120, WCC, Geneva, 1983.

• E. Timiadis, *The Nicene Creed: Our Common Faith*, Fortress Press, USA, 1983.

• *The Roots of Our Common Faith: Faith in the Scriptures and in the Early Church*, H.-G. Link (ed.), Faith and Order Paper No. 119, WCC, Geneva, 1984.

• *Wurzeln unseres gemeinsamen Glaubens. Glaube in der Bibel und in der Alten Kirche*, hrsg. H.-G. Link, Frankfurt, 1985.

• *Confessing Our Faith Around the World III: The Caribbean and Central America*, H.-G. Link (ed.) Faith and Order Paper No. 123, WCC, Geneva, 1984.

• Y. Congar, *Diversity and Communion*, SCM Press, London, 1984.

• *Apostolic Faith Today - A Handbook for Study*, H.-G. Link (ed.), Faith and Order Paper No. 124, WCC, Geneva, 1985.

• *Gemeinsam glauben und bekennen - Handbuch zum Apostolischen Glauben*, hg. H.-G. Link, Neukirchen-Vluyn/Paderborn, 1987.

• *Confessing Our Faith Around the World IV: South America*, H.-G. Link (ed.), Faith and Order Paper No. 126, WCC, Geneva, 1985.

• G. Voss, "Auf dem Weg zu einem gemeinsamen Ausdruck des apostolischen Glaubens heute: ein Studienprojekt", *Una Sancta* 40 (1985), 2-14.

• J.M.R. Tillard, *Eglise et Eglises*, Paris, 1985.

• *Faith and Renewal. Commission on Faith and Order. Stavanger 1985*, T.F. Best (ed.), Faith and Order Paper No. 131, WCC, Geneva, 1986, 107-165.

• *Glaube und Erneuerung. Stavanger 1985, Sitzung der Kommission für Glauben und Kirchenverfassung*, hg. G. Gassmann, Beiheft zur Ökumenischen Rundschau 55, Frankfurt, 1986, 82-131.

• "Foi et constitution. Conférence de Stavanger 1985", *Istina* 31/1 (1986), 50-137.

• G. Gassmann, "Towards the Common Confession of the Apostolic Faith", *One in Christ* 21 (1985), 226-237.

• *Church - Kingdom - World. The Church as Mystery and Prophetic Sign*, G. Limouris (ed.), Faith and Order Paper No. 130, WCC, Geneva, 1986.

• J.M.R. Tillard, "Koinonia - Sacrament", *One in Christ* 2 (1986), 104-114.

• *Apostolizität und Ökumene*, hrsg. Reinhard Rittner, mit Beiträgen von E.H. Amberg, G. Gassmann, A. Peters und J. Roloff, Hannover, 1987.

• G. Limouris, "The Church: A Mystery of Unity in Diversity", *St Vladimir's Theological Quarterly* 31/2 (1987), 123-142.

• Confessing One Faith, "Towards an Ecumenical Explication of the Apostolic Faith as Expressed in the Nicene-Constantinopolitan Creed (381)", Faith and Order Paper No. 140, WCC, Geneva, 1987.

• *Den einen Glauben bekennen*, "Auf dem Weg zu einem gemeinsamen Ausdruck des Apostolischen Glaubens auf der Grundlage des Glaubensbekenntnisses von Nizäa-Konstantinopel (381)", Faith and Order Paper No. 140, ÖRK, Genf, 1988.

• *Confesser la foi commune*, "Vers une explication oecuménique de la foi apostolique exprimée dans le Symbole de Nicée-Constantinople (381)", Document de Foi et constitution no. 140, COE, Genève, 1988.

• *Towards an Ecumenical Explication of the Apostolic Faith as Expressed in the Nicene-Constantinopolitan Creed (381)*, transl. into Arabic by T. Mitrì, ed. Middle East Council of Churches, Beirut, 1989.

• A. Gonzáles Montes, *La fe apostólica*, *Diálogo Ecuménico* 22 (1987), 357-363.

- **J.M.R. Tillard**, "*L'universel et le local*", *Irénikon* 60 (1987), 483-494.
- **M.F.G. Parmentier**, "*Gemeinsames Bekenntnis als Voraussetzung konziliarer Gemeinschaft der Kirchen*", *Internationale Kirchliche Zeitschrift* 77 (1987), 209-222.
- *Confessing One Faith. A Guide for Ecumenical Study*, Commission on Faith and Order, National Council of Churches of Christ, Cincinnati, Ohio, USA, 1988.
- *Creation and the Kingdom of God*. Consultation with Faith and Order, **D. Gosling** and **G. Limouris** (eds.), Church and Society Documents, No. 5 (August 1988).
- **J. Gros**, "*The Pilgrimage Towards Common Confession*", *Ecumenical Trends* 17 (1988), 121-123.
- **T.F. Torrance**, *The Trinitarian Faith*, T. & T. Clark Ltd, Edinburgh, 1988.
- *Apostolic Faith in America*, **Th.D. Horgan** (ed.), Commission on Faith and Order, NCCC/USA, Grand Rapids, 1988.
- *Black Witness to the Apostolic Faith*, **D.T. Shannon** and **G.S. Wilmore** (eds.), Commission on Faith and Order, NCCC/USA, Grand Rapids, 1988.
- *One God - One Lord - One Spirit. On the Explication of the Apostolic Faith Today*, **H.-G. Link** (ed.), Faith and Order Paper No. 139, WCC, Geneva, 1988.
- "*Ein Gott - ein Herr - ein Geist. Zur Auslegung des apostolischen Glaubens heute*", hrsg. **H.-G. Link**, Beiheft zur Ökumenischen Rundschau 56, Frankfurt, 1987.
- **J. Maraschin**, *O Espelho e a Transparência, O Credo Niceno-Konstantinopolitano e a teologia latino-americana*, Rio de Janeiro, 1989.
- **R. Schäfer**, "*Die Einheit der Kirche im Studiendokument Den einen Glauben bekennen*", *Ökumenische Rundschau* 38 (1989), 47-61.
- **H. Schütte**, *Auf dem Weg zu einem gemeinsamen Ausdruck des apostolischen Glaubens heute*, *Catholica* 43 (1989), 209-230.
- **J.M.R. Tillard**, "*Confesser ensemble la foi apostolique*", *Documentation Catholique* 86 (1989), 967-970.
- **G. Limouris**, "*The Integrity of Creation in a World of Change Today*", *Theologia* 61/1-2 (1990), 3-30.
- **J.M.R. Tillard**, "*Spirit, Reconciliation Church*", *The Ecumenical Review* 42/3-4 (1990), 237-249.
- Papers presented on "*Confessing the Apostolic Faith Together*" from different perspectives at the Faith and Order Commission, Budapest, Hung-

- ary, August 1989 (by **J.M.R. Tillard**, **Ursula Radke**, **Lorna Khoo**), *Faith and Order 1985-1989*. The Commission Meeting at Budapest 1989, T.F. Best (ed.), Faith and Order Paper No 148, WCC, Geneva, 1990, 104-129.
- *Glauben und Kirchenverfassung 1985-1989. Die Tagung der Kommission in Budapest*, hrsg. G. Gassmann, Beiheft zur Ökumenischen Rundschau, Frankfurt, 1990.
- *Baptism, Eucharist and Ministry 1982-1990. Report on the Process and Responses*, Faith and Order Paper No. 149, WCC, Geneva, 1990.
- *Die Diskussion über Taufe, Eucharistie und Amt 1982-1990*, Frankfurt/Paderborn, 1990.
- *Come, Holy Spirit - Renew the Whole Creation. An Orthodox Approach*, **G. Limouris** (ed.), Holy Cross Press, Brookline/MA, USA, 1990.
- *Justice, Peace and Integrity of Creation. Orthodox Insights*, **G. Limouris** (ed.), WCC, Geneva, 1990.
- *Icons - Windows on Eternity. Theology and Spirituality in Colour (on the occasion of the 1200th anniversary of the Seventh Ecumenical Council in 1987)*, **G. Limouris** (ed.), Faith and Order Paper No. 147, WCC, Geneva, 1990.
- **G. Limouris**, "*Confessing Christ Yesterday and Today: A Christological Exploration*", in *Orthodoxes Forum* 1 (1991), 23-30.

Apostolien usko -tutkimuksen konsultaatiot

Seuraavassa esitetään lyhyt luettelo Faith and Order -komission järjestämistä apostolisen uskon tutkimukseen liittyneistä kansainvälisistä konsultaatioista ja tapaamisista tammikuusta 1981 joulukuuhun 1990.

1. Faith and Orderin pysyväiskomissio, Annecy, Ranska, 3.-10.1.1981
2. Konsultaatio temasta "Kohti apostolisen uskon yhteistä ilmaismista", Chambésy, Sveitsi, 28.6.-4.7.1981
3. Konsultaatio temasta "Nikaian tunnustuksen ekumeeninen merkitys", Odessa, Neuvostoliitto, 9.-15.10.1981
4. Faith and Orderin täyskomissio, Lima, Peru, 2.-15.1.1982
5. Konsultaatio temasta "Apostolinen usko Raamatussa ja varhaiskirkossa", Rooma, Italia, 1.-8.10.1983
6. Faith and Orderin pysyväiskomissio, Kreetta, Kreikka, 6.-14.4.1984
7. Konsultaatio Nikaian tunnustuksen toisesta artiklasta "Uskomme yhteen herraan Jeesukseen Kristukseen", Kottajam, Intia, 14.-22.11.1984
8. Konsultaatio Nikaian tunnustuksen kolmannesta artiklasta "Uskomme Pyhään Henkeen, kirkkoon ja tulevan maailman elämään", Chantilly, Ranska, 3.-10.1.1985
9. Konsultaatio Nikaian tunnustuksen ensimmäisestä artiklasta "Uskomme yhteen Jumalaan", Kinshasa, Zaire, 14.-22.3.1985

10. Apostolinen usko -johtoryhmän kokous, Crêt-Bérard, Sveitsi, 28.5.-2.6.1985
11. Faith and Orderin täyskomissio, Stavanger, Norja, 13.-25.8.1985
12. Faith and Orderin ja Church and Societyn konsultaatio, York, Englanti, 1.-4.5.1986
13. Apostolinen usko -johtoryhmän kokous, Länsi-Berliini, Länsi-Saksa, 9.-12.7.1986
14. Apostolinen usko -johtoryhmän kokous, Pariisi, 21.-27.4.1987
15. Konsultaatio temasta "Oppi luomisesta ja sen kokonaisuudesta - haaste vastuuseen nykyajan kristityille", Porto Alegre, Brasilia, 13.-20.11.1987
16. Konsultaatio temasta "Ristiinnaulitun ja ylösnousseen Kristuksen tunnustaminen nykyajan kulttuurin ja etiikan kannalta", Rhodos, Kreikka, 4.-10.1.1988³⁴
17. Faith and Orderin ja Church and Societyn konsultaatio temasta "Luomakunta ja Jumalan valtakunta", Dublin, Irlanti, 6.-10.5.1988
18. Konsultaatio temasta "Ekklesiologia - perustava ekumeeninen tarkastelu", Pyatigorsk, Neuvostoliitto, 22.-29.11.1988
19. Apostolinen usko -johtoryhmän kokous, Rooma, 31.3.-4.4.1989
20. Konsultaatio temasta "Ekumeenisia pohdintoja Pyhästä Hengestä luomisessa, kirkossa ja historiassa", Würzburg, Länsi-Saksa, 12.-19.6.1989
21. Faith and Orderin täyskomissio, Budapest, Unkari, 9.-21.8.1989
22. Apostolinen usko -johtoryhmän kokous, Oxford, Englanti, 3.-10.1.1990
23. Apostolinen usko -johtoryhmän kokous, Venetsia, Italia, 3.-11.4.1990
24. Apostolinen usko -johtoryhmän kokous, Dunblane, Skotlanti, 14.-16.8.1990
25. Faith and Orderin pysyväiskomissio, Dunblane, Skotlanti, 16.-24.8.1990
26. Toimituskunnan kokous Roomassa 15.-17.12.1990.

³⁴ Suomen ev.-lut. kirkosta oli mukana TT Eeva Martikainen.